

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

**ACİL DURUMLARDA GEÇİCİ KONUT TASARIM MODEL ÖNERİSİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Gülşah ŞENOCAK

Doktora Tezi

Ankara, 2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

ACİL DURUMLARDA GEÇİCİ KONUT TASARIM MODEL ÖNERİSİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Gülşah ŞENOCAK

Doktora Tezi

Ankara, 2024

ACİL DURUMLARDA GEÇİCİ KONUT TASARIM MODEL ÖNERİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Danışman: Prof, Bilge SAYIL ONARAN

Yazar: Gülşah ŞENOCAK

ÖZ

Zorunlu göç sonucu oluşan geçici barınma gereksinimi insani yardım eylemlerinin en önemli kalemlerinden biridir. Bu çalışma acil durumlarda insani yardım sürecine iç mimarlık disiplininin ne ölçüde dahil olabileceği sorusundan doğmuştur. Ülkemizde geçici barınma alanlarında kullanılan geçici konutlar, insani yardım ve geçici barınma alanlarında çalışan devlet kurumları aracılığı ile oluşturulmaktadır. Araştırma, acil durumlarda kullanılan geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde literatür ve saha çalışması arasındaki eksikleri alanda çalışan kurumlar üzerinden belirlemek ve bu eksiklere yönelik tasarım sürecine yardımcı bir model önerisi sunmayı amaçlamaktadır.

Acil durumlarda kullanılması amaçlanan bir geçici konutun güvenlik ve konfor unsurlarını sağlayarak yaşam kalitesini artırması isteniyorsa iç mimari bakış açısı ile ele alınması gerekmektedir. Disiplinimiz estetik anlamda tatmin edici mekânlar üretmenin yanında problemlere yönelik işlevsel tasarımlar da geliştirerek toplumsal katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle iç mimarlık ve insani yardım ilişkisinin ortaya konması araştırmanın ilk adımı için önemli görülmüştür.

Araştırma beş adımda ilerlemiş, çalışmanın ilk bölümü acil durum barınma eylemi ve insani yardım üzerine yoğunlaşmış, ikinci bölüm geçici barınma alanında mekân tasarım kılavuzuna odaklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırma deseni detaylandırılmıştır. Araştırma literatür taraması ve görüşme teknikleriyle elde ettiği bulguları içerik analiziyle değerlendiren bir tasarım araştırmasıdır. Bu çerçevede geliştirilen çalışma, göç ve/veya geçici barınma alanında görev yapan uzmanlar ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla değerlendirilmiştir. Çalışmanın son adımında, iç mimarlık disiplininin bakış açısı dahil edilerek kurgulanan tasarım geliştirme modeli önerilmiştir.

Alan araştırmasında literatürden bilgi edinimi ve saha tecrübesinin literatüre kazandırılması konusunda çift yönlü işleyen akışının zayıf olduğu görülmüştür. Model önerisi zayıf çıkan bu bağı güçlendirmeye odaklanılmış, farklı format ve interaktif kullanımı örnekleyerek ülkemizde kullanılabilir bir tasarım kılavuzu ortaya koymaktadır. Araştırmanın iç mimarlık disiplini için farklı çalışma alanlarının önünü açarak farkındalık oluşturması da amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Geçici barınma, geçici konut, insani yardım, tasarım kılavuzu, tasarım modeli.

TEMPORARY HOUSING DESIGN MODEL PROPOSAL IN EMERGENCIES: THE CASE OF TURKEY

Supervisor: Prof, Bilge SAYIL ONARAN

Author: Gülşah ŞENOCAK

ABSTRACT

One of the most crucial aspects of humanitarian aid is the provision of temporary sheltering in response to the necessity of forced migration. This study arose from the question to what extent the discipline of interior architecture can be involved in the humanitarian aid process in emergencies. Temporary housing used in refugee camps in our country is undertaken by government institutions working in humanitarian aid. This research aims to identify the deficiencies between the literature and field work in the design and implementation process of temporary housing used in emergencies, through the institutions working in the field, and to propose a model that helps the design process for these deficiencies.

Temporary housing for emergencies must be approached from an interior architecture perspective to enhance quality of life, providing security and comfort. Our discipline not only focuses on creating appealing environments but also aims to contribute to societal welfare through functional design solutions. Hence, establishing the bond between interior architecture and humanitarian aid was deemed a crucial initial step in this inquiry.

This study was conducted in five phases. The first chapter concentrated on temporary sheltering and humanitarian aid, while the second part addressed spatial design guidelines for temporary housing. The third phase meticulously outlines the research design, portraying a design research approach that evaluates literature review findings and interview data through content analysis. Experts in the fields of migration and/or temporary sheltering participated in semi-structured interviews to assess the research conducted within this context. In the last step of the study, a design development model was proposed by integrating the perspective of the interior architecture discipline.

Through interviews, it has been observed that the two-way flow in terms of obtaining information from the literature and bringing field experience to the literature was weak. The model proposal focuses on strengthening this weak bond and presents a design guide that can be used in our country by exemplifying different formats and interactive usage. The research also seeks to increase awareness by opening up new avenues of study for the discipline of interior architecture.

Keywords: Temporary sheltering, temporary housing, humanitarian aid, design guideline, design model.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	iii
TABLolar DİZİNİ	vi
GÖRSEL DİZİNİ.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM : TÜRKİYE’DE ACİL DURUM VE BARINMA	20
1.1 Acil Durum Kavramı	20
1.2 Acil Durum ve Barınma Eylemi	23
1.2.1 Acil Durumlarda Kullanılan Barınak Tipolojileri.....	27
1.3 Acil Durum Barınma Eyleminde İç Mimarlığın Yeri	35
1.4 Türkiye’de Acil Durum Yönetimi	39
1.5 Türkiye’de Geçici Konutlar	43
1.5.1 Suriyeli Mülteciler	48
1.6 Bölüm Sonucu	55
2.BÖLÜM : ACİL DURUM BARINMA ALANINDA İÇ MEKÂN TASARIM KILAVUZU	58
2.2 Geçici Konut Tasarımında Öncü Kılavuzlar	58
2.2.1 UNHCR Acil Durum El Kitabı.....	63
2.2.2 Sphere Projesi İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar.....	67
2.2.3 Shelter Centre Shelter After Disaster	69
2.2.4 Shelter Centre Transitional Shelter Guidelines.....	72
2.2.5 ECHO Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines....	73
2.2.6 AFAD Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge.....	76

2.3 Geçici Konut Tasarımında Mekân Kalitesine Yönelik Unsurlar	78
2.3.1 Sosyo-Kültürel Kodlar.....	84
2.3.2 Yaşam Alanı	87
2.3.3 Kullanıcı Gereksinimleri.....	91
2.3.4 Malzeme ve İnşa Faktörü	94
2.3.5 Çevresel Faktörler	98
2.4 Bölüm Sonucu	105
3.BÖLÜM : METODOLOJİ	106
3.1 Araştırmanın Modeli.....	106
3.2 Veri Toplama Yöntemleri	109
3.2.1 Doküman İnceleme	110
3.2.2 Görüşme	111
3.3 Görüşme Süreci.....	113
3.4 Veri Analizi.....	115
3.5 Bölüm Sonucu	116
4.BÖLÜM: BULGULAR.....	118
4.1 Uzmanların Alan Altyapısı.....	118
4.2 Uzman Görüşmeleri Sonucunda Geçici Konut Tasarımında Öncelikli Kriterler	129
4.2.1 Sosyo-Kültürel Kodlar.....	130
4.2.2 Yaşam Alanı	133
4.2.3 Kullanıcı Gereksinimleri.....	136
4.2.4 Malzeme ve İnşa Faktörü	139
4.2.5 Çevresel Faktörler	141
4.3 Geçici Konut Tasarım Sürecinde Kılavuza Yönelik Öneriler	143
4.4 Bölüm Sonucu	150
5.BÖLÜM : ACİL DURUMLARDA GEÇİCİ KONUT MODEL ÖNERİSİ	151

5.1 Genel Prensipler	151
5.2 Acil Durum Barınma Alanında Mekân Tasarım Kılavuzu	160
5.3 Dijital Platformda Tasarım Kılavuzu	187
5.4 Bölüm Sonucu	196
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	197
6.1 Çalışmanın Kısıtları ve Gelecek Çalışmalar için Öneriler.....	206
KAYNAKLAR.....	209
EKLER	218
EK-1: UNHCR Acil Durum El Kitabı	218
EK-2: Sphere Projesi – Barınak ve Yerleşke Tasarımında Asgari Standartlar	219
EK-3: Shelter Centre – Shelter After Disaster	220
EK-4: Shelter Centre – Transitional Shelter Guidelines	221
EK-5: ECHO – Humanitarian Shelter And Settlements Guidelines	222
EK-6: ECHO – Dört Yöntem	223
EK-7: AFAD – Geçici Barınma Merkezlerine Yönelik Standartlar	224
EK-8: Gönüllü Katılım Formu	225
EK-9: Görüşme Formu.....	226
EK-10: Araştırma Makalesi	234
ETİK KOMİSYONU ONAY BİLDİRİMİ.....	235
ETİK BEYANI.....	236
DOKTORA TEZİ ORJİNALLİK RAPORU.....	237
PHD THESIS ORIGINALITY REPORT	238
YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	239

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmanın birincil kaynakları	14
Tablo 2. Literatür taramasında listelenen tezler	15
Tablo 3. Araştırmaya tabi tutulan kılavuzlar	62
Tablo 4. UNHCR Acil durum barınak standartları	65
Tablo 5. UNHCR barınak çözümleri	66
Tablo 6. Sphere barınak ve yerleşke tasarımı standartları	68
Tablo 7. Shelter After Disaster uygulama ilkeleri	70
Tablo 8. Shelter After Disaster geçiş barınağı yaklaşımı	71
Tablo 9. Transitional Shelter Guidelines barınak tasarım ilkeleri	72
Tablo 10. Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines	74
Tablo 11. ECHO barınak yaklaşımında yöntemler	75
Tablo 12. AFAD tarafından belirlenen kriterler	77
Tablo 13. Detaylandırılan kılavuzların temel başlıklarla ilişkileri	83
Tablo 14. Uzmanlık alanına ilişkin dönütler	119
Tablo 15. Uzmanların an itibariyle çalıştığı kurumlar	120
Tablo 16. Çalışma süresine ilişkin dönütler	120
Tablo 17. İlgili kurumda ne kadardır çalıştıkları sorusuna ilişkin dönütler	121
Tablo 18. Kaç yıldır geçici barınma alanında çalışmaktasınız sorusuna ilişkin dönütler	122
Tablo 19. Nerelerde çalıştınız sorusuna ilişkin dönütler.....	123
Tablo 20. Ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinin hangilerinde görev aldınız sorusuna ilişkin dönütler	124
Tablo 21. Ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinin hangilerinde ne kapsamda görev aldınız sorusuna ilişkin dönütler	125
Tablo 22. Hangi görevlerde yer alan kişilerle görüşülmesini önerirsiniz sorusuna ilişkin dönütler.....	126
Tablo 23. Geçici barınma merkezlerinin kurulumunda işe nereden başlanmasını önerirsiniz sorusuna ilişkin dönütler.....	127
Tablo 24. Sosyo-kültürel kodlar notlarına yönelik bulgular.....	131
Tablo 25. Yaşam alanı notlarına yönelik bulgular	134
Tablo 26. Kullanıcı gereksinimleri notlarına yönelik bulgular	137
Tablo 27. Malzeme ve inşaa faktörü notlarına yönelik bulgular	140

Tablo 28. Çevresel faktörler notlarına yönelik bulgular	142
Tablo 29. Taslak kılavuza dair genel değerlendirme ve öneriler	144
Tablo 5. Genişletilmiş-UNHCR Barınak çözümlerine yönelik ilkeler	218
Tablo 6. Genişletilmiş-Sphere barınak ve yerleşke tasarımı standartları	219
Tablo 7. Genişletilmiş-Shelter After Disaster uygulama ilkeleri.....	220
Tablo 9. Genişletilmiş-Transitional Shelter Guidelines barınak tasarım ilkeleri..	221
Tablo 10. Genişletilmiş- Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines	222
Tablo 11. Genişletilmiş-ECHO barınak yaklaşımında yöntemler	223
Tablo 12. Genişletilmiş-AFAD tarafından belirlenen kriterler	224

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. UNHCR acil durum yerleşim kategorileri.....	3
Görsel 2. Afet ve Acil Durum Yönetimi	6
Görsel 3. Geçici Afet Barınakları Temel Sınıflandırma	6
Görsel 4. Renk kodları ile amaç-içerik ilişkisi	10
Görsel 5. Çalışmanın gelişim süreci	11
Görsel 6. Bölümler arası veri akışı.....	12
Görsel 7. Tehlike, acil durum, kriz hali ve afet ilişkisi.....	23
Görsel 8. Naivasha Kampı, Güney Sudan 2021	24
Görsel 9. Villa Verde konutları, 2010	26
Görsel 10. Haiti 2012 gönüllüleri, öğrenciler ve topluluk üyeleri	27
Görsel 11. Barınak tipolojileri.....	29
Görsel 12. Barınak inşa yaklaşımı	31
Görsel 13. Artımlı inşa süreci, Bangladeş, 2017-18.....	32
Görsel 14. Barınakların sınıflandırılması	34
Görsel 15. Onagawa geçici konteyner konutlar, 2011	36
Görsel 16. Onagawa konteyner geçici konutlarının iç mekânları	37
Görsel 17. Afet ve acil durum yönetimi döngüsü	41
Görsel 18. Şanlıurfa Harran konteyner kenti 2013-2019	42
Görsel 19. Gediz depreminde gönderilen iglolar ve depo olarak kullanımları	44
Görsel 20. Kıranköy'de boş kalan konutlar (solda), Gökler köyünde ek yapılarak kullanılan konutlar	44
Görsel 21. Lice depreminde üretilen prefabrik konutlar (solda), OXFAM tarafından gönderilen barınakları.....	45
Görsel 22. Lice depreminde kullanılan geçici konutlar ve eklemeler	45
Görsel 23. Çaldıran depremi sonrası kullanılan çadırlar (a) ve toplama barınaklar (b).....	46
Görsel 24. Shigeru Ban tasarımı geçici barınaklar, Düzce Kaynaşlı 2000.....	47
Görsel 25. Elâzığ depremi sonrası kurulan konteyner kent	48
Görsel 26. Kasım 2023 itibariyle ülkemizdeki geçici barınma merkezleri	49
Görsel 27. Türkiye'de bulunan geçici barınma merkezleri	50
Görsel 28. Barınma merkezlerinde bulunan geçici konutlar	52
Görsel 29. Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezi 2019	55

Görsel 30. Acil durum ve barınma alanında uzman kuruluş-platform-yayın ilişki ağı	59
Görsel 31. UNHCR Acil Durum El Kitabı barınaklarla ilgili düzenlemeler	64
Görsel 32. Temel konu başlıklarının ortaya konması.....	79
Görsel 33. Temel konu başlıklarının içeriklerinin doldurulması	81
Görsel 34. Sosyo-Kültürel Kodlar içerik ağı	85
Görsel 35. Sosyo-Kültürel Kodlar - notlar	87
Görsel 36. Yaşam Alanı içerik ağı	88
Görsel 37. Yaşam Alanı – notlar	91
Görsel 38. Kullanıcı Gereksinimleri içerik ağı	92
Görsel 39. Kullanıcı Gereksinimleri – notlar	94
Görsel 40. Malzeme ve İnşa Faktörü içerik ağı	95
Görsel 41. Malzeme ve İnşa Faktörü notlar.....	97
Görsel 42. Çevresel Faktörler içerik ağı	99
Görsel 43. Çevresel Faktörler notlar.....	101
Görsel 44. Temel konu başlıklarının ilişkisi.....	102
Görsel 45. Acil durum barınma alanı iç mekân tasarım kılavuzu	104
Görsel 46. Araştırma modeli oluşumu	106
Görsel 47. Tasarım araştırması	107
Görsel 48. Araştırma modeli	109
Görsel 49. Doküman inceleme yönteminin gelişimi	111
Görsel 50. Görüşme yönteminin gelişimi	112
Görsel 51. Araştırma süreci.....	115
Görsel 52. Veri analizi	116
Görsel 53. Sosyo-kültürel kodlar başlığı soru şablonu	130
Görsel 54. Yaşam alanı başlığı soru şablonu	133
Görsel 55. Kullanıcı gereksinimleri başlığı soru şablonu	137
Görsel 56. Malzeme ve inşa faktörü başlığı soru şablonu	139
Görsel 57. Çevresel faktörler başlığı soru şablonu	142
Görsel 58. Genel Prensipler	152
Görsel 59. Acil durum barınma alanında mekân tasarım modeli	155
Görsel 60. Tasarım modeli ilk adım ve tema ilişkisi	157
Görsel 61. Tasarım modeli yatay ilişki ve tema aksı	158
Görsel 62. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, ilk madde kılavuz içeriği	161

Görsel 63. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği.....	162
Görsel 64. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği	163
Görsel 65. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği	164
Görsel 66. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, beşinci madde kılavuz içeriği.....	165
Görsel 67. Kullanıcı gereksinimleri başlığı, ilk madde kılavuz içeriği	166
Görsel 68. Kullanıcı gereksinimleri başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği	167
Görsel 69. Kullanıcı gereksinimleri başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği	168
Görsel 70. Kullanıcı gereksinimleri başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği	169
Görsel 71. Tasarım kılavuzu, sosyo-kültürel kodlar ve kullanıcı gereksinimleri .	170
Görsel 72. Yaşam alanı başlığı, ilk madde kılavuz içeriği.....	171
Görsel 73. Yaşam alanı başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği	173
Görsel 74. Yaşam alanı başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği.....	174
Görsel 75. Yaşam alanı başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği	175
Görsel 76. Yaşam alanı başlığı, beşinci madde kılavuz içeriği	176
Görsel 77. Yaşam alanı başlığı, altıncı madde kılavuz içeriği.....	176
Görsel 78. Tasarım kılavuzu, yaşam alanı başlığı	177
Görsel 79. Malzeme ve inşaat faktörü başlığı, ilk madde kılavuz içeriği	178
Görsel 80. Malzeme ve inşaat faktörü başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği	179
Görsel 81. Malzeme ve inşaat faktörü başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği	180
Görsel 82. Malzeme ve inşaat faktörü başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği ...	181
Görsel 83. Tasarım kılavuzu, malzeme ve inşaat faktörü başlığı.....	182
Görsel 84. Çevresel faktörler başlığı, ilk madde kılavuz içeriği.....	183
Görsel 85. Çevresel faktörler başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği	184
Görsel 86. Çevresel faktörler başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği.....	185
Görsel 87. Çevresel faktörler başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği	186
Görsel 88. Tasarım kılavuzu, çevresel faktörler başlığı	186
Görsel 89. Acil Durumlarda Geçici Konut Tasarım Modeli web sitesi	187
Görsel 90. Tasarım modeli sayfası	188
Görsel 91. Terminoloji sayfası	189
Görsel 92. Kılavuz ana sayfasının yapısı	190
Görsel 93. Kılavuz sayfalarının yapısı	191
Görsel 94. Kılavuz sayfalarında görsel veriler	192
Görsel 95. Yükleme noktaları ve dosya paylaşımı sayfası	193
Görsel 96. Dijital formatta sunulan kitapçık	195

Görsel 97. Tasarım kılavuzu pdf kitapçık	198
Görsel 98. Araştırmanın amaçları ve çalışma içerisindeki yerleri	199
Görsel 99. Araştırma soru ve cevapları	201
Görsel 100. Tasarım modelinin şekillenmesi	204
Görsel 101. Doğal afetlerden kaynaklanan geçici konut gereksiniminde farklar	205

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BM: Birleşmiş Milletler, United Nations

DFID: Uluslararası Kalkınma Departmanı, The Department for International Development

ECHO: Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Birimi, European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

GSC: Küresel Barınak Kümesi, Global Shelter Cluster

ICRC: Uluslararası Kızılhaç Komitesi, International Committee of the Red Cross

IFI: Uluslararası İç Mimarlar / Tasarımcılar Federasyonu, International Federation of Interior Architects/Designers

IFRC: Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonları Derneği, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies

NRC: Norveç Göçmen Konseyi, Norwegian Refugee Council

OXFAM: Oxford Committee for Famine Relief

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TBMM İHİK: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

TİHEK: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UN OCHA: Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

UNDHA: Birleşmiş Milletler İnsani İşler Departmanı, United Nations Department of Humanitarian Affairs

UNDRO: United Nations Disaster Relief Coordinator

UNDRR: Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi, United Nations Office for Disaster Risk Reduction

UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, United Nations High Commissioner for Refugees

GİRİŞ

Günümüzde kırsal ya da kentsel alanlarda ve korunaklı evlerin güvenli dünyasında yaşayan insan için yerinden edilme durumu uzak görülebilir. Bizleri korunaklı bölgelerimizden uzaklaştıracak öngörülemeyen olaylar aslında sandığımızdan daha gerçek ve yakındır. İnsanlık tarihi zorunlu göçlerle şekillenmiştir. Göç etme durumu ekonomik, sosyal, kültürel içerikli birçok nedenden meydana gelebilmektedir. Deprem, sel gibi doğal afetler, savaşlar, çatışmalar gibi insan odaklı felaketler, mevsimlik işçilik, süreli çalışma gibi ekonomik sıkıntılar bu göç eylemine dolayısı ile geçici barınmaya sebebiyet verebilmektedir. Araştırma, Türkiye’de acil durumlardan kaynaklanan barınma faaliyetlerine öncelikli olarak değinecektir. Bu nedenle afet ve acil durumlar adı altında başlıklandırılan geçici barınma eylemi, acil durum özeline indirgenerek Türkiye’deki mülteci ve göçmenler üzerinden ele alınacaktır. Bu doğrultuda tez içinde adı geçecek barınma kavramı ilk bölümde detaylarıyla ele alınacağı üzere geçici konut olarak adlandırılacaktır.

Doğa kaynaklı afetler de insan kaynaklı felaketler de kontrol dışı gerçekleşebilecek altyapıya sahiptir. İnsan, korunaklı çevresinde olanaksız görünen bu tip acil durum ve afetlere her an hazırlıklı olmalıdır. Acil durum senaryoları geliştirilmeli, bu senaryoların kilit noktasında ise mimarlık ve tasarım yer almalıdır. Mimarlık ve tasarım disiplinleri, yerinden edilen zor durumda kalan insanlar için çeşitli acil durum senaryolarına çözüm üretebilecek çalışma alanına sahiptir. Yaşanan afet ve acil durumlar sonucunda oluşan olumsuzlukların ve acıların azaltılması için atılan her türlü adım insani yardım faaliyetleri adı altında tanımlanabilmektedir. Bu olumsuzlukların başında temel insani gereksinimler olan güvenlik, beslenme, uyuma, barınma gelmekte, bu kalemler artırılabilir (Köseoğlu, 2015, s. 37). Afet ve acil durumlarda gerçekleştirilen insani yardım eylemlerinin başında gelen barınma, mimarlık ve tasarım disiplinleri olmadan düşünülmemelidir.

Tasarımın toplum ile arasındaki ilişkinin net görülmeye başladığı dönem 20.yy’ın ikinci yarısına denk gelmektedir. Yaşam kalitesini arttırmayı, savunmasızlığı azaltmayı hedeflemesi ile tasarım disiplinleri sosyal içerikli bir yapıya sahiptir. Bu açıdan bakıldığında tasarlama eylemi, yaşadığımız çağda doğan sosyal içerikli problemlere çözüm üretmeyi amaçlamaktadır (Chun ve Brisson, 2015, s. 21–32). 20.yy’da artan savaş ortamı ve gerilim, kendini dışa vurarak dünya genelinde

mültecilik olaylarının artmasına sebebiyet vermiştir. 20.yy'ın sonlarına doğru insanı göçe iten, yerinden eden acil durumlarda mimar ve tasarımcıların rolü sorgulanır olmuştur. Sürecin sonunda mimar ve tasarımcılar ortaya konan araştırma alanlarına daha çok ilgi göstermeye başlamışlardır. Bu alandaki çalışmaların arttığı görülmüş, geçici barınma konusunda uzman görüşlerinin alınmaya başlanması olumlu bir gelişme olarak not edilmiştir (Khamphoune, 2011, s. 7–8). 20.yy'ın son çeyreğinde insani yardım faaliyetleri ile tasarım arasındaki ilişki güçlenmiştir.

1994 Ruanda İç Savaşı sonrası başlayan insani yardım hareketi sonucunda, 1997 senesinde Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının (STK) katkıları ile İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar (Sphere Projesi) yayımlanmıştır (Köseoğlu, 2015, s. 42). Geçtiğimiz yüzyılda görünürlüğü artan olaylar sonucunda üretilen kapsamlı yayınlara bakıldığında, konunun ilke ve prensiplerinin tasarım disiplinlerinin bilgi ve üretiminden ayrı düşünülmemeyeceği görülmektedir. Bugüne kadar pek çok alanda başvuru kaynağı olarak kullanılan Sphere Projesi'nde barınma ihtiyacı afet ve acil durumlarda karşılaşılan en büyük gereksinimlerden biri olarak belirtilmiştir (Sphere Projesi, 2018). 1970'lerden günümüze pek çok aktivist, kurum ve sivil toplum kuruluşu insani yardım alanında çalışmalar üretmeye devam etmiştir. Ancak çok katmanlı yapısından dolayı uluslararası çerçevede barınma sorunu hala en büyük sıkıntılardan biri olarak görülmektedir. IFRC insani yardım alanında faaliyet gösteren en kapsamlı kurumlardan biridir. Ancak kendi bünyesine bağlı faaliyet gösteren kurumlar içerisinde bile barınma sorunu üzerine uzmanlaşmış çok az platform olduğunun altı çizilmektedir (Davis, 2011, s. 194). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) bu alanda kapsamlı çalışmalar yürüten bir diğer uluslararası örgüttür. İlk baskısı 1982 yılında yayımlanan Handbook for Emergencies, acil durumlar karşısında geniş kapsamlı bir yönerge sunmaktadır (UNHCR, 2007). Üretilen tüm raporlar ve yönergelere, bu alanda varlığını sürdüren bütün platformlara rağmen barınma problemi devam etmektedir. Bu nedenle acil durumlarda barınma gereksinimi bir çalışma alanı olarak varlığını ve önemini korumaktadır.

Acil durumlarda barınma eylemine yönelik üretilen çalışmalara bakıldığında, belli başlı standartlara gidildiği görülmektedir. Bu bağlamda UNHCR üç tip acil durum

yerleşimi üzerinde durmaktadır. Bunlardan ilki devlet kanalıyla dağınık bir şekilde ailelerin yanına yaptırılan yerleştirmelerdir. İkinci durum hangar, okul, havaalanı gibi büyük kamusal yapılara acil durumların ilk etaplarında gerçekleştirilen; üçüncüsü ise kamp alanlarında yapılan yerleştirmelerdir (UNHCR, 2007, s. 207) (Görsel 1).

		KONUTLAR - GEÇİCİ AFET BARINAKLARI		
		Kentsel Alanlar	Kamusal Alanlar	Kamp Alanları
Bireysel Yerleşim		■	■	■
Toplu Yerleşim			■	■

Görsel 1. UNHCR acil durum yerleşim kategorileri (kişisel arşiv, 2021)

Olası acil durumlarda öncelikli olarak kısa süreli geçici çözümler üretilmesi, mümkünse hasarlı yapılarda iyileştirme yapıldıktan sonra insanların eski evlerine dönmeleri amaçlanmaktadır. Ancak geniş çaplı yıkımlarda ve de sınır-ıçi / sınır-ötesi gerçekleştirilen zorunlu göç olaylarında toplu yerleşim alanları olan kampların oluşturulduğu görülmektedir. Güvenliği tehdit eden büyük çaplı deprem, sel gibi afetlerde ve diğer ihtiyaç durumlarında ülkemizde de kurulan ilk yerleşkeler kamplar olmaktadır. Acil durumlarda kurulumu gerçekleştirilen bu alanlarda güvenliğin ve konforun devamı ile günlük rutine dönülmesi aşamalarında sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nedenle çalışmanın kapsamı, acil durum yerleşim biçimlerinden olan kamp alanlarında kullanılan geçici afet barınakları ile sınırlandırılmıştır.

Tasarımcılar tarafından sıklıkla ele alınan ve genellikle bir çözüm önerisi ile sonlandırılan geçici afet barınakları konusunda genel geçer bir tasarım formülü üretilmemiştir. Öne sürülen tasarım modellerinde uluslararası tasarım standartları dikkate alınmaktadır. Bu standartlar UNHCR ve IFRC gibi kurumlar tarafından listelenmektedir. Yapılan çalışmalarda tasarımcılar tarafından kullanıcı ihtiyaçları ön planda tutularak öneri geliştirildiği görülmektedir. Elbette ki barınağı kullanacak kitlenin gereksinimlerinin öncelikli tutulması önemlidir. Ancak kurulumda söz sahibi olan devlet kanalı, ulusal ve uluslararası yardım kuruluşlarının bu alandaki bilgisi ve tasarım alanıyla iletişiminin de öncelikli olarak incelenmesi gerekmektedir. İletişimin en büyük sorun olduğu bu gibi evrensel çözümü bulunmayan problemlerde tasarım ve yönetim aşamaları birbiri ile ilişkili yürütülmelidir. Geçici afet barınaklarının

kurulum ve yapım sürecinde denetimi üstlenen bu kurumların sözü edilen uluslararası standartları ne ölçüde takip ettiği ve uyguladığı, bu barınma alanlarını hangi koşullar altında kullanıcıya teslim ettiği önemli bir noktadır.

Kurulan toplu yerleşkelerde tasarım ve yönetim mekanizmasının ilk durağı uzmanlardan geçmektedir. Barınma alanında kullanıcı gereksinimlerini belirleyen de barınak tasarımları ve üretimlerine onay veren de yönetim mekanizması olmaktadır. Bu nedenle özellikle ülkemizde, barınma problemi üzerine bu kadar söz sahibi olan yönetim mekanizmasının yetkinliğinin belirlenmesi çok önemlidir.

Ülkemizde Türk KIZILAY ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) acil durumlarda yerleşkeler ile barınaklardan sorumlu kurumlardandır. Ayrıca insani yardım ve sivil toplum kuruluşları da aynı koşullarda barınma problemlerine çözüm üretme sorumluluğu taşımaktadır. Uluslararası yardım kuruluşları ya da UNHCR gibi Birleşmiş Milletler kaynaklı kurumlar destek mekanizması olarak yardımcı olabilmektedir. Bu kurumların tasarım sürecine etkileri, görüşleri ve bu alandaki bilgileri, yönetim mekanizması olarak önemlidir.

20.yy'ın ikinci yarısından itibaren mimarlığın ilgi alanına giren konunun iç mimarlık tarafından çalışılması ise daha yenidir. Acil durumlarda kullanıma sunulan yaşam alanlarına iç mimari bakış açısı ile yaklaşılması konfor, güvenlik ve yaşanabilirliğin sağlanabilmesi adına önemlidir. İç mimarlık sadece estetik anlamda tatmin edici mekânlar üretmek üzerine değil, yaşam kalitesini artıran, işlevsel, probleme yönelik çalışan bir disiplindir. Mekânın bu yönüyle ilgilenen iç mimarlık, insani yardım faaliyetleri sürecinde adından net bir şekilde söz ettirmelidir. Bu nedenle iç mimarlık ve insani yardım ilişkisinin ortaya konması da araştırmanın ilk adımı için önemli görülmektedir. Çalışma kapsamında acil durumlarda kullanılan geçici afet barınakları adı altında tanımlanan geçici konutlar iç mimarlık disiplinince ele alınacaktır.

Acil durumlarda kullanıma elverişli bir geçici konutun tasarım sürecinde, uzman görüşleri merak konusu olmuştur. Sürece hakimlik dereceleri, barınaklara bakış açıları, deneyim ve çalışma alanlarının literatür ile uyumu araştırmaya tabi tutulacaktır. İşin saha kısmını ve yönetim mekanizmasını oluşturan kurumlar ile probleme yönelik literatür arasındaki 'bağ' araştırılacaktır. Çalışma tasarım ve

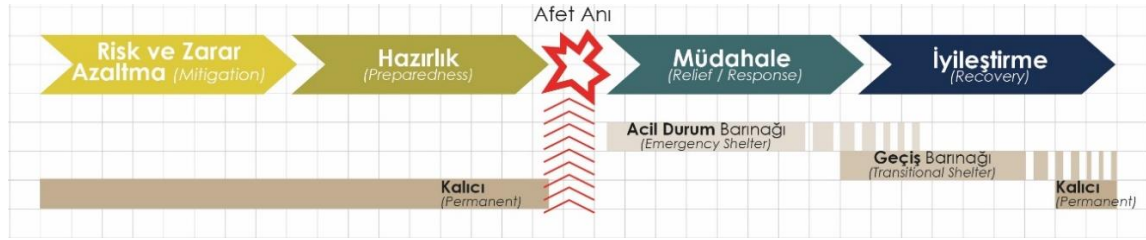
yönetim sürecinde uzmanların kullanımına sunulacak bir model önerisi ile geliştirilecektir. Ancak genelin aksine ortaya konacak modelin, iç mimari bakış açısı ile araştırılan bu 'bağ' sonrasında eksiklere dayandırılarak oluşturulması amaçlanmaktadır. Araştırılan 'bağ' üzerinden dokümantasyonu yapılan unsurlar ile ülkemizde kullanıma imkân tanıyan bir kılavuz ortaya konmuş olacaktır.

Çalışmanın Konusu

Acil durumlarda kullanıma sunulan geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde literatür ve saha çalışması arasındaki eksikleri özellikle bu alanda çalışan ulusal/uluslararası kurumlar üzerinden tespit etmek ve bu eksiklere yönelik tasarım sürecine yardımcı bir model önerisi sunmak çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Sunulan öneri, tasarım süreci ve adımlarının yer aldığı model ile model üzerinden detaylandırılan tasarım kılavuzu ile şekillenecektir.

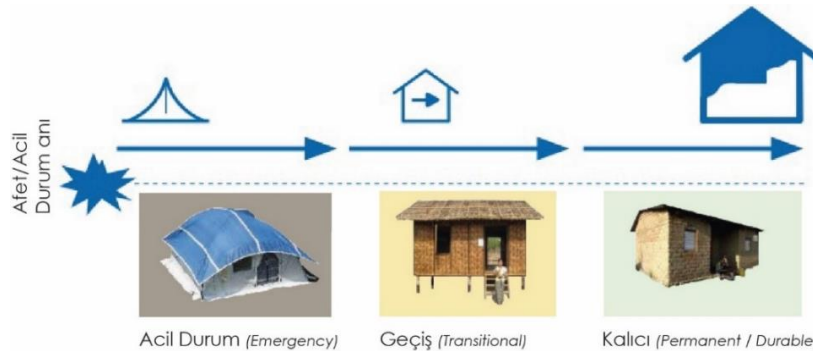
Türkiye, Suriye İç Savaşı sonrası en çok mülteci ağırlayan beş ülkeden biridir. Eylül 2023 UNHCR nüfus istatistiklerine göre ülkemizde geçici koruma altında 3.3 milyon Suriyeli bulunmaktadır (UNHCR, 2023). Ülkemiz hem politik hem de coğrafi olarak hassas bir konumda yer almaktadır. Ortadoğu ve Asya ile bağlantısı sıcak çatışma bölgelerine yakın olmasına sebebiyet vermektedir. Hem insan hem de doğa kaynaklı felaketleri yaşama potansiyeli yüksek olan Türkiye için acil durum ve iç mimarlık ilişkisi çalışılması gerekli bir alanı oluşturmaktadır. Ülkemiz gibi gelişmekte olan toplumlar için acil durumlarda nitelikli işler çıkarmak önemlidir. Acil durumlardan etkilenen insanların toparlanmalarına, günlük hayatlarına devam etmelerine yardımcı bir sistem geliştirilmesi esastır. Bu nedenle tez kapsamında bu konu tercih edilmiştir.

İşlemesi esasıyla bir bütün olan afet ve acil durum yönetimine bakıldığında süreçler birbirini takip etmekte ve desteklemektedir (Görsel 2). Kaza anında tepki verme hızı ve yardım ulaştırılması aşamalarındaki başarının, acil durumun müdahale, iyileştirme ve sonrasında başlayan yeniden inşa süreçlerinde de devam ettirilmesi gereklidir. Araştırmada özellikle aktif hayatı destekleyen ve günlük rutine dönüşmeye başlanan iyileştirme aşamasında kullanılan geçici konutlar üzerinde durulacaktır. Çalışma kapsamında önerilmesi düşünülen model ülkemizde var olan açığı destekleyecek nitelikte, acil durumların iyileştirme sürecine yönelik olacaktır.

Görsel 2. Afet ve Acil Durum Yönetimi (kişisel arşiv, 2021)

Geçici afet barınaklarının tipolojileri incelendiğinde uluslararası literatürde farklı terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Geçici afet barınakları konusunda kullanılan tipolojilere bakıldığında farklı kültürler, ülkeler ve kurumlar tarafından 300'den fazla terim kullanıldığı ortaya konmuştur (Martins, Fayazi, Kikano ve Hobeica, 2020, s. 13). Alandaki temel kaynaklara bakıldığında bir üst çerçevede bu tipolojiler, acil durum (emergency), geçiş (transitional) ve kalıcı (permanent) olarak sınıflandırılmaktadır (Shelter Centre, 2011, s. 3; Sinclair ve Stohr, 2006; UNHCR, 2016, s. 6) (Görsel 2 ve 3). Çalışma kapsamında kullanıcıların günlük rutinlerine dönmeye başladıkları, geçiş statüsünde kullanılan barınaklara odaklanılacaktır. Bu barınaklar aynı zamanda afet ve acil durumlarda iyileştirme sürecinde kullanılan tipolojilere denk gelmektedir (Görsel 2). Bu ara faz tipolojilerinden olan geçici konutlar, kullanıcının aktif hayatını destekleyen mekânsal altyapıya ihtiyaç duyduğu için iç mimarlık alanıyla en çok ilişkide bulunması gereken yapılardan biridir. Araştırma, geçici afet barınakları temel adıyla tanımlanan yapılardan geçiş statüsünde kullanılan geçici konutlara odaklanmayı amaçlamaktadır. Geçici afet barınağı ifadesi, afet ve acil durumlarda kullanıma sunulan yaşam alanlarını tanımlayan bir şemsiye terim olarak literatürde yer almaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın giriş kısmında ve ilk bölümünde geçici afet barınakları ifadesi kullanılmış ancak ilerleyen bölümlerde ve detaylarda, çalışmanın başında da belirtildiği gibi geçici konut tanımı tercih edilmiştir.

Görsel 3. Geçici Afet Barınakları Temel Sınıflandırma (Shelter Centre, 2011, s. 3; UNHCR, 2016, s. 6 üzerinden elde edilen bilgilerle derlenmiştir.)

Geçiş aşamasında kullanılan barınaklar zaman, enerji ve insan gücünün en çok harcandığı ara faz olarak görülmektedir. Afet yönetimi döngüsünün iyileştirme sürecine denk gelen bu tipoloji, sadece yapılarda değil insan hayatında da iyileştirme döngüsüne odaklanmaktadır. Geçici olarak kullanılan bu aşama yapıların, insanların günlük hayatlarını ve rutinlerini desteklemesi amaçlanmaktadır (Quarantelli, 1982, s. 279, 1995, s. 45). Barınaklar sadece hayatta kalma, korunma, uyuma gibi temel ihtiyaçları sağlayan mekânlar olarak değil; duygusal, sosyal, psikolojik iyileşmeye katkı sağlayan yaşam alanları olarak görülmelidir (Davis, 2011, s. 207). İnsanların iyileşmesine de odaklanan bu süreçte yapısı gereği iç mimarlık kilit rol oynaması gereken disiplinlerden biridir. Bu doğrultuda ülkemizde de ekonomik ve toplumsal açılardan sıkıntı oluşturan geçiş aşamasında kullanılan geçici konutlara odaklanılması olumlu görülmektedir. Araştırmanın tipolojiler için kapsamlı bir çerçeve çizmek açısından da açıklayıcı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın Amacı

Ülkemizde geçici afet barınaklarını temin eden, başta devlete bağlı çalışan kurumlar olmak üzere sivil toplum örgütleri ile uygulayıcı ve yüklenici firmalar olarak faaliyet gösteren inşaat ve mühendislik şirketleri olmaktadır. Ancak sivil toplum kuruluşları ile uygulayıcı ve yüklenici firmalar, devlet kurumlarının koordinasyonu ve yönetimi altında çalışmaktadır. Kullanıma sunulacak olan yaşam mekânların tasarımında öncü rol üstlenen bu kurumların sahip oldukları bilgiyi öğrenmek, nitelikli barınakların temini açısından çok önemlidir. Bu nedenle araştırmanın bilgi topladığı noktalardan en önemlisi, kullanıcılar adına karar alan yönetim mekanizmasında söz sahibi olan kurumlar olacaktır.

Bu çalışma herhangi bir acil durum sonrasında saha uygulaması yürüten görevlilerin konu üzerine yetkinliklerini ölçmeyi hedeflemektedir. Olası bir afet ve acil durum senaryosunda barınma konusunda ilk müdahale, bu alandaki uzmanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle barınma eyleminin sürdürülebilirliği açısından görevlilerin bilgi ve deneyimlerinin belirlenmesi önemlidir. Araştırma temel olarak geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde literatür ve saha uygulaması arasındaki eksikleri tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma sonucunda bu eksiklere yönelik bir model önerisi getirilmesi planlanmaktadır. Uzmanların sistemi ve eksikleri daha iyi anlaması, yapılacak olan müdahalenin iyileştirilmesi adına önemlidir. Bu

nedenle çalışma literatür ve saha arasındaki etkileşimi görevlilerin bakış açısı ve bilgisi üzerinden analiz etmeye çalışacaktır. Planlanan araştırmanın amaçları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Acil durum ve barınma alanında iç mekân tasarım kriterlerinin derlenmesi, bu bağlamda bir kılavuz oluşturmak.
- Ülkemizde bu alanda çalışan görevlilerin konu üzerindeki yetkinliklerinin belirlenmesi.
- İç mimarlık alanında insani yardım olgusu ve geçici afet barınağı konusunu tartışmaya açmak.
- Acil durum ve geçici konut alanında uygulama sürecinde ülkemizdeki eksiklere yönelik bir öneri geliştirmek.

Acil durum yardımlarında barınma eylemine iç mimarlık disiplininin ne ölçüde dahil olabildiği araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Bu noktadan hareketle özellikle barınak temininde uzman sınıfın alana katkısı çalışmayı yönlendirmiş ve konunun saptanmasında belirleyici olmuştur. Yapılan ön çalışma sonucunda belirlenen konu ve amaca ulaşmak için cevaplanması gereken sorular listelenmiştir. Bu doğrultuda araştırma soruları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- İnsani yardım olgusu ve iç mimarlık ilişkisi geçici afet barınakları bağlamında mümkün müdür?
- Ülkemizdeki geçici konut kurulumunda literatür ve saha uygulamaları ne kapsamda örtüşmektedir? Açıkta kalan yönler nasıl iyileştirilebilir?
- Tasarım ve yönetim mekanizmalarını destekleyerek iç mimarlık disiplininin sürece dahil eden bir model/sistem mümkün müdür?

Açıklanan konu ve amaca ulaşabilmek için listelenen araştırma sorularının hangi içeriklerle cevaplanacağı kapsam bölümünde, verilerin nasıl elde edileceği ise metodoloji bölümünde aktarılmaktadır.

Çalışmanın Kapsamı

Araştırmanın giriş ve sonuç bölümleri hariç beş kısımda derlenmesi planlanmaktadır. Çalışmanın kapsamı şu şekildedir:

Çalışmanın birinci bölümünde, insani yardım adı altında sürdürülen faaliyetler ve iç mimarlık disiplininin ilişkisi irdelenecektir. Geçici afet barınaklarının insani yardım- iç mimarlık bağlamında değerlendirilmesi, tipolojilere yer verilmesi planlanmaktadır. Bu aşamada Türkiye’de acil durum yönetimi, acil durum mimarlığı ve önemi ile ülkemiz açısından gerekliliği konu edilecektir. Alan tarihi ve kullanılan geçici afet barınaklarının Türkiye üzerinden örneklenmesi planlanmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde uluslararası platformlarda geçerliliği olan kılavuzların incelenmesi, bu kılavuzlarda yer alan iç mekân kalitesine yönelik unsurların listelenmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede genel-geçer yönergelerdeki geçici konutlara yönelik iç mimari tasarım ilkelerinin ortaya konması planlanmaktadır.

Araştırmanın ilk sorusu olan, geçici afet barınakları bağlamında insani yardım-iç mimarlık ilişkisi çalışmanın ilk iki bölümü boyunca ele alınacaktır.

Araştırmanın üçüncü ayağında çalışmanın üstleneceği metodoloji, araştırma yaklaşımı çözümlenecektir. Araştırmanın amacı ve cevaplanması istenen sorulara yönelik veri toplama yöntemleri, stratejiler aktarılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, ülkemizde acil durumlarda geçici barınma tasarım ve uygulamasında söz sahibi kurumların süreç üzerindeki deneyim, bilgi ve ilgileri araştırılacaktır. Geçici konutlara yönelik görüşlerin alınması adına, göç ve geçici barınma alanında söz sahibi kurumlarda çalışan uzmanlar ile yürütülen görüşmelerin analiz aşamaları aktarılacaktır. Çalışmanın bu bölümü araştırmanın ikinci sorusunu, ülkemizde geçici konut kurulumunda literatür ve saha uygulamalarının ne kapsamda örtüştüğünü ortaya koymaya yönelik olacaktır. Bu bölümde geçici konutlara yönelik derlenen bilgiler ışığında araştırmanın sonraki adımına geçilecektir.

Çalışmanın beşinci ayağında önceki bölümlerde toplanan bilgiler üzerinden bir model önerisi geliştirilmesi planlanmaktadır. Sunulan önerinin ülkemizde kullanıma uygun tasarım sürecini anlatan bir model ile kılavuzdan oluşması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın beşinci bölümü araştırmının üçüncü sorusunu, tasarım ve yönetim mekanizmalarını destekleyerek iç mimarlık disiplininin sürece dahil eden bir modelin mümkün olup olmadığını ortaya koymaya çalışacaktır.

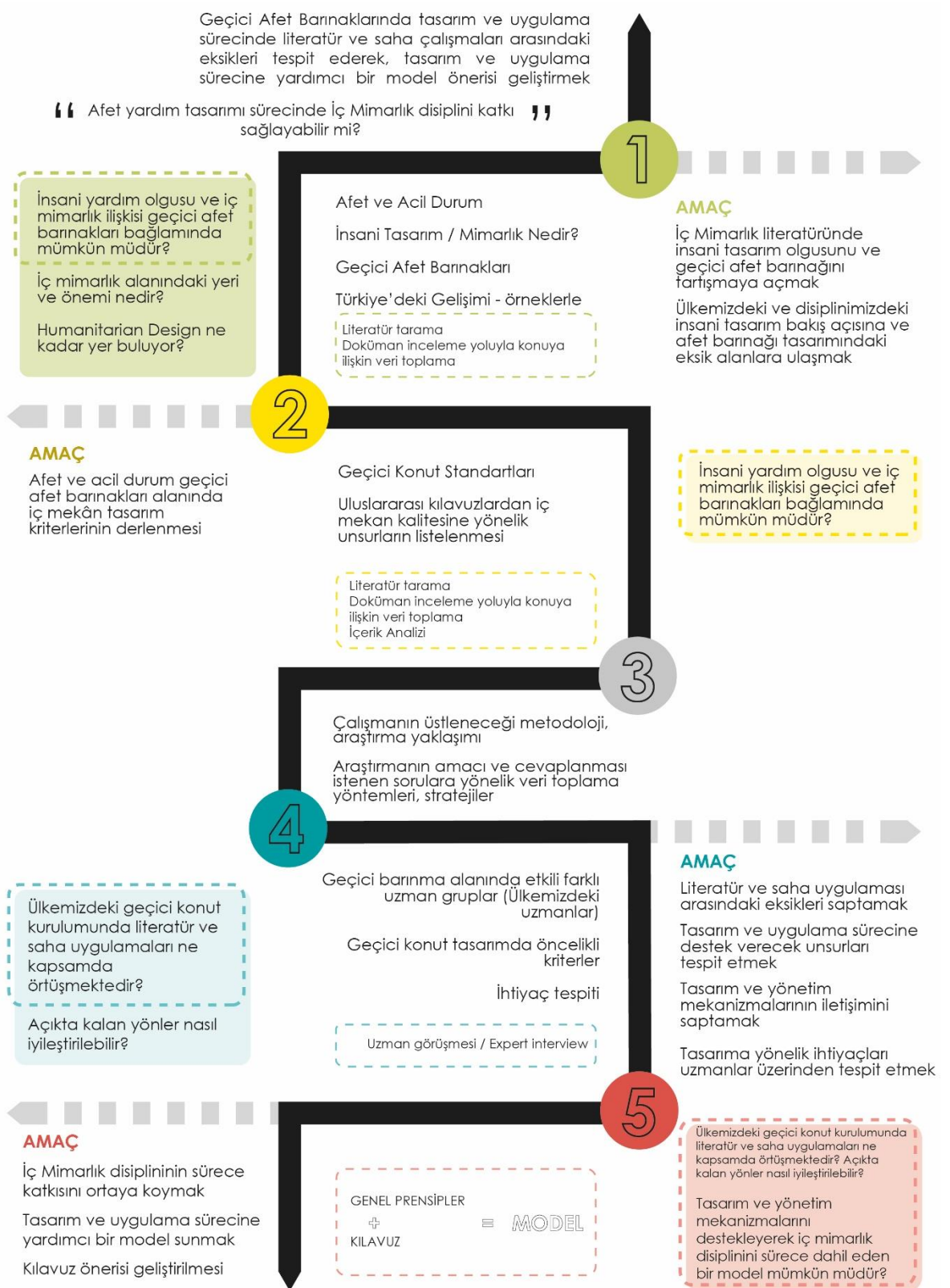
Çalışmanın birinci bölümünden ülkemizdeki ve disiplinimizdeki insani yardım bakış açısına ve geçici afet barınağı tasarımındaki eksik alanlara ulaşılması hedeflenmektedir. İkinci bölümde uluslararası kılavuzlardan çekilen iç mekân tasarımına yönelik unsurların listelenmesi amaçlanmaktadır. Listelenen bu unsurlar dördüncü bölümde göç ve/veya geçici konut tasarım/kurulumunda uzman kişiler ile tartışılacaktır. Tasarım ve uygulama sürecine yönelik ihtiyaçları uzmanlar üzerinden tespit etmek esas olacaktır. Araştırmanın ilk iki bölümünden derlenen geçici afet barınaklarına ilişkin bilgiler ile dördüncü aşamada toplanan ülkemizdeki koşullar doğrultusunda, mevcut duruma yönelik bir tablo ortaya konacaktır. Varsa mevcutta görünen açıklara ya da gerekli desteği sağlayacak mekanizmaya hizmet eden bir model önerisi sunulması planlanmaktadır.

Bölümlerin altyapısını oluşturan araştırma amaçları ve içerik ilişkisi Görsel 4'te aktarılmaktadır. Sonuç bölümünde elde edilen bulgular ışığında araştırmının tartışma ve önerileri listelenecektir. Gelecek çalışmalara yönelik olası araştırma alanlarının aktarılması planlanmaktadır.

Literatür <i>[Amaçları güdüleyen konu başlıkları]</i>	Amaçlar	Bölümler
İnsani Yardım <i>[Humanitarian Aid]</i>	Acil durum ve barınma alanında iç mekân tasarım kriterlerinin derlenmesi	BÖLÜM 1: <i>Acil durum ve barınma İnsani Yardım üzerine...</i>
Geçici Afet Barınakları		BÖLÜM 2: <i>Acil durum barınma alanında iç mekân tasarımı üzerine...</i>
Geçici Afet Barınağı Tiplolojileri	Ülkemizde bu alanda çalışan görevlilerin konu üzerindeki yetkinliklerinin belirlenmesi	BÖLÜM 3: <i>Metodoloji</i>
Geçici Konut Standartları		BÖLÜM 4: <i>Görüşme analizi üzerine...</i>
Türkiye'de Acil Durum		BÖLÜM 5: <i>Model önerisi üzerine...</i>
Türkiye'de Geçici Konutlar	İç mimarlık alanında insani yardım olgusu ve geçici afet barınağı konusunu tartışmaya açmak	
	Acil durum ve geçici konut alanında uygulama sürecinde ülkemizdeki eksiklere yönelik bir öneri geliştirmek	

Görsel 4. Renk kodları ile amaç-içerik ilişkisi (kişisel arşiv, 2024)

Yukarıda aktarılmaya çalışılan çerçeve Görsel 5'te çizilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın içeriği aşağıda görüldüğü üzere geliştirilecektir:

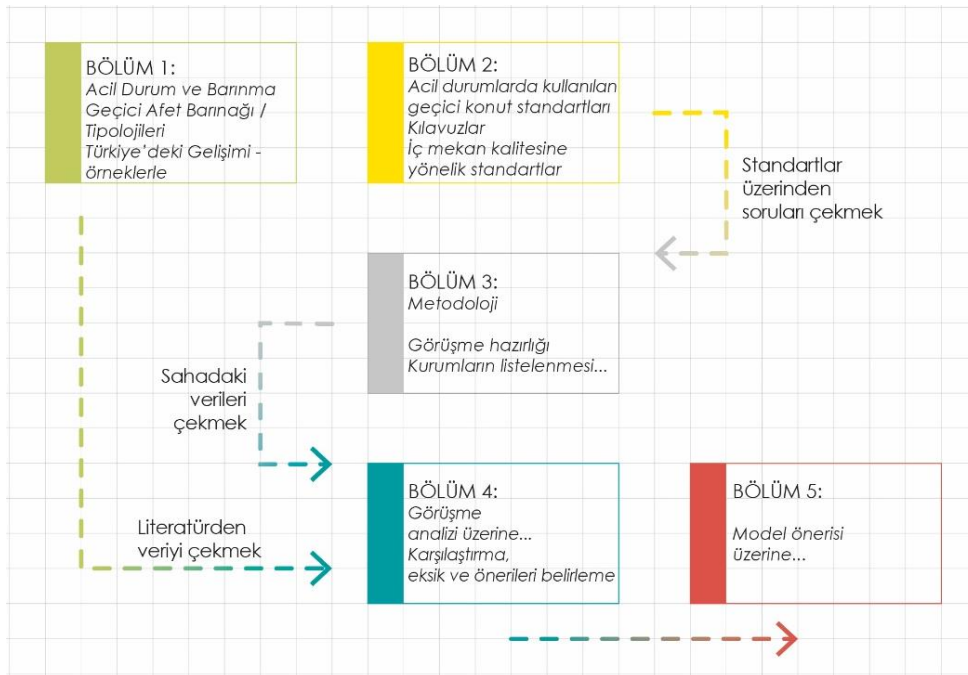

Görsel 5. Çalışmanın gelişim süreci (kişisel arşiv, 2024)

Araştırmanın Metodolojisi

Çalışma temel olarak ülkemizde acil durumlarda barınma hizmetini sağlayan kurumların tasarım sürecine olan bilgi, deneyim ve ilgilerini ölçmeyi hedeflemektedir. Elde edilen verilerin literatür ile karşılaştırılması ve varsa açığa katkı sağlayacak bir model önerilmesi esas olacaktır. Geçici konut kapsamı, acil durumlarda kurulan kamp ya da yerleşke gibi alanlarda kullanılan barınaklar ile sınırlandırılmıştır. Bölümler arası veri akışı ve etkileşim Görsel 6'da sunulmaktadır.

İlk iki bölümde literatür taraması sonucu toplanan veriler, doküman inceleme ve içerik analizi yoluyla değerlendirilecek ve geçici konut tasarımında iç mekân kalitesine yönelik ilkeler belirlenecektir. Dördüncü bölümde konu, saha uygulamasında yer alan uzmanlar ile görüşmeler yoluyla irdelenecektir (Görsel 6). Ulaşılmak istenen profil AFAD, Türk KIZILAY, Göç İdaresi gibi devlete bağlı kurumlarda çalışan uzmanlardan oluşmaktadır. Bu kurumlara ek, bağımsız uluslararası bir kuruluş olarak UNHCR Türkiye kanadı ile de iletişime geçilmesi planlanmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren kurumların listelenmesi, bu kurumlardan ilgili uzmanlara erişim araştırmanın sınırlılıklarını oluşturacaktır. Düşünülen görüşmelerin başta devlet kurumlarında çalışan uzmanlar ile gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu sayede geçici afet barınaklarının hazırlık, tasarım ve uygulama süreçlerinde söz sahibi kurumlara erişilmiş olacaktır.

Görsel 6. Bölümler arası veri akışı (kişisel arşiv, 2022)

İnsani yardım temelinde yapılan tasarım eyleminde ortaya konacak ürünü, hizmet edeceği kitleyi merkeze alarak tasarımı kullanacak insanlar üzerinden kurgulamak yer almaktadır. İnsan odaklı tasarım yaklaşımının birçok veri toplama yöntemi bulunmakta, uzmanlar üzerinden yürütülen analizler de bu kapsamda yer almaktadır (IDEO, 2015, s. 9–43). Araştırma doküman incelemesi, görüşme gibi veri toplama yöntemlerini kullanarak elde edilen bulguları içerik analizi ile değerlendirecektir. Bir tasarım araştırması olarak yürütülmesi planlanan çalışmada, toplanan verilerin sonuç önerinin ortaya konabilmesi amacıyla kullanılması planlanmaktadır. Elde edilen bulguların analizi ile konuya dair literatür ve saha alanları arasında, eksik ya da farklı yönlerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu analiz üzerinden ülkemiz için kriz yönetiminde iyileştirme safhasına yönelik destekleyici bir model önerisi sunulacaktır. Çalışma bahsi geçen veri toplama yöntemlerini kullanan bir tasarım araştırması olarak planlanmaktadır. Araştırma metodolojisi çalışmanın üçüncü bölümünde detaylandırılacaktır.

Araştırmaya Yönelik Literatür Taraması

Araştırmaya yardımcı olması planlanan birincil kaynaklar Tablo 1’de verilmiştir. Bu kaynakların tezin içeriği ile kuracağı düşünülen bağ tablodan takip edilebilmektedir. Kaynak seçiminde bu alanda çalışan akademisyenlerden, insani yardım alanında çalışan öncül dernekler ve UNHCR, IFRC, The Global Shelter Cluster (GSC) gibi kurumların yayınlarından faydalanılmıştır. Geçerliliği bulunan, kamp ve barınak tasarım alanlarında başvuru kaynağı olan araştırmaların kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Çalışma kapsamında öncelikli olarak Türkiye’nin acil durum alanında yaptığı uygulamalar ile Türk KIZILAY, AFAD gibi kurumlar tarafından sunulan yönerge ve kılavuzlardan yararlanılacaktır. UNHCR tarafından oluşturulan Emergency Handbook (2007), 1997 yılında kurulmuş uluslararası yardım örgütü Sphere Projesi tarafından sunulan İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar (2018), Uluslararası Kızılağaç ve Kızılay Federasyonları (IFRC) tarafından yayımlanan yıllıklar geçici afet barınaklarına dair birincil kaynaklar olarak listelenmektedir. Yapılması öngörülen görüşmelere katılacak kurumlara göre kaynak kılavuzların çeşitlenmesi amaçlanmaktadır (Tablo 1).

#	BİRİNCİL KAYNAKLAR	İnsani Yardım / Tasarım	Geçici Afet Barınakları ve Örnekler	Geçici Afet Barınakları/ Tipolojiler	Metodoloji / Uzman görüşmesi	Geçici Konut Standartları	Türkiye' de Acil Durum	Türkiye' de Geçici Konutlar
1	Brisson, I. E. ve Chun, A. M. S. (Ed.). (2015). <i>Ground Rules in Humanitarian Design</i> . West Sussex: Wiley.	X	X					
2	Martins, A. N., Fayazi, M., Kikano, F. ve Hobeica, L. (Ed.). (2020). <i>Enhancing Disaster Preparedness From Humanitarian Architecture to Community Resilience</i> . Oxford: Elsevier.		X	X		X		
3	Stohr, K. ve Sinclair, C. (2006). <i>Design Like You Give a Damn: Architectural Responses To Humanitarian Crises</i> . Metropolis Books.	X	X	X				X
4	Stohr, K. ve Sinclair, C. (2012). <i>Design Like You Give a Damn [2]: Building Change from the Ground Up</i> . Abrams.	X	X					
5	Oliver, P. (2006). <i>Built to Meet Needs: Cultural Issues in Vernacular Architecture</i> . Oxford: Architectural Press.	X					X	X
6	Jacobson, H. Z., Bruderlein, C., Pollock, N. ve Weizman, E. (2014). <i>Shigeru Ban: Humanitarian Architecture</i> . Aspen Art Press D.A.P	X						X
7	IDEO. (2015). <i>The Field Guide to Human-Centered Design</i> (1.bs). Kanada: Design Kit. https://www.designkit.org/resources/1.html				X			
8	Güçlü, İ. (2019). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Teknik- Yaklaşım- Uygulama (1.bs). Ankara: Nobel Yayın.				X			
9	Köseoğlu, A.M. (2015). <i>Afet Yönetimi ve İnsani Yardım: Lojistik Süreçler ve Uygulamalar</i> (1. bs.). Ankara: Nobel Yayın.						X	X
10	Kronenburg, R. (2008). <i>Portable Architecture: Design and Technology</i> . Basel: Birkhäuser Architecture.		X	X				
KILAVUZLAR								
11	UNHCR. (2007). <i>Handbook for Emergencies</i> (3.bs.). Erişim adresi: https://bit.ly/37XESle UNHCR Emergency Handbook - https://emergency.unhcr.org/			X		X		
12	UNHCR. (2016). <i>Shelter Design Catalogue</i> . Erişim adresi: https://bit.ly/3wmqjEe		X	X				
13	Sphere Projesi. (2018). <i>İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar</i> (4.bs.). Erişim adresi: https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-Turkish.pdf Sphere Projesi – Interactive Handbook - https://handbook.spherestandards.org/en		X			X		
14	Shelter Centre. (2011). <i>Transitional Shelter Guidelines</i> (3. Sürüm). The Global Shelter Cluster. Erişim adresi: https://bit.ly/3vj9nOG			X		X		
15	IFRC. (2011). <i>Transitional shelters Eight designs</i> . Erişim adresi: https://bit.ly/3wxn4tQ		X	X		X		
16	ECHO. (2017). <i>Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines</i> . Erişim adresi: https://shorturl.at/pqsOY					X		
17	Shelter Centre. (2010). <i>Shelter After Disaster strategies for transitional settlement and reconstruction</i> . Erişim adresi: https://shorturl.at/korCY					X		
18	AFAD. (2015). <i>Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge</i> . Erişim adresi: https://bit.ly/2QRcTB5					X	X	X

Tablo 1. Araştırmanın birincil kaynakları

Geçici afet barınakları doğa olaylarının şiddetlenmesi, savaş ve çatışmaların devamlı hale gelmesi nedeniyle gittikçe artan bir ilgiyle çalışılmaktadır. Bu doğrultuda yürütülen araştırmaların saptanması amacıyla mevcutta var olan tez çalışmaları üzerinden bir tarama yapılmıştır. Tarama kapsamında 'geçici afet barınakları', 'mülteci/lik', 'geçici konut', 'mülteci barınakları', 'mülteci kampları', 'doğal afetler' ve 'insani mimarlık (humanitarian architecture)' kelimeleri yerli ve yabancı veri tabanlarında aratılmıştır. Verilen anahtar kelimeler ile araştırma konusu ile ilişkili erişilebilen çalışmalar taranmıştır. Yerli tezler için YÖK Ulusal Tez Merkezi, yabancı kaynaklar için ProQuest ve NDLTD Global ETD Search veri tabanları kullanılmıştır. Yukarıda listelenen anahtar kelimeler yabancı kaynaklar için İngilizce karşılıkları ile aranmıştır. Tez çalışmalarına dair istatistik Tablo 2'de aktarılmıştır.

Tarama sonucunda yabancı kaynaklı tez çalışmalarının çoğunlukla mimarlık disiplini tarafından üretildiği görülmüştür. Yukarıda listelenen anahtar kelimelerin belirtilen veri tabanlarında aratılması sonucunda ilgili 51 çalışmaya ulaşılmıştır. Tezlerin 37 tanesi mimarlık programlarında çalışılmışken 2 tanesi iç mekân tasarımı alanında üretilmiştir. Tabloya eklenen 14 çalışma araştırma konusu ile ilişkilenen diğer disiplin ve tasarım alanlarından çıkmıştır. 43 çalışma yüksek lisans; 6 tane mimarlık, 1 tane disiplinlerarası (built environment), 1 tane tasarım olmak üzere 8 tez araştırması ise doktora programlarında çalışılmıştır (Tablo 2).

2024 Ocak ayı itibariyle YÖK Ulusal Tez Merkezinde yapılan taramada ise 50 adet çalışma listelenmiştir. Bu tezlerin 34 tanesi mimarlık programında, 11 tanesi iç mimarlık alanında üretilmiştir. Kalan çalışmaların 2 tanesi kentsel dönüşüm/yenileme, 1 tanesi tasarım, 1 tanesi yapı bilgisi, 1 tanesi inşaat mühendisliği programında çalışılmıştır. 1 tane iç mimarlık sanatta yeterlik, 2 adet mimarlık doktora olmak üzere kalan 47 tez çalışması yüksek lisans programlarında üretilmiştir (Tablo 2).

TEZ ÇALIŞMALARI						
YABANCI				YERLİ		
	Mimarlık	İç Mim.	Diğer / Tasarım	Mimarlık	İç Mim.	Diğer
Yüksek Lisans	27	2	14	32	10	5
Doktora	6	X	2	2	1	X
Toplam	51			50		

Tablo 2.Literatür taramasında listelenen tezler

Yukarıda listelenen araştırmalar arasından, Jennifer Hallick tarafından 2012 yılında Manitoba Üniversitesi'nde iç mekân tasarımı yüksek lisans tezi olarak üretilen 'Designing for Disaster: Transitioning from House to Home' adlı çalışma, doğal afetler sonucunda üretilen geçici konutlarda kullanıcıların konforunu gözeten, günlük rutine dönmelerine yardımcı bir tasarım önerisi sunmaktadır (Hallick, 2012). İç mimarlık alanında üretilen diğer yüksek lisans çalışması ise Catherine De La Rosa tarafından 2018 yılında Savannah Sanat ve Tasarım Okulu'ndan çıkan 'Feels Like Home A Housing Prototype Solution for Disaster Relief' adlı çalışmadır (De La Rosa, 2018). Bu araştırmalar geçici barınmayı ev ve aidiyet oluşturma temaları üzerinden ele almaktadır. Tez çalışmasında geçici konut tasarım sürecini yönlendirecek bir model önerisi sunulması öngörülmektedir. Bu bağlamda araştırma, konuya iç mimarlık alanında taranan çalışmalardan farklı bir şekilde yaklaşmaktadır.

Martine Magdalena van der Does tarafından 2017 yılında Fordham Üniversitesi - Uluslararası İnsani Yardım Programı yüksek lisans tezi olarak çalışılan 'Standard Pre-Disaster Requirements for the Design of Innovative Emergency Shelter' isimli araştırma, acil durum barınağı nasıl olmalıdır sorusunu literatür taraması ve çeşitli uzmanlar üzerinden aramaktadır (Van Der Does, 2017). Van der Does' un araştırması acil durumun ilk adımında kullanılan barınaklara odaklanmaktadır. Bu tez çalışmasında uzmanların geçici afet barınaklarına yönelik bilgisi literatür ile karşılaştırılıp bir tasarım modeli geliştirilecektir. Araştırma, devlet kurumlarındaki uzman sınıfa ve iç mimarlığın önemli olduğu geçici konutlara odaklanmasıyla Van Der Does'un (2017) çalışmasından farklılaşmaktadır.

Rania Fayez Abu Ramadan tarafından 2017 yılında disiplinlerarası bir programda (built environment) Salford Üniversitesi'nde üretilen 'Developing User-Informed Specifications for Refugee Shelters in Hot-Dry Climates: A study of the Al Za'atari Camp in Jordan' adlı doktora çalışması, tez için örnek teşkil etmektedir (Abu Ramadan, 2017). Ürdün'de bulunan Al Zaatari Kampı için uzmanlar ve mülteciler ile görüşme ve anketler yürütülerek sıcak-kuru iklimlerde kullanıma elverişli bir barınak için tasarım önerisi ve ilkeleri geliştirilmiştir. Lara Alshawawreh tarafından 2019 yılında Edinburgh Napier Üniversitesi'nde disiplinlerarası bir programda (built environment) doktora tezi olarak çalışılan 'Architecture of Emergencies in the Middle

East: Proposed Shelter Design Criteria' bir diğ er örnek araştırmadır (Alshawawreh, 2019). Çalışmada Azraq ve Al Za'atari kamplarında yürütölen etnografi araştırması sonucunda Ortadoğu'da kullanılabilecek afet barınakları için tasarım ilkelerine ulaşılmıştır. Yabancı literatürde karşılaşılan bu doktora çalışmaları incelendiğinde yöntemi ve coğrafyası bakımından planlanan araştırmadan farklılaştığı görölmektedir.

YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan taramada iç mimarlık alanında az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Muhammad Nisar Ali Mirza tarafından 2020 yılında Yaşar Üniversitesi iç mimarlık alanında çalışılan 'Analysis Of Post-Disaster Emergency Housing Projects In Terms of Interior Space Quality Parameters' adlı yüksek lisans tezi, acil durum barınaklarını iç mekân kalite parametreleri bazında ele aldığı için örnek teşkil eden bir araştırmadır (Nisar Ali Mirza, 2020). Listelenen çalışma, tez kapsamında kılavuz ortaya koyduğu için incelenmiştir. Ancak kılavuz tezin araştırma alanına göre özelleştiği için planlanan çalışmadan ayrışmaktadır. Alanda üretilen diğ er iç mimarlık tezleri incelendiğinde çalışmaların doğal afetler özelinde olduğu da görölmektedir.

Gerek yabancı gerek yerli literatürde üretilen tez çalışmaları irdelendiğinde ilgili alanda doktora araştırmalarının oldukça sınırlı olduğu görölmektedir. Konuyu iç mimarlık disiplininde inceleyen Hacettepe Üniversitesi'nde üretilmiş bir adet Sanatta Yeterlik çalışmasına ulaşılmıştır. Özgür Yakın tarafından 2018 yılında üretilen 'Afet Konutlarında Esneklik ve Değişebilirlik Kavramları' adlı çalışma, esneklik ve değişebilirlik kavramlarını ön planda tutarak bir afet konutu önerisinde bulunmaktadır (Yakın, 2018). Tez kapsamında kurgulanan araştırma ise acil durum yerleşkelerinin kurulumunda söz sahibi kurumlar üzerinden bilgi üretmeyi planladığı için Yakın'ın (2018) çalışmasından farklılaşmaktadır.

2020 Ege Denizi depremi, 2020 Elâzığ depremi, 2023 Kahramanmaraş depremleri doğal afetler ve geçici barınma konusunda yapılan çalışmaları tetiklemiştir. Ancak bu tez çalışması geçici barınmayı zorunlu göç ve mültecilik bağlamında, uzman görüşmeleri kapsamında ele alacağı için diğ er çalışmalardan ayrışmaktadır. Bu doğrultuda tez çalışması, erişilen ve yukarıda aktarılan araştırmalardan farklılaşmaktadır. Konunun Türkiye özelinde geliştirilmesi, geçici konut tasarım ve uygulamasında söz sahibi kurumların görüşlerinin alınması ve literatür ile saha

arasındaki farkların belirlenmesi planlanan araştırmanın ayırt edici özelliklerini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Özgünlüğü

Araştırmacının yüksek lisans tezi, Türkiye’de 2011 yılı sonrası kurulan mülteci kampları ve konutlarının mevcut durumunu ele almış ve ülkemizde yer alan en büyük mülteci kamplarından biri olan Adana Sarıçam Konaklama Merkezini örnek olarak incelemiştir (Şenocak, 2019). Bu doğrultuda hedeflenen doktora çalışması, ülkemizdeki acil durumlarda geçici konut alanında kullanılabilir mekân tasarım kılavuzu ve model önerisi ortaya koymayı amaçlaması ile yüksek lisans tezinden ayrılmaktadır. Temelini mülteci hareketlerinden dolayı ile yüksek lisans çalışması ile aynı merkezden alan araştırma, tekrara düşmemek için zorunlu göç, geçici afet barınağı tipolojileri, ülkemizde mültecilerin durumu gibi başlıkları ilk bölümde özet bir şekilde ele alacaktır. Çalışmanın sonraki bölümleri ise kapsam bölümünde detaylarıyla verildiği üzere farklılaşmaktadır.

Çalışmanın özgünlüğünü oluşturan noktalar şu şekilde sıralanabilir:

- Konu, araştırma alanı olarak Endüstriyel Tasarım, Mimarlık, Mühendislik gibi diğer tasarım alanları ve yapı araştırmalarıyla ilgilenen bölümler tarafından ele alınmışsa da iç mimarlık tarafından çok az incelenmiştir. Türkiye’de doktora tezi seviyesinde bir çalışmaya (Yakın, 2018) rastlanmıştır. Türkiye gibi sıcak çatışma bölgelerine yakın olan bir ülke için eksik görülen bir çalışma alanı olarak değerlidir. Araştırmanın iç mimarlık disiplini ve bakış açısıyla yürütülmesinin çalışmanın özgünlüğünü oluşturacağı düşünülmektedir.
- İnsani yardım faaliyetleri arasında toplumu ve yaşam kalitesini iyileştirmek adına sorumluluk bilinciyle tasarım ortaya koyma amacı yer almaktadır. Bu eylem alanı, insanın yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen iç mimarlık için de önceliklidir. Özellikle acil durumlarda sağlanan geçici barınma için iç mimarlık söz sahibi olmalıdır. Bu çalışma disiplinimiz için insani yardım kavramına dikkat çekmeyi amaçlamakta, geçici barınma- insani yardım- iç mimarlık üçgeninde konuyu ele alarak diğer araştırmalardan ayrılmayı hedeflemektedir.

- Amerika Birleşik Devletleri doğal afetlerle sıklıkla karşılaşılan bir ülke olarak geçici barınma kavramını literatürde en sık ortaya koyan ülkelerden biridir. Bu nedenle gerek yabancı gerek kendi literatürümüzde geçici afet barınakları tipolojileri ile örnekleri çoğunlukla yabancı tarihçe ve örnekler üzerinden ele alınmaktadır. Bu araştırma kapsamında Türkiye'deki afet ve acil durum barınma eyleminin tarihçesi ve örnekleri öncelikli olarak ele alınmaya çalışılacaktır. Ülkemizdeki geçici barınma çözümleri, eksikleri ve ihtiyaçları ile ortaya konarak hedeflenen model önerisinin geliştirilmesinde yardımcı olacaktır. Çalışma alan tarihini ve örneklerini Türkiye özelinde çıkartarak da diğer araştırmalardan ayrışmayı hedeflemektedir.
- Araştırma, kamp alanlarındaki geçici barınma eylemine yönelik literatür ve saha uygulaması arasındaki farkları, Türkiye özelinde, uzmanlar üzerinden ele alması ile diğer çalışmalardan ayrışmayı amaçlamaktadır. Verilerin toplanacağı kurumların çeşitlenmesi araştırmayı farklılaştıracak bir diğer unsur olarak görülmektedir.
- Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizine dayanarak bir model önerisi sunulacaktır. Tez, geliştireceği öneri ile farklılaşacaktır. Sunulacak modelin araştırmanın özgünlüğünü oluşturacağı düşünülmektedir.

1.BÖLÜM: TÜRKİYE'DE ACİL DURUM VE BARINMA

Araştırmanın ilk bölümünde Türkiye'de acil durum olgusu ve barınma kavramı ele alınacaktır. Bölüm kapsamında acil durum kavramı üzerinden genel çerçeve çizilmeye çalışılacaktır. Konuya acil durum ve barınma eylemi üzerinden giriş yapılacak, kullanılan barınak tipolojileri irdelenecektir. Acil durumlarda kullanıma sunulan barınaklarda yaşam kalitesinin sağlanabilmesi için konuya iç mimari bakış açısı ile yaklaşılması gereklidir. Bu doğrultuda acil durum barınma eyleminde iç mimarlığın yeri sorgulanacaktır. Konu Türkiye özeline indirgenerek acil durum yönetimi ve kullanılan barınaklar değerlendirilecektir. Bölüm, Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteciler ve geçici konaklama merkezlerinde yer alan barınakları örnek olarak alacaktır.

1.1 Acil Durum Kavramı

İnsanlık tarihi öngörülemez olaylar ve göçlerle şekillenmiştir. Göç ve geçici barınma kavramları çok geniş bir altyapıya sahiptir. Ekonomik, sosyal, estetik, zorunlu birçok sebepten meydana gelebilmektedir. Göç, çalışmak durumunda kalan ve ülke içinde yer değiştiren mevsimlik işçiler için ekonomik sebeplerden kaynaklanırken yer değiştirerek yaşayan göçebe topluluklar örneğin çingenerler için sosyal bir durumdur. Günümüzde festival, bienal gibi etkinliklere katılmak ya da kırsal bölgelere hizmet ulaştırmak amacıyla kurulan mobil kütüphaneler, müzeler, sağlık karavanları gibi mekânlar hem sosyal hem de estetik kaygı ile güdülen göç etme hareketine örnek verilebilmektedir. Deprem, sel gibi doğa odaklı afetler ya da çatışma, savaş gibi insan kaynaklı felaketler sonucunda zorunlu olarak göç etmek durumunda kalınabilmektedir. Yaşanan göç etme durumu sadece bir sebepten olabileceği gibi birçok faktörün duruma etki etme ihtimali de bulunabilmektedir.

Günümüzde, evlerimizde ve korunaklı çevrelerde yaşarken zorunlu göç etme durumu bize uzak görünebilir. Ancak zorunlu göç olarak tanımlayabileceğimiz, bizi barındığımız çevreden uzaklaşmak durumunda bırakan olaylar, dünyanın herhangi bir yerinde her an gerçekleşebilecek potansiyele sahiptir. Çalışma, zorunlu göç kapsamında, acil durumlardan kaynaklanan yer değiştirme eyleminde geçici barınma konusunu temel almaktadır. Bu noktada zorunlu göç, nedenleri, afet ve acil durum gibi kavramlara değinilmesi gerekmektedir. Afet ve acil durum arasındaki farkların

göz önüne serilmesi çalışmanın devamında terminolojinin netleştirilmesi adına önemlidir.

Zorunlu göç, evinden ya da ülkesinden ayrılmak durumunda bırakılan ve herhangi bir olay sonucunda zorla yerinden edilen insanların durumunu tanımlamak için kullanılan bir ifadedir (Altay Kaya, 2021, s.115; UNHCR, 2018). Zorla yer değiştirme durumu savaş, çatışma, kıtlık, kuraklık, çevresel felaketleri gibi farklı faktörlerden kaynaklanabilmekte, ülke içinde ya da ülkeler arasında olabilmektedir (Eyiñç, 2015, s. 8). Bu nedenler afet ve acil durumlar olarak ifade edilebilecek bir üst başlıkta toplanabilmektedir.

Afet, sosyal hayatı durduran ya da kesintiye uğratan, toplum ve de bireylerde fiziksel, sosyal, ekonomik kayıplara neden olan, toplumun kendi başına üstesinden gelme kapasitesinin olmadığı insan, teknoloji ya da doğa kaynaklı olabilen olaylar olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2022a). Afet teriminin İngilizce karşılığı disaster olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonları Derneği (IFRC), toplum hayatında ciddi aksaklıklar oluşturan, toplumun kendi kaynakları ile üstesinden gelme becerisini aşan olayları afet olarak tanımlamaktadır. Pandemi, nükleer, biyolojik, kimyasal, endüstriyel olaylar afetlere sebebiyet verebilen tehlikeler olarak listelenmiştir (IFRC, t.y.). Afet çatısı altında toplanan olaylar ağırlıklı olarak doğa kaynaklı olsa da sadece bu bağlama indirgemek doğru değildir.

Afetlerle ilintili olarak bahsedilmesi gereken bir diğer kavram tehlikelerdir. Hayatı tehdit eden, toplumsal düzenin bozulmasına, fiziksel, sosyal, ekonomik kayıplara yol açabilecek insan, doğa ya da teknoloji kaynaklı olaylar tehlike olarak adlandırılmıştır. Tehlikeler gerçekleşme ve afete dönüşme potansiyeline sahiptir. Savaş, çatışma, terörizm gibi olaylar insan kaynaklı tehlikeler olarak adlandırılmaktadır (Temelli, t.y., s.23). Bu tehlikelerin kontrol edilemez boyutlara ulaşıp insan kaynaklı afetlere dönüşme olasılığı bulunmaktadır. Afete hazırlık ve toplumsal faaliyetler ile tehlikelerin afetlere dönüşmesi engellenebilmektedir (IFRC, t.y.).

Terminolojide dikkat çeken bir diğer ana kavram acil durum olarak adlandırılan olaylardır. Acil durum, sosyal hayatın tamamını ya da belli bir kesimini durduran ya

da kesintiye uğratan, büyük, acil bir şekilde müdahale gerektiren olayları ve bu olaylar sonucunda oluşan kriz halini tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Ancak afetten farklı olarak yerel imkanlarla üstesinden gelinebilen olayları ifade ettiği belirtilmektedir (AFAD, 2022a). İngilizce karşılığı emergency olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası platformda, kötü sonuçları engelleyebilmek için acil bir şekilde önlem alınmasını gerektiren, aniden gelişen ve öngörülemez olayları ifade edecek şekilde de tanımlanmaktadır (UNDHA, 1992, s. 34). Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi tarafından yayımlanan terminolojide afet ile acil durum ifadelerinin bazı durumlarda birbiri yerine kullanıldığı belirtilmiştir (UNDRR, t.y.).

Toplumsal hayatı tehdit etme potansiyeli bulunan acil durum, kriz hali olarak da tanımlanmıştır. 1997 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak yürürlüğe konan Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği'nde ilgili kavramlar detaylandırılarak verilmiştir (Ersoy Yılmaz, t.y., s. 28). Buna göre kriz hali, toplumsal düzenin bozulmasına sebebiyet veren, olumsuz etki oluşturma potansiyeli bulunan olaylar olarak ifade edilmektedir (AFAD, 2022a). İlgili tarihte resmî gazetede yayımlanan kriz halini oluşturan unsurlardan biri de iltica ve büyük nüfus hareketleridir (Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği, 1997, s.7). Bu doğrultuda zorunlu göç kapsamında ele alınabilecek söz konusu eylemlerin aynı zamanda acil durum olarak ifade edilmesi de uygun görülmektedir.

Tanımlardan anlaşılacağı üzere acil durum ifadesinin etki alanı afete göre daha dar kalmaktadır. Ancak uluslararası platformda, alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların çalışma sahaları ve hedeflerine göre afet kavramını tanımladıkları görülmüştür. Afet ve acil durum arasındaki temel farklardan birinin, olayların etki dereceleri ve süreleri ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada afet ve acil durum kavramlarının oldukça iç içe geçmiş olduğunu ve zaman zaman birbiri yerine de kullanıldığını söyleyebiliriz.

Örnek olarak Sphere Projesi "İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar" başlıklı çalışmasında, bütün doğal afetler, çatışmalar, kentsel veya kırsal alanlarda gelişen müdahale gerektiren olaylar, karmaşık acil durumlar için afet ifadesini kullanılmıştır (Sphere Projesi, 2011, s. 9). UNHCR 'in ise acil durum olarak adlandırdığı eylem alanını, mülteciler ve yerinden edilmiş kişilerin neden olduğu ani akın ve göç dalgaları oluşturmaktadır (UNHCR, 2007, s. 4).

İnsan kaynaklı afetler kapsamına giren çatışma, savaş gibi eylemler sonucunda yer değiştirme ve göç etme, aynı zamanda karmaşık acil durum olarak değerlendirilmektedir (Köseoğlu, 2015, s. 5). Terminolojiye göre acil durumlar kapsam bakımından dar kalsa da tehlikeler gibi afete dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Afet meydana gelen olaydan çok olayın doğurduğu sonuç olarak değerlendirilmektedir (Temelli, t.y., s. 27–28) . Ülkemizde yakın zamanda görülen Suriyeli sığınmacılar örneğinde olduğu gibi durum devam ettiğinde bir insani kriz halini almaktadır. Ulusal platformda Suriyeli sığınmacılar kriz, insani kriz, uluslararası kriz gibi söylemlerle anılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada ele alınan savaş, çatışma vb. sebeplerden doğan zorunlu göç olayları kriz hali olarak değerlendirildiği için acil durum ifadesinin kullanılması uygun görülmektedir.

Görsel 7. Tehlike, acil durum, kriz hali ve afet ilişkisi (kişisel arşiv, 2022)

Bu çalışmada kriz durumunu ifade eden zorunlu göç sonucunda yerinden edilen insanlar ve geçici barınma eylemi konu edilecektir. Tanımlardan görüldüğü üzere afet ifadesi, tehlikeler, acil durum ve kriz hallerini de içine alabilecek çok geniş bir kavram ve tehlike olarak başlayan bir olayın evrilebileceği son nokta olarak karşımıza çıkmaktadır (Görsel 7). Bir kriz hali olarak kabul gören iltica ve büyük nüfus hareketlerinin doğurma potansiyeli bulunan olumsuz sonuçlar da acil durum sayılmaktadır. Çalışma içerisinde ayrıma düşülmemesi ve anlam karmaşası oluşmaması için insani bir kriz sayılabilecek zorunlu göç eylemi, acil durum olarak değerlendirilmiştir. Acil durum kavramı da kendi içerisinde çeşitli olayları kapsamaktadır. Ancak çalışma içerisinde savaş, çatışma gibi olaylardan doğan ani insan göçü sonucunda oluşan acil durumları ifade edecek şekilde kullanılmıştır.

1.2 Acil Durum ve Barınma Eylemi

İnsanı yaşadığı ortamdan uzaklaşmak zorunda bırakan karmaşık acil durumlarda ortaya çıkan en büyük gereksinim, temel ihtiyaçların karşılanabileceği barınılacak bir çevredir. Zorunlu göçe maruz kalmış insan ilk olarak hayatta kalma ve korunma

arzusu ile güvenli bir yer arayışına girmektedir. Barınak, insani yardım alanında faaliyet gösteren platformların belirlediği acil durumlarda sağlanması gereken temel kalemlerdendir. UNHCR, mahremiyet ve saygınlık sağlayarak güvenli ve sağlıklı bir mekân oluşturan, hayatın devam ettirilebileceği kapalı yaşam alanlarını barınak olarak adlandırmaktadır (UNHCR Emergency Handbook, 2019).

Hayatta kalan insanın, yaşamını sürdürebilmesi için asgari düzeyde birtakım ihtiyaçlarının giderilmesi gerekmektedir. Asgari standartların belirlendiği genelgeçer bir platform olarak Sphere Projesi, bu temel kalemleri barınak, su ve gıda temini, gıda harici maddeler, hijyen ve sağlık prosedürleri olarak tanımlamıştır (Sphere Projesi, 2018). UNHCR tarafından yayımlanan Acil Durum El Kitabı'nda ise acil durum yönetimi kurulduktan sonra verilmesi gereken hizmetlerin başında aynı kalemlerin geldiği görülmektedir. Bunlar, yerleşke kurulumu ve barınak temini, su, temizlik, beslenme, sağlık, eğitim ve dağıtım hizmetleridir (UNHCR, 2007).

IFRC yaşanan acil durumlarda ilk olarak durum değerlendirmesi yapmakta ve ihtiyaçlar ile yapılacak müdahalenin boyutunu belirlemeye çalışmaktadır. Yapılan çalışmalar ilk yardım, sağlık, geçim kaynakları, su-hijyen, gıda-beslenme, güvenlik-koruma ve barınak olmak üzere yedi kalemdedir değerlendirilmektedir (ICRC ve IFRC, 2008, s. 19; UNHCR, 2007, s. 79).

Barınak sadece temel ihtiyaçların giderileceği bir mekân olarak görülmemeli, duygusal, sosyal, psikolojik iyileşmeye katkı sağlayan bir yaşam alanı olarak değerlendirilmelidir (Davis, 2011, s. 207). Temel ihtiyaç olmanın ötesinde insani krizlerin iyileştirilmesinde öncelikli bir adım olduğu için de önemlidir. Acil durum kaynaklı acıların azaltılması, günlük aktivitelere dönülmesi, hayatın devam ettirilmesi için barınak bir başlangıç görevi görmektedir.

Görsel 8. Naivasha Kampı, Güney Sudan 2021 (Global Shelter Cluster, 2021, s. 22)

Tarih boyunca politik, sosyo-ekonomik faktörler, çevresel olaylar gibi nedenlerden dolayı acil durumlar yaşanmıştır. Bu tür durumlar büyüyüp kontrolden çıktığı zaman insanların can ve mal güvenliği tehlike altına girmekte, zorunlu göç olayları görülmektedir. Zarar gören bu insanların acılarının azaltılması ve yaşamlarına devam edebilmeleri adına birtakım yardımlar yapılmaktadır. İnsani yardım faaliyetleri olarak değerlendirilebilecek bu eylemler devletler, sivil toplum kuruluşları ve küresellik ile dünya genelinde görünürlüğün artmasıyla ortaya çıkan uluslararası yardım platformları tarafından yürütülmeye çalışılmaktadır (Köseoğlu, 2015, s. 36–37). Yapılan insani yardım faaliyetleri değerlendirme ile başlamakta ve ihtiyaç kapsamında yukarıda bahsedilen yardım kalemleri sağlanmaktadır. İnsani yardım faaliyetleri farklı sivil toplum kuruluşları ve uluslararası platformlar vasıtası ile çeşitli meslek grupları ve bireylerin desteğine açık bir şekilde yürütülmektedir. Bu alanda katkı sağlayan meslek gruplarından biri de tasarım disiplinleridir.

Geçtiğimiz yüzyıl ile acil durumlarda mimar ve tasarımcıların rolü daha belirgin hale gelmiştir. Yaşanan olaylara çözüm bulma ve yaşam kalitesini iyileştirme adına acil durumlarda tasarımın bir araç olarak kullanılabilmesi düşüncesi yaygınlaşmaya başlamıştır. İnsani yardım olgusunun temelinde yatan tasarım faaliyeti, insanların yaşamını ve güvenliğini sağlarken konfor ve gereksinimleri temin etmeyi amaçlayan sosyal içerikli bir harekettir (Chun ve Brisson, 2015, s. 21–32). Tasarım eyleminin doğasında yer alan bu aktivitelerin acil durumlarda da yapılabilmesi, insani tasarımın (humanitarian design) temel argümanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

20.yy'da yaşanan insani krizler, tasarımcıları acil durum ve barınma alanında çalışmaya itmiştir. Tasarımın bir lüks mü yoksa gereksinim mi olduğu sorgulanmaya başlanmış, acil durumlar karşısında getirilen çözümler sayesinde tasarımın gerekliliği ortaya konmuştur (Sinclair ve Stohr, 2006, s. 34–45). 21.yüzyıl ile tasarımı bir hizmet olarak görüp ihtiyaç duyan topluluklara sunmak, insani yardım olgusu ile çalışan tasarımcı ve mimarların prensibi haline gelmiştir.

2010 yılında Şili'de meydana gelen 8,8 büyüklüğündeki deprem ve tsunami sonrasında sahil şeridindeki yerleşim yerlerinin çoğu yıkılmış, afetzedeler için yeni konut projeleri yapılmaya başlanmıştır. Bu süreçte Elemental Mimarlık farklı bir yol izleyerek toplumun iyileşme sürecinde açık uçlu ve artımlı bir inşa yaklaşımı denemiştir. Başarılı sonuçların alındığı Villa Verde yerleşkesinde mutfak, banyo,

yatak odaları ve yaşam alanından oluşan konutun yarısı inşa edilmiş, diğer yarısı kullanıcının kapasitesi ve imkanları doğrultusunda kendisi tarafından tamamlanmıştır. Bu yaklaşım uzun vadede her konutun kendi kullanıcısına göre özelleşmesini sağlamış, gecekondulaşma şeklinde plansız büyümeyi bir noktaya kadar kontrol edebilmiş, kullanıcının dilediği zaman konutu tamamlayabilmesine imkân veren bir altyapı oluşturmuştur (Martins, Fayazi, Kikano ve Hobeica, 2020, s.224-231). Mimarlık disiplini kendi tasarım değerleri doğrultusunda konut ihtiyacına yönelik çözüm üretmiştir. Villa Verde konutları, tasarım disiplinlerinin acil durum ve barınma eylemine getirdiği başarılı görülen yaklaşımlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Görsel 9).

Görsel 9. Villa Verde konutları, 2010 (Martins ve diğerleri, 2020, s. 228–230)

Virginia Üniversitesi'nde 2007 yılında kurulan reCOVER, acil durum ve barınma ilişkisinde tasarım disiplinlerinin yaklaşımını göstermektedir. Acil durumlarda yapı ve malzeme ilişkisi, mimarlık eğitiminde insani yardım faaliyetleri, eğitim ve saha uygulaması, acil durum barınma alanında yapı marketine hizmet etmek gibi ilkelerle yola çıkan reCOVER, lisans ve lisansüstü mimarlık ve mühendislik öğrencilerine hitap eden seminerler ve derslerden oluşmaktadır. Yapılan tasarımların bazıları geliştirildikten sonra saha uygulaması ile hayata da geçirilmektedir (Görsel 10) (Chun ve Brisson, 2015, s. 193–196). Bu stüdyolar, acil durum ve barınma ilişkisinin önemini, tasarım eğitiminde yer vererek göstermektedir.

Görsel 10. Haiti 2012 gönüllüleri, öğrenciler ve topluluk üyeleri (Chun ve Brisson, 2015, s. 203)

İnsani yardım faaliyetleri alanında tasarım, değerleri insani olan, sosyal ve çevresel sorunlara çözüm arayışında bir eylemdir. Özellikle acil durumlardan etkilenen kitlelere ulaşma ve gereksinimlerini giderme amacı taşıyan insani tasarım için barınak vazgeçilmez bir çalışma alanı olmuştur. Yaşanan acil durumların tasarım disiplinleri tarafından bir çalışma alanı olarak değerlendirilmesi ile doğan insani tasarım yaklaşımı, mimarlık alanında kendine önemli bir yer edinmektedir. Günümüzde birçok tasarımcı / mimar / tasarım platformu, çalışmalarını insani mimarlık (humanitarian architecture) tanımı altında sunmaktadır (Kara, 2017, s. 17). İnsani mimarlık olarak öne çıkan kavram, insani krizler ve karmaşık acil durumlarda çeşitli ihtiyaçlara yönelik yapı ve barınma çözümleri üretmeyi kendine görev edinmektedir.

1.2.1 Acil Durumlarda Kullanılan Barınak Tipolojileri

Acil durum ve barınma alanında katkı koymak amacıyla çalışmalar yürüten birçok kurum bulunmaktadır. Dünya genelinde mülteci odaklı insani krizlere bakıldığında barınma alanında yetkin olan temel organ UNHCR'dir. UNHCR, acil durumlarda yapılması öngörülen mülteci yerleşimlerini üç kategoride toplamıştır. Belirlenen kamp alanlarında barınaklar yoluyla kurulan yerleşkeler bunlardan biridir. Bu yerleşkelerde belirli standartlar gözetilmekte, yerleşke içinde bulunması gereken

hizmet yapıları, ulaşım koşulları, barınak içi ihtiyaçlar ve m²'ler gibi özellikler üzerinde durulmaktadır (UNHCR, 2007, s. 207–225).

Yaşanan insani krizler ve acil durumlardan etkilenen insanların barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla kısa ya da uzun süreli kullanıma sunulan yaşam alanları, geçici afet barınakları adıyla anılmaktadır. Bu alanda çalışmalar yürüten uluslararası platformlar incelendiğinde geçici afet barınakları alanında farklı tipolojilerin ortaya konulduğu görülmektedir. Barınaklar için kullanılan terminolojiye bakıldığında farklı kurumlar, ülkeler, kültürler tarafından kullanılan 300'den fazla terim olduğu ortaya konmuştur (Martins ve diğerleri, 2020, s. 13).

ABD literatüründe yaygın olarak kullanılan ve geçtiğimiz yüzyılda ortaya konan dört tipoloji; acil durum barınakları, geçici barınaklar, geçici konutlar ve kalıcı konutlar olarak listelenmektedir (Quarantelli, 1982, s. 279–279, 1995, s. 45). Bahsi geçen tipolojilere ek olarak IFRC tarafından acil durum ve insani krizler için kullanılan geçiş barınakları, ileri seviye barınaklar ve çekirdek barınaklar gibi sınıflandırmalar da yapılmıştır (IFRC, 2013, s. 8). Terminoloji incelendiğinde verilen bu adlandırmaların yaşanan acil durumun niteliğine ve barınağın inşa sürecine göre de şekillendiği görülmektedir. Listelenen tipolojiler hem birer ürün hem de birer yaklaşım şekli olarak değerlendirilmektedir (Görsel 11).

ACİL DURUM BARINAĞI
EMERGENCY SHELTER

KISA SÜRELİ
İLK DÖNEMLER

Acil durumun ilk aşamasında günlük / aylık sürelerle kullanılan, kısa sürede hazırlanabilen temel barınak desteğidir. Çadırlar, plastik örtülerle kurulan portatif hafif strüktürler bu tipolojiye örnektir.

GEÇİCİ BARINAK
TEMPORARY SHELTER

KISA SÜRELİ
İLK DÖNEMLER

Kısa süreli kullanımı öngörülen, acil durumun ilk aşamasından sonra sağlık ve gıda hizmetlerinin de sorgulandığı ortalama 1 yıl kullanılabilme potansiyeline sahip, çadır vb. hafif strüktürel yapılardan oluşmaktadır.

GEÇİCİ KONUT
TEMPORARY HOUSING

GEÇİŞ
DÖNEMLERİNDE

Acil durum ve geçici barınaklara göre daha uzun süre, 6 aydan 3 yıla kadar kullanılabilen, kullanıcının günlük aktivitelerini destekleyecek altyapıya sahip, mülteci kamplarında en çok rastlanan, konteyner, treyler ve prefabrik ünitelerden oluşmaktadır.

GEÇİŞ BARINAĞI
TRANSITIONAL SHELTER

GEÇİŞ
DÖNEMLERİNDE

Acil durumlardan sonra yıllarca kullanılabilen (en az 3-5 yıl) kullanıcıların yapımında rol alabildiği, kalıcı konuta evrilebilen, kişilerin günlük aktivitelerini destekleyecek altyapıda, konteyner, treyler ve prefabrik ünitelerden oluşmaktadır.

İLERİ SEVİYE BARINAK
PROGRESSIVE SHELTER

UZUN SÜRELİ
YARI-KALICI / KALICI

Kalıcı konuta dönüştürülebilecek, malzeme desteği ile uzun süre kullanılıp ömrü 5-15 yıl arasında uzatılabilen, prefabrik yapılar, yerel mimariden alıntılanan formlar ve stabil ünitelerden oluşmaktadır.

ÇEKİRDEK BARINAK
CORE SHELTER
(ONE-ROOM SHELTER)

UZUN SÜRELİ
YARI-KALICI / KALICI

Kalıcı konutun bir parçası olacak şekilde planlanan, en az 5-10 yıl kullanım ömrü bulunan, kalıcı arazilere inşa edilen, kullanıcının günlük rutin ve konforuna dönmesini sağlayan genişlemeye uygun barınaklardır.

KALICI KONUT
PERMANENT HOUSING

UZUN SÜRELİ
YARI-KALICI / KALICI

Geçiş, ileri seviye ya da çekirdek barınakların geliştirilmesiyle oluşan, kullanıcının hayatını destekleyecek konfora sahip, kalıcı arazilere konumlandırılan, daimi barınma hizmetidir.

Görsel 11. Barınak tipolojileri (Asfour, 2019, s. 3; Bashawri, Garrity ve Moodley, 2014, s. 926; Global Shelter Cluster, 2017, s. 60, 2019, s. 50–110, 2021, s. 24–78; IFRC, 2013, s. 8–9; Quarantelli, 1995, s. 45; Şenocak, 2019, s. 30–49 üzerinden elde edilen verilerle düzenlenmiştir.)

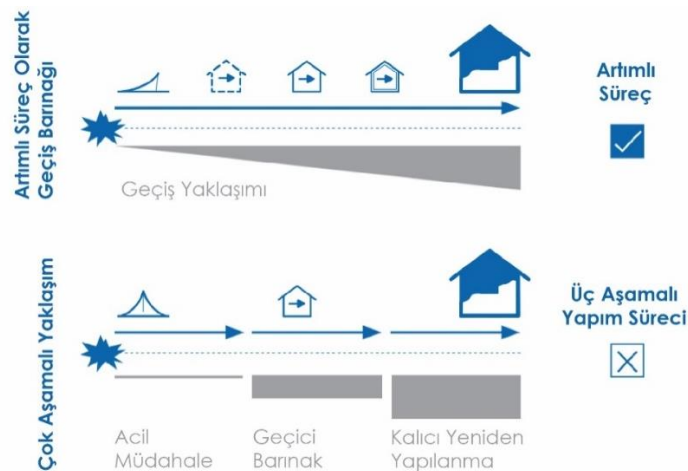
IFRC tarafından ele alınan tipolojiler incelendiğinde barınakların sadece birer sonuç ürün olarak değerlendirilmediği, üretimin bir süreç olarak ele alındığı ve buna göre adlandırıldığı görülmektedir (Martins ve diğerleri, 2020, s. 3).

Literatürde karşılaşılan barınak tipolojilerine dair birtakım notlara yer verilmesi, konunun netleştirilmesi adına önemlidir;

- Geçici barınaklar (temporary shelters) ve geçiş barınakları (transitional shelters) bazı platformlarda ortak bir ad verilerek T-Barınaklar (T-Shelters) olarak da anılmaktadır (IFRC, 2013, s. 8; Johnson, 2007, s. 39).
- İleri seviye (progressive shelters) ve çekirdek barınaklar (core shelters) genellikle kalıcı konut yapılması planlanan arazilere, kalıcı çözümün bir parçası olacak ya da daimi konuta evrilebilecek şekilde yapılan barınaklardır (IFRC, 2013, s. 9).
- Geçiş barınakları (transitional shelters) genellikle yerel kaynaklar ya da yardım kuruluşları tarafından temin edilen malzemeler ve inşaa desteği ile acil durumlardan etkilenen insanların yapımına dahil olduğu, kalıcı konuta dahil olması için taşınabilen ya da yeniden kullanılabilen barınakları ifade etmektedir (Bashawri ve diğerleri, 2014, s. 926; IFRC, 2013, s. 8).
- Geçiş barınakları bazı kaynaklarda artımlı inşaa sürecini ifade eden bir terim olarak da kullanılmaktadır. Acil durumlardan etkilenen insanların daimi yaşam alanına evrilecek, sürekli dönüşüm içerisinde geliştirilecek bir barınağı da ifade etmektedir (Shelter Centre, 2011, s. 2).
- Literatürde geçen barınak tipolojileri, kurumlar tarafından hem bir tip hem de bir yaklaşım olarak ele alınabilmektedir. Kurumların rapor ve kılavuzlarında terminoloji üzerine notlar verilerek örnekler öncesinde açıklama yapıldığı göze çarpmaktadır. Acil durum barınağı (emergency shelter), geçiş barınağı (transitional shelter), geçici barınak (temporary shelter), ileri seviye barınak (progressive shelter), artımlı barınak (incremental shelter) gibi terimler barınağın inşaa sürecini ifade eden yaklaşımlar olarak da kullanılabilir (Global Shelter Cluster, 2021, s. 7; IFRC, 2013, s. 8).

- Terminolojide konut (housing) ve barınak (shelter) ayrımının yapıldığı görülmektedir. Barınak ifadesi kullanıcının yeme-içme, uyuma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının sağlandığı yaşam alanlarını ifade ederken; konut terimi kişilerin günlük aktivitelerini ve rutinlerini destekleyecek mekânları tanımlamak için kullanılmaktadır (Quarantelli, 1995, s. 45).
- Çekirdek (core / one-room shelter) ve ileri seviye barınaklar (progressive shelter) yapının kalıcı olarak oturacağı ya da uzun süre kullanılmasında sorun olmayan arazilerde inşa edilmektedir. Bu tipolojiler yarı-kalıcı / kalıcı yapılara dönüştürülebileceğinden mümkün olduğunca uzun süre kullanılabilen arazilerin seçilmesi uygun görülmektedir (IFRC, 2013, s. 17).
- Kalıcı konut (permanent housing) olarak adlandırılan tipoloji, uzun süreli kimi durumlarda ise süresiz kullanımı öngördüğünden daha çok afetzedeler için uygulanan bir konut sağlama hizmetidir. Mülteci barınakları için daha çok geçici konut, geçiş barınağı, acil durum barınağı gibi tipolojilerin kullanıldığı görülmektedir. Ancak dünyada rastlanan kimi örnekler o kadar uzun süre kullanımdadır ki, literatürde kalıcı konut olarak geçerse de daimî konuta kendi başına evrilmiştir.

Barınak tipolojileri birer faz olarak ele alınabileceği gibi bazı platformlar tarafından bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Barınak inşası da aynı şekilde bir sonuç ürün gözetilerek tek bir tipolojiye ait olabileceği gibi kalıcı konuta evrilebilecek bir süreç olarak da ele alınabilmektedir (Görsel 12).

Görsel 12. Barınak inşa yaklaşımı (Shelter Centre, 2011, s. 3)

Artımlı yaklaşım, acil durumlardan etkilenen bölgelerde olabileceği gibi sosyal olarak gelişmekte olan toplumlarda ya da kentsel dönüşüm süreci geçiren bölgelerde de insani tasarım örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirli bir planlama sürecinden geçerek oluşturulan temel yapılar kullanıcılara temin edilmekte, sonraki süreçte yapının geliştirilmesi ve dönüştürülmesi kullanıcının kendisi tarafından gereksinimleri doğrultusunda olmaktadır. Bu sistem hem bireye hem topluma ve hem de devlete sosyal ve ekonomik yönden fayda sağlamaktadır. Aynı zamanda bölgede gecekondulaşmanın önüne geçilerek kullanıcıya kişiselleştirebileceği bir alan da verilmiş olmaktadır. Artımlı inşa süreci, insani mimarlık hareketinde bir yaklaşım olarak birçok alanda kullanılmaktadır (Chun ve Brisson, 2015, s. 40–41; Hasgül, 2016, s. 16–21).

Görsel 13. Artımlı inşa süreci, Bangladeş, 2017-18 (Global Shelter Cluster, 2019, s. 62–74)

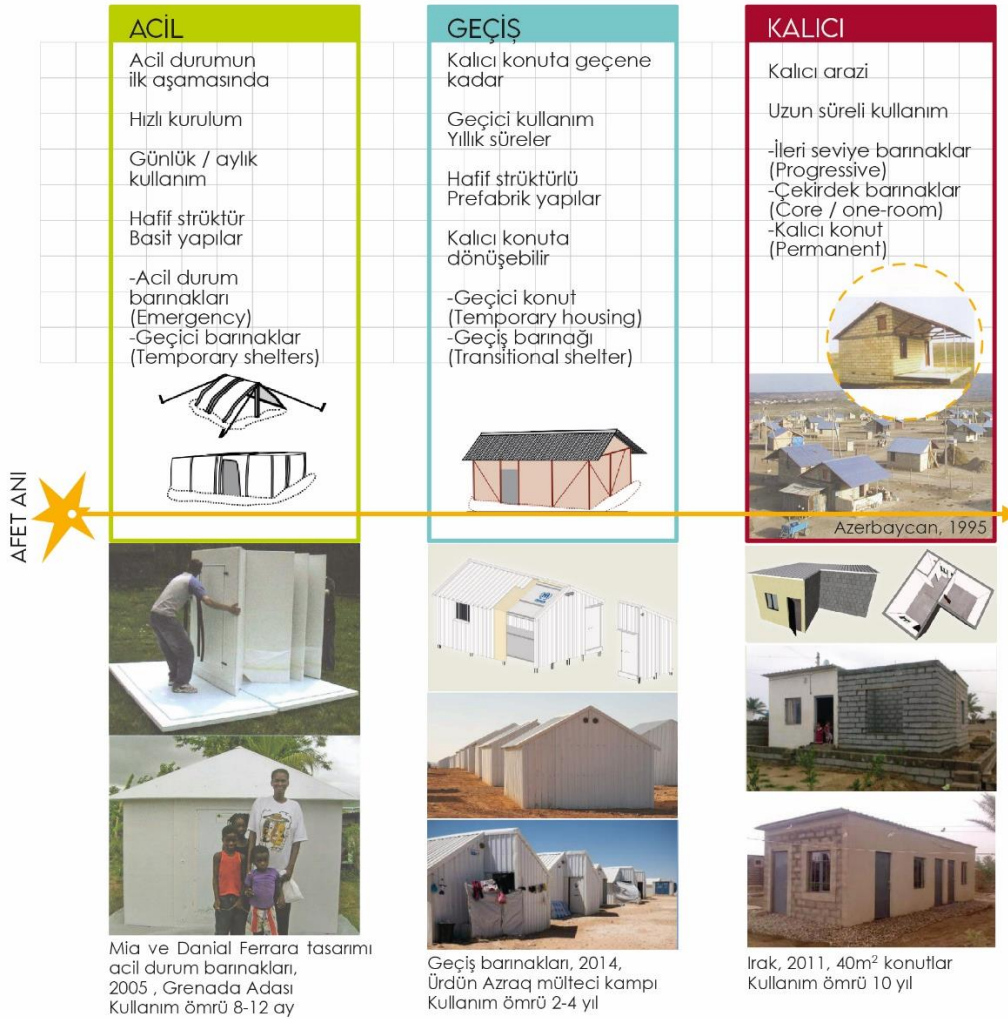
2017-2018 Rohingya krizi esnasında Myanmar'dan Bangladeş'e yaşanan mülteci göçü için üretilen barınak çözümünde artımlı yaklaşım benimsenmiştir. Bölgede ilk olarak bambu, plastik örtüler ve halatlar yardımı ile acil durum barınakları kurulmuştur. İlk aylarda acil durum barınak kitleri bölgedeki insanlara ulaştırılmaya çalışılmıştır. Coğrafyanın ikliminden dolayı muson sezonu öncesinde barınaklarda iyileştirilmeye gidilmesi için teknik ekipman getirilmiştir. Sağlanan malzemeler, destek ve eğitimlerle bölgedeki insanların barınakları kısmen geliştirmesi mümkün olmuştur. Muson sezonu sonrasında üçüncü aşamaya geçilerek barınakların kalıcı ve stabil hale getirilmesi amaçlanmıştır. Ekim 2017'de kriz ile başlayan barınak inşası, Temmuz 2018'de üçüncü aşamaya geçilme kararı ile devam ettirilmiştir. Bangladeş örneğinde artımlı barınak süreci görülebilmektedir (Global Shelter Cluster, 2019, s. 59–62) (Görsel 13).

Yukarıda da aktarıldığı üzere, farklı kurum ve kuruluşlara, ülkelere, inşa süreçlerine göre literatürde birçok tipoloji bulunmaktadır. Ancak bütün bu tipolojiler incelendiğinde kullanım süreleri ve statülerine göre üç ana kategori altında ele alındıkları görülmektedir. Bu kategoriler acil durum (emergency), geçiş (transitional) ve kalıcı (permanent) olarak adlandırılmaktadır (IFRC, 2011, s. 8; Sinclair ve Stohr, 2006; UNHCR, 2016, s. 6). Bu üst başlıklar aynı zamanda bahsi geçen barınak tipolojilerinin kullanıldığı statüleri de göstermektedir.

Acil durum statüsü, krizin ilk dönemlerinde acil durum barınakları ve geçici barınakların kullanıldığı günlük / aylık sürelerden ortalama 1 yıla kadar kullanım ömrü biçilen yaşam alanlarını ifade eden üst başlık olarak ele alınabilir. Bu kategoriye çadırlar, hafif strüktürel yapılar, plastik örtülerle kurulan basit formlar dahil olmaktadır. Bu dönemde kullanılan barınakların amacı kişinin temel ihtiyaçlarının sağlanabileceği bir yaşam mekânının temin edilmesidir (Görsel 14).

Yaşanan kriz uzadıkça ve barınaklarda geçirilen süre arttıkça mekân kişinin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Barınak kapasitesinin genişletilmesine, kişinin günlük rutinini destekleyecek değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ara dönemde, geçiş statüsünde kullanılacak daha kapsamlı yapılar, konteyner üniteler, treyler, prefabrik üniteler, yerel kaynaklar ve yöntemlerle inşa edilmiş hafif strüktürler olmaktadır. Bu yaşam alanları, acil durumun ilk safhasından sonra kalıcı konuta yerleşene kadar bireylerin hayatlarına devam

etmeleri için temin edilmektedir (Görsel 14). İnşa edilen bu konutlar, pahalılığı, sürekliliği olmaması, kalıcı konutlarda kullanılması gereken kaynakların geçici ünitelerde harcanması gibi sebeplerden dolayı eleştirilmektedir. Ancak bu geçici sürede kullanılan konutların, bireylerin iyileşme sürecinde etkili olduğu ve kalıcı konutların inşa süreçlerine de zaman kazandırarak yardımcı olduğu belirtilmektedir (Johnson, 2007, s. 36). Geçtiğimiz yüzyılda neredeyse yaşanan her yıkıcı felaketten sonra geçici konut kullanıldığının altı çizilmektedir (Johnson, 2010, s. 74). Acil durumun ilk aşamasından sonra kişi onuruyla yaşayabileceği ve uyum sağlayabileceği bir mekâna ihtiyaç duymakta, çadır benzeri acil durum barınaklarında uzun süre yaşamak mümkün olmadığından ister uzun ister kısa süreli olsun geçici konutlara bir şekilde geçilmektedir (Bakbak, 2018, s. 251–252). Bu durum geçiş aşamasında kullanılan bu yapıların neden önemli olduğunu da göstermektedir.

Görsel 14. Barınakların sınıflandırılması (IFRC, 2011, s. 8; Sinclair ve Stohr, 2006, s. 75-76, 124–125; UNHCR, 2016, s. 46-48, 62–64 üzerinden elde edilen verilerle düzenlenmiştir.)

Kalıcı statüde yer alan barınaklar, konutun daimî olarak bulunacağı uzun süre kullanılabilir arazilere yerleşen, ileri seviye, çekirdek barınaklar gibi geliştirilerek kalıcı konuta da evrilme potansiyeli taşıyan barınakların kategorisini ifade edecek şekilde kullanılmaktadır.

Geçici afet barınakları için çeşitli kurum ve kuruluşlar, politik nedenler ve kaynaklarca birçok terim öne sürülmektedir. Yukarıda da aktarılmaya çalışılan bu tipolojilerin temelde acil durum (emergency), geçiş (transitional) ve kalıcı (permanent) olmak üzere üç kulvarda toplandıkları görülmektedir (Görsel 14). Bu çalışma, temelde bir ara faz olarak değerlendirilen geçiş aşamasında kullanılan barınaklara odaklanmaktadır. Geçiş aşamasında kullanılan yaşam alanları kullanıcıların günlük rutinlerine dönmeye başladıkları, iyileşme sürecinde etkin olan barınaklardır. Geçici olarak adlandırılabilir bu aşama yapılar, bireylerin temel ihtiyaçlarına ek olarak kullanıcısının günlük aktivitelerini karşılayacak mekânsal altyapıya sahip olmalıdır.

Çalışmada üzerinde durulan yaşam alanları, konut – barınak ayrımına göre günlük rutini destekleyen mekânsal karşılığı olan yapılar olduğu için konut olarak adlandırılması uygun görülmüştür. Bu bağlamda geçiş aşamasında kullanılan geçici konutlar, araştırmanın yoğunlaşacağı geçici afet barınağı tipolojisi olarak belirlenmiştir. Çalışma, geçiş aşamasında kullanılan afet barınaklarından olan geçici konutları ele alacağından bundan sonraki süreçte geçici konutlar ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

1.3 Acil Durum Barınma Eyleminde İç Mimarlığın Yeri

Dünyada örnekleri görüldüğü üzere karmaşık acil durumlar insanları ne zaman biteceği belli olmayan bir bekleyişe sürüklemektedir. İnsani yardım platformlarının ilk tepkisi bu bireylere barınacak yaşam alanlarının temin edilmesi yönünde olmaktadır. Ancak bu bekleyiş uzadıkça insanların hayatlarına devam edebilmesi için hem daha karmaşık mekânsal düzenlemelere ihtiyaç duyulmakta hem de sağlanan bu yaşam alanlarının kalıcı yerine geçici adıyla tanımlanması gerekliliği doğmaktadır. Özellikle çatışma, savaş gibi insani felaketlerden doğan acil durumlarda insanların misafir oldukları ülkelerden kendi memleketlerine dönme ihtimalleri ve farklı politik nedenlerden ötürü geçici konutların inşa edildiği

gözlenmiştir. Sağlanan bu geçici konutların, geçici statüsünde olması ama süresiz bir bekleyişe sebebiyet verebilmesi, kullanıcısının günlük aktivitelerini destekleyecek kapasitede olması, sürekli kullanımı gerektirmesi, kısmen küçük ama elverişli olması gibi ihtiyaçlarından ötürü iç mimarlık disiplince çalışılması önemlidir.

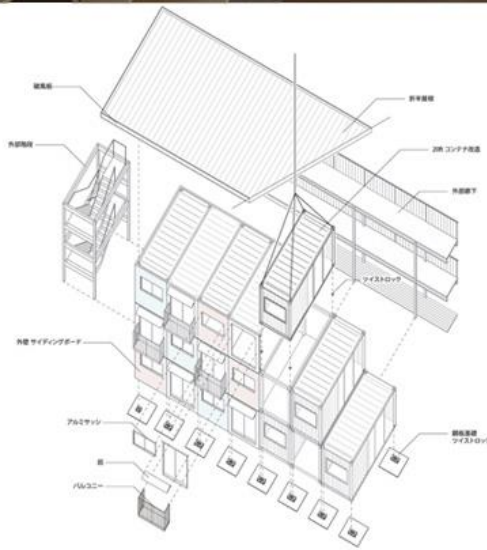
IFI (Uluslararası İç Mimarlar / Tasarımcılar Federasyonu) tarafından yapılan meslek tanımımız incelendiğinde “kullanıcılarının yaşamları için ölçülebilir çıktılar ve iyileştirilmeler üretme” vurgusu göze çarpmaktadır. Aynı zamanda mesleğimizin değer, sorumluluk ve kimlik bulma amacı ve aracı olarak prensipleri de belirtilmiştir. “İçmimarlar ve iç mekân tasarımcıları yaşamın kalitesini artırmak için psikolojik ve fiziksel veriler doğrultusunda, insanların mekânlarla olan ilişkilerini tanımlarlar” denilerek insan hayatı üzerindeki etkisi de gözler önüne serilmiştir (IFI, 2011). Her tür bağlamda insan hayatı üzerinde etkili olan iç mimarlık, acil durum ve barınma alanında da etkin olmalıdır.

Görsel 15. Onagawa geçici konteyner konutlar, 2011 (Shigeru Ban Architects, t.y.)

2011 Japonya depremi sonrasında Shigeru Ban mimarlık tarafından Onagawa bölgesinde yapılan geçici konut projesi konunun önemini ortaya koymaktadır. Deprem sonrasında Onagawa bölgesinde geçici konut ihtiyacı olduğu belirtilmiş, arazi yapısından dolayı yeterli sayıda konut temin edilemeyeceğinden, konteyner ünitelerden oluşan üç katlı bir kompleks yapımı gündeme gelmiştir. Konteyner üniteler satranç tahtası mantığı ile dizilerek hacimler arasında açık alanlar yaratılmıştır. Standart geçici konutlardan farklı olarak, iç mekânlara öncelik verilmiş ve kullanıcı gereksinimlerine göre detaylıca düşünülmüştür (Shigeru Ban Architects, t.y.; Rethinking The Future, t.y.) (Görsel 15).

İki kullanıcıya hitap eden 19.8 m², üç-dört kişi için 29.7 m² ve çoklu kullanım amacıyla 39.6 m²'lik üç farklı plan düzenlemesi önerilmiştir. İç mekânlarda gömme dolaplar ve raflarla daha zengin bir kullanım çeşitliliği hedeflenmiş, yarı-açık alanlar konut içi deneyime dahil edilmiştir. Yapılan ünitelerle geçici konut bağlamında yeni hükümet standartlarının oluşturulması da hedeflenmiştir. Kompleksin hızlı bir şekilde inşa edilmesi için hazır konteyner üniteler kullanılmış ve geçici konut olarak adlandırılmıştır. Ancak uzun süreli kullanıma ve kalıcı statüye evrilmeye de uygun olduğunun altı çizilmiştir (Shigeru Ban Architects, t.y.; Rethinking The Future, t.y.) (Görsel 16).

19.8m² 29.7m² 39.6m²

Görsel 16. Onagawa konteyner geçici konutlarının iç mekânları (Shigeru Ban Architects, t.y.; Rethinking The Future, t.y. üzerinden elde edilen verilerle düzenlenmiştir.)

Konutların kullanıcı temel alınarak tasarlanması ve kişiselleştirilebilecek şekilde düşünülmesi, yaşanabilirliğin sağlanması, uzun ömürlü elverişli bir kullanım için anahtar olarak görülmektedir. Tasarımda öncelikli tutulmasa bile uzun süre kullanımda olan geçici konutlarda, bu değişikliklerin kullanıcılar tarafından zamanla yapıldığı bilinmektedir. Bu durum iç mimarlığın ve tasarım değerlerinin geçici konut planlamasında ne kadar önemli olduğunun altını çizmektedir.

Mülteci ve göçmen barınaklarında, kullanıcılar sosyo-kültürel alışkanlıklarını ve bu alışkanlıkların mekânsal karşılıklarını aramaktadırlar. Bu yaşam alanlarında, kullanıcı gereksinimleri ve iç mimari bakış açısının ne kadar öne çıktığı zaman geçtikçe görülebilmektedir. Kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanamadığı barınak tasarımlarında bireyler plansız değişiklikler yaparak konutu özelleştirme eğilimine gitmektedir (Martins ve diğerleri, 2020, s. 101).

İç mekân çevre kalitesi kullanıcı sağlığı, memnuniyeti ve üretkenliği üzerinde doğrudan etkili olduğu için önemlidir. İç mekân kalitesine yönelik görsel çevre, akustik, hava kalitesi, güvenlik, alan yeterliği gibi parametreler yaşanabilirliğin sağlanabilmesi adına önceliklidir. Bütün bu parametrelerin yerine getirilebilmesi kadar alan yeterliğinin sağlanabilmesi için de iç mimarlık öne çıkmaktadır. İç mimarlık, mekânın görsel olarak iyileştirilmesinden çok mekân içi eylemlerin optimize ve uyumlu hale getirilmesi bakımından gereklidir (Saleh, 2011, s. 57). Mülteci barınaklarında yapılan araştırmalar, iç mekân çevre kalitesi bakımından en çok tercih edilen değişikliğin alan yeterliği olduğunu ortaya koymaktadır. Mekânın fonksiyonelliği ile bireyin sosyo-kültürel aktivitelerini yapabilmesi ve günlük rutinine dönebilmesi adına yaşam alanının yeterli olması gereklidir. Bu noktada acil durum barınma alanında iç mimarlığın önemi ortaya konmaktadır (Saleh, 2011, s. 286).

İnsani yardım alanında göz ardı edilen uzmanlıkların başında barınma kalemi gelmektedir (Davis, 2011, s. 194). İnsani yardım organizasyonlarında mimar alımlarının oldukça az olduğu genellikle teknik donanımın önemli tutulduğu ve mühendislere öncelik verildiği belirtilmiştir (Lepere, 2020, s. 42). Yukarıda aktarıldığı gibi geçici barınma alanında iç mekân kalitesi kilit rol oynamakta, mekânın iyileştirilmesi için iç mimarlık alanına büyük rol düşmektedir. Oysaki acil durum ve barınma alanında henüz mimarların bile yeterince istihdam edilmediğinin, desteklerin mühendislik düzeyinde kaldığının altı çizilmiştir.

İç mimarlık sadece estetik anlamda tatmin edici mekânlar üretmek değil, yaşam kalitesini iyileştirmekle alakalıdır. Mimar ve mühendislerin geçici barınma alanında temel ihtiyaçlara odaklı kalması, kullanıcıların iyileşme süreçlerinin ve mekânın iyileşme üzerindeki etkisinin geri planda kalmasına neden olabilmektedir. İç mimarlık, mekânın ışık, malzeme, renk, özel alan-genel alan, farklı yaş grupları ve fiziksel koşullara göre erişilebilirlik, hijyen, depolama, gıda, su, giysi ve diğer gereksinimler bağlamında donanması; insan davranışları ile deneyimlerini oluşturması ve desteklemesi; mekânı organize edebilme yetisi yönüyle gerekliliktir. İç mimarlık mekânın insani yönüyle ilgilendiği, insan ölçeğinden ve gözünden gördüğü için acil durum ve barınma alanında söz sahibi olması gereken disiplinlerden biridir (De La Rosa, 2018, s. 14–16).

Yapılan müdahalelerin iç mekân ölçeğine indiği projelerde geçici konutların sürdürülebilir ve etkin hale geldikleri görülmektedir. İnsani yardım faaliyetleri alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde barınma bağlamında etkin bir çözüm üretilebilmesi için iç mimarlık disiplininin de araştırmalara katkı koyması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

1.4 Türkiye’de Acil Durum Yönetimi

Türkiye’de olası afet ve acil durumlar kapsamında gerçekleştirilen risk ve kriz yönetimi adına yapılan faaliyetler İçişleri Bakanlığına bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yürütülmektedir. AFAD ülkemizde bulunan farklı bakanlık ve yönetimlere bağlı kurumların 2009 yılında tek bir çatı altında toplanması ile meydana gelmiştir (AFAD, 2022b).

Amerika’da FEMA (Federal Emergency Management Agency) aşırı hava olayları, mühendislik hataları, iç karışıklıklar, isyanlar, salgınlar, ekonomik krizler, küresel ısınma, terörizm ve daha birçok olayı acil durum kapsamında değerlendirmektedir. Ülkemizde özellikle 2013 YUKK (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu) sonrasında geçici koruma altındaki yabancılar için yayımlanan yönerge ve yönetmelikler ile acil durumun kapsamının genişlediği görülmektedir (Temelli, t.y., s. 21). UNHCR tarafından yayımlanan raporlarda da mültecilik olayları acil durum terminolojisinde değerlendirilmektedir. Türkiye’de iltica ve büyük nüfus hareketleri kriz kapsamında sayılmış, toplumsal düzeni tehdit eden acil durumlar da insani kriz

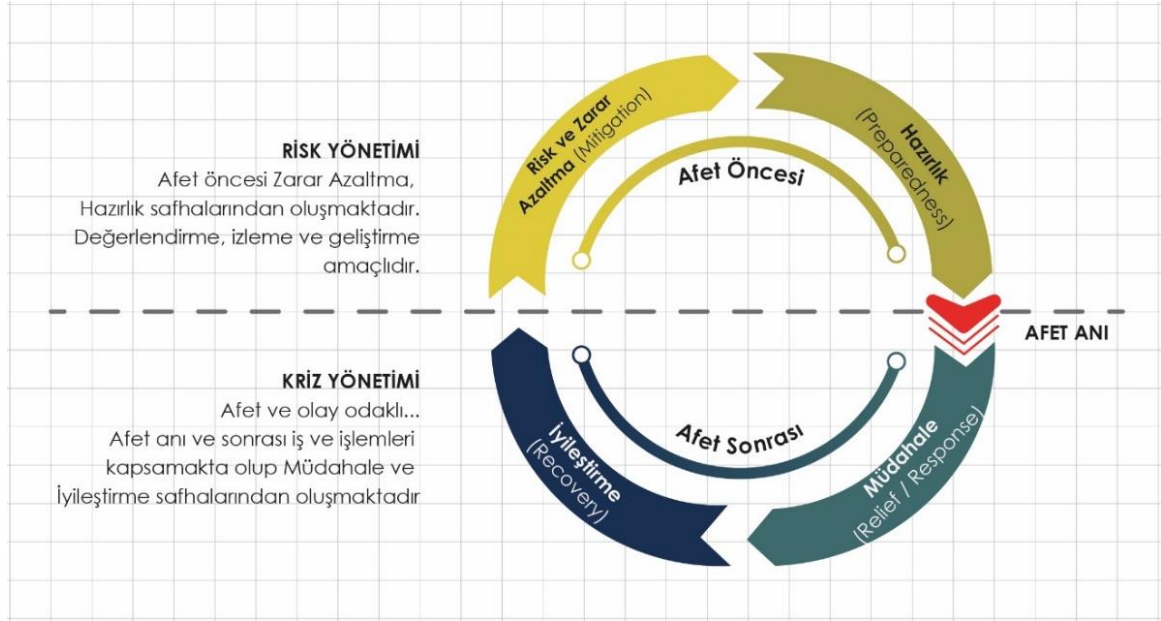
olarak kabul edilmiştir (Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği, 1997). Ülkemizde söz konusu bütün acil durumlar 2009 senesi itibariyle AFAD tarafından yönetilmektedir.

Çalışmada ele alınan zorunlu göç kapsamında oluşan barınma ihtiyacı acil durum ve insani kriz olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda yönetim mekanizması incelenirken acil durum yönetimi üst başlığının kullanılması da tercih edilmiştir. Acil durum küçük tehlikelerden, kitlesel hareketler ve salgınlar gibi krize yol açabilecek büyük çaplı olaylara kadar çeşitli durumlar için kullanılabilen geniş bir ifadedir. Ülkemizde acil durum kavramı daha çok tıp ile ilintili konularda kullanılırken 1999 Marmara depremi sonrasında literatürümüze afet yönetimi alanında da girdiği belirtilmiştir (TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, 2008). Her ne kadar kapsam, Türkiye’de acil durum yönetimi olarak ele alınmak istense de ülkemizde afet ve acil durum yönetimi birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamaktadır (Temelli, t.y., s. 27).

Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğünde, afet ve acil durum yönetimi şu şekilde ifade edilmiştir:

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla bir afet olayının öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının bu ortak hedefler doğrultusunda yönetilmesi (AFAD, 2022a).

Sözlük kapsamında acil durum yönetiminin tanımı da ayrıca yapılmıştır. Buna göre, acil durumun hemen ardından başlayarak etkilenen birey ve toplulukların gereksinimlerini zamanında, etkili ve hızlı bir şekilde karşılayabilmeyi hedefleyen yönetim biçimi acil durum yönetimi olarak tanımlanmıştır. Acil durum yönetimi afet yönetim döngüsünde yer alan süreçlerde, müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinde etkin olarak karşımıza çıkmaktadır (AFAD, 2022a).

Görsel 17. Afet ve acil durum yönetimi döngüsü (kişisel arşiv, 2022)

1999 Marmara depremi ülkemizde afet ve acil durum yönetimi açısından bir dönüm noktasıdır. Yaşanan afet sonrasında yönetmeliklerde düzenlemelere gidildiği ve terminolojinin geliştiği ortaya konmuştur. Acil durum yönetimi, durumu meydana getiren olay esnasında yürütülen çalışmalarını kapsadığı için süreçte yapılan hatalar ölüm ve yaralanmalara sebebiyet verebilmektedir. Ülkemizde 1999 Marmara depremine kadar bütün süreçler için kriz yönetimi yürütülmüşken özellikle bu tarihten sonra yapılan düzenlemelerde risk yönetimi yaklaşımının da sürece dahil olduğu görülmektedir (Temelli, t.y., s. 63). Etkili bir afet ve acil durum yönetiminde söz konusu olayın meydana gelmesi ve sonrası kadar gelmeden öncesi de önemlidir. Günümüzde süreç afet ve acil durum öncesi, anı ve sonrası olmak üzere detaylıca ele alınmaktadır (Görsel 17).

2011 yılı ve sonrasında yaşanan depremler ve göç hareketliliği nedeniyle AFAD yurtiçinde pek çok operasyon yürütmek durumunda kalmıştır. Suriye İç Savaşı sonrasında yaşanan göç dalgası ülkede birçok kamp alanının açılmasına sebep olmuştur (Görsel 18). Yaşanan mülteci hareketliliği bu kapsamda ülke içerisinde operasyon yürütmemiş olan AFAD için bir ilk olmuş, hukuki düzenlemeleri de beraberinde getiren bir süreci başlatmıştır. Türk hukuk sistemine göre ülkemizdeki Suriyeliler mülteci olarak adlandırılmamakta, sığınmacı, misafir, geçici koruma altındaki yabancılar gibi ifadelerle anılmaktadır (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2017, s. 19; Altun ve Görel, 2016, s. 13). Bu nedenle kurulan kamp alanları da geçici barınma

merkezleri ya da konaklama tesisleri olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 21). Konunun netleştirilmesi amacıyla mülteci tanımına ve ülkemizdeki hukuki duruma bakmanın yararlı olacağı düşünülmektedir.

Görsel 18. Şanlıurfa Harran konteyner kenti 2013-2019 (AFAD, 2013, s. 21)

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan mültecilik olaylarının ve görünürlüklerinin artması, mülteci ve sığınmacı hukukuna dair düzenlemeler ve tanımlamaların yapılmasına sebep olmuş, 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi hazırlanmıştır. Mülteci tanımında '1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar' ifadesi kullanılmış bu da hem bir zaman hem Avrupa'yı ifade eden bir coğrafi kısıtlama getirmiştir. Yapılan ilk mülteci tanımında yer alan tarihi ve coğrafi sınırlama 1967 yılında düzenlenen 'Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Protokol' ile kaldırılmış ve bugün kabul edilen halini almıştır (Erdoğan, 2018, s. 44; Şenocak, 2019, s. 53–54). Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesini imzalamış, 1961 yılında resmi gazetede yayımlayarak kabul etmiş; 1967 yılında güncellenen protokolü ise 1961 yılında doğruladığı şekliyle tanımıştır (Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde, 1961; Erdoğan, 2018, s. 44–45). Buna göre Türkiye içinde bulunduğu coğrafi koşullar, göçlerin geçiş yolunda ve Avrupa'ya tampon bölge olması nedenlerinden dolayı mülteci tanımında coğrafi kısıtlamayı hala kabul etmektedir. Ülkemiz hukuk sistemi aynı koşullar altında Avrupa'dan gelenleri mülteci olarak kabul ederken; Avrupa dışından gelenleri 2013 yılına kadar sığınmacı, 2013 yılı sonrası şartlı mülteci sıfatıyla kabul etmektedir (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2017, s. 19; Altun ve Görel, 2016, s. 13; Erdoğan, 2018, s. 51). Türk hukuk sisteminde göre mülteci:

Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancısıdır.

olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 47).

2013 yılında kabul edilen YUKK (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu) sonucunda ikincil koruma, geçici koruma, şartlı mülteci gibi çeşitli ifadeler mevzuatımıza girmiştir (Erdoğan, 2018, s. 51). AFAD da Türkiye'ye sığınan Suriyeliler için 'geçici koruma statüsü' nü kabul etmiş, barınma merkezlerinde ve resmi raporlarda bu şekilde adlandırmıştır (AFAD, 2013, s. 20). Ancak mülteci tanımı yukarıda ifade edildiği halini korumaktadır. Bu durum ülkemizde yer alan Suriyeli mültecilerin, halk arasında mülteci olarak anılsalar da resmi olarak neden şartlı mülteci, sığınmacı, misafir, geçici koruma altındaki yabancılar gibi ifadelerle tanımlandıklarını açıklamaktadır. Hukuki statüleri mülteci olarak kabul edilmese de çalışma içerisinde ülkemizde bulunan Suriyeliler için mülteci, barınma merkezleri için kamp ifadesi de kullanılmaktadır.

1.5 Türkiye'de Geçici Konutlar

Türkiye 2011 yılında kadar kitlesel göç dalgası olan mülteci hareketliliğini bir insani kriz boyutunda yaşamamıştır. Ülkemiz afet ve acil durum yönetimi geçtiğimiz yüzyıldan son on – on beş yıla kadar Türkiye'deki en güçlü yıkım faktörlerinden olan doğal afetlerle uğraşmıştır. Bu afetlerin başında ülkedeki başlıca geçici konut projelerine neden olmuş olan depremler gelmektedir. 1939 Erzincan, uluslararası yardım platformlarının da etkin olduğu 1970 Gediz ve 1975 Lice, 1976 Van Çaldıran, 2011 Van, 2020 Elazığ afetleri büyük çaplı depremlerdir (AFAD, 2018). Ülkemizde yaşanan ve büyük çapta geçici barınma ihtiyacına yol açan örneklerden bazıları aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

Türkiye sismik olarak hareketli bir bölgede yer aldığı için her zaman güçlü depremlerle karşı karşıya kalmıştır. Ülke içerisinde hükümet tarafından yürütülen geçici konut projelerine ek olarak bu güçlü depremler uluslararası platformlarda da ses getirmiş ve barınak yardımlarına sebep olmuştur.

Görsel 19. Gediz depreminde gönderilen iglolar ve depo olarak kullanımları (Oliver, 2006, s. 226; UNDRO, 2011, s. 59)

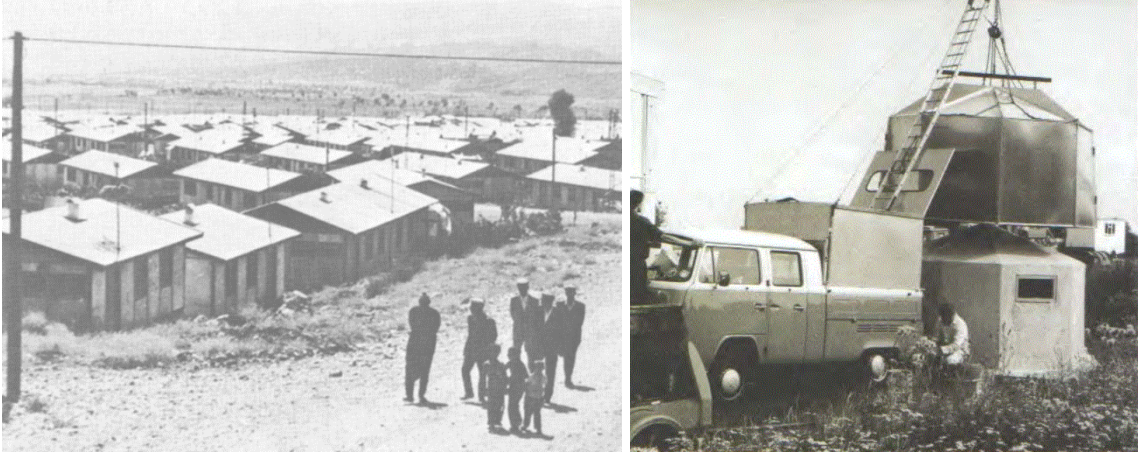
27 Mart 1970'te 7,1 büyüklüğünde Kütahya merkezli yaşanan Gediz depremi, çevrede büyük hasara ve birçok köyün tahrip olmasına neden olmuştur. Batı Almanya Kızıllaç ile Bayer firması tarafından üretilen poliüretan iglolar şeklindeki barınaklar yardım amaçlı Türkiye'ye gönderilmiştir (IFRC ve OCHA, 2015, s. 97). Ancak formu ve kullanım şekli uygun bulunmadığı için afetzedeler tarafından tercih edilmemiştir. Bu igloların daha sonra yerleşim alanlarında depo olarak kullanıldığı belirtilmiştir (Oliver, 2006, s. 226) (Görsel 19). Gediz depreminde hükümet tarafından yapılan bazı konut projelerinde de afetzede ile sosyal ve kültürel uyum yakalanamadığından verim alınamadığı ve konutların boş kaldığı, bazı projelerde ise konutlara eklemeler yapılarak benimsendiği ifade edilmiştir (Oliver, 2006, s. 231) (Görsel 20).

Görsel 20. Kıranköy'de boş kalan konutlar (solda), Gökler köyünde ek yapılar olarak kullanılan konutlar (Oliver, 2006, s. 231–2)

Ülkemizde Eylül 1975'te Diyarbakır-Lice'de meydana gelen 6,9 büyüklüğündeki deprem sonucunda bölgeye ilk olarak çadır desteği gönderilmiştir. Türk Kızıllaç tarafından temin edilen 3,681 adet çadır kısa süreli acil durum barınağı işlevi görmüştür (UNDRO, 1982, s. 69). Hükümet tarafından yapılan prefabrik konutlar,

iklim koşullarına uygun olmadığı ve afetzedelerin kültürel değerlerine uymadığı için benimsenememiştir (IFRC ve OCHA, 2015, s. 102) (Görsel 21).

Görsel 21. Lice depreminde üretilen prefabrik konutlar (solda), OXFAM tarafından gönderilen barınakları (IFRC ve OCHA, 2015, s. 102; Sinclair ve Stohr, 2006, s. 47)

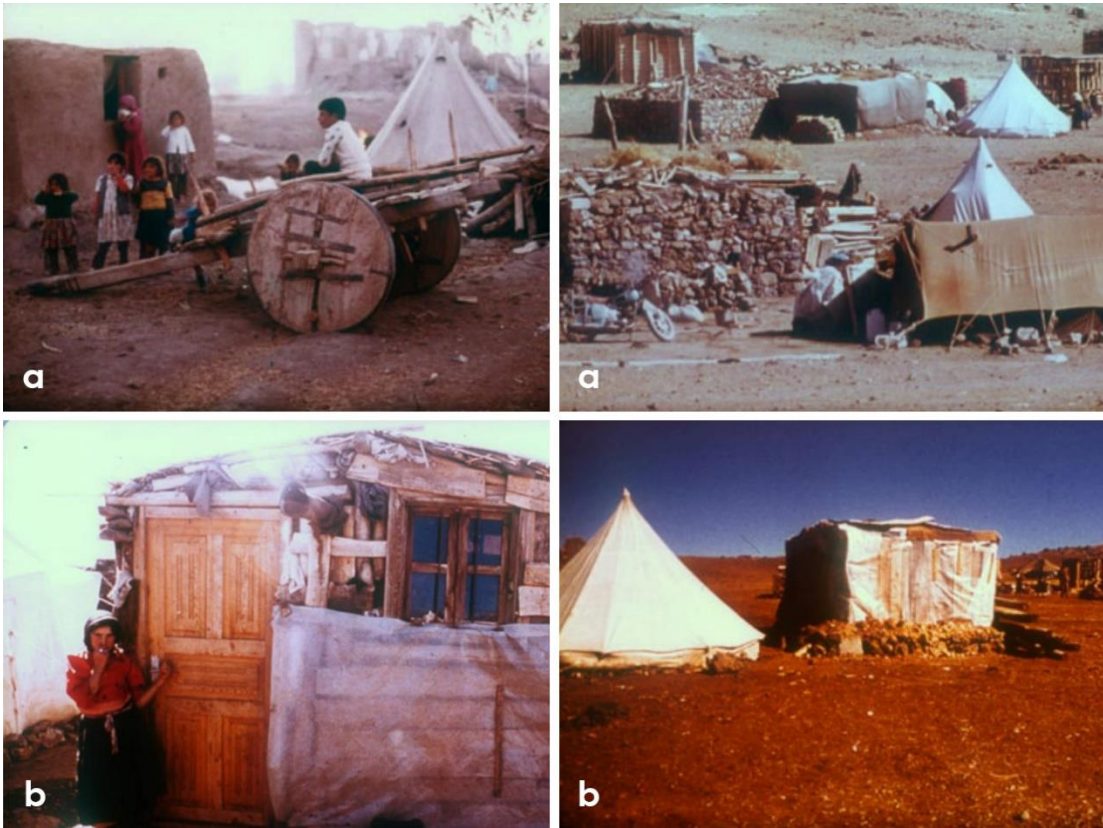
İngiltere merkezli yardım platformu olan OXFAM tarafından yapılan barınak yardımları da halk tarafından elverişli bulunmamış ve ek yapı olarak kullanılmıştır. OXFAM tarafından 463 adet üretilen poliüretan barınakların, ilk ve tek kullanımı Lice depremi sonrasında olmuştur. Hükümetin tedarik ettiği prefabrik üniteler kullanıcılar tarafından değiştirilmiş, poliüretan barınaklar bu geçici konutlara ek olarak kullanılmıştır (IFRC ve OCHA, 2015, s. 103) (Görsel 22).

Görsel 22. Lice depreminde kullanılan geçici konutlar ve eklemeler (UNDRO, 2011, s. 64)

Yaşanan büyük depremlerin bir diğeri de 1976 senesinin Kasım ayında gerçekleşen Van-Çaldıran depremi olmuştur. 7,6 büyüklüğündeki depremin ağır kış şartlarında gerçekleşmesi ayrı bir mücadele gerektirmiş, 5000 adet çadır ile sağlanan acil durum barınaklarında en büyük sorunlardan biri hava koşullarında afetzedelerin

korunamaması endişesi olmuştur. Halkın barınması amacıyla Nisan-Kasım 1977 arasında hükümet tarafından Lice'de uygulanan prefabrik konutlardan 10.000 adet yapılmıştır (UNDRO, 1982, s. 72). Afetin hemen ardından halkın çoğunlukla tahrip olan evlerinin yakınında çadır kurarak barınmayı tercih ettikleri belirtilmiştir (Görsel 23/a). Görülen bir diğer örnek ise plastik örtülerle kullanıcılar tarafından kurulan barınaklar olmuştur. Afetzedeler yerde açtıkları çukurun etrafını plastik örtülerle kapatıp barınak oluşturarak yerin ısısından faydalanmak ve kötü hava koşullarından korunmak istemişlerdir (Görsel 23/b) (UNDRO, 2011, s. 58–9).

Görsel 23. Çaldıran depremi sonrası kullanılan çadırlar (a) ve toplama barınaklar (b) (UNDRO, 2011, s. 21-58–59)

Geçtiğimiz yüzyılda ülkemizde yaşanan bu yıkıcı depremlerin genelinde Türk Kızılay'ın çadır desteği sağladığının ve bölgedeki müdahale çalışmalarına Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yardım ettiğinin altı çizilmiştir (UNDRO, 2011, s. 18). Görülen örneklerden alınan bir not da şu olmuştur; oluşturulan geçici konutlarda sosyal eğilimlerin geri planda tutulması, sonunda kullanıcının konutu değiştirmesi ile sonuçlanmaktadır.

Ülkemizde Çaldıran depremi sonrasında yaşanan en ağır acil durum 1999 Marmara depremi esnasında olmuştur. Ağustos 1999'da meydana gelen 7,4 şiddetinde Gölcük (Marmara), Kasım 1999'da meydana gelen 7,2 şiddetinde Düzce depremlerinde ülke içinden ve dışından birçok yardım platformu bir arada çalışmıştır. Hükümet desteği ile yapılan geçici konutlarda kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda yapılan değişiklikler dikkat çekmektedir (Şener ve Altun, 2009, s. 60). Shigeru Ban tasarımı bambu çubuklardan kurulan 3mx6m'lik yaşam alanları geçici barınaklar alanında ülkemizde gerçekleştirilen örneklerdendir (Görsel 24) (Ban, 2014, s. 130–132).

Görsel 24. Shigeru Ban tasarımı geçici barınaklar, Düzce Kaynaşlı 2000 (Ban, 2014, s. 130–132)

Ülkemizde yürütülen insani yardım faaliyetlerine bakıldığında gerek hükümet destekleri gerek uluslararası yardımlar olsun bir standarda gidilmediği fark edilmektedir. Bölgeye acil yardım ulaştırmak ve çözüm olmak temel amaç olmuştur. Bu nedenle sosyal ihtiyaçlar ve bölge insanı ile konutun uyumunun ikinci planda kaldığı durumlar yaşanmıştır.

2011 yılı ve sonrası ülkemizde AFAD tarafından yürütülen acil durum ve barınma çalışmaları incelendiğinde ise konutlar üzerinden standartlaşmaya gidildiği gözlenmiştir. Yardım standardı oluşturulması ve hızlı çözüm için çadır ve konteyner çeşitleri üzerinden acil durum ve barınma alanında tek tipleşmeye gidildiği görülmektedir. AFAD tarafından yapılan müdahale çalışmalarında, 2011 Van ve 2020 Elâzığ depremleri incelendiğinde afet ve acil durum yönetimi tarafından ilk etapta yapılan çadır desteklerin yanı sıra uzun vadede kullanımı öngörülen konteyner kentler kurulmuştur.

Görsel 25. Elâzığ depremi sonrası kurulan konteyner kent (Şen, 2020)

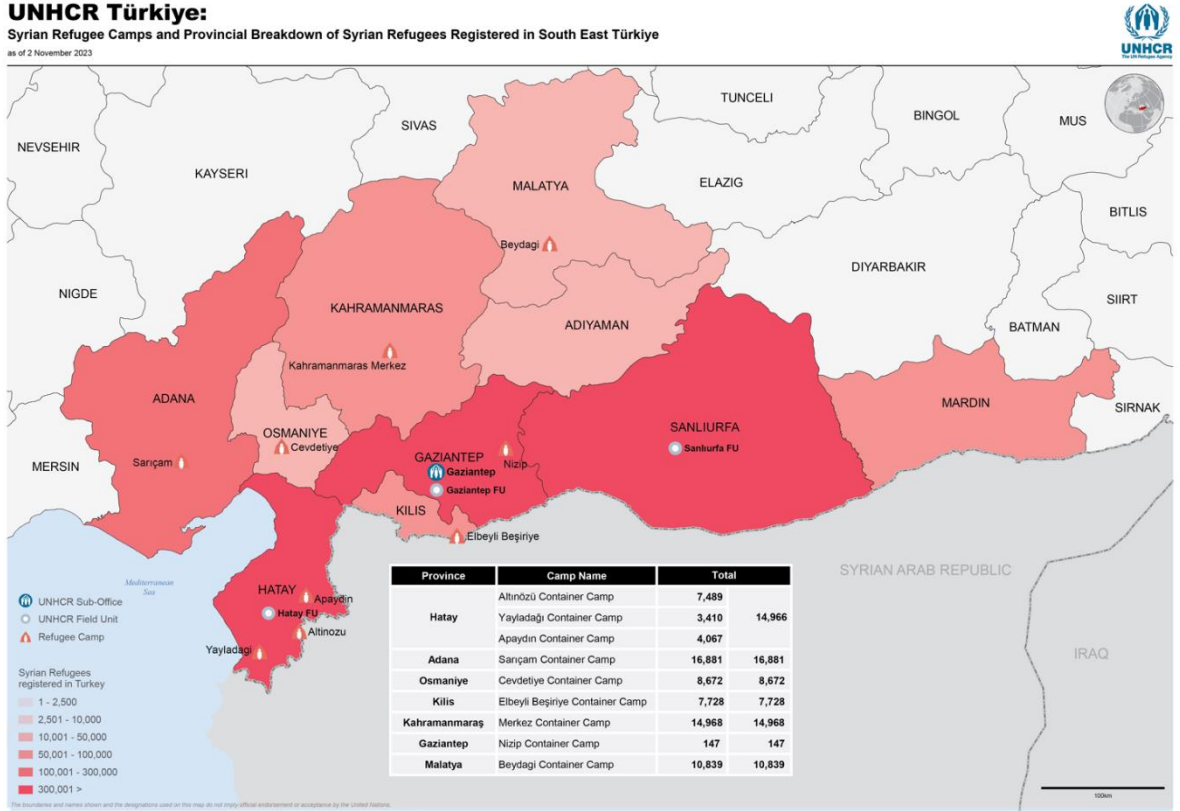
24 Ocak 2020 Elâzığ depremi sonrasında bölgede üçü il merkezinde biri Sivrice ilçesinde olmak üzere dört adet konteyner kent açılmıştır. Kullanıcılara kalıcı konutlarına geçene kadar hizmet sağlaması amacıyla yapılan geçici yerleşim alanları toplamda yaklaşık 2,600 kişi kapasitelidir (Aslan ve Bozkurt, 2020, s. 56) (Görsel 25). 2011 yılında gerçekleşen Van depremi sonrasında sağlanan geçici yerleşkelerde de konteynerler geçici konut olarak temin edilmiştir. Bu yerleşim alanları incelendiğinde biçim itibariyle ülkemizde varlığını sürdüren geçici barınma merkezlerine benzedikleri de görülmektedir.

Ülkemizde yaşanan insani krizlerin başında gelen ve en büyük kitlesel göç hareketliliği olan Suriyeli mülteciler örneği ise acil durum-mültecilik bağlamında ele alınabilecek tek örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.5.1 Suriyeli Mülteciler

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı, Türkiye'ye doğru yoğun kitlesel göç hareketlerinin başlamasına neden olmuştur. Savaşın patlak vermesi ile ülkemize sığınan Suriye vatandaşları için Nisan 2011'de Hatay ilimizde ilk barınma merkezi açılmıştır. Sayıları gittikçe artan Suriyeli sığınmacılar için Kasım 2013'te 10 ilimizde toplam 20 adet barınma merkezi hizmet verecek şekilde yapılanmaya gidilmiştir. Bu illerimiz yerleşkelerin açılış sırasına göre Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana, Mardin, Malatya'dır (AFAD, 2013, s. 12–14). Barınma merkezleri zamanla değişim geçirmiş, kapasitesinden dolayı kapatılmış ya da genişletilmiş, bazı kamplar ise çadır kent olarak açılmış konteyner kente dönüştürülmüştür. Devam eden bu yapılanma Eylül 2019'da Hatay, Adana, Osmaniye, Kilis ve Kahramanmaraş olmak üzere beş ilimizde yedi adet konteyner kent kalana kadar sürmüştür (UNHCR Turkey, 2019). 2023 Kahramanmaraş

depremlerinden sonra Kasım 2023 verilerine göre Gaziantep Nizip ve Malatya Beydağı konteyner kentleri de geçici olarak hizmet vermeye başlamış ve ülkemizde yer alan barınma merkezi sayısı dokuza çıkmıştır (UNHCR Türkiye, 2023) (Görsel 26).

Görsel 26. Kasım 2023 itibarıyla ülkemizdeki geçici barınma merkezleri (UNHCR Türkiye, 2023)

Günümüzde UNHCR ve Türkiye Hükümeti'nin verilerine göre Türkiye'de 3,76 milyon Suriyeli mülteci barınmaktadır. Bu rakam dünyada en çok Suriyeli mülteci barındıran Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır'ın da aralarında bulunduğu beş ülke arasında Türkiye'yi ilk sıraya koymaktadır (UNHCR ve Government of Turkey, 2024). Görsel 26'da verilen konteyner kentler incelendiğinde 3,76 milyonun 221,054'ünün yani %5,8'inin barınma merkezlerinde kaldığı görülmektedir.

Aşağıda ülkemizde aktif olan geçici barınma merkezlerinin genel durumu aktarılmaya çalışılmıştır (Görsel 27). 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında tekrar kullanıma sunulan, Gaziantep Nizip ve Malatya Beydağı konteyner kentleri kullanıcı kitlesi ve kullanım amacı gereği bu incelemenin dışında tutulmuştur.

HATAY ALTINÖZÜ KAMPI	<p>ALTINÖZÜ BOYNUYOĞUN GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ ALTINÖZÜ KONAKLAMA MERKEZİ BOHŞIN MÜLTECİ KAMPI</p> <p>2011 Çadır kent 2016 Konteyner kent</p> <p>2056 Konteyner</p>	
HATAY YAYLADAĞI KAMPI	<p>YAYLADAĞI GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ</p> <p>2011 Çadır kent 2016 Konteyner kent</p> <p>776 Konteyner</p> <p>Bayırbucak Türkmenleri konaklamaktadır</p>	
HATAY APAYDIN KAMPI	<p>APAYDIN GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ - APAYDIN KONAKLAMA TESİSİ</p> <p>2011 Çadır kent 2016 Konteyner kent</p> <p>1181 Konteyner</p>	<p>Suriye silahlı kuvvetleri ve emniyet teşkilatına mensup aileler konaklamaktadır.</p>
ADANA SARIÇAM KAMPI	<p>SARIÇAM GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ - SARIÇAM KONTEYNER KENTİ</p> <p>2013 Çadırkent 2016 Konteyner kent</p> <p>6136 Konteyner</p>	
KİLİS ELBEYLİ KAMPI	<p>ELBEYLİ BEŞİRİYE GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ - ELBEYLİ KONAKLAMA TESİSLERİ</p> <p>2013 Konteyner kent</p> <p>3592 Konteyner</p>	
OSMANİYE CEVDETİYE KAMPI	<p>OSMANİYE CEVDETİYE GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ CEVDETİYE GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ</p> <p>2012 Çadır kent 2016 Konteyner kent</p> <p>3400 Konteyner</p>	
KAHRAMANMARAŞ MERKEZ KAMPI	<p>KAHRAMANMARAŞ GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ - KAHRAMANMARAŞ KAMPI-MERKEZ KONTEYNER KENT</p> <p>2012 Çadır kent 2016 Konteyner kent</p> <p>5008 Konteyner</p>	

Görsel 27. Türkiye’de bulunan geçici barınma merkezleri (AFAD, 2013, s. 32; Fidan, 2016; GİGM, 2018, s. 84; Macit, 2017, s. 45-46–84; MFA İNŞAAT, t.y.; T.C. Altınözü Kaymakamlığı, 2018; TİHEK, 2019a; Türkoğlu, 2021; Vekon, t.y.; <https://www.google.com/maps> üzerinden elde edilen verilerle düzenlenmiştir.)

Ülkemizde bulunan yedi adet konteyner kente dair veriler Görsel 27’de aktarılmaya çalışılmıştır. Yerleşkelerin isimleri, ne zaman açıldıkları ve dönüştürüldükleri, konteyner sayıları, varsa özel kullanıcıları ve görselleri derlenmiştir.

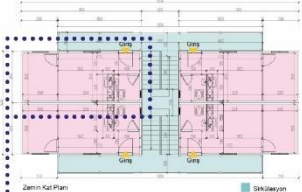
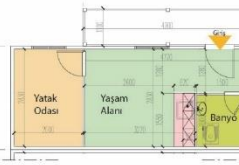
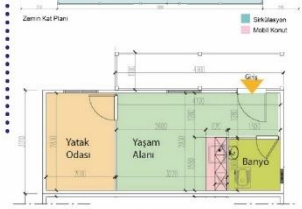
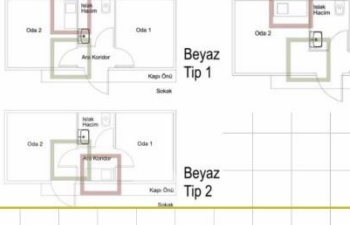

Geçici barınma merkezlerine dair birtakım notların aktarılması konunun netleştirilmesi adına önemli görülmektedir;

- Kilis Elbeyli yerleşkesi hariç adı geçen diğer barınma merkezleri 2012-2013 yıllarında çadır kent olarak açılmış 2016 yılında konteyner kente dönüştürülmüştür. Bu dönüştürme işlemi acil durum barınağı vasfındaki çadırların üç-dört yılın ardından kullanıcı ihtiyaçlarına cevap veremeyecek duruma gelmesine yolulabilir. Konteynerler kullanılarak oluşturulan geçici konutlar günümüzde de mültecileri barındırmaktadır.
- Merkezlerin yönetimi 2018 yılında AFAD Genel Müdürlüğü ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokole göre Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne devredilmiştir (TİHEK, 2019a, s. 4). Kampların kurulum süreçleri AFAD tarafından yürütülmüş olsa da günümüzde yetki, göç idaresi ve ilgili valilik ile kaymakamlıklarda bulunmaktadır.
- Kamp alanları AFAD tarafından yayımlanan “Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetilmesi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge” temel alınarak düzenlenmiştir (AFAD, 2015). Yönergede yerleşke içi mesafeler, hizmet yapıları, çadır ve konteyner standartları da aktarılmıştır.
- Yerleşke içi düzen mahalleler oluşturularak sağlanmış, mahalleler sokaklarla bölünmüş ve kamp içerisinde konteynerlerden oluşan kümeler kurgulanmıştır (AFAD, 2015, s. 4). 2016 yılında hizmete giren bu konteyner kentler belirtilen yönergeye göre düzenlendiği için benzer standartların sağlandığı görülmektedir.
- Detaylandırılan yedi kampın dört tanesi aynı firma tarafından sağlanmış, bu nedenle konut içi plan düzenlemeleri standardize edilebilmiştir.
- Hatay Yayladağı yerleşkesi Bayırbucak Türkmenlerini barındırması, Hatay Apaydın yerleşkesi ise askeriye ve polis teşkilatından bireyleri barındırması

ile diğer yerleşkelerden ayrılmaktadır (TBMM İHİK, 2012, s. 4; Türkoğlu, 2021). Bu durum mülteciler kamplara yerleştirilirken etnik köken ve sosyal durumlarına bakıldığını göstermektedir.

- Hatay Apaydın geçici barınma merkezi, Suriye'den gelen silahlı kuvvetler ve emniyet teşkilatına ait üyeler ve ailelerini barındırdığı için sıkı güvenlik önlemleri ile korunmaktadır (TBMM İHİK, 2012, s. 9). Kamp ve kullanılan geçici konutlarla ilgili verilere erişilememiştir.

Barınma merkezlerinde bulunan geçici konutların tipleri ve m² bilgilerine ilişkin notlar Görsel 28'de aktarılmaya çalışılmıştır.

HATAY ALTINOZÜ KAMPI	2056 adet konteyner 8'li blok yapılar 7m x 3m konteyner 19 m ² konut içi alan Tek tip konut + Engelli konut tipi	 	6136 adet konteyner 8'li blok yapılar 7m x 3m konteyner 19 m ² konut içi alan Tek tip konut + Engelli konut tipi	ADANA SARIÇAM KAMPI
HATAY YAYLADAĞI KAMPI	776 adet konteyner 8'li blok yapılar 7m x 3m konteyner 19 m ² konut içi alan Tek tip konut + Engelli konut tipi		5008 adet konteyner 8'li blok yapılar 7m x 3m konteyner 19 m ² konut içi alan Tek tip konut + Engelli konut tipi	KAHRAMANMARAŞ MERKEZ KAMPI
KİLİS ELBEYLİ KAMPI	3592 adet konteyner tekli yapılar 7m x 2.4m konteyner ~16 m ² konut içi alan 3 tip konut			
OSMANIYE CEVDETIYE KAMPI	3400 adet konteyner 8'li blok yapılar 7m x 3m konteyner 19 m ² konut içi alan Tek tip konut + Engelli konut tipi			

Görsel 28. Barınma merkezlerinde bulunan geçici konutlar (Kavakdan, Yorgancıoğlu, Sağlam ve Özkan, 2014, s. 14; Macit, 2017, s. 51; Şenocak, 2019, s. 119–120; Vekon, t.y. üzerinden elde edilen verilere düzenlenmiştir.)

Barınma merkezlerinde yer alan geçici konutlara dair notlar şu şekildedir;

- Hatay Apaydın geçici barınma merkezinde bulunan mültecilerin askeriye ve polis teşkilatına mensup olmaları, sosyal sınıfları nedeniyle kamp alanı sıkı bir şekilde korunmaktadır, konut örneğine erişilememiştir.
- Hatay Altınözü, Hatay Yayladağı, Adana Sarıçam ve Kahramanmaraş Merkez konteyner kentleri aynı firma tarafından tamamlanmış ve 2016 yılında hizmete girmiştir. Bu merkezlerde bulunan konut yapıları, dört tane alt katta dört tane üst katta olmak üzere ortada bir merdiven aksı ile birleştirilen sekizli bloklardan oluşmaktadır.
- Mevcut barınma merkezleri çadır kentlerden dönüştürülerek hizmete girmiştir. Bu duruma istisna olarak Kilis Elbeyli yerleşkesi 2013 yılında ilk açıldığında konteyner kent olarak sunulmuştur (Kavakdan ve diğerleri, 2014, s. 16; Macit, 2017, s. 41). Barınma merkezinde yer alan konteynerler diğer yerleşkelerdeki konutlara göre daha küçük bir hacme sahip, tek katlı yapılardır.
- Hatay Altınözü, Hatay Yayladağı, Adana Sarıçam, Kahramanmaraş Merkez ve Osmaniye Cevdetiye konteyner kentlerinde engelli bireylere özel geçici konutlar olmasına özen gösterilmiştir. İki katlı blok yapıların olduğu merkezlerde engelli konutları giriş katlara yerleştirilirken iç mekânda koridor ve kapı genişliklerine dikkat edilmiş, konuta giriş rampalarla sağlanmıştır (TİHEK, 2019a, s. 6, 2019b, s. 15; Vekon, t.y.).
- Geçici konutlarda mültecilere verilen mutfak ve temizlik gereçleri, battaniye, ısıtıcı, süpürge vb. gıda dışı kalemler AFAD'ın "Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetilmesi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge" sine göre belirlenmiştir (AFAD, 2015).
- Hatay Altınözü, Hatay Yayladağı, Adana Sarıçam, Kahramanmaraş Merkez ve Osmaniye Cevdetiye konteyner kentlerinde geçici konut kapasiteleri ortalama dört-beş kişi olarak düşünülmüştür. Yerleşkelerde bulunan konteyner sayısı ve toplam kişi kapasitesi üzerinden konut başına düşen birey sayısına ulaşılabilmektedir.

- AFAD, geçici konutlarda kişi başına ortalama kapalı alanı 3.5 – 4.5 m² olarak vermiştir (AFAD, 2015, s. 4). Ortalama 19m² olan konutlarda bu standarda dört-beş kişilik aileler üzerinden erişilebilmektedir. Ancak çok çocuklu ailelerde standardın korunması zorlaşmaktadır. UNHCR sıcak ve tropikal iklimlerde yemek pişirme alanı dışarıdaysa kişi başı ortalama kapalı alan standardını 3.5 m² , soğuk iklimlerde 4.5 – 5.5 m² olarak belirlemiştir (UNHCR, 2007, s. 221). Her ne kadar AFAD koşullarına uyulsa da zaman geçtikçe, aile büyüdükçe ve ihtiyaçları arttıkça uluslararası standardın korunması zorlaşmaktadır.

Mülteci kamplarında barınaklara yönelik yapılan çalışmaların genelinde ortaya konan en büyük problemlerden biri alanın yetersizliğidir. Bu durum iç mimarlık disiplininin araştırma alanı için önemini ortaya koymaktadır. Kamplar geçici bir yaşam biçimini öngörse de süresiz bekleyiş nedeniyle kullanıcılar tarafından yarı-kalıcı görüldüğü hatta kalıcı düzenlemelerin yapıldığı belirtilmektedir. Süre uzadıkça kalıcı bir yaşam beklentisi içerisine girilerek konuta bu şekilde müdahale edildiğinin altı çizilmektedir (Bakbak, 2018, s. 260).

2013-2019 yılları arasında yaklaşık beş buçuk yıl hizmet veren Gaziantep Nizip konteyner kentinde yaşayan sığınmacıların barınaklardaki yaşamları araştırmaya tabi tutulmuştur. Çalışma geçici barınma merkezinde kalan Suriyelilerin konteynerlerdeki yaşam standartları üzerinedir. Barınma ihtiyacına yönelik beklenti tespit edilmek istenmiş ve konteyner kentte kalan 180 aile üzerinde araştırma yürütülmüştür. Genel olarak konteyner iç mekâna ilişkin görüşler, konteynerlerin fiziki olarak yetersiz kalması yönünde olmuştur. İlk olarak yatma alanının yetersiz olması, ikinci sırada oturma-yaşam mekânının yetmemesi, üçüncü olarak çamaşır yıkama imkanının yetersizliği yaygın görüş olarak belirlenmiştir. Mutfak alanının küçük, dolapların yetersiz olması, ek odaya duyulan ihtiyaç geçici konutlarda belirlenen gereksinimlerden (Bakbak, 2018, s. 273).

Ülkemizde yürütülen bu araştırma sonucunda erişilen veriler, uluslararası çalışmalarda çıkan sonuçlardan çok da farklı değildir. Kamp alanlarında karşılaşılan en büyük gereksinimlerden birinin ek mekâna duyulan ihtiyaç olduğu daha önce de belirtilmiştir (Saleh, 2011, s. 286). Ek alan ihtiyacı sadece fiziksel bir gereksinim olarak değerlendirilmemeli, kullanıcının sosyal ve kültürel davranışlarının mekânsal

karşılığını daha rahat bulabilmesi, bireyin günlük rutinine daha kolay dönebilmesi ve iyileşme süreci için önemli görülmektedir.

Görsel 29. Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezi 2019 (kişisel arşiv, 2022)

2019 yılında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu (TİHEK) tarafından yapılan geçici barınma merkezi ziyaretleri raporlanmıştır. Adana Sarıçam Geçici Barınma merkezine yapılan ziyarette konteynerlere yönelik fiziksel standartlar değerlendirilmiş, her konteynerde en fazla yedi kişinin kalmasına izin verildiği ifade edilmiştir. Aile bireylerinin çoğalması durumunda yeni konut kullanım hakları kuralları belirlenmiştir (TİHEK, 2019b, s. 8). Ailelerin genişlemesi, zaman geçtikçe her kamp alanında olduğu gibi kişi başına düşen m² miktarının standardın altına inmesine sebep olmaktadır. Doğal olarak kullanıcılar ek alana ihtiyaç duymaktadır. Konteyner önünde bulunan veranda ve balkonların tente vb. kumaşlarla kapatılması hem bu ihtiyacın giderilmesi hem de sıcaklardan korunma amacı taşımaktadır (TİHEK, 2019b, s. 8) (Görsel 29). TİHEK tarafından hazırlanan Osmaniye Cevdetiye geçici barınma merkezi ziyaretine ilişkin raporda da benzer durumlar belirtilmiştir (TİHEK, 2019a, s. 6). Ek alana duyulan ihtiyacın yarı-kalıcı durumuna geçen kullanıcı için temel hedef haline geldiği görülmektedir. Bu durum geçici konutlarda yaşanabilirliğin sağlanabilmesi için iç mimarlığa ne kadar iş düştüğünü de gözler önüne sermektedir.

1.6 Bölüm Sonucu

Acil durum ve barınma çok geniş altyapısı olan farklı disiplinlerin ilgi alanına giren bir konudur. Bölüm içerisinde aktarıldığı gibi acil durumlarda kullanılan geçici

konutlar bireylerin iyileşmesinde ve günlük hayata uyum sağlamalarında büyük rol üstlenmekte, bu noktada iç mimarlık da öncelikli hale gelmektedir.

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın terminolojisinin netleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda acil durum kavramı ve acil durumlarda kullanılan barınak tipolojileri aktararak çalışmanın üzerinde durduğu nokta verilmeye çalışılmıştır. Acil durum ve barınma eyleminde iç mimarlık disiplininin yeri araştırılmış, geçici barınma için önemi üzerinde durulmuştur. Konu Türkiye özeline indirgenerek ülkemizdeki afet ve acil durum yönetimi tanımlanmış, tarihimizdeki belli başlı geçici konut örnekleri aktarılmıştır. Türkiye'nin yaşamakta olduğu insani kriz örneği olan Suriyeli mülteciler detaylıca ele alınarak mevcut barınma merkezleri ve geçici konutlar hakkında bilgi verilmiştir.

Acil durum, çeşitli tehlikelerden isyanlar ve göçler gibi krize yol açabilecek büyük çaplı olaylara kadar çok geniş bir altyapıda kullanılmaktadır. Çalışmanın üzerinde durduğu zorunlu göç kapsamında yaşanan mültecilik olayları, en üst başlıkta insan kaynaklı felaketlerden olan afetler olarak sınıflandırılmaktadır. Mülteci hareketleri, UNHCR tarafından acil durum olarak değerlendirildiği ve kimi tanımlamalarda acil durum sayılabilecek insani kriz olarak nitelendirildiği için araştırma içerisinde acil durum olarak ele alınması uygun görülmüştür. Bu doğrultuda çalışmanın geri kalanında acil durum ifadesi tercih edilmiştir. Kavram detaylandırıldıktan sonra barınma eylemi ile olan ilişkisi irdelenmiş ve barınak tipolojileri aktarılmıştır. Geçici afet barınakları temelde acil durum, geçiş ve kalıcı olmak üzere üç üst kategoride toplanmaktadır. Çalışmanın üzerinde durduğu zaman ve insan enerjisinin en çok harcandığı, acil durum sürecinden kalıcı duruma geçinceye kadar kullanıcıya sunulan, bireyin temel ihtiyaçlarının yanında iyileşme sürecine de odaklanan geçiş döneminde kullanılan barınaklardır. Bu kapsamda değerlendirilebilecek olan geçici konut tipolojisi iç mimarlık için çalışılması gerekli bir alanı doğurmaktadır. Araştırma geçici afet barınakları arasından geçici konut tipolojisine odaklanmaktadır. Geçici afet barınakları bir şemsiye terim olarak giriş bölümünde tercih edilse de acil durumlarda kullanılan barınak tipolojileri başlığında detaylandırıldığı üzere sonraki başlık ve bölümlerde geçici konut ifadesinin kullanılması uygun görülmüştür.

Çalışma terminolojisi açısından acil durum ve geçici konut ifadeleri netleştirildikten sonra konu Türkiye özeline indirgenmiştir. Ülkemizde afet ve acil durum yönetimi

detaylandırılmış, işlemesi itibariyle çok ayırım yapılmamasına rağmen çalışma terminolojisi açısından “Türkiye’de Acil Durum Yönetimi” olarak başlıklandırılması uygun görülmüştür.

Ülkemizde yaşanan belli başlı afetler ve öne sürülen geçici konut projeleri ele alınmıştır. Bu noktada araştırmanın özgünlüğü kısmında belirtilen “Türkiye’deki afet ve acil durum barınma eyleminin tarihçesi ve örnekleri öncelikli olarak ele alınacaktır” amacı yerine getirilmeye çalışılmıştır. Ülkemizdeki afet ve acil durum yönetimi alanında geçici konut örneklerine genel bir bakış atıldıktan sonra acil durum bağlamında tek örnek sayılabilecek ve günümüzde de devam eden ‘Suriyeli Mülteciler’ krizi detaylandırılmıştır. Türkiye’deki geçici barınma merkezleri ve kullanılan geçici konutlar ele alınarak konteynerler üzerinde yapılan araştırma sonuçları aktarılmıştır. Bu sayede ülkemizde yer alan mülteci geçici konutlarının mevcut durumu verilmiş olup sonraki bölümlere altlık oluşturmak istenmiştir.

Bölüme genel olarak acil durum kavramı üzerinden giriş yapılmış, acil durum ve barınma özeli incelenmiş, konu Türkiye çerçevesinde ele alınarak sonlandırılmıştır. Sonraki bölümde özellikle 2000 yılı sonrasında uluslararası platformlarda kullanılan genel-geçer yerleşke ve barınak tasarım kılavuzlarının incelenerek analize tabi tutulması ve acil durum barınma alanında geçici konut tasarımına yönelik iç mekân kılavuz taslağının oluşturulması hedeflenmektedir.

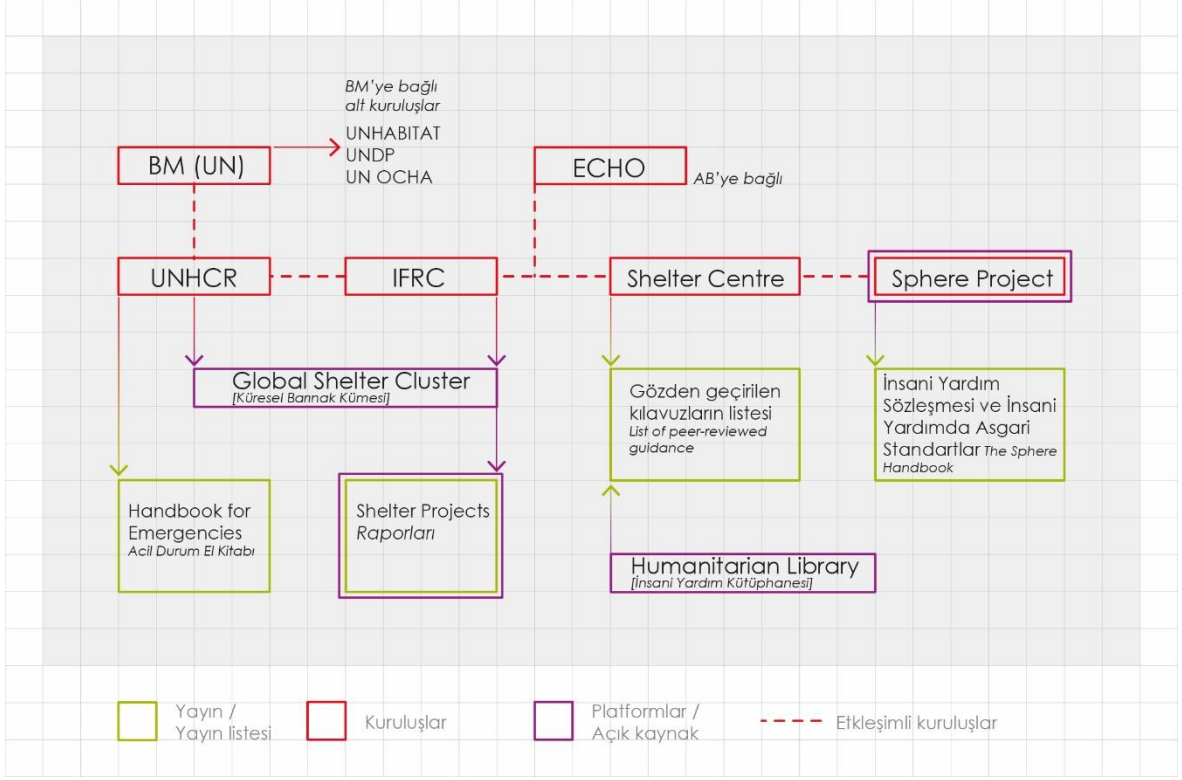
2.BÖLÜM: ACİL DURUM BARINMA ALANINDA İÇ MEKÂN TASARIM KILAVUZU

Araştırmanın bu bölümünde acil durum barınma alanında kabul gören uluslararası kılavuzların incelenmesi ve bu kılavuzlarda yer alan iç mekân kalitesine yönelik unsurların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Öncelikle ele alınan kılavuzlar ve seçilme nedenleri irdelenecektir. Ardından her bir kılavuz geçici konut tasarımı ve mekân kalitesine yönelik içeriği üzerinden detaylandırılacaktır. Bölüm sonunda acil durumlarda kullanıma sunulan geçici konutların iç mekân tasarımlarına yönelik bir taslak kılavuzun ortaya konması planlanmaktadır.

2.2 Geçici Konut Tasarımında Öncü Kılavuzlar

Savaş, çatışma, terörizm, salgın gibi acil durumların görünürlüklerinin geçtiğimiz yüzyılda artması, bu bağlamda çalışmalar ortaya koyan grupları da beraberinde getirmiştir. Gerek devlete gerekse sivil toplum kuruluşlarına bağlı acil durumlarda insani yardım odaklı çalışma ekipleri kurulmuştur. Hızla artan birçok insani kriz bu platformların yapısını da etkilemiştir. Devletlerin ulusal katkı sağlama amacıyla oluşturdukları kurumlar kadar uluslararası platformda birliklerle kurulan organizasyonlar da dünya genelinde etkisini göstermiştir. IFRC, Shelter Centre, BM'ye bağlı UNHCR, AB'ye bağlı Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Birimi (ECHO) gibi kuruluşlar acil durumlarda başvuru kaynağı olarak kullanılan kılavuzlar üretmekte, acil durum ve barınma alanında çalışmalar yapmaya devam etmektedir. Acil durum ve barınma başlı başına bir araştırma alanı olmakla birlikte sadece bu alanda çalışan kuruluşlar nispeten azdır. Acil durum ve barınma, insani krizlerde üzerinde özenle durulması gereken bir uzmanlık alanı olarak son yıllarda önemini artırmıştır. Bu bağlamda çalışan kuruluşların ilişki ağı Görsel 30'da özetlenmeye çalışılmıştır.

İlişki ağı özetlenmeye çalışılan kuruluş ve platformlar 2000 yılı ve sonrasında özellikle son 10 yılda dünya genelinde aktif olarak çalışmalarını sürdürmektedir (Görsel 30). Bu bölümde bahsi geçen genel-geçer yönergeler incelenecek ve kılavuzlarda yer alan geçici konut iç mekân kalitesine yönelik unsurlar taranacaktır. Bu kapsamda acil durum barınma alanında iç mekân tasarımı üzerine bir çerçeve çizilmesi planlanmaktadır.

Görsel 30. Acil durum ve barınma alanında uzman kuruluş-platform-yayın ilişki ağı (Kişisel arşiv, 2022)

Acil durum ve barınma alanında söz konusu kılavuzların seçiminde bazı kriterler göz önüne alınmıştır. Ön tarama sonucunda Görsel 30’da sunulan kuruluş – platform – yayın iş birliği ortaya konmuştur. Bu çerçeve üzerinden detaylı incelemeye alınacak kılavuzların araştırmaya dahil edilme kriterleri belirlenmiştir. Bunlar;

- Son on yıldır kullanımda olmak, son on beş yıl içinde basılmış ya da güncellenmiş olmak,
- Kılavuz içeriğinin barınak tasarımına yönelik olması ya da içeriğinde barınma konusuna dair bir alt başlığa sahip olması,
- Kılavuzun bağlı olduğu platformun saha çalışmaları yürütüyor ve barınakların tasarım ilkelerini bu araştırmalarla destekliyor olması,
- Geçici konut tipolojisine (uzun süreli kullanıma) yönelik kriterlerin yer alması,

Olarak belirlenmiştir.

İnsani krizlerde barınmayı konu edinen en eski ve köklü kuruluşlardan biri BM'ye bağlı UNHCR olarak karşımıza çıkmaktadır. UNHCR tarafından yayımlanan Acil Durum El Kitabı (Handbook for Emergencies) günümüzde dördüncü sürümü ile dijital platform üzerinden güncellenerek paylaşılmaktadır. Kılavuz dört ana başlık içerisinde 27 alt konuya değinmekte, arazi seçimi planlaması ve barınaklar bu başlıklardan bir tanesini oluşturmaktadır (UNHCR, 2007). 2015 yılında kılavuzun dördüncü baskısı olarak bir uygulama geliştirilmiş ve içerik bu platforma aktarılmıştır.

Açık kaynak bir platform ve Cenevre merkezli insani yardım kuruluşu olan Sphere Projesi (Sphere Project) de acil durum ve barınma alanında çalışmalar yürütmektedir. Kuruluşun 2011 ve 2018 senelerinde yayımlanmış olduğu 'İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar' resmi Türkçe çeviriye sahip yayımlar arasındadır. Barınak, yerleşkeler ve gıda dışı maddeler temel standartlar arasında bir kalem olarak yer almaktadır (Sphere Projesi, 2011, s. 2, 2018, s.2). 2020 yılına ait son düzenlemede ise UNHCR 'ın Acil Durum El Kitabı gibi dijital platform tercih edilmiş, standartlar hem interaktif bir açık kaynak olarak sunulmuş hem de telefon ve tabletlere yönelik bir uygulama haline getirilmiştir (Sphere Handbook, 2020; Sphere Standards, t.y.).

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonları Derneği (IFRC) tarafından yürütülen insani yardım çalışmaları da oldukça önemlidir. IFRC dünyada meydana gelen her türlü küresel acil durum ve afet için insani yardım düzenlemekte, platformların yararlanabilmesi amacıyla çalışmalarına açık kaynak erişim sunmaktadır. IFRC ve UNHCR iş birliği içerisinde yürütülen Global Shelter Cluster (GSC) (Küresel barınak kümesi) platformu bir açık kaynak niteliğindedir. İnsani yardım olgusuna dair her türlü kaynağa ek olarak acil durum ve barınma alanında da önemli miktarda rapor ve bilgi bulunmaktadır. Aynı zamanda GSC dünya genelinde uygulanmış ve uygulanmakta olan acil durum barınma projelerini derleyerek erişilebilir hale getirmektedir. IFRC acil durumlarda önemli çalışmalar üreterek katkı sağlamasına karşın çoğunlukla doğal afetler ve dünya sağlığı alanında yer aldığı için tez kapsamında incelenmeyecektir. Ancak insani yardım alanında önemli araştırmalar ve örnek projeler üretmesi ile önemli görüldüğü ve bu bağlamda ele alınan

platformların neredeyse hepsiyle iş birliği içerisinde olduğu için unutulmaması gereken bir organizasyondur.

2005 yılında Cambridge Üniversitesi tarafından İngiltere merkezli kurulan Shelter Centre, 2006 yılında Cenevre merkezli bir sivil toplum kuruluşu haline gelmiştir. Uluslararası bir STK olan Shelter Centre, acil durum yerleşke ve barınma alanında yardım etmeyi amaçlayan, ortak bir programdır. Bu alanda açık kaynak niteliğinde olan Humanitarian Library ve GSC ile bağlantılı olarak çalışmaktadır (Shelter Centre, t.y.).

Bütün bu platformlar incelendiğinde genel olarak BM'ye bağlı bir üst kuruluşla ortak çalışıldığı görülmektedir. Bu üst kuruluşlar UNHCR ya da insani yardımda koordinasyonu sağlayan temel merkez olan UN OCHA (Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi) olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda Cenevre merkezli IFRC ile de iş birliği içerisinde çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Bu kuruluş ve platformlar insani yardım amacıyla ortaya koydukları çalışmalarını birbirlerinden destek alarak sunmaktadır.

Bu platformlara ek olarak Avrupa Birliği'ne bağlı Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Birimi (ECHO) 2017 yılında barınak ve yerleşke bağlamında bir çalışma yayımlamıştır. Kılavuzda birliğin fonladığı insani yardım çalışmalarında yerleşke ve barınak temini bağlamında dikkat edilmesi gereken unsurlar ön plana çıkarılmaktadır (ECHO, 2017). Avrupa Birliği, ECHO üzerinden Suriyeli mülteciler kapsamında ülkemize maddi destek fonu ayırmıştır. Bu nedenle ECHO tarafından ortaya konan ilke ve standartlar da önemli görülerek incelemeye dahil edilmiştir.

Ülkemize dönersek, AFAD tarafından Göç İdaresi ortaklığı ile mülteci yerleşkelerine dair çıkarılan ilk ve tek düzenleyici yönerge 2015 yılına aittir. Kılavuzda tanımlamalar, yer seçimi ve barınak teminine ilişkin ilkeler ile yerleşkelerde sosyal düzene dair hususlara da yer verilmektedir (AFAD, 2015). Kılavuz ülkemizde alanında ilk ve uygulamaya yönelik olması ile önemli bir yere sahip olduğu için detaylı incelemeye alınmıştır.

Detaylı incelemeye alınması planlanan bu kaynaklar Tablo 3'te aktarılmaktadır.

ARAŞTIRMAYA DAHİL EDİLEN KILAVUZLAR				
Kurum	Başlık	Yıl / Ülke	İçerik	Dijital Aks
UNHCR	Handbook for Emergencies / Acil Durum El Kitabı	2015 / BM (Cenevre)	UNHCR 'ın acil durum yönetimi ve uluslararası koruma prensipleri	Uygulama mevcut (2015 – 4.basım) https://emergency.unhcr.org/
Sphere Projesi	İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar	2018 / 2020 / Interactive Handbook	İnsani yardımda temel standart ve ilkeler	https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch001
Shelter Centre	Shelter After Disaster: strategies for transitional settlement and reconstruction	2010	BM kaynaklı ortaya konan ilk barınak tasarımı kılavuzunun ileri basımı	-
Shelter Centre	Transitional Shelter Guidelines	2011	Barınakların tasarım ve uygulama sürecinde dair detaylı kriterler	-
Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Birimi / ECHO	Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines	2017 / AB	AB insani yardım mekanizması tarafından hazırlanan barınak ve yerleşke tasarım kriterleri	-
AFAD	Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge	2015 / Türkiye	AFAD ve Göç İdaresi ortaklığında çıkarılan geçici barınma merkezleri hakkında standartlar ve yönetim ilkeleri	-

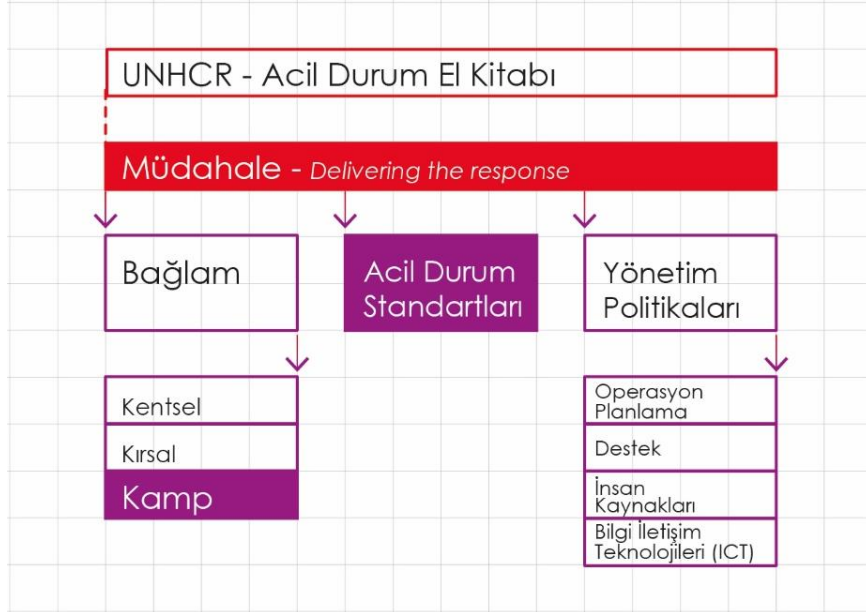
Tablo 3. Araştırmaya tabi tutulan kılavuzlar (Kişisel arşiv, 2022)

Çalışmanın bu aşamasında Tablo 3'te yer verilen kılavuzların detaylı olarak incelenmesi, tasarımda mekân kalitesine yönelik unsurların ortaya konması planlanmaktadır. Araştırma kapsamında her kılavuz öncelikle açıklanacak ardından tablolar halinde barınma alanında ortaya koyduğu kriterleri ile detaylandırılacaktır. Bu detaylandırma ile kılavuzlarda yer alan temel konu başlıklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

2.2.1 UNHCR | Acil Durum El Kitabı

Mülteci çalışmaları bağlamında en köklü kuruluşlardan biri olan UNHCR, acil durum yönetimine dair bütün prosedürlerini Acil Durum El Kitabı'nda toplamıştır. Kitap, acil durum yönetiminden saha çalışmalarında uygulanan su, sanitasyon, sağlık, hijyen gibi kalemlere, yönetim, saha ekibi, iletişim gibi destek mekanizmalarından koruma ilkelerine kadar geniş bir ölçekte bakış açısı sunmaktadır. Arazi seçimi, planlama ve barınak başlığı kitapçıkta yer verilen kalemlerden biridir. 2007 yılına ait üçüncü baskıda bu şekilde ele alınan içerik, 2015 yılında uygulamaya dönüştürülmüştür. Dijital basım yeniden tasarlanmış, gerektiğinde çevrim dışı ve sahada da erişilebilir olması amacıyla düzenlenmiştir. 2015 yılına ait uygulama yedi sekmeden oluşmaktadır. Bunlar; acil durum hazırlığı, koruma, müdahale, yönlendirme ve koordinasyon, destek ekibinin sağlığı, güvenlik ve medya olarak sıralanmaktadır (UNHCR Emergency Handbook, 2019). Web platformu üzerinden ulaşılan dördüncü basıma aynı zamanda tablet ve telefon üzerinden uygulamayla erişilebilmekte, interaktif kitap çevrimdışı olarak çalışabilecek şekilde boş bir USB'ye de indirilebilmektedir (UNHCR, 2015).

Müdahale başlığı, UNHCR'in varlığı altında acil durum operasyonlarının yönetilmesi ve sürdürülmesi, kentsel kırsal ya da kamp merkezli uygulamalar, acil durum standartları ve UNHCR'in prosedür ve kuralları olmak üzere oldukça geniş bir alanda düzenlemeler içermektedir. Müdahale, bağlam, acil durum standartları ve yönetim politikaları olarak üç ana sekmeye ayrılmaktadır. Bağlam kısmı, kentsel, kırsal ve kamp alanları olarak üç başlıkta düzenlenmektedir. Yönetim politikaları ise operasyon planlama, destek, insan kaynakları ve bilgi iletişim teknolojileri olarak dörde ayrılmış durumdadır. Barınaklarla ilgili düzenlemeler, bağlam başlığında yer alan kamp sekmesinde barınak çözümleri adıyla ve de acil durum standartlarında yer alan acil durum barınak standartları başlığında toplanmaktadır (Görsel 31). (UNHCR Emergency Handbook, 2019). Kamp alanı ve planlamasıyla ilgili veriler kapsam dışı kaldığı için incelemeye tabi tutulmamış, barınak düzenlemeleri daha detaylı irdelenmiştir.

Görsel 31. UNHCR Acil Durum El Kitabı barınaklarla ilgili düzenlemeler (Kişisel arşiv, 2022)

Acil durum barınak standartları, bir insan için yaşam alanında sağlanması gereken minimum koşulları düzenleyen başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Başlıkta yer alan önemli noktalar Tablo 4'te özetlenmektedir. Acil durumlarda kullanılan çeşitli barınak çözümleri artıları ve eksileri ile listelenmektedir. Sıklıkla geçici konut olarak kullanılan konteyner ve prefabrik üniteler de bu listede yer almaktadır. Kalıcı ile yarı-kalıcı yapılar olmaları ve uzun süre dayanmaları birer artı olarak belirtilmektedir. Maliyet, uzun yapım süresi ve lojistik problemler ile değişikliklere karşı esnek olmaması, kültürel ve sosyal normları göz ardı ediyor oluşu birer eksi olarak vurgulanmaktadır. Tablo 4'te özellikle uzun dönem standartları başlığında üzerinde durulan hususlar, geçici konut tasarımında öncelikli olarak düşünülmesi gerekenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kamplar başlığında yer alan barınak çözümleri ise yaşam alanına yönelik tasarım ve yapım stratejilerini düzenlemektedir. Özellikle barınak çözümlerine yönelik yönetim ve uygulama kriterleri verilmektedir. Uzun süreli kullanımda kalması planlanan barınak tasarımlarında, Tablo 4'te yer verilen uzun dönem standartlarının barınak çözümleri ile planlanması gerektiğinin altı çizilmektedir. UNHCR 'ın barınak çözümlerine yönelik ilkeleri ise Tablo 5 ve 6'da özetlenmektedir.

UNHCR – Acil Durum El Kitabı Barınak çözümleri ve standartları	
Acil Durum Standartları – Acil Durum Barınak Standartları	
Genel Bakış	<ul style="list-style-type: none"> - Barınak, koruma, eşyaların konulabileceği ve yaşanacak bir alan, mahremiyet ve duygusal güvenlik sağlamalıdır. - Battaniye, mat ve plastik örtüler ihtiyaç duyuldukça temin edilmelidir. - Mülteci barınakları sosyal ve kültürel olarak uygun ve tanıdık olmalıdır. Uygun yerel malzemeler kullanılmalıdır. - Barınak mevsimsel değişimlere uygun olmalıdır, değilse uyarlanabilir olmalıdır. - Mümkünse barınağın kullanıcı tarafından yapılması aidiyet oluşması için önerilmektedir.
Acil durum standartları	<ul style="list-style-type: none"> - Acil durumun ilk aşamasında yaşam alanları için belirlenen minimum standartlar, uygun m², sıcak – soğuk iklim, inşa süreci, barınağın adapte edilebilirliği, hayatta kalma ve ısınmadır. - Mümkünse, barınak tasarımı kullanıcıların kişisel ihtiyaçları doğrultusunda uyarlanabilir olmalıdır. - Kişi başına sıcak iklimlerde 3,5 m² (yemek pişirme alanları dışarıda düşünülürse), soğuk iklimlerde 4,5 – 5,5 m², mekân yüksekliği en az 2m olmalıdır. - Soğuk iklimlerde kar yağışı ve koşullara dayanıklı strüktür, rüzgâr koruması, korunaklı mutfak ve hizmet mekânları, uygun ısıtma sağlanmalıdır.
Uzun dönem standartları	<ul style="list-style-type: none"> - Uzun dönem standartları, sürecin ilerleyen aşamalarında ortaya çıkmaktadır. Ancak acil durum geçici kalıcı arasındaki sınırı kırabilecek, yardım ve gelişme sürecini ön plana çıkaran bir yaklaşım aranmalıdır. Uzun dönem standartlarında önemli olan ilkeler şu şekilde listelenebilir; <p>Coğrafi bölge İklim Kültür ve sosyal alışkanlıklar Yerel yetkinlikler / destekler Uygun malzemeye erişim</p>
Linkler	<ul style="list-style-type: none"> - Küresel Barınak Kümesi (GSC) UNHCR Shelter Design Catalogue NRC Urban Shelter Guidelines Sphere standartları

Tablo 4. UNHCR Acil durum barınak standartları (UNHCR Emergency Handbook, 2019)

UNHCR – Acil Durum El Kitabı Barınak çözümleri ve standartları	
Kamplar – Barınak çözümleri	
Genel Bakış	<p>Barınak tek düşünülemez, bir yerleşke ve bağlamda planlanmalıdır.</p> <p>Barınak çözümleri bağlamın sunduğu olanaklar dahilinde tasarlanmalıdır.</p> <p>Barınaklar, ilk etapta acil durum çözümlerine cevap verirken zamanla uzun vadeli çözümler sunabilmelidir.</p> <p>Acil durum uzadığında çeşitli barınak çözümleri düşünülmelidir.</p> <p>Barınak tasarımı çevresel risk ve güvenlik, zamansızlık, yapım hızı, kullanım ömrü, boyut ve biçim, mahremiyet, koruma, kültürel uyumluluk, havalandırma, termal konfor koşullarına dikkat etmeli; çevre dostu, ekonomik, standartlara uygun olmalıdır.</p> <p>Yerel inşa olanaklarından yararlanılmalıdır.</p> <p>Özellikle çevresel riski (deprem şiddetli rüzgâr vb.) bulunan bölgelerde en iyi çözüm için teknik destek alınmalıdır.</p> <p>Acil durumlardan etkilenen topluluklar inşa ve tasarım sürecine dahil edilmelidir.</p> <p>Yerel ekonomiye faydası dokunabilecek inşa teknikleri tercih edilmelidir.</p> <p>Barınaklar birer ürün olarak değil, ihtiyaçlara yönelik çıkan bir tasarım ve bir süreç olarak görülmelidir.</p>

Tablo 5. UNHCR barınak çözümleri ¹ (UNHCR Emergency Handbook, 2019)

UNHCR, barınak çözümlerinde üzerinde durulması gereken kilit noktaları basit bir şekilde açıklamaktadır (Tablo 5). Barınak tasarımına yaklaşım biçimi ve uygulama aşamasında dikkat edilmesi gerekenler temel olarak aktarılmaktadır. Tablo 5'te üzerinde durulan diğer noktalar çevresel risk, yerel inşa olanakları ve yerel ekonomiye katkı ile barınağı kullanıcı ile yapmanın önemidir.

Barınak çözümleri başlığı altında UNHCR, daha çok koruma ilkelerine dikkat ederek çözümleri koruma ve güvenlik standartları üzerinden aktarmaktadır. UNHCR mültecilerin her türlü haklarını koruma altına almayı amaçlayan temel bir platform olduğu için barınak çözümlerinde üzerinde durulması gereken koruma ilkeleri altı çizilerek belirtilmektedir.

¹ UNHCR, Acil Durum El Kitabı | Barınak çözümleri ve standartlarının incelendiği Tablo 5'in genişletilmiş hali EK-1' de verilmiştir.

Tablo 4 ve 5 incelendiğinde barınak çözümlerinde genel olarak m² bazında bir standardın ardından inşa sürecine yönelik ilkelerin verildiği görülmektedir. Barınak inşa ve yönetim sürecinde yerel malzeme ve imkanlar ile sürdürülebilir iş birliklerinin altı çizilmektedir. Ayrıca barınak tasarımında en çok vurgulanan unsur, yaşam alanlarının kullanıcı ihtiyaçlarına uyarlanabilir olmasıdır. Acil durum standartları arasında yer alan linkler sekmesinde konuya kaynak oluşturan ve ek olarak sunulabilecek kılavuzlar ve platformlar listelenmektedir. Bunlardan Tablo 4'te okunabilen bazıları araştırma konusu itibariyle detaylıca ele alınan kaynaklar arasında yer almaktadır (Tablo 3). UNHCR, uzun dönem barınak standartlarında Sphere Projesi tarafından geliştirilen kılavuza yönlendirme yapmaktadır. Bu noktada ele alınan kılavuzlarda görüldüğü üzere kaynakların birçoğu kuruluşlarda olduğu gibi birbiri üzerinden şekillenerek oluşturulmuştur. UNHCR alanında en önemli kuruluşlardan biri olarak özellikle barınma konusunda Sphere Projesi'nin geliştirdiği kılavuzu kaynak olarak göstermektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında detaylıca ele alınacak ikinci kaynak Sphere standartları olarak belirlenmiştir.

2.2.2 Sphere Projesi | İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar

1997 yılında kurulan Sphere Projesi, insani yardım uzmanlarını bir araya getirerek acil durumlardan etkilenen topluluklara yardım ulaştırmayı amaçlayan bir gönüllü girişim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu amaçla insani yardımda asgari standartları belirlemek üzere çalışmalar yapmaktadır. Günümüzde bu ilkeleriyle ulusal-uluslararası sivil toplum kuruluşları, gönüllüler, hükümetler, BM kuruluşları ve daha pek çok platforma referans olmaktadır. Standartların 2011 yılına ait üçüncü baskısı birçok dile çevrilmiş, Türkçe de bu dillerden biri olmuştur. 2018 yılına ait düzenleme, Sphere hareketinin 20.yılı anısına özel olarak kurgulanmış ve standartlar interaktif platforma aktarılmıştır. Sphere, insani yardım sürecinin dört teknik alanına yönelik standartları ve temel prensipleri toplamaktadır. Bunlar, su temini, sanitasyon ve hijyen (WASH programı), gıda ve beslenme, barınak ve yerleşke ile sağlık olarak geçmektedir (Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s.2). Tablo 6'da yerleşke ve barınak uygulamasına dair ele alınan standartlar özetlenmektedir.

Sphere Standartları Barınak ve Yerleşke Tasarımı	
Standart	İçerik
Planlama	İhtiyaç tanımlama ve çözüm önerileri geliştirme süreci
Arazi ve yerleşke planlama	Güvenli bir bölge, yeterli alan ve gerekli ihtiyaçlara erişilebilir mesafenin belirlenmesi
Yaşam alanı	Ailelerin yaşayabileceği, güvende hissedeceği ve çeşitli aktivitelerini gerçekleştirebileceği temel insani gereksinim olan yaşam alanlarının temini
Ev gereçleri	Sağlık, onur ve güvenlik unsurlarının sağlanması ile günlük aktivitelerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla gerekli alet ve gereçlerin temini
Teknik yardım	İhtiyaç sahibi topluluklara barınaklarının yapımı için teknik yardımın sağlanması
Kullanım güvenliği	Yerleşke ve barınaklarda, iç veya dış hiçbir tehdit olmadan insan haklarına uygun şekilde yaşanabilmesi
Çevresel sürdürülebilirlik	Gelecek nesillerin kaynakları kullanım hakkını engellemeden güncel sorunlara çözüm üretebilmek, negatif etkiyi minimuma indirgeyerek yardımcı olmak

Tablo 6. Sphere barınak ve yerleşke tasarımı standartları ² (Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 238–273)

Kılavuzda yer alan barınak ve yerleşke kalemi yedi temel standart üzerinden ele alınmaktadır. Bunlar; (1) planlama, (2) arazi ve yerleşke planlama, (3) yaşam alanı, (4) ev gereçleri, (5) teknik yardım, (6) kullanım güvenliği ve (7) çevresel sürdürülebilirlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Barınak ve yerleşkenin birlikte tasarlanması ve bir bütün olarak düşünülmesi ilkesinden hareketle konu, yerleşke tasarımı ölçeğinden ev gereçleri ölçeğine kadar bir bütün olarak ele alınmaktadır (Tablo 6).

Kılavuz genel olarak irdelenmiş ancak burada ön plana çıkarılacak olan, barınağın iç mekân tasarımına yönelik unsurlar olduğundan barınağın kendisi ile ilişkili noktalar detaylıca ele alınmıştır. Ele alınan yedi standart arasından iç mekâna yönelik uygulama ilkeleri özellikle yaşam alanı başlığı altında toplanmaktadır. Buna ek olarak günlük hayatın ve temel ihtiyaçların karşılanabilmesi amacıyla kullanıcıya verilmesi amaçlanan gereçlere dair standartlar da iç mekân tasarımı bakımından önemli görülmektedir.

² Sphere Projesi kapsamında üretilen barınak ve yerleşke tasarımında asgari standartların incelendiği Tablo 6'nın genişletilmiş hali EK-2' de verilmiştir.

Kılavuzlarda iç mekân tasarımına yönelik unsurlar yapım yöntemleri ve ilkeleri kısımlarında verilmektedir. Gıda dışı maddeler (Non Food Items / NFI) olarak başlıklandırılan, yaşanabilirliğin devamı açısından temin edilmesi gereken öğeler de önemlidir. Bu nedenle kılavuzlarda barınak ifadesi kadar gıda-dışı maddeler ifadesi de dikkatlice taranmıştır.

Bu noktada Sphere standartları geçici konut tasarım ve uygulama kriterleri doğrultusunda hem içeriği hem de UNHCR'ın yönlendirmesi bakımından oldukça önemlidir. Sphere kitapçığında iç mekân tasarımına yönelik olarak barınakların özellikleri belirlenmekte, çevresel düzenlemeler ve yakın planlamalara dikkat çekilmekte, sürdürülebilir malzeme ve yapım teknikleri ile kullanıcı gereksinimleri ve ev gereçlerine de değinilmektedir.

2.2.3 Shelter Centre | Shelter After Disaster

UNHCR tarafından öne sürülen standartlar incelendiğinde gönderme yapılan bir diğer linkin Shelter Centre olduğu görülmektedir. Shelter Centre ilgili bütün platformlarla acil durum ve barınma alanında bilgi paylaşımı yapmayı amaçlayan uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. Bu doğrultuda açık kaynak bir kütüphaneye (Humanitarian Library) sahiptir. İş birliklerine oldukça önem vererek barınak ve yerleşke alanında çalışmalar yapan platformlarla kaynaklarını paylaşmaktadır. Yazımında katkı sağladığı en önemli kaynaklardan biri 2010 senesinde yayımlanan 'Shelter After Disaster' kılavuzudur. Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Kalkınma Departmanı (DFID) iş birliği ile ortaya konan kaynak, 1982 basımı Shelter After Disaster kitapçığı ile 2006 ve 2008 yıllarına ait UN OCHA kılavuzlarının yenilenip genişletilmiş halidir. Kaynak on yıldan eski olmasına rağmen Sphere standartları dahil birçok platformda adından söz ettirmektedir. Kılavuz, insani yardım alanında özellikle geçici yerleşkeler bakımından evrensel prensipleri tanımlamaya çalışmaktadır (Shelter Centre, 2010). Bu nedenlerden ötürü detaylı incelemeye alınması uygun görülmüştür.

Shelter After Disaster, felaket tanımında yerinden edilmiş ve edilmemiş toplulukları hedef alan, acil duruma geniş perspektiften bakan bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre hem mülteci durumuna düşenler hem de afetten etkilenen yerel topluluklara yönelik barınak stratejilerine yer verilmektedir. Kaynak içerisinde

böyle bir ayırım gözetilmemesine rağmen kılavuz alanında değerli bir çalışma olarak incelenen diğer kaynaklarla ilişkili tutulduğundan çalışmaya dahil edilmiştir.

Shelter After Disaster, acil durum yönetimini düzenleyen koordinasyon; felaket karşısında hızlıca geliştirilen planları içeren strateji; programların uygunluğunu izleyen ve ihtiyaçları belirlemeye çalışan değerlendirme; süreç sonunda ortaya konan insani yardımların temin edilmesini düzenleyen uygulama olmak üzere dört ana başlıkta toplanmaktadır. Barınak yardımları ve düzenlemeleriyle ilgili detaylı bilgiye uygulama başlığında yer verilmektedir. Yapım sürecine yönelik detaylı bilgiler incelendiğinde doğal afetler sonrasında yeniden yapılaşma sürecine yönelik göndermeler olduğu da görülmektedir. Ancak kılavuz, doğa ve insan kaynaklı felaketleri ayırmadan ilkeleri bütün olarak verdiği için, özet tabloda da bütün olarak ele alınması gerekmiştir. Shelter After Disaster kaynağında yer alan barınma çözümlerine yönelik kısım Tablo 7’de aktarılmaktadır.

Shelter After Disaster Uygulama	
Katılım	- Acil durumdan etkilenen topluluklar ile hükümet yetkililerinin uygulamalara katılması önemlidir.
Seçenekler	- Kim / ne / nerede sorularına yanıt alabilmek, uygulama seçeneklerini ortaya koymak amacıyla hızlı bir değerlendirme yapılmalıdır.
Müdahale	- Hangi yerleşke ve barınak düzeni güvenli ve uygulamaya elverişli ortaya konduktan sonra bu süreç için uygun işlemlere yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.
Metotlar	- İş gücü, destek, malzeme ve kalite güvence aşamalarına, seçeneklere ve hangilerinin uygun olduğuna karar verilmelidir.
Koordinasyon	- Uygulama aktivitelerinin yönetimi, stratejik planlama süreci hakkında düzenleme ve bilgilendirme yapılmalıdır.

Tablo 7. Shelter After Disaster uygulama ilkeleri ³ (Shelter Centre, 2010, s. 97–130)

Shelter After Disaster kriterlerine bakıldığında önceki kılavuzlarda olduğu gibi strateji ve uygulamaya yönelik ilkeleri bünyesinde topladığı görülmektedir (Tablo 7). Genel olarak barınaklara ait standartlara çok az yer verilmiş olup geçiş barınaklarına ait noktalar ayrı bir tabloda derlenmiştir (Tablo 8). Geçiş barınakları, kalıcı bir barınma çözümü olması amacıyla bir çatışma ya da doğal afet sonrasında, güvenlik ve mahremiyet unsurlarının sağlanabileceği sağlıklı bir yaşam alanı sunmaktadır.

³ Shelter Centre tarafından yayımlanan Shelter After Disaster kılavuzunda yer alan barınma uygulamalarına yönelik standartların incelendiği Tablo 7’nin genişletilmiş hali EK-3’te verilmiştir.

Geçici konut ve geçiş barınakları, çalışmanın ‘acil durumlarda kullanılan barınak tipolojileri’ başlığında detaylandırılmıştır. Belirtilen iki tipoloji de geçiş sürecinde nispeten uzun süreli kullanım öngören yapılardır. Literatürde kimi durumlarda birbiri yerine kullanıldığı ve benzer kullanım şeklini tariflediklerinden geçiş barınaklarının da konu kapsamında detaylandırılması uygun görülmüştür. Geçiş barınaklarının ayırıcı özelliğini yeniden konumlandırılabilir olması olarak tanımlayan Shelter Centre, dört tip geçiş barınağı sunmaktadır. Bunlar, geliştirilebilir, başka bir amaçla yeniden kullanılabilir, yapıda kullanılan malzemeler kullanıcılar tarafından satılarak kaynağa dönüştürülebilir ya da malzemeleri inşa süreçlerinde geri dönüştürülebilir olmak üzere dört tiptir (Shelter Centre, 2010, s.270). Bu yaklaşımla üretilen geçiş barınaklarının uygulama ve kullanımına yönelik kılavuzda yer alan kriterler Tablo 8’de detaylandırılmaktadır.

Shelter After Disaster Geçiş Barınağı Yaklaşımı	
Güçlü Yanlar	<ul style="list-style-type: none"> - Çadırıla aynı sürede aynı maliyete denk gelmesi - Teknik destek alınabiliyorsa, insani yardım kuruluşlarını da kullanarak müdahaleyi üst seviyeye çıkartmak - Malzemelerle ilgili her türlü desteği yerel ekonomiye katkı sağlayacak şekilde edinmek - Afet – felakete dirençli inşa tekniklerini tanımak ve kullanmak - Aile büyüklüğü, kültür, malzeme uygunluğu koşullarını göz önüne alarak barınaklarda çeşitliliği destekleyecek, ilgili topluluğa yönelik kodlar ve standartlar üretmek - Sürdürülebilir, tehlikeye dayanıklı inşa tekniklerini desteklemek
Yarı-kalıcı barınakla benzerlikler	<ul style="list-style-type: none"> - Aylarca hatta yıllarca dayanabilecek barınak tasarımı ve malzeme kullanmak - Barınakların geliştirilerek kalıcı konuta evrilebilmesi ya da malzemelerinin kalıcı konutlarda yeniden kullanılabilir olması - Acil durumdan etkilenen bireylere destek sağlayarak kendi evlerinin yakınlarında kalmalarına yardımcı olmak - İş gücü yeteneksiz de olsa hızlı inşa teknikleri ve basit araçlar kullanmak, - Yerel malzeme ve inşa tekniklerini kullanarak tutarlı standartlarda barınaklar elde etmek - Su ve sağlık önlemlerinin, tuvaletler, kanalizasyon ve elektrik gibi diğer mevcut hizmetlere entegre olup geliştirilmesini sağlamak - Saha çalışmalarının aşamalı gelişimini sağlamak - Ailelere ve barınaklara dağıtılacak malzemelerin, set olarak hazırlanmasını ve dağıtılmasını sağlamak
Avantajlar	<ul style="list-style-type: none"> - Arazi kullanımı hakkında sorun çıkması durumunda bekleyebilir olması (çünkü barınak hareket ettirilebilir şekilde tasarlanmaktadır) - Bütün topluluklara uyan tutarlı çözüm önerileri getirilmesi - Barınakların geçici yerleşkelerden başka alanlara taşınabilmesi
Zayıf Yanlar	<ul style="list-style-type: none"> - Barınaklar her türlü kullanılabilir olduğu için arazi kullanım hakkının çözülememesi riski - Bütün kaynaklar barınak temininde harcandığı için başka destek sunulamaması - Yetersiz teknik destek ve deneyimsizlik nedeniyle güvensiz barınak uygulamalarının ortaya çıkması - Gereğinden fazla malzeme temin edilmesi sonucunda fiyatların yükselmesi ya da standardın düşmesi

Tablo 8. Shelter After Disaster geçiş barınağı yaklaşımı (Shelter Centre, 2010, s. 108–110)

Shelter Centre, öncelikle barınağı kullanacak kitleyi tanımayı ve onlar üzerinden tasarıma uyarlanabilecek birtakım kodlar ya da standartlar üretmeyi önermektedir. Kültür, sosyal uyum, aile birey sayısı gibi toplumdaki topluma değişen bu kriterler barınak tasarımının geliştirilmesine etki etmektedir (Shelter Centre, 2010). Bu nedenle özellikle uzun süre kullanımda kalması planlanan geçici konutlarda önceden geliştirilmiş kesin bir tasarım örneği olmadığı ve de önerilmediği görülmektedir. Shelter After Disaster, geçici konut tasarım ve uygulama kriterleri bakımından değerlendirildiğinde malzeme seçimi, iş gücü kullanımı ve ekonomik hususlar ile kullanıcının yeri ve değeri gibi unsurlar karşımıza çıkmaktadır.

2.2.4 Shelter Centre | Transitional Shelter Guidelines

Shelter Centre tarafından geliştirilen bir diğer kılavuz, geçiş barınaklarına ait bir yönerge olarak karşımıza çıkmaktadır. Shelter After Disaster kılavuzunda barınma yaklaşımı olarak yer verilen geçiş barınakları, 2011 yapımı 'Transitional Shelter Guidelines' kaynağında detaylı olarak ele alınmaktadır. Kılavuz, tanımların yer aldığı ve geçiş barınağının nitelendiği ilk bölüm, duruma yönelik stratejilerimizi belirleyecek araçların yer aldığı ikinci bölüm, program uygulamasına yönelik stratejilerin aktarıldığı üçüncü bölüm, arazi seçimi ve kriterlerine ait dördüncü bölüm ve barınak tasarımına ait kriterlerin yer aldığı son bölüm olmak üzere toplamda beş kısımdan oluşmaktadır (Shelter Centre, 2011). Kaynakta yer verilen özellikle planlama, strateji ve uygulamaya yönelik ilkeler 'Shelter After Disaster' kılavuzunda da yer almaktadır. Ancak tasarıma yönelik ilkelerin yer aldığı beşinci bölüm, geçici konutlar ve iç mekân bağlamında önemli görüldüğü için araştırmanın konusu itibarıyla Tablo 9'da özetlenmektedir.

Transitional Shelter Guidelines Barınak Tasarımı				
Toplulukla Tasarlamak (sosyo-kültürel farkındalık)	Riskleri Aza İndirmek	İklim	Malzeme	İnşa Teknikleri
Günlük hayat için tasarlamak Erişilebilirlik	Doğal Afetler Sağlık Yangın önlemleri Güvenlik	İç koşullar Sıcak – nemli Sıcak – kuru Soğuk	Yerel teknik ve malzeme Genel malzeme	Temeller Zeminler Duvarlar Çatılar Bakım onarım

Tablo 9. Transitional Shelter Guidelines barınak tasarım ilkeleri ⁴ (Shelter Centre, 2011, s. 137–

194)

⁴ Shelter Centre tarafından yayımlanan Transitional Shelter Guidelines kaynağında yer alan barınak tasarımına yönelik standartların incelendiği Tablo 9'un genişletilmiş hali EK-4'te verilmiştir.

Transitional Shelter Guidelines, barınağı müstakil bir tasarım unsuru olarak ele alıp detaylandıran bir kaynak olarak değerli görülmektedir. Kaynakta yer edinen en önemli unsurlardan biri, diğer kılavuzlarda da üzerinde durulan, tasarımın yapıldığı toplulukla ilişki içerisinde olması ilkesidir. Bununla birlikte malzeme ve inşaat teknikleri, konut içi termal koşullar ve biçimsel faktörler, kişisel durumların önemi ve tasarımda sosyo-kültürel unsurlar kılavuzda yer alan mekân kalitesini belirleyen başlıca ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.5 ECHO | Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines

Avrupa Birliği geçtiğimiz yüzyılın sonuna doğru insani yardım alanında çalışmalar üreten bir birim kurmuştur. 1992 yılında kurulan Avrupa Birliği'ne bağlı Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Birimi (ECHO), gıda yardımı, su sanitasyon ve hijyen, nakit ve çek yardımı, beslenme, afet risk azaltma, cinsiyet alanında eşitsizlik ve farklı yaş gruplarına yardım, sağlık, insani koruma, barınak ve yerleşke olmak üzere dokuz kalemde yardım politikaları üretmektedir. Dünya genelinde aktif olarak projeler yürüten ECHO, insanlığı ön planda tutma, tarafsızlık politikası gütmeye, temel ihtiyaçları ayrımcılık yapmadan sağlama, ekonomik askeri ve politik olarak bağımsız hareket etme ilkelerini benimsemektedir. Bu bağlamda Avrupa Birliği'ne bağlı ECHO tarafından yardım sağlanan ülkelerden biri de Suriyeli mülteciler kapsamında Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. ECHO tarafından ülkemizdeki mültecilere yapılan yardımlar barınma, eğitim, sağlık ve yeme-içme gibi hayatta kalma amacı güden maddi destek kalemlerinden meydana gelmiştir (European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, t.y.). Bu noktada ECHO, Türkiye ile kurduğu ilişki ve Suriyeli mülteciler alanında yapılan yardımlar bakımından değerli görülmüş ve detaylı incelemeye alınmıştır. ECHO, barınak ve yerleşke alanında ortaya koyduğu ilkeleri 2017 yılında 'Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines' başlığı altında toplamış ve yayımlamıştır. Barınma ve yerleşke kriterleri hem doğa kaynaklı afetlere hem de insan kaynaklı felaketlere hitap edecek şekilde geniş tutulmaktadır. Kılavuz, giriş (1), amaç ve kapsam (2), yardım operasyonunun başlama ve bitme kriterleri (3), müdahale için temel belirleyiciler (4), uygulama (5), destekleme ve iyileştirme (6) ile ekler (7) olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Diğer kılavuzlarda da olduğu gibi barınak ve yerleşke tasarımı bütün olarak düşünülüp ele alınmaktadır (ECHO, 2017, s. 10). Barınak ve yerleşke desteğine ilişkin genel bilgiler Tablo 10'da özetlenmektedir.

ECHO Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines		
Müdahale için Temel Belirleyiciler	Acil durumdan etkilenen kitlenin ihtiyaçları, zayıf yönleri ve kapasitesi Krizin karakteristik özellikleri	
	Yaklaşımlar ve Yöntemler	<p>Yedi yaklaşım;</p> <ul style="list-style-type: none"> - İnsan merkezci yaklaşımı benimsemek - Temin etme ve destek sağlama mekanizmaları arasında denge sağlamak - Artımlı yardımı benimsemek - Çevresel risklerin bilincinde olmak - Yerel yapılaşmanın karakteristiğine uygun yapılaşmak - Sağlık, eğitim gibi yardım kalemleri ile çok boyutlu iş birliği içerisinde olmak - Yerinden edilmiş insanlar için duyarlı alan ve barınak tasarımı yapmak, koruma ve uzun kullanımı gözetmek <p>Dört yöntem;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teknik destek - Maddi destek - Malzeme desteği - Sözleşmeli işler veya ürünler
Uygulama	Ölçme, İzleme ve Değerlendirme Hedef, Kapsam ve Öncelik Durumu Müdahale Eylemleri Kalite, Standartlar ve Hesap verebilirlik	
Destekleme ve İyileştirme	Koordinasyon İnsan Haklarını Savunma Yenilik, Araştırma ve Geliştirme	

Tablo 10. Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines ⁵ (ECHO, 2017)

Tablo 10'da özetlendiği üzere, ECHO, özellikle müdahale için temel belirleyiciler ve uygulama başlıklarında barınak projelerine yönelik prosedürlere değinmektedir. Kılavuzun geri kalan kriterleri acil durumlarda barınma alanına yönelik bakış açısını derleyen ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Destekleme ve iyileştirmeye yönelik ilkeler ise Avrupa Birliği'nin insani yardıma karşı tutum ve davranışını göstermektedir. ECHO tarafından gerçekleştirilen barınak ve yerleşke operasyonları Tablo 10'da da vurgulanan dört yöntem üzerinden işlemekte ve düzenlenmektedir. Belirtilen dört yöntem içerisinde, araştırma konusu itibariyle teknik destek ve malzeme desteğinin detaylandırılması uygun görülmüştür (Tablo 11).

Tablo 10'da üzerinde durulan yedi yaklaşım ile Tablo 11'de detaylandırılan yöntemler ECHO tarafından yapılan barınma projelerinde üzerinde durulan önemli noktaları vurgulamaktadır. İncelenen kaynaklarda mobilya ifadesinin geçtiği tek kılavuzun ECHO tarafından ortaya konduğu görülmektedir. Tablo 11 irdelendiğinde

⁵ ECHO tarafından yayımlanan kılavuzda yer alan barınak ve yerleşke desteğine ilişkin genel bilgilerin özetlendiği Tablo 10'un genişletilmiş hali EK-5'te verilmiştir.

barınak uygulamalarında dikkat edilmesi gereken destek unsurlarının üzerinde önemle durulduğu anlaşılmaktadır.

ECHO Dört Yöntem Teknik Destek ve Malzeme Desteği				
	Temel Belirleyiciler	Uygulama - Sağlanan Müdahale Eylemleri (çalışmalar)	Teknik Ekler	
			Yöntemler	Uygulamalar
Teknik Destek	<ul style="list-style-type: none"> • Uygunluk • Zamansızlık • Hız • Tutarlılık • Kalite • Ölçek • Tekrarlanabilirlik • Ortaklık • Sürdürülebilirlik 	<ul style="list-style-type: none"> • Koordinasyon – program desteği • Risk değerlendirmesi • Uygulama aşaması • Malzemelerin kurtarılması (<i>hurda</i>) ve yeniden kullanımı • Güvenlik (<i>hasarlı yapılar</i>) • İnşa eylemleri • Geçici hizmetler (<i>hijyen – ısınma vb</i>) • Güvenli erişim (<i>hasarlı yapılarda</i>) • Hukuki yardım ve arazi kullanım desteği 	<ul style="list-style-type: none"> • İnşaat / iyileştirme ve planlama uzmanlığı • Genel kılavuz ve standartlara uyma • Kapasite geliştirme (<i>güvenli hızlı ve etkin teknik destek için</i>) ve Eğitim (<i>faydalanıcıların ve uzmanların</i>) 	
Malzeme Desteği	<ul style="list-style-type: none"> • Barınak malzemeleri • Gıda dışı kalemler (kişisel ya da ev için) 	<p>Barınak malzemeleri: plastik örtü, branda, araç-gereç / güvenlik ve hava koşullarına karşı koruma (kış gibi) / malzeme kalitesini sağlamak / krizden etkilenen mevcut yapıları güçlendirmek</p> <p>Gıda dışı kalemler: kıyafet, battaniye, yatak gibi kişisel ya da ev gereçleri / mutfak eşyaları / sağlık mahremiyet onur gibi gereksinimlere yönelik diğer gereçler</p>	<p>Genel malzemeler:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pişirme gereçleri, bidonlar, kovalar, ocak, güneş enerjili fener, radyo, kıyafet, battaniye, yer matı (<i>paspas</i>), sivrisinek ağı, gölgelik - Temizlik gereçleri (<i>eldiven vb.</i>), - Alet takımı (<i>çekiç, ip, çivi vb.</i>) - Mobilya ve mutfak üniteleri <p>Barınaklar ve yapım gereçleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Çadır Plastik örtü Konteyner / prefabrik ünite ... <p>İnşa malzemeleri ve alakalı gereçler</p>	

Tablo 11. ECHO barınak yaklaşımında yöntemler ⁶ (ECHO, 2017, s. 22–27, 30–32, 47–66)

Kılavuz eklerinde özellikle malzeme desteği alanında türler ve m² standartları üzerinde durulmaktadır. Geçici barınma sağlayan çadırlar, plastik örtüler, konteyner ve prefabrik ünitelerden de bahsedilmektedir. Konteyner ünitelerin yüksek maliyet, lojistik sıkıntılar ve kültürel uyum gibi sebeplerden dolayı kullanımının sınırlandırılması önerilmektedir. Yerel kaynaklar ve tekniklerle yapılan prefabrik yapıların ise desteklenmesi gerektiğinin altı çizilmektedir (ECHO, 2017, s. 62).

⁶ ECHO tarafından barınak yaklaşımında önerilen yöntemlerin ele alındığı Tablo 11'in genişletilmiş hali EK-6'da verilmiştir.

ECHO 'Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines', barınakların tasarım sürecine dair prosedürleri detaylandırması ile önemlidir. Kılavuzda Sphere standartları, GSC, IFRC ve Shelter Centre gibi birçok öncü platform ve kılavuza göndermeler yapılmaktadır. ECHO tarafından 2017 yılında yayımlanan kılavuzun hem bahsi geçen diğer kaynaklardan hem de AB tarafından finanse edilen projelerden yararlanılarak oluşturulduğu görülmektedir.

AB genel olarak insani yardım projelerine fon sağladığı için destek türünü kendi içinde teknik, maddi, malzeme ve iş gücü olarak ayırmaktadır. Detaylıca incelendiğinde özetlenen ilkelerin geçici konut tasarım ve uygulama sürecinde kapsayıcı nitelikte olduğu görülmektedir. Kılavuzda, insan merkezci yaklaşım ile kültürel uyumu hedefleyen; havalandırma ve termal koşullar, güvenlik ve mobilya unsurları ile fiziksel özelliklere atıf yapan değerlere yer verilmektedir. Ayrıca kişisel ihtiyaçlar ve mahremiyet ile kullanıcıyı ön plana çıkarmakta, çevresel risk analizleri, sürdürülebilir malzeme ve gereçler ile çevreyi önemsemektedir.

2.2.6 AFAD | Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge

Türkiye'de mülteciler özelinde barınak ve yerleşke tasarımına dair standartları ortaya koyan ilk ve tek yönerge 2015 yılına aittir. Ülkemizde 10 ilde toplam 25 adet geçici barınma merkezinin varlığını sürdürdüğü dönemde hazırlanan yönerge, AFAD ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından ortaklaşa oluşturulmuştur (AFAD, 2015). Uluslararası bağlamda incelenen kaynakların aksine oldukça kısa, 18 sayfadan oluşan yönerge "Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi hakkında" olup ülkemizdeki kamp alanlarında standardı ortaya koymaya yöneliktir.

AFAD tarafından yayımlanan yönerge dört bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde amaç, kapsam ve yönergede geçen tanımlara yer verilmektedir. İkinci kısımda geçici barınma merkezlerinin kurulmasına ilişkin esaslara, üçüncü bölümde hizmetlere değinilmektedir. Dördüncü kısımda ise çeşitli ve son hükümler adı altında merkezlerin izlenmesi ve denetlenmesi, raporlanması, gerektiğinde dağıtılmasına ilişkin maddeler yer almaktadır. Eklerde, konutta bulunması gereken asgari gereksinimlerin listesi de sunulmaktadır (AFAD, 2015). Kılavuzda özellikle ikinci bölüm kapsamında ele alınan ilkeler geçici konut bağlamında konu ile ilişkili

görülmüş, diğer bölüm ve hükümler yönetsel olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Yönerge kapsamında belirtilen konu başlıkları Tablo 12’de aktarılmaktadır.

AFAD Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge	
BİRİNCİ BÖLÜM	Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar
İKİNCİ BÖLÜM	Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi <ul style="list-style-type: none"> • Geçici barınma merkezlerinin kurulması • Yer seçimi • Geçici barınma merkezlerine ilişkin genel esaslar • Geçici barınma merkezlerinde bulunan konteynerlerin standartları • Geçici barınma merkezlerinde bulunan çadırların standartları • Mahallelerin oluşturulması ... Merkezin yönetilmesi ve temsilcilikler hakkında diğer maddeler
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	Geçici Barınma Merkezlerinde Verilecek Hizmetler
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	Çeşitli ve Son Hükümler
EK	EK-1 BİR KONTEYNERDE BULUNMASI GEREKEN ASGARİ İHTİYAÇLAR EK-2 BİR ÇADIRDA BULUNMASI GEREKEN ASGARİ İHTİYAÇLAR

Tablo 12. AFAD tarafından belirlenen kriterler ⁷ (AFAD, 2015)

Tablo 12’de yer alan konu başlıklarından hareketle yönergenin içeriği çıkarılmaktadır. Tasarım ve uygulamaya yönelik detaylar ikinci bölümden itibaren ortaya konmakta, içerikte yer alan m² gibi standartların UNHCR tarafından yayımlanan Acil Durum El Kitabı’ndan çekildiği görülmektedir. İkinci bölümde yerleşkelerin kurulmasına ilişkin standartlar kadar yönetilmesine ilişkin hususlar da büyük bir önemle vurgulanmaktadır. Merkezlerde yönetim, emniyet ve güvenliğin nasıl sağlanacağına ilişkin unsurlar detaylıca verilmektedir. Yönergenin üçüncü bölümünde ise merkezlerde verilmesi planlanan hizmetlerin tanımına ve yürütülmesine dair hususlara değinilmektedir. Yönergenin birinci ve dördüncü bölümleri, resmi evrağın standart metni çerçevesince verilen kısımlardan oluşmaktadır. Ekler kısmından ise ülkemizde yer alan geçici barınma merkezlerinde konutlara verilen temel malzeme ve ürünlerin listesine erişilebilmektedir.

⁷ AFAD tarafından yayımlanan geçici barınma merkezlerine yönelik standartların özetlendiği Tablo 12’nin genişletilmiş hali EK-7’de verilmiştir.

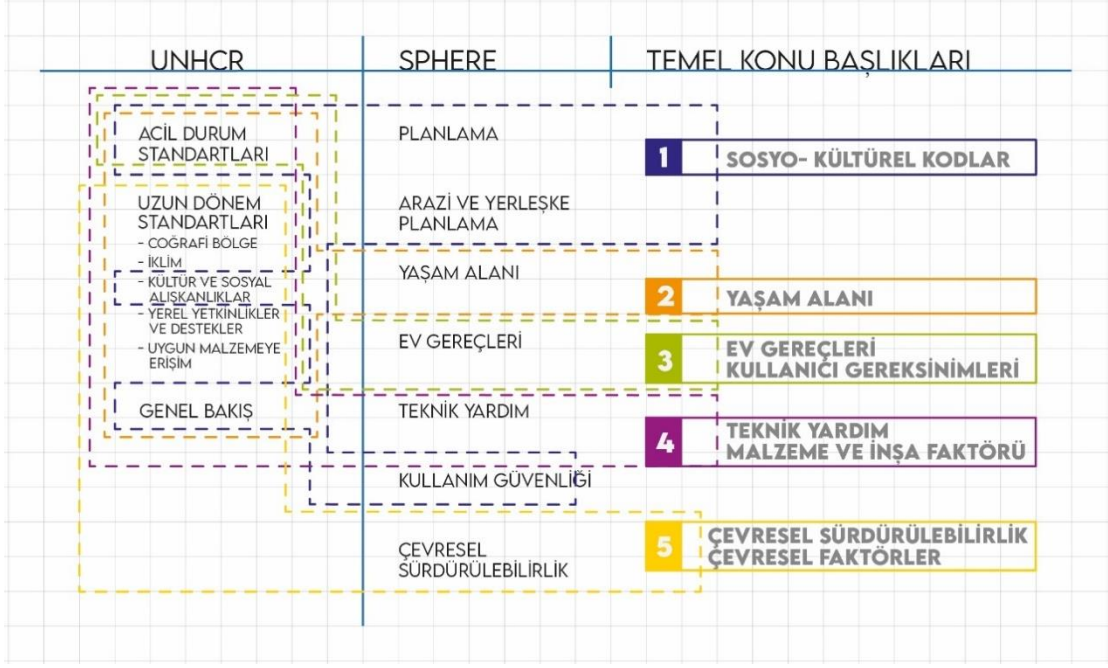
Yönerge incelendiğinde merkezler hakkındaki temel ilkelerin yönetim mekanizması ve işleyiş hakkında olduğu görülmektedir. İkinci bölümde yer alan maddelerde, merkezlerin yer seçimi ve güvenliği ile temel planlaması, yerleşkeler düzenlenirken şehir planı bulunması zorunluluğundan bahsedilmektedir. Geçici konutların yaşam alanı standartları ise 'geçici barınma merkezlerinde bulunan konteynerlerin standartları' başlığında yer almaktadır.

Yönerge, mekân tasarımına yönelik unsurlar bakımından değerlendirildiğinde yaşam alanına ait donanımlara değindiği, kişilerin fiziksel ihtiyaçları ve ötesini niteleyen hizmetler ile kullanıcı gereksinimlerine önem verdiği, yerleşke ve barınakların yer aldığı çevrenin seçimi ve hizmetlere erişim unsurlarını ön planda tuttuğu görülmektedir.

Detaylı incelemesi yapılan kılavuzlarda görüldüğü üzere barınak tasarımında ortak birtakım değerlere yer verilmektedir. Bu ortaklıklarda geçici konutun sahip olması gereken niteliklerin payı olduğu kadar kılavuzların birbirlerine gönderme yapmaları ve içerik alışverişinde bulunmaları da etkili olmaktadır. Acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunun ortaya konabilmesi için detaylı olarak ele alınan bu kaynaklarda geçen temel konu başlıklarının çıkarılması gerekmektedir. Kılavuzlarda yer alan temel konu başlıkları ortaya konacak ve mekân kalitesine yönelik unsurlar bu başlıklar üzerinden ele alınacaktır.

2.3 Geçici Konut Tasarımında Mekân Kalitesine Yönelik Unsurlar

İncelenen kuruluşlar arasından UNHCR, dünya çapında sadece mülteciler özelinde çalışmalar üreten neredeyse tek platform olarak karşımıza çıkmaktadır. Savaş, çatışma gibi insani felaketler üzerinden temellenen acil durumlarda barınma çözümleri üretmektedir. Her ne kadar bölüm kapsamında alanında önemli diğer kılavuzlar da detaylandırılrsa da oluşturulması planlanan taslak kılavuzun temel konu başlıkları belirlenirken UNHCR'in öncelikli tutulması uygun bulunmuştur. UNHCR incelendiğinde özellikle barınma alanında uzun dönem standartları kapsamında kalan geçici konut için Sphere Projesi'ne yönlendirme yapıldığı görülmüştür. Bu bağlamda ortaya konacak temel başlıkların yapılandırılması için öncelikle UNHCR ve Sphere standartları ele alınmıştır (Görsel 32).

Görsel 32. Temel konu başlıklarının ortaya konması (kişisel arşiv, 2022)

UNHCR irdelendikten sonra Sphere standartlarına geçilmiş, konu itibariyle incelenen başlıkların geçici konut bağlamıyla daha ilişkili ortaya konduğu görülmüştür. Bu nedenle temel konu başlıkları, Sphere standartlarının alt başlıkları üzerinden verilmiştir. UNHCR tarafından ortaya konan ilkeler ile Sphere, içerik bakımından eşleştirilmiş, beş temel konu içeriği ortaya konmuştur (Görsel 32).

Bunlar;

- Sosyo-Kültürel Kodlar
- Yaşam Alanı
- Ev Gereçleri – Kullanıcı Gereksinimleri
- Teknik Yardım – Malzeme ve İnşa Faktörü
- Çevresel Sürdürülebilirlik – Çevresel Faktörler

Olmuştur.

Ortaya konan içeriklerin, beş temel konu başlığını nitelendirmesi amaçlanmıştır. Ardından diğer kılavuzlarda ele alınan ilkeler ve konuya yaklaşım biçimleri incelenmiş, içerik bakımından eşleştirme devam ettirilmiştir. Kılavuzların detaylı

incelemeleri tamamlandıktan sonra alt başlıkları tablolandırılmıştır. Oluşturulan tabloda alt başlıklar temel konu içerikleri ile eşleştirilmiştir. Bu bağlamda diğer kılavuzların temel konu içeriklerine dahil edilmesi ile eksik kalan maddelerin de kapsama alınması amaçlanmıştır. Böylece detaylı incelemeye alınan bütün kılavuzların temel konu içerikleri ortak başlıklar altında ele alınacak hale getirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda uzun süreli geçici konut kapsamında bahsedilmeyen ancak iç mekân tasarımı bakımından atlanamayacak parametreler de son etapta konu içeriklerine dahil edilmiştir (Görsel 33). Başlıklandırma yapılırken içeriklerin daha kapsayıcı olması bakımından değişiklikler yapılmıştır. Buna göre geçici konut tasarımında mekân kalitesine yönelik unsurların beş temel başlık altında toplanması uygun görülmüştür. Başlıklar;

- Sosyo-Kültürel Kodlar
- Yaşam Alanı
- Kullanıcı Gereksinimleri
- Malzeme ve İnşa Faktörü
- Çevresel Faktörler

Olarak adlandırılmıştır.

UNHCR	SPHERE	TEMEL KONU BAŞLIKLARI
ACİL DURUM STANDARTLARI	PLANLAMA	1 SOSYO- KÜLTÜREL KODLAR
UZUN DÖNEM STANDARTLARI	ARAZİ VE YERLEŞKE PLANLAMA	2 YAŞAM ALANI
- COĞRAFI BÖLGE	YAŞAM ALANI	3 EV GEREÇLERİ KULLANICI GEREKSİNİMLERİ
- İKLİM	EV GEREÇLERİ	4 TEKNİK YARDIM MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ
- KÜLTÜR VE SOSYAL ALIŞKANLIKLAR	TEKNİK YARDIM	5 ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇEVRESEL FAKTÖRLER
- YEREL YETKİNLİKLER VE DESTEKLER	KULLANIM GÜVENLİĞİ	
- UYGUN MALZEMEYE ERİŞİM	ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	
GENEL BAKIŞ		

KILAVUZLAR VE ALT BAŞLIKLARI	UNHCR	Sphere	Sphere Çatış		ECHO	AFAD
			S.A.D	T.S.G		
Acil Durum Standartları	Planlama	Konim	Toprakla Temasınat	Modernite İle Tıme	Modernite İle Tıme	Modernite İle Tıme
Uzun Dönem Standartları	Arazi Yerleşke Planlama	Sınırlar	Ruheri Aca Yısmat	Ruheri Aca Yısmat	Ruheri Aca Yısmat	Ruheri Aca Yısmat
* Çatışk Bölge	Yaşam Alanı	Msömele	İklim	İklim	İklim	İklim
* İklim	Ev Gereçleri	Metotlar	Mükeme	Mükeme	Mükeme	Mükeme
* Kültür ve Sos Ala	Teknik Yardım	Korunmasın	İsa Tımelele	İsa Tımelele	İsa Tımelele	İsa Tımelele
* Yerel yetkiler dekle	Kültürün Güçlele	Genesel Sınırlarınle				
* Uygun Malzemeye erişim						
Genel Bakış						

TEMEL BAŞLIKLAR ÇIKARILDIKTAN SONRA KILAVUZLARIN ALT BAŞLIKLARI İLE OLUŞTURULAN TABLO

TEMEL KONU BAŞLIKLARI

1	2	3	4	5	UNHCR	Sphere	Sphere Çatış		ECHO	AFAD
							S.A.D	T.S.G		
					Acil Durum Standartları	Planlama	Konim	Toprakla Temasınat	Modernite İle Tıme	Modernite İle Tıme
					Uzun Dönem Standartları	Arazi Yerleşke Planlama	Sınırlar	Ruheri Aca Yısmat	Ruheri Aca Yısmat	Ruheri Aca Yısmat
					* Çatışk Bölge	Yaşam Alanı	Msömele	İklim	İklim	İklim
					* İklim	Ev Gereçleri	Metotlar	Mükeme	Mükeme	Mükeme
					* Kültür ve Sos Ala	Teknik Yardım	Korunmasın	İsa Tımelele	İsa Tımelele	İsa Tımelele
					* Yerel yetkiler dekle	Kültürün Güçlele	Genesel Sınırlarınle			
					* Uygun Malzemeye erişim					
					Genel Bakış					

DiĞER KILAVUZLARIN ALT BAŞLIKLARININ TEMEL KONU İÇERİKLERİ İLE EŞLEŞTİRİLMESİ

TEMEL KONU BAŞLIKLARI

1	2	3	4	5	UNHCR	Sphere	Sphere Çatış		ECHO	AFAD
							S.A.D	T.S.G		
					Acil Durum Standartları	Planlama	Konim	Toprakla Temasınat	Modernite İle Tıme	Modernite İle Tıme
					Uzun Dönem Standartları	Arazi Yerleşke Planlama	Sınırlar	Ruheri Aca Yısmat	Ruheri Aca Yısmat	Ruheri Aca Yısmat
					* Çatışk Bölge	Yaşam Alanı	Msömele	İklim	İklim	İklim
					* İklim	Ev Gereçleri	Metotlar	Mükeme	Mükeme	Mükeme
					* Kültür ve Sos Ala	Teknik Yardım	Korunmasın	İsa Tımelele	İsa Tımelele	İsa Tımelele
					* Yerel yetkiler dekle	Kültürün Güçlele	Genesel Sınırlarınle			
					* Uygun Malzemeye erişim					
					Genel Bakış					

KILAVUZLARDA YER ALMAYAN İÇ MEKAN TASARIMINDA ÖNEMLİ UNSURLARIN TEMEL KONU BAŞLIKLARINA ENTEGRE EDİLMESİ

DiĞER İÇ MEKAN TASARIM PARAMETRELERİ

Görsel 33. Temel konu başlıklarının içeriklerinin doldurulması (kişisel arşiv, 2022)

Geçici konut kapsamında çalışan araştırmacıların, barınakları iç mekân bağlamında incelediklerinde ortaya koydukları önemli kriterler bulunmaktadır. Bu kriterler konutun uzun süre verimli bir şekilde, barınan kişi ile olumlu etkileşim içinde kullanılabilmesi adına öncelikli görülmektedir. Araştırmalarda, fonksiyonlara yönelik yeterli alan sağlamak, farklı ihtiyaçlara karşılık verecek tasarımlar geliştirmek, sürdürülebilirlik gibi ilkelerin geçici konut tasarımında düşünülmesi gerektiği ortaya konmaktadır (Boehm ve Kopec, 2016, s. 278–280). Ülkemizde yapılan bir diğer araştırmada, mülteci geçici konutlarında yaşam alanı ve kullanımına yönelik sıkıntılar dikkat çekmektedir. Bu sorunların başında fiziki yetersizlikler gelmekte, özellikle iç mekâna dair özel alan, yaşam alanı ve ıslak hacimlerdeki yetersizlikler ön plana çıkmaktadır (Bakbak, 2018, s. 273). Buradan hareketle araştırmalarda iç mekân bağlamında ortaya konan eksiklerin, temel konu içeriklerine aktarılması uygun görülmektedir. Bu sayede ortaya konması planlanan acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunun içerik bakımından zenginleştirilmesi de amaçlanmaktadır. Kılavuzlarda yer almayan iç mekân tasarımında önemli bulunan unsurların, temel konu başlıklarına entegre edilmesi planlanmaktadır (Görsel 33).

İncelenen kılavuzlarda mobilya ya da ıslak hacim gibi unsurların tasarımına yönelik detaylara yer verilmediği, mekânlarda uygulama ve kullanım prosedürlerine yönelik belli başlı uyarılarla yetinildiği görülmüştür. Ancak iç mekân parametreleri doğrultusunda düşünöldüğünde ıslak hacimler yaşam alanı ile çalışmakta, estetik değerler kullanıcı, sosyo-kültürel kodlar ve fiziksel yeterlilikler üzerinden doğmaktadır. Ele alınan iç mekân tasarım parametrelerine özellikle yaşam alanı ve kullanıcı gereksinimleri başlıklarında yer verilmesi ve bu kapsamda detaylandırılması amaçlanmaktadır.

Acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunun ortaya konması amacıyla incelenen altı adet kaynağın, temel konu başlıklarının içerikleri üzerinden irdelenmesi sonucunda Tablo 13 oluşturulmuştur. Temel başlıkların ana kaynaklarla ilişkisini ortaya koymak amacıyla düzenlenen tabloda, içerik ilişkisi de okunabilmektedir. Aynı zamanda uzun süre kullanılması amaçlanan bir mülteci konutunun tasarım ve uygulama sürecinde dikkat edilmesi gereken temel ilkelerin, kaynaklarda ele alınma sıklığı da görülmektedir. Bu aktarım ve sınıflandırma

yukarıda da bahsedildiği üzere kılavuzlardan devşirilen temel konu başlıkları, standartlar ve konuya dahil edilen iç mekân parametreleri ile yapılmaktadır.

TEMEL BAŞLIKLAR		UNHCR – Acil Durum El Kitabı	Sphere Projesi - İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar	Shelter Centre – Shelter After Disaster	Shelter Centre – Transitional Shelter Guidelines	ECHO Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines	AFAD Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge
SOSYO KÜLTÜREL KODLAR	Kültürel uyumluluk	X		X		X	
	Sosyal alışkanlıklar	X			X		
	Katılımcı yaklaşım	X	X	X	X	X	
	Paydaşlarla çalışmak	X	X	X		X	
YAŞAM ALANI	İklim	X			X		X
	M ² / yaşam alanı	X	X			X	X
	Adapta edilebilirlik	X					
	Taşınabilirlik			X			
	Havalandırma / termal koşullar	X				X	
	Güvenlik (çıkışlar / kilitler)	X				X	X
KULLANICI GEREKSİNİMLERİ	Güvenlik	X			X	X	X
	Mahremiyet	X			X	X	X
	Özel gereksinimli bireyler	X			X		X
	Kişisel ihtiyaçlara uygunluk	X				X	
	Ev gereçleri	X	X	X		X	X
	Mobilya					X	
MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ	Malzeme seçimi			X	X	X	
	Erişilebilirlik	X				X	
	Yerellik	X		X		X	
	Yerel iş gücü (yetkinlik)	X	X	X	X	X	
	Yerel inşa olanakları	X			X	X	
	Yapım hızı	X		X			
	Kültürel uyumlu malzeme		X			X	
	Teknik yardım		X			X	
	Malzeme ve gereç dağıtımı			X			X
	Ekonomik	X		X		X	
ÇEVRESEL FAKTÖRLER	Coğrafya	X				X	X
	Çevresel risk analizi	X		X	X	X	X
	Doğaya minimum etki	X	X				
	Hizmetlere erişim	X	X	X		X	X
	Sürdürülebilirlik		X	X		X	
	Çevre dostu enerji		X			X	
Yerel ekonomiye destek	X		X				

Tablo 13. Detaylandırılan kılavuzların temel başlıklarla ilişkileri (kişisel arşiv, 2022)

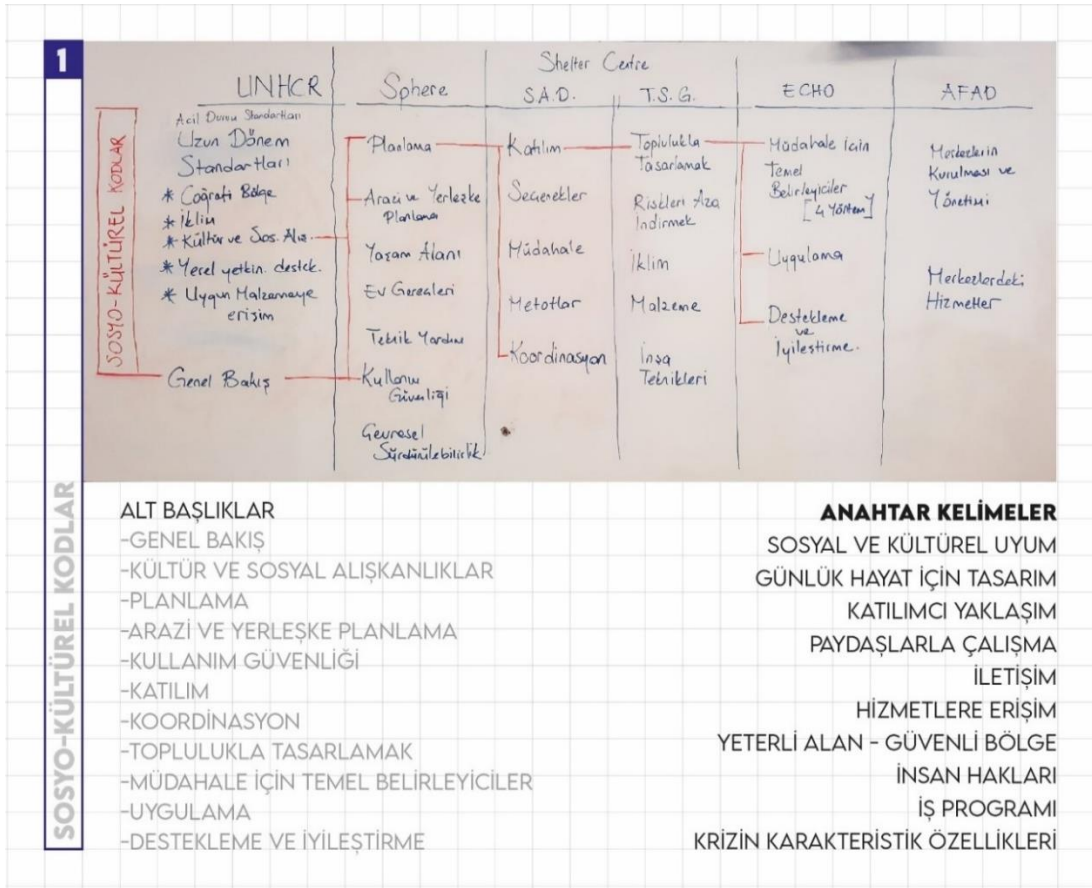
Çalışma kapsamında geçici konut tasarımına yönelik temel ilkelerin bulunduğu kılavuzlar detaylandırılarak aktarılmıştır. İnceleme sonucunda bahsi geçen kılavuzlarda yer alan temel konu başlıkları çıkarılmıştır. Bu başlıklar, sosyo-kültürel kodlar, yaşam alanı, kullanıcı gereksinimleri, malzeme ve inşaa faktörü ve çevresel faktörler olarak belirlenmiştir. Temel başlıklar, kılavuzlarda yer alan ana konuları ifade edecek şekilde geliştirilmiştir. Çalışmanın bu aşamasında, temel başlıkların içeriklerinin incelenen altı adet kılavuz üzerinden detaylandırılarak aktarılması planlanmaktadır. Tablo 13'te sunulan temel başlıklarda yer alan maddeler, kılavuzlarda ele alınış biçimleri ve içerikleri üzerinden detaylandırılarak aktarılacaktır.

2.3.1 Sosyo-Kültürel Kodlar

İncelenen bütün kılavuzlarda, hazırlık sürecinde acil durumdan etkilenen topluluğun irdelenmesi ve tasarıma yönelik birtakım kodların çıkartılması gerektiği vurgulanmaktadır. Uzun süre kullanılacak bir tasarımda, kullanıcıyı analiz ederek tasarım kodlarını ortaya koymak, barınağın şekilleneceği unsurları belirlemek adına önemli görülmektedir. Özellikle Shelter Centre tarafından "Transitional Shelter Guidelines" kaynağında öne sürülen tasarıma yönelik kodların belirlenmesi durumu (s.138), ele alınan diğer kılavuzlarda da vurgulanmaktadır. Tasarım sürecinin ilk adımı olarak her geçici konutun temelinde yatması gereken bu kodlar, birinci temel konu başlığı olarak ele alınmaktadır.

Acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunda yer alması gereken ilk parametre sosyo-kültürel kodlar olmaktadır. Tasarım ve uygulamayı ortaya koyan diğer bütün unsurlar, belirlenen bu kodlar üzerinden şekillenmektedir. Bu nedenle ortaya konması amaçlanan kılavuzun ilk kriteri olarak sosyo-kültürel kodlar uygun görülmektedir.

Sosyo-kültürel kodlar başlığına yönelik detaylandırılan kılavuzların ilişkilendirmesi yapılmış, konuya yönelik alt başlıklar ile anahtar kelime ve kavramlar çıkartılmıştır (Görsel 34).

Görsel 34. Sosyo-Kültürel Kodlar içerik ağı (kişisel arşiv, 2022)

Uzun süreli bir barınma alanı tasarımında en önemli noktalardan birinin, katılımcı yaklaşım yoluyla barınağı kullanacak grupların tasarım sürecine dahil edilmesi olduğu vurgulanmaktadır (ECHO, 2017, s. 10–17; Shelter Centre, 2010, s. 101–124; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 246–253; UNHCR, 2007, s. 220; UNHCR Emergency Handbook, 2019). Bahsi geçen gruplara ait geleneklerin ve günlük hayatlarına dair detayların belirlenmesi, bu yolla sosyal alışkanlıklarının ortaya konması önemli görülmektedir. Topluluğa ait demografik bilgiler, araştırma ya da katılımcı yaklaşım yoluyla elde edilecek sosyal alışkanlıklara dair veriler, tasarımı şekillendirecek unsurlar arasında değerlendirilmektedir (Shelter Centre, 2010, s. 109, 2011, s. 138–144).

Geçici konutların, onları kullanan topluluk ile kültürel açıdan uyumlu olması gerekmektedir. Misafir grubun esas yaşam biçimi ve bu biçimi destekleyen fiziksel yapılaşma incelenmeli, ortaya konan konut ile kültürel açıdan uyumlu olması hedeflenmelidir (ECHO, 2017, s. 35; Shelter Centre, 2011, s. 138–144; Sphere

Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 246–253; UNHCR, 2007, s. 220; UNHCR Emergency Handbook, t.y.).

Sosyo-kültürel kodları ortaya koyabilmek ve uygulayabilmek adına paydaşlarla çalışmak önemli görülmektedir. Bu paydaşlar, insani yardım organizasyonları, yerel halk, yerel yönetim ve çeşitli kuruluşlardan oluşabilmektedir (ECHO, 2017, s. 35; Shelter Centre, 2010, s. 101–103; Sphere Projesi, 2018, s. 246). Paydaşları, projelerin niteliklerine, kullanım ömrüne, amacına, yerlerine göre belirlemek tasarım kodlarının belirlenmesini ve uygulanmasını kolaylaştıran bir unsur olarak görülmektedir. Paydaşlar ve topluluklarla olumlu iletişim kurmak da yerleşke ve barınak tasarımından hizmetlere erişim sürecine kadar her adımda önemli bir etken olmaktadır (ECHO, 2017, s. 35; Shelter Centre, 2011, s. 158).

Konu içeriğinde yer alan bir diğer önemli unsur yerleşke tasarımının barınma yaklaşımındaki yeri olmaktadır. Geçici konut ve yerleşke tasarımı birçok platform tarafından bütünlük ele alınması gereken bir süreç olarak görülmektedir. Bu nedenle doğru işleyen verimli bir geçici konut tasarımı için yerleşkenin güvenli bir bölgede yer alması, hizmetlere erişimin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 249).

Geçici barınma gerektiren acil durumun karakteristik özelliklerinin analiz edilmesi de konutun tasarım ve uygulama süreci açısından önemli görülmektedir. Krizin detaylıca incelenmesi ve özelliklerinin ortaya konması konutun niteliklerinin belirlenmesinde rol oynamaktadır (ECHO, 2017, s. 11–14).

Tasarım ve uygulama süreci, paydaşlarla kurulan iş birliğinin detayları ve koordinasyon, projenin programlanması ile ortaya konmalı ve aktiviteler yönetilebilir olmalıdır (ECHO, 2017, s. 36–38; Shelter Centre, 2010, s. 124–126). Bu sayede geçici konut tasarım ve uygulama sürecinin daha verimli bir şekilde yürütülebileceği vurgulanmaktadır.

Görsel 34’te üzerinde durulan anahtar kavramların öncelikli olarak düşünülmesi ve programlanması sosyo-kültürel kodlar konu başlığının içeriğini oluşturmaktadır. Bu verilerin ortaya konması ile günlük hayat için tasarlama süreci başlatılabilmektedir. Acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunda, sosyo-kültürel kodların

en önemli adımı günlük hayat için tasarlama unsuru olmaktadır. Görsel 35'te konu içeriğinden çıkarılan notlar aktarılmaktadır.

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR		NOTLAR	NOTLAR
SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR		KRİZİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ ÇIKARMAK	KRİZİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ ÇIKARMAK
		SOSYAL VE KÜLTÜREL OLARAK UYGUN TASARLAMAK	GÜNDELİK HAYAT İÇİN TASARLAMAK
		SOSYAL ALIŞKANLIKLARA YÖNELİK VERİLERİ ÇIKARMAK	KATILIMCI YAKLAŞIMLA TASARLAMAK
		GÜNLÜK HAYAT İÇİN TASARLAMAK	ULUSAL - YEREL SEVİYE YETKİLİLER VE PAYDAŞLARLA ÇALIŞMAK
		KATILIMCI YAKLAŞIMLA TASARLAMAK	YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN - GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK
		İNSANI YARDIM PAYDAŞLARI İLE ÇALIŞMAK	YERLEŞKE VE BARINAKLARDA İNSAN HAKLARINA UYGUN STANDARTLARI GÖZETMEK
		YEREL YETKİLİLERLE ÇALIŞMAK	İŞ PROGRAMI - UYGULAMA AKTİVİTELERİNİ YÖNETMEK
		YEREL TOPLULUK VE GRUPLARLA İLETİŞİMDE OLMAK	
		YERLEŞKE İÇİNDE - DIŞINDA HİZMETLERE ERİŞİMİ GÖZETMEK	
		YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN - GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK	
YERLEŞKE VE BARINAKLARDA İNSAN HAKLARINA UYGUNLUĞU GÖZETMEK			
İŞ PROGRAMI - UYGULAMA AKTİVİTELERİNİ YÖNETMEK			

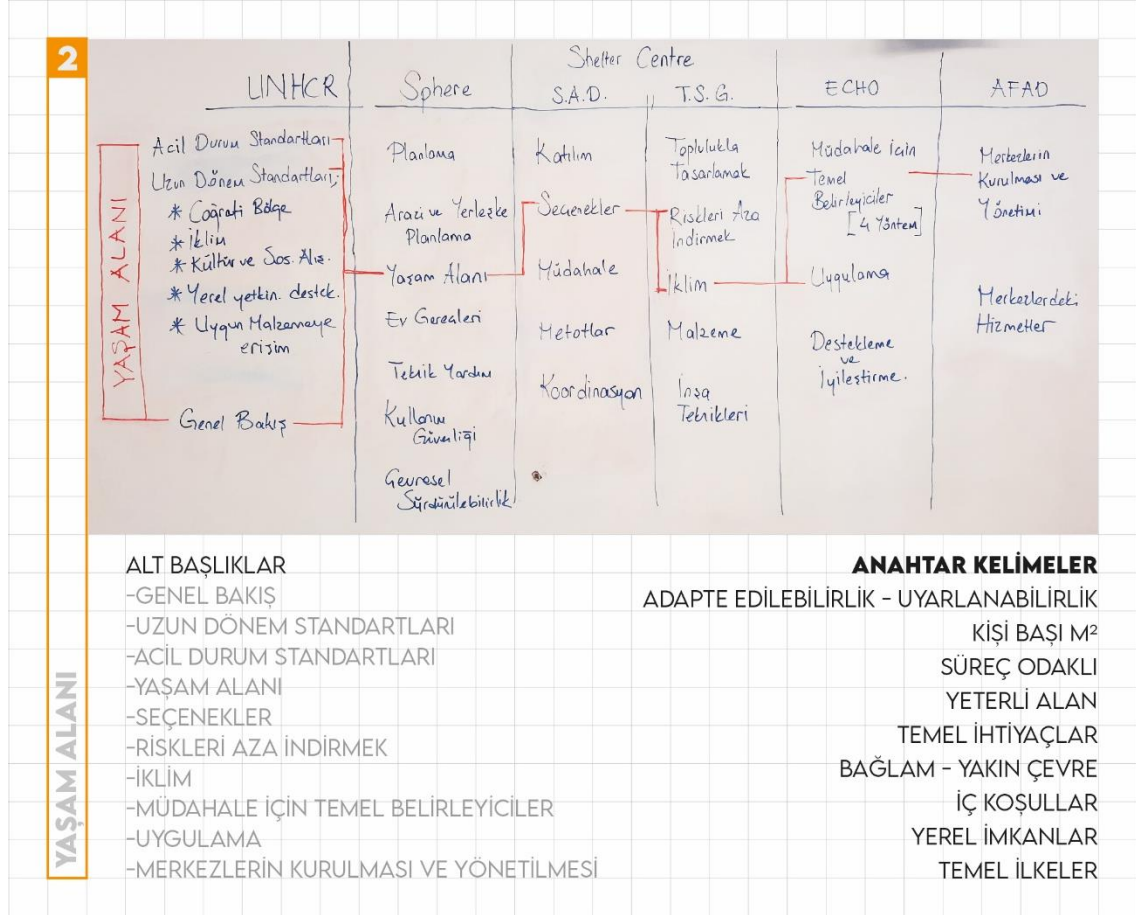
Görsel 35. Sosyo-Kültürel Kodlar - notlar (kişisel arşiv, 2022)

Sosyo-kültürel kodlar, tasarım ve uygulama için bir zemin olarak görülmekte, diğer tasarım parametrelerine göndermeler içermektedir. Aynı zamanda bir faktörü diğerinden kesin sınırlarla ayırmak mümkün olmadığından, yaşam alanında, kullanıcı gereksinimlerinde, malzeme ve inşaa faktöründe ve çevresel faktörlerde de rastlanacak alt kriterleri barındırmaktadır. Örnek olarak mobilya biçimlenişi, yaşam alanı ile kullanıcı gereksinimlerinin kesişiminde ikisinden de beslenmektedir ancak temelde sosyo-kültürel kodların içinden doğmaktadır. Sosyo-kültürel kodlar tasarım ve uygulama sürecinin temelinde yer alması gereken nitelikleri betimlemektedir. Kodlar ortaya konduktan sonra yaşam alanına yönelik tercihlerin belirlenmesi aşamasına geçilmektedir.

2.3.2 Yaşam Alanı

Acil durum barınma bağlamında üzerinde en çok durulması gereken husus yaşam alanı olmaktadır. Uzun süreli barınma durumunda yaşam alanı ve biçimlenişi acil durumun ilk etabında ortaya konan barınaklara kıyasla daha nitelikli ve dayanıklı tasarlanmalıdır. Yerleşkede kalınan süre uzadıkça mültecinin yaşam alanında geçirdiği süre de eş zamanlı olarak uzamakta ve ihtiyaçları çeşitlenmektedir. Uzun süre barınma işlevi görmesi planlanan bu yapıların, mültecinin günlük hayatını desteklemesi, ihtiyaçlarına göre şekillenebilmesi, iyileşme sürecine olumlu katkı sağlayabilmesi için iç mimarlık ölçeğiyle ele alınması gerekli görülmektedir. Bu nedenle sosyo-kültürel kodlardan sonra 'Acil Durum Barınma Alanında İç Mekân Tasarım Kılavuzu' bağlamında üzerinde durulması gereken ilk nokta yaşam alanı olmaktadır.

Yaşam alanı başlığına yönelik detaylandırılan kılavuzların ilişkilendirmesi yapılmış, konuya ait alt başlıklar ile anahtar kelime ve kavramlar çıkartılmıştır (Görsel 36). İncelenen kılavuzlarda görüldüğü üzere başlık altında ele alınan unsurlar, mülteciye sağlanan yaşam alanlarının tasarım ve uygulama sürecinde dikkat edilmesi gereken başlıca ilkelere değinmektedir.

Görsel 36. Yaşam Alanı içerik ağı (kişisel arşiv, 2022)

Yaşam alanı, kullanıcı üzerinden şekillenen sosyo-kültürel kodlara uygun, kültürel altyapı ve sosyal alışkanlıklara uyurlanabilen, zamanla gelişen ihtiyaçlara uyum sağlayabilecek şekilde kurgulanmalıdır. Kullanıcının uzun zaman geçireceği barınak, ihtiyaçları üzerinden şekillenebilmelidir (ECHO, 2017, s. 15–16; Shelter Centre, 2010, s. 109; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 254; UNHCR, 2007, s. 220–221; UNHCR Emergency Handbook, 2019). Bu bağlamda özellikle uzun süre kullanımda kalması planlanan bir geçici konutun, sonuç ürün yerine bir süreç olarak nitelendirilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir (UNHCR Emergency Handbook, 2019). Geçici konutun, kullanıcısının zamanla doğacak

ihtiyaçları ve sosyal alışkanlıklarına uyum sağlayabilecek esneklikte tasarlanması gerekmektedir.

Konut içi alan sıkıntısı birçok araştırmada üzerinde durulan bir sorun olmakla birlikte, uzun süreli barınmanın günlük hayata ekleyeceği aktiviteler düşünüldüğünde daha da önemli bir hale gelmektedir. Mültecinin günlük aktivitelerini destekleyecek mekân tasarımında eğitim, çalışma, sosyal aktiviteler gibi fonksiyonlara yönelik çok amaçlı alanların ortaya konması önemli görülmektedir. Bu noktada tasarımlar için başta UNHCR ve Sphere standartları tarafından değinilen uyulması planlanan konut içi minimum m² koşulları temel olarak kabul edilmelidir. Sıcak iklimlerde mutfak alanı konutun dışında düşünüldüğünde kişi başı 3,5 m², soğuk iklimlerde ise ıslak hacimler mekânın içinde olacak şekilde kişi başı 4,5 – 5,5 m² alan sağlanması uygun görülmektedir. Mekânın yükseklik ölçüleri de hem iklim hem de güvenlik sebebiyle belirli standartlara bağlanmış, normal koşullarda en az 2 metre sıcak iklimlerde ise 2,6 metre olması gerektiği vurgulanmaktadır (AFAD, 2015, s. 3; ECHO, 2017, s. 94; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 254; UNHCR, 2007, s. 221; UNHCR Emergency Handbook, 2019). Geçici konut için bu alan standartları temel kabul edilmeli ancak daha küçük düşünülmemelidir. Özellikle bahsi geçen günlük aktivite ve fonksiyonlara uygun yaşam alanı tasarımlarında minimum alan standartlarının altına düşülmemesine dikkat edilmelidir. Planlanan kullanım ömrüne göre bir geçici konut, bahsi geçen çeşitli işlevleri barındırabilecek esneklikte ve büyüklükte tasarlanmalıdır.

Yaşam alanında iklime bağlı olarak mekânın kişi başı metrekare standartları değiştiği gibi malzeme ve inşa teknikleri ile konutun biçimlenişi de değişmektedir. Yaşam alanında üzerinde en çok durulan unsurlardan bir diğeri, iklim ve iklime bağlı sıcaklık, nem, havalandırma gibi iç koşullar olmaktadır. İnsan sağlığı ve yaşam kalitesi için bahsi geçen unsurlar öncelikli tutulmalı, yerel inşa teknikleri ve malzemeleri ile düşünülmelidir (Shelter Centre, 2011, s. 159–167; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 256–257; UNHCR, 2007, s. 222; UNHCR Emergency Handbook, 2019). Bu sayede uzun süre kullanılması planlanan geçici konut tasarımlarında daha elverişli, sürdürülebilir ve sağlıklı yaşam alanlarının ortaya konulacağı not edilmektedir.

Geçici konut tasarımında yerel malzeme ve inşa olanaklarının kullanılması yaşam alanlarını daha sürdürülebilir kıldığı gibi hem misafir toplulukların daha sağlıklı ortamlarda barınmalarına hem de yerel toplumun ekonomisine katkı sağlamakta, olumlu bir etken olarak ön plana çıkmaktadır (ECHO, 2017, s. 35; Shelter Centre, 2010, s. 108; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 254; UNHCR, 2007, s. 220; UNHCR Emergency Handbook, t.y.).

Geçici konut standartlarının, kullanım amacı gereği, acil durumun ilk aşamasında sunulan barınak standartlarının daha gelişmiş hali olarak ortaya konması gerekmektedir. Ancak temelde insani yardım paydaşları tarafından sunulan acil durum standartların altına düşülmemesi ve bu ilkelerin korunması büyük önem taşımaktadır (ECHO, 2017, s. 35). Bu nedenle öncelikle acil durum barınma alanı tasarımlarına yönelik standart ve ilkeler analiz edilerek sosyo-kültürel kodlar ışığında yaşam alanı tasarımlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Acil durum barınma alanı tasarımlarında, konut ile yerleşkenin birbirinden kesin sınırlarla ayrılamayacağı ve bir olarak düşünülmesi gerektiği birçok platform tarafından ortaya konmaktadır (UNHCR Emergency Handbook, t.y.). Geçici konutlarda yaşam alanı tasarımı kendi içinde bir bütün olsa da bulunduğu bağlam ile ilişkili tutulmalı ve tek başına düşünülmemelidir. Özellikle yaşam alanında güvenliğin sağlanabilmesi adına, konutun kendi biçimsel özellikleri kadar konutlar arası yakın çevre biçimlenişi de önemli görülmektedir. Geçici konutlar arası tehlikelerden korunma amaçlı güvenli mesafelerin bırakılması, barınaklarda kaçış rotalarının düşünülmesi ve çıkışların iki tane tutulması, tasarımlarda konut içi görsel mahremiyeti sağlayacak unsurların da ortaya konması gerekmektedir (Shelter Centre, 2011, s. 157–158).

Yukarıda da bahsedildiği gibi başlık içeriğinde durulan maddeler geçici konutun tasarım ve uygulama sürecinde temel alınması gereken prensipleri vurgulamaktadır. Geçici konut tasarımında kesin olarak kabul edilen bir form ya da biçimsel gönderme bulunmamaktadır. Konutların birer yaşam alanı olarak süreçle gelişip değişikliklere ayak uydurabilen, esnek yapılar olması gerektiği vurgulanmaktadır.

İncelenen kılavuzlarda konut içi ıslak hacimlere yönelik havalandırmanın önemi haricinde herhangi bir biçimsel açıklamaya rastlanmamıştır. Ancak geçici konutun sosyo-kültürel açıdan kullanıcıya uygun olması önerildiğinden, ıslak hacim tasarımlarında bireyin yaşam alanını kullanma ve davranış biçimlerinin analiz edilmesi öncelikli olmalıdır. Ülkemizde yer alan yerleşkelerde, özellikle 2015 yılında yönerge yayımlandıktan sonra kullanıma sunulan geçici konutlarda, ıslak hacimlerin yaşam alanı içinde konumlandırılması ve haneye özel olması, altyapı bağlantılarının konut ile kurgulanması ilke olarak benimsenmiştir (AFAD, 2015, s. 3).

NOTLAR		NOTLAR	
YAŞAM ALANI	BARINAKTA ADAPTE EDİLEBİLİRLİK - ESNEKLİĞİ GÖZETMEK	BARINAKTA ADAPTE EDİLEBİLİRLİK - ESNEKLİĞİ GÖZETMEK	
	SOSYAL VE KÜLTÜREL YAKLAŞIMLARA DUYARLI OLMAK		
	KULLANICI TARAFINDAN UYARLANABİLİR TASARIMI SAĞLAMAK	BARINAKTA SONUÇ DEĞİL SÜREÇ ODAKLI TASARIMI GÖZETMEK	
	BARINAKTA SONUÇ DEĞİL SÜREÇ ODAKLI TASARIMI GÖZETMEK	BELİRLENEN TEMEL STANDARTLARA UYGUN TASARLAMAK	
	BELİRLENEN TEMEL STANDARTLARA UYGUN TASARLAMAK	İÇ MEKANDA İHTİYAÇLARA YÖNELİK YETERLİ ALANI SAĞLAMAK	
	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MINİMUM M ² LERE SADIK OLMAK	YEREL İMKANLARA VE TEKNİKLERE UYGUN TASARLAMAK	
	İÇ MEKANDA İHTİYAÇLARA YÖNELİK YETERLİ ALANI SAĞLAMAK	BARINAKTA GÜVENLİK VE YAKIN ÇEVREYİ DÜŞÜNMEK	
	YEREL İMKANLARA VE TEKNİKLERE UYGUN TASARLAMAK	İKLİM UNSURU - İÇ KOŞULLARDA UYUMLULUĞU SAĞLAMAK	
	BARINAKIN YERLEŞKE İÇİ KONUMUNU GÖZETMEK		
	BARINAKTA GÜVENLİK VE YAKIN ÇEVREYİ DÜŞÜNMEK		
İKLİM UNSURU - İÇ KOŞULLARDA UYUMLULUĞU SAĞLAMAK			

Görsel 37. Yaşam Alanı – notlar (kişisel arşiv, 2022)

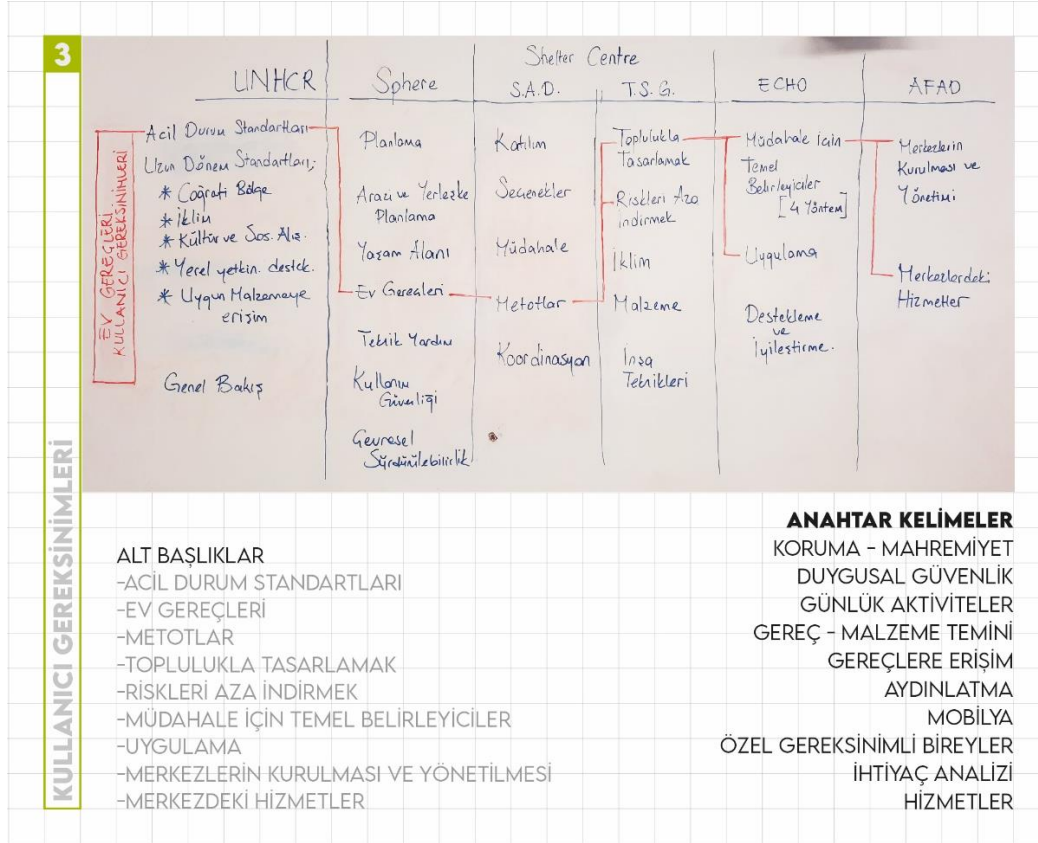
Acil durum barınma alanı iç mekân tasarım kılavuzunda yaşam alanı başlığının kapsadığı notlar Görsel 37'de aktarılmaktadır. Uzun süre kullanılan bir yaşam alanı, kullanıcısının yansıması haline geleceğinden, temelde sosyo-kültürel kodlardan etkilenmektedir. Yaşam alanı içeriğinde ele alınan ilkelerin özellikle malzeme ve inşaa faktörü ve kullanıcı gereksinimleri ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda ele alınması gereken üçüncü başlık yaşam alanı ile kurduğu ilişki nedeniyle kullanıcı gereksinimleri olarak belirlenmiştir.

2.3.3 Kullanıcı Gereksinimleri

Sphere standartlarında ev gereçleri olarak ele alınan alt başlık, içeriği bakımından kullanıcı temelli ihtiyaçları kapsadığı için kullanıcı gereksinimleri olarak ele alınması uygun görülmektedir. İncelenen kılavuzlarda, kişilerin fiziksel ihtiyaçları ve ötesini niteleyen genel-geçer kullanıma yönelik gereksinimler önemli yer tutmaktadır. Geniş perspektiften bakıldığında bu gereksinimler, geçici konutta tasarımın biçimlendiği kodlar ve yaşam alanının şekillenmesinde etkin rol oynamaktadır. Uzun süre kullanılması amaçlanan konutta mültecilerin günlük aktivitelerini

gerçekleştirebilmeleri için birtakım gereçlerin ve yaşam alanında önemli niteliklerin bulunması gerekmektedir.

Kullanıcı gereksinimleri başlığına yönelik detaylandırılan kılavuzların ilişkilendirmesi yapılmış, konuya yönelik alt başlıklar ile anahtar kelime ve kavramlar çıkartılmıştır (Görsel 38).

Görsel 38. Kullanıcı Gereksinimleri içerik ağı (kişisel arşiv, 2022)

Kriz zamanlarında yerinden edilmiş ve zor durumda kalan insanlar için temel ihtiyaç barınacak güvenli bir çevre olmaktadır. Geçici konutun, kullanıcısının yemek yeme, uyuma gibi temel insani ihtiyaçlarına ek olarak güvenli bir alanda barınma ve korunma gereksinimlerine de cevap verecek nitelikte olması gerekmektedir. Bu doğrultuda korunma, güvenli barınma, mahremiyet unsurları mülteci için hem kişisel ihtiyaç hem de temel insani gereksinimlerden sayılmaktadır. Barınak fiziksel korumanın ötesinde, kullanıcının duygusal güvenliği yani onun için önemli olan maddi ve manevi değerleri koruyabilmesi ile de ön plana çıkmaktadır. Güvenliğe ek olarak mahremiyet unsuru da yaşam alanında fiziksel olarak sağlanması gereken önemli gereksinimlerden biri olmaktadır (Shelter Centre, 2011, s. 158; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 258; UNHCR, 2007, s. 220; UNHCR

Emergency Handbook, t.y.). Yaşam alanı tasarımlarının hem fiziksel olarak hem de kültürel olarak bu ihtiyaçlara yönelik kurgulanması önemli görülmektedir.

Uzun süreli kullanımın ön görüldüğü geçici konutlarda, mültecilerin günlük rutinlerine dönerek iyileşme sürecine girmeleri amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda günlük aktiviteleri destekleyecek gereçlerin sağlanması da kullanıcı gereksinimlerinin başında gelmektedir (AFAD, 2015, s. 17–18; ECHO, 2017, s. 59–60; Shelter Centre, 2010, s. 118–119; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 259–260; UNHCR, 2007, s. 220; UNHCR Emergency Handbook, t.y.). Konutta barınan kişi sayısına, ailelerin ya da bireylerin eylemlerine göre ihtiyacı karşılayacak araç-gereçlerin ve konut içi fonksiyonların sağlanması önemli görülmektedir. Aynı zamanda temin edilmesi planlanan bu araç-gereçlerin bulunabilirliği de hem yerel ekonomi hem de planlama aşaması ve kullanıcı açısından önemli bir unsur olmaktadır (Sphere Projesi, 2018, s. 259).

Konut içi günlük aktiviteleri destekleyecek, mekân tasarımı açısından öncelikli görülen unsurlardan bir diğeri aydınlatmadır. Aydınlatma hem aktivitelerin gerçekleştirilebilmesi adına hem de güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla gerekli görülmektedir. Güneş panelleri gibi sürdürülebilir enerji dostu seçenekler ön plana çıkarılmaktadır. Ancak önerilen seçeneklerin, yerleşkelerin bulunduğu iklim ve coğrafya ile çözülmesi gerekmektedir (Sphere Projesi, 2018, s. 260). Ülkemizde kurulan mülteci kamplarında da güneş panellerinin kullanıldığı sistemler görülmektedir (Görsel 27). AFAD tarafından konteyner ve çadırlarda kw güç standardı belirlenmiş, özellikle konteyner ünitelerde elektrik tesisatı kullanılmıştır (AFAD, 2015, s. 3–4).

Genel ev gereçleri, kullanıcıya eğitim vermeye gerek duymaksızın dağıtılabilen, temel gereksinimleri karşılayacak destekleyici gereçler olarak listelenmektedir. Birçok platformun bünyesinde dağıtılması planlanan bu ürünlerin listesi yer almaktadır. Genellikle, tencere türevi mutfak gereçleri, battaniye gibi soğuktan koruyucu örtüler, eldiven, leğen vb. temizlik setleri bu asgari ihtiyaçlar arasında sayılmaktadır (AFAD, 2015, s. 17–18; ECHO, 2017, s. 59; Shelter Centre, 2010, s. 118–119; Sphere Projesi, 2018, s. 259). Yaşam alanında sağlanması gereken en büyük ihtiyacın başında mobilyalar ve mutfak üniteleri gelmektedir (ECHO, 2017, s. 59). Yatak, halı, perde gibi mobilya ve iç mekân ihtiyaçlarının birer nicelik olarak

asgari gereksinim listesinde yer aldığına rastlanmıştır (AFAD, 2015, s. 17–18). Ancak yaşam alanında ıslak hacim kurgusu ve mutfak ünitelerinden söz edilmediği gibi mobilyaların niteliği ve tasarımlarına dair bir bilgi de verilmemektedir. Kullanıcıların demografik bilgileri değerlendirilerek iç mekândaki sosyo-kültürel ihtiyaç ve davranış biçimlerinin ortaya konması, mobilya ve donatıların bu bilgiler ışığında tasarlanması ya da farklı altyapılara uyum sağlayacak esneklikte olması önerilmektedir.

Konutları kullanması planlanan gruplar üzerinde ihtiyaç analizleri yapılmalı, demografik yapı belirlenmelidir (ECHO, 2017, s. 28). Bu sayede özel gereksinimli bireyler ve yaşlı, çocuk, kadın, korumaya muhtaç ya da kendi kendine bakamayacak kişiler tespit edilebilmektedir. Bu analizler, yerleşke içi hizmetlere erişimde konutun yerinin ayarlanmasında önemli olduğu kadar, konut içi gereksinimlerin belirlenmesinde ve yaşam alanının tasarlanmasında da öncelikli tutulmaktadır (AFAD, 2015, s. 13; Shelter Centre, 2011, s. 145).

Görsel 39. Kullanıcı Gereksinimleri – notlar (kişisel arşiv, 2022)

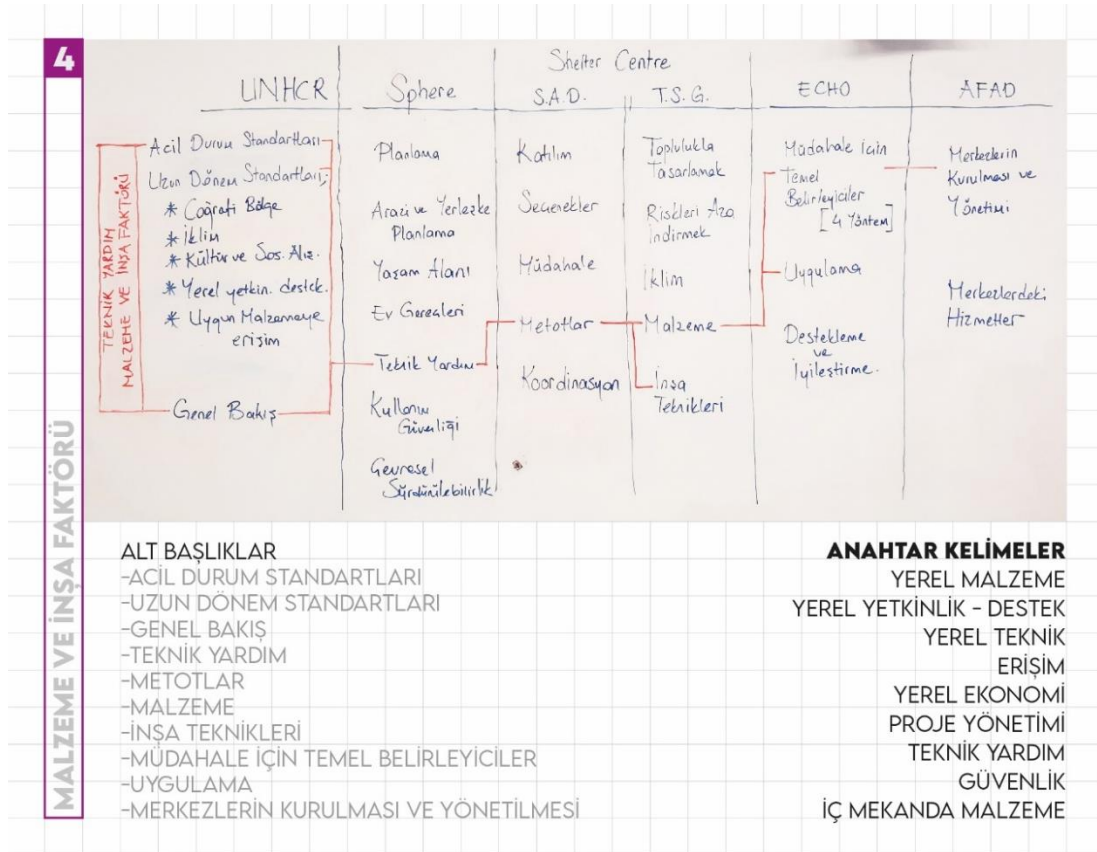
Acil durum barınma alanında kullanıcı gereksinimleri başlığına yönelik notlar Görsel 39’da aktarılmaktadır. Kullanıcı gereksinimleri, diğer parametrelerde olduğu sosyo-kültürel kodlardan beslenmekte, yaşam alanı ile gelişmekte ve birlikte düşünülmektedir. Yaşam alanı kapsamında önemli olan bir diğer parametre ise malzeme ve inşaat faktörü olarak belirlenmiştir.

2.3.4 Malzeme ve İnşaat Faktörü

Yaşam alanının hem sosyo-kültürel kodlara hem de bulunduğu bağlama uygun malzeme ve teknikler ile oluşturulması önemle üzerinde durulan bir konudur. Malzeme ve inşaat faktörü olarak bir üst başlıkta toplayabileceğimiz ilkeler, yerel ekonomiden misafir toplumun kültürel özelliklerine dek birçok konuyu

düzenlemektedir. İncelenen hemen her kılavuzda, yerel malzeme ve iş gücünü kullanmanın hem ekonomik hem işlevsel hem de uzun ömürlü olacağından bahsedilmektedir. Ele alınan kaynakların büyük kısmında metot, inşa, malzeme desteği olarak adlandırılan faktör, Sphere standartlarında da teknik yardım olarak başlıklandırılmaktadır. Ancak içeriği gereği bir yardımın ötesini hem malzeme nitelikleri hem de inşa özelliklerini barındırdığı için malzeme ve inşa faktörü olarak adlandırılması uygun görülmektedir.

Malzeme ve inşa faktörü başlığına yönelik detaylandırılan kılavuzların ilişkilendirmesi yapılmış, konuya yönelik alt başlıklar ile anahtar kelime ve kavramlar çıkarılmıştır (Görsel 40).

Görsel 40. Malzeme ve İnşa Faktörü içerik ağı (kişisel arşiv, 2022)

Tasarlanan geçici konutların uygulamasında en çok üzerinde durulan unsur malzeme ve inşa tekniklerinin bağlam ile ilişkisi olmaktadır. Malzemelerin yerel ve erişilebilir nitelikte seçilmesi konutun bulunduğu ortamda uzun süre elverişli bir şekilde kullanılabilmesinde büyük rol oynamaktadır. Uzun süre kullanımda kalması amaçlanan bir geçici konutun coğrafya, iklim, kültür, yerel destekler ve malzeme gibi

kilit noktalar düşünülerek tasarlanması gerekmektedir (Shelter Centre, 2011, s. 168–169; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 262; UNHCR, 2007, s. 220; UNHCR Emergency Handbook, 2019). Bu unsurların genelinin tasarım aşamasında yer edinebilmesi için yerellik öncelikli olarak düşünülme durumundadır.

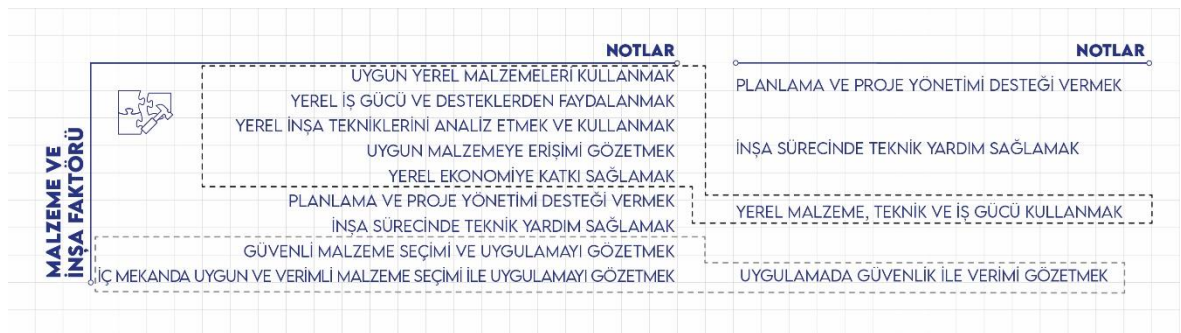
Yerel malzemelerin kullanılması, konutun bulunduğu coğrafya ve iklim ile uyumlu olabilmesi için bir gereklilik olarak görülmektedir. Sadece konutun uzun süre kullanılabilmesi adına değil, malzemenin kısa sürede temin edilebilmesi, gerektiğinde yenilenebilmesi gibi unsurlar da bu tercihi haklı çıkarmaktadır. Aynı zamanda malzemenin temini meselesi, yerel ekonomiye ve iş gücüne de olumlu katkı yapmaktadır. Bu sayede hem yerel toplum hem de misafir topluluk için fayda sağlanmış olmaktadır (Shelter Centre, 2010, s. 108, 2011, s. 169; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 263; UNHCR Emergency Handbook, t.y.). Malzemenin temini kadar yerel inşa tekniklerinin de analiz edilmesi ve konutlarda tercih edilmesi, konutun sürdürülebilirliği ve uzun süre verimli kullanımı açısından önerilmektedir. Bu doğrultuda uygun yerel malzemeler, yerel iş gücü ve destekler ile bölgesel inşa teknikleri doğru işleyen bir geçici konutun ortaya konabilmesi adına ayrılmaz olarak nitelendirilebilmektedir (ECHO, 2017, s. 35; Shelter Centre, 2010, s. 113–115, 2011, s. 169). Yerel nitelik ilk etapta düşünülmesi gereken bir ilke olarak yer edinmektedir.

İncelenen kılavuzlarda ortaya konduğu üzere, barınağın kullanıcı tarafından yapılması ya da geçici konuta evrilme sürecinde kullanıcı tarafından geliştirilmesi, aidiyeti artıracağı gibi yaşam alanının ihtiyaçlara yönelik evrilmesini de sağlamaktadır. Birçok platform, mülteciyi sürece dahil etme ve inşa etabının bir kısmında ya da tamamında etkin rol oynamaya teşvik etmektedir (Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 263; UNHCR, 2007, s. 220; UNHCR Emergency Handbook, 2019). Bu süreçte konutun doğru ve güvenli inşası için genellikle ekipman ve kimi zaman da uzmanlardan oluşan teknik destek verilmektedir (Shelter Centre, 2011, s. 180). Mültecilerin uzun süre verimli bir şekilde kullanabilecekleri geçici konutları uygulayabilmeleri için onları yerel niteliklere yönlendirecek ya da karmaşık inşa teknikleri hakkında bilgilendirecek ekipman ve uzmanlara ihtiyaçları olmaktadır (ECHO, 2017, s. 35,58-63; Shelter Centre, 2010,

s. 113–118; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 264). Kullanıcının inşa sürecine dahil edilmesi, acil durumların ilk aşamalarından çok geçici konutlara evrilme döneminde gerçekleşmektedir. Bu durum devlet eliyle kurulan planlı kamplarda çok sık rastlanmamakla birlikte genellikle uzun süre aktif olan mülteci bölgelerinde insani yardım platformlarının yönlendirmeleriyle yürütülmektedir. İnşa sürecinde teknik yardım sağlanması bu doğrultuda üzerinde durulması gereken önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Geçici konut tasarım ve uygulama sürecinde, zamanında, uygun ve doğru işleyen yaşam alanlarının ortaya konabilmesi için planlama ve proje yönetimi önemli görülmektedir. Malzeme seçimi ve erişimi, işçilik, yapı pratiği gibi unsurların planlamaya tabi tutulması uygulama sürecinin önemli aşamalarındandır (Sphere Projesi, 2018, s. 265). Bu sürecin takibi ve uygun yürütülmesi ile sosyo-kültürel kodlarla uyumlu, kullanıcı gereksinimlerine hitap eden, uygun malzeme ve inşa faktörü ile projelendirilen yaşam alanları ortaya konabilmektedir. Proje yönetiminin malzeme ve inşa faktöründe değerlendirilmesinin nedeni, malzemenin seçimi, işçilik ve lojistik destek unsurlarının uygulama sürecini etkileyen noktalar olmasıdır.

Güvenlik unsuru, malzeme kriterinin bir diğer göz ardı edilemez ilkesi sayılmaktadır. Uygun malzeme ve tekniklerin kullanımı geçici konutun uzun süre verimli ve de güvenli bir şekilde kullanılabilmesi adına önemli görülmektedir (Shelter Centre, 2011, s. 180). Aynı şekilde konutun kendi inşası kadar yaşam alanında kullanılan malzemelerin seçimi de güvenlik açısından hayati öneme sahiptir. Mutfak ünitelerinde kullanılan malzemeler, ıslak hacimler, konutun inşasında kullanılan malzemenin özellikleri ile konut içi teknik aksamlar güvenlik adına malzeme ve inşa içeriğinde değerlendirilmektedir (AFAD, 2015, s. 3–4).

Görsel 41. Malzeme ve İnşa Faktörü notlar (kişisel arşiv, 2022)

Acil durum barınma alanında malzeme ve inşaa faktörü başlığında alınan notlar Görsel 41'de aktarılmaktadır. Malzeme ve inşaa faktörü yaşam alanının uygulamasında belki de üzerinde en sık durulan nitelikleri barındırmaktadır. Konutun biçimlenişinden çok biçimin hangi malzeme ve teknik ile verildiği uzmanların üzerinde en çok durdukları nokta olmaktadır. Bu niteliklerin belirlenmesi elbette yaşam alanının biçimlenişine de yön vermektedir. Malzeme ve inşaa faktörünün içeriğinde yer alan unsurlar, malzemelerin teminini, ulaşımı, inşaa tekniklerini, güvenlik unsurunu ve yerellik noktasında ekolojiden ekonomiye kadar birçok alanı etkilemektedir. Bu doğrultuda geçici konutun sürdürülebilir bir bağlamda ortaya konabilmesi adına da üzerinde düşünülmesi gereken bir alandır. Acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunda üzerinde durulan son parametre ise sürdürülebilirliğin de içerisinde yer aldığı çevresel faktörler olmaktadır.

2.3.5 Çevresel Faktörler

Çevresel faktörler, geçici konutun yakın çevresi ve yapının doğaya etkisi ile yerel bağlamdaki etkileşimine yönelik ilkeleri ifade etmektedir. Sphere standartlarında çevresel sürdürülebilirlik adı altında ele alınan unsurlar ile konutun yakın çevre ve güvenliğine yönelik içeriğin de bağlama dahil edilmesi, beşinci parametrenin çevresel faktörler olarak genişletilerek adlandırılmasını uygun kılmaktadır. Çevresel faktörler temel başlığı ile kılavuzlarda yer alan hem fiziksel çevre hem de çevresel iletişime yönelik prosedür aktarılmak istenmektedir.

Çevresel faktörler başlığına yönelik detaylandırılan kılavuzların ilişkilendirmesi yapılmış, konuya yönelik alt başlıklar ile anahtar kelime ve kavramlar çıkartılmıştır (Görsel 42). Kılavuzlarda ele alındığı üzere konu içeriği, çevresel risk analizleri ile güvenli yapım yöntemleri ve sürdürülebilir barınma ilkelerini bünyesinde toplamaktadır. Sürdürülebilir değerlerin geneli, geçici konut tasarım ve uygulama sürecini, malzeme seçimi, inşaa süreci, kullanıcı davranışları, yerel halk ve misafir topluluk arası iletişim ve ekoloji olmak üzere birçok farklı ölçekte etkilemektedir. Bu nedenle geçici konut tasarımı ile ayrı düşünülemez bir parametre olarak çevresel faktörler adı altında ele alınması gerekli görülmektedir.

Görsel 42. Çevresel Faktörler içerik ağı (kişisel arşiv, 2022)

Geçici konut tasarımı ve uygulamasını etkileyen en önemli unsur, yapının bulunduğu bağlam olmaktadır. Çevresel bir etken olarak iklim ve coğrafya geçici konutun biçimsel niteliklerinden malzeme özelliklerine kadar birçok faktörü etkilemektedir. Geçici konutun uygulamasına başlamadan önce çevredeki ekolojik değerlerin analiz edilmesi, koruma altına alınması gereken unsurlar olup olmadığına bakılması, her ne olursa olsun çevreye kötü etki edecek bir uygulamadan kaçınılması vurgulanmaktadır (ECHO, 2017, s. 12; Sphere Projesi, 2018, s. 271; UNHCR Emergency Handbook, 2019). Yapılaşma sürecinin bütün evreleri ve bütün müdahale türleri çevresel unsurların analizi, risk faktörleri ve doğal kaynaklar etüt edilerek ortaya konmalıdır (Shelter Centre, 2010, s. 110)

Çevresel risk faktörleri analiz edilmeli ve konutun bulunduğu ortamın kullanıcı için herhangi bir tehlike taşımadığından emin olunmalıdır. Bu risk faktörleri, coğrafyanın sebep olabileceği doğal afetler olduğu gibi yerel inşa tekniklerinin neden olabileceği tehlikeler, yerleşkede çıkabilecek salgın hastalıklar gibi insan unsuru üzerinden de gerçekleşebilmektedir (Shelter Centre, 2010, s. 111, 2011, s. 147–158; Sphere

Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 270). Çevresel risk olarak ifade edilen unsurlar yaşam alanı ve yakın çevre güvenliğini de birebir etkilemektedir. Bu değerler yaşam alanı başlığında bahsedilen güvenlik unsuru ile yakından ilişkilendirilmektedir (Shelter Centre, 2011, s. 147–158). Güvenlik, geçici konutun diğer hizmetlere erişimi konusunda da ön plana çıkmaktadır. Yangın tehdidi konusunda itfaiye, salgın ve çevre koşulları bakımından sağlık gibi hizmetlere erişim yakın çevre düzenlemesinde etkin rol oynamaktadır. Yakın çevre ve hizmet büroları ile erişim unsuru, AFAD'ın üzerinde durduğu önemli konular arasında sayılmaktadır (AFAD, 2015, s. 9–13).

Söz konusu çevresel risk olarak belirtilen unsurlar sadece yakın çevreyi değil yaşam alanının biçimlenişini, kullanılan malzemelerin niteliğini, konutların konumu gibi tasarım değerlerini de etkilediği için önemli bulunmaktadır. Bu doğrultuda incelendiğinde ortaya konan unsurların yaşam alanı tasarımından çok bulunulan yerleşkenin planlamasında düşünülmesi gereken unsurlar olduğu görülmektedir. Ancak barınak ve yerleşke karşılıklı bir etkileşim içinde olduğundan üzerinden durulan çevresel etkiler, geçici konutta yaşam alanı, kullanıcı deneyimi, malzeme ve inşaat tekniği gibi faktörleri yakından ilgilendirmektedir.

Geçici konutun çevre dostu bir yaklaşımla tasarlanıp uygulanmasının hem yerel toplum hem acil durumdan etkilenen topluluk hem de çevre için olumlu bir tavır olduğu vurgulanmaktadır (UNHCR Emergency Handbook, 2019). Çevre dostu bir yaklaşımla ele alınan tasarım ve uygulama süreci sürdürülebilirlik değerlerine de saygılı olmaktadır. Sürdürülebilirlik bir değer olarak ele alınmasının yanında malzeme seçimi ve enerji kullanımında da vurgulanmaktadır. Malzeme ve inşaat faktöründe üzerinde durulan yerellik ile sağlanması amaçlanan sürdürülebilir inşaat teknikleri, geçici konut uygulamasını etkileyen çevresel faktörler arasında sayılmaktadır. Bağlama özgü sürdürülebilir inşaat teknikleri ile ortaya konan geçici konutun çevreye duyarlı bir yaşam alanı sunması amaçlanmaktadır (ECHO, 2017, s. 6–19; Shelter Centre, 2010, s. 109; Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 270). Planlı kamplarda hem yerleşke hem de geçici konut ölçeğinde düşünülmesi gereken önemli noktalardan bir diğeri atık yönetimidir. Çevre ve sağlık üzerine olan etkisinden dolayı atık yönetiminin, zamanında, güvenli yöntemlerle ve

kültürel farklılıklara duyarlı olarak sürdürülebilir şekilde yürütülmesi gerekmektedir (Sphere Handbook, 2020; Sphere Projesi, 2018, s. 270).

Koordinasyon, malzeme seçimi ve projenin yürütülmesi kadar sürdürülebilirlik ve kaynakların verimli kullanılması için de önemli bir unsur olarak görülmektedir. Destek mekanizmaları arasındaki koordinasyon, geçici konutun verimli bir şekilde ortaya konabilmesi, tasarımı ve uygulaması için önemli bir adım olarak vurgulanmaktadır (ECHO, 2017, s. 36).

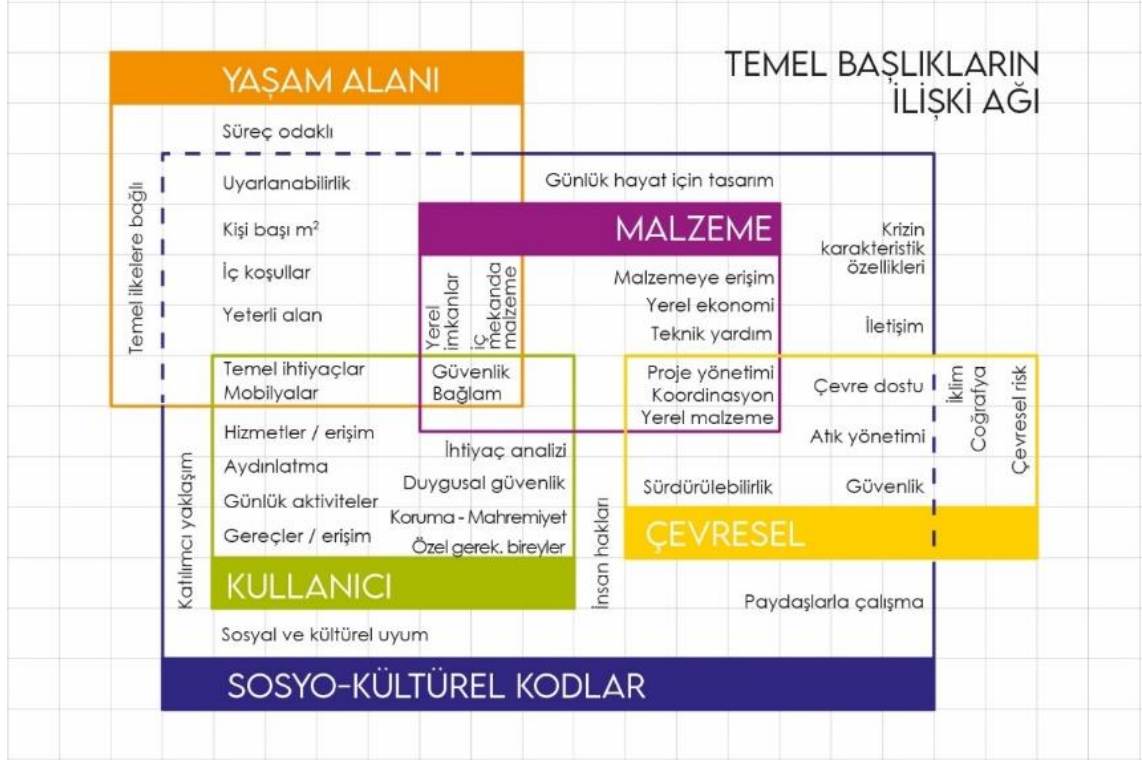

Görsel 43. Çevresel Faktörler notlar (kişisel arşiv, 2022)

Acil durum barınma alanında çevresel faktörler başlığında alınan notlar Görsel 43'te aktarılmaktadır. Çevresel faktörler incelediğinde malzeme ve inşaa faktörü ile ilişkili çalıştığı görülmektedir. Konu içeriği altında sürdürülebilir yaklaşımla ele alınan ilkelerin bir kısmı yerleşke ölçeğinde kalmaktadır. Geçici konut ölçeğinde üzerinde durulan ilkeler ise malzeme ve tekniklerde yerel değerleri kullanmaya yönelik vurgusu ile malzeme ve inşaa faktöründe ele alınan ilkelerle örtüşmektedir. Ancak geçici konutun çevre dostu bir tavır ile uygulanması, kullanıcının bireysel memnuniyetinden yerel halk ölçeğine kadar farklı grupları etkilediği ve yaşam alanının şekillenmesinde önemli rol üstlendiği için çevresel faktörler gerekli bir konu içeriği olarak görülmektedir.

Acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunun ortaya konabilmesi amacıyla detaylı incelemeye alınan kaynaklardan beş temel başlık çıkarılmıştır. Bu beş temel başlığın konu içerikleri detaylandırılarak aktarılmıştır. Ortaya konan beş temel konu başlığı düşünüldüğünde içerikleri bakımından birbirlerinden kesin sınırlarla ayrılamayacakları görülmektedir. Başlıklandırma çalışması yapıldığında birbirleri ile örtüşen konu içerikleri de ortaya çıkmıştır. Detaylı bakıldığında yaşam alanı ile kullanıcı gereksinimlerinin, malzeme ile yaşam alanının, çevresel etkenler ile malzeme ve tekniklerin yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Aynı zamanda

bütün bu unsurlar da sosyo-kültürel kodlardan etkilenmektedir. Bu faktörler belli noktalarda örtüşmekte, bir kriter iki ya da üç başlık altında ele alınabilmektedir. Görsel 44 temel başlıklar arasındaki ilişki ağının görselleştirilmesi adına düzenlenmiştir.

Görsel 44. Temel konu başlıklarının ilişkisi (kişisel arşiv, 2022)

İncelenen kılavuzlar ve yapılan detaylı irdelenmeden sonra acil durumlarda kullanılması amaçlanan geçici konutlarla ilgili çıkarımlar şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Kılavuzlar acil durum barınma bağlamında geçici konut tipolojisi ya da uzun süreli kullanıma yönelik standartlar vermeleri üzerinden tercih edilmiştir. Ancak karşılaştırıldığında kılavuzlarda yer alan uzun süreli kullanıma yönelik geçici konut çözümlerinin, acil durum standartlarına göre oldukça az olduğu görülmüştür.
- Alanda çalışan platform ve kuruluşların birbiri ile iş birliği içerisinde olduğu, yayımladıkları standartları ve ilkeleri de birbirlerine gönderme yaparak türettikleri gözlenmiştir.

- İç mekân tasarımında üzerinde durulan ıslak hacimler ya da estetik unsurlara ilişkin kriterlere rastlanmamıştır. Kılavuzların genelinde uzun vadede misafir topluluk ile sosyal ve kültürel yönden uyum sağlayabilecek, uyarlanabilir tasarımların önemi vurgulanmaktadır. Bu durum geçici konutlar için standardize edilen bir plan ya da değerler bütününün ortaya çıkmasını engellemiştir. Tasarımın yapıldığı toplulukla ilişki içerisinde bulunulmalı, sosyal ve kültürel değerler ışığında her kitle için uyarlanabilir mekân tasarım parametreleri geliştirilmelidir.
- Uzun süre kullanımda kalması planlanan geçici bir konut tasarlanacaksa öncelikle acil durumdan etkilenen bireylerle iletişime geçilerek analiz yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu nedenle sürecin başında, kullanıcıya yönelik analizlerin yapılması ve tasarım kodlarının çıkarılması önemli görülmektedir.
- İnsani yardım organizasyonları için bulunduğumuz yüzyılda en önemli konulardan biri bilginin ortaya konmasından çok bilgiye ulaşılabilecek yolun geliştirilmesidir. Son on yılda birçok kuruluş çalışmalarını çevrimiçi platformlara ve uygulamalara taşıyarak insanlara daha kolay ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu durum bilgi üretimi kadar yayılması ve ulaştırılmasının da ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Sphere Projesi bilgi üretimi ve yayılımını artırmak adına kılavuzunu etkileşimli bir web siteye taşımıştır. Kullanıcıların erişimine ve katkı koymasına açık şekilde düzenlenen platform, ulaşılabilmek istenen noktanın net bir örneğidir. UNHCR yayımladığı Acil Durum El Kitabı'nın dördüncü basımını uygulama şeklinde ücretsiz erişime sunmaktadır. Yapılan incelemelerden sonra görülmüştür ki; bilgiler dünyanın dört bir yanından insanların etkileşimine açık, erişimi daha kolay ve günümüz internet ve sosyal medya imkanlarına daha yatkın hale getirilmektedir. Bu gelişmeler, araştırmacının ulaşmak istediği açık kaynak platform olan modelin de gerekliliğini doğrular niteliktedir.

Bu doğrultuda ortaya konan 'Acil Durum Barınma Alanında İç Mekân Tasarım Kılavuzu'na yönelik temel ilkelerin yer aldığı taslak Görsel 45'te aktarılmaktadır.

ACİL DURUM BARINMA ALANINDA İÇ MEKAN TASARIM KILAVUZU

NOTLAR

1 SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR

KRİZİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ ÇIKARMAK
GÜNDELİK HAYAT İÇİN TASARLAMAK
KATILIMCI YAKLAŞIMLA TASARLAMAK
ULUSAL - YEREL SEVİYE YETKİLİLER VE PAYDAŞLARLA ÇALIŞMAK
YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN - GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK
YERLEŞKE VE BARINAKLARDA İNSAN HAKLARINA UYGUN STANDARTLARI GÖZETMEK
İŞ PROGRAMI - UYGULAMA AKTİVİTELERİNİ YÖNETMEK

NOTLAR

2 YAŞAM ALANI

BARINAKTA ADAPTE EDİLEBİLİRLİK-TASARIMDA ESNEKLİĞİ GÖZETMEK
BARINAKTA SONUÇ DEĞİL SÜREÇ ODAKLI TASARIMI GÖZETMEK
İÇ MEKANDA İHTİYAÇLARA YÖNELİK YETERLİ ALANI SAĞLAMAK
YEREL İMKANLARA VE TEKNİKLERE UYGUN TASARLAMAK
BARINAKTA GÜVENLİK VE YAKIN ÇEVREYİ DÜŞÜNMEK
İKLİM UNSURU - İÇ KOŞULLARDA UYUMLULUĞU SAĞLAMAK
BELİRLENEN TEMEL STANDARTLARA UYGUN TASARLAMAK

NOTLAR

3 KULLANICI GEREKİNİMLERİ

KORUMA VE MAHREMİYETİ SAĞLAMAK
BARINAK TASARIMINDA GÜVENLİK UNSURUNU DÜŞÜNMEK
GEREKLİ GEREÇLERİ TEMİN ETMEK
ISINMA VE AYDINLATMA GEREKSİNİMİNİ DÜŞÜNMEK
MOBİLYA VE MUTFAK ÜNİTELERİNİ DÜŞÜNMEK
İHTİYAÇ ANALİZLERİ YAPMAK

NOTLAR

4 MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ

YEREL MALZEME, TEKNİK VE İŞ GÜCÜ KULLANMAK
PLANLAMA VE PROJE YÖNETİMİ DESTEĞİ VERMEK
İNŞA SÜRECİNDE TEKNİK YARDIM SAĞLAMAK
MALZEME SEÇİMİ VE UYGULAMADA GÜVENLİK İLE VERİMİ GÖZETMEK

NOTLAR

5 ÇEVRESEL FAKTÖRLER

İKLİM VE COĞRAFYAYA UYGUN GEÇİCİ KONUT TASARLAMAK
ÇEVRESEL RİSK UNSURLARINI ANALİZ ETMEK
SÜRDÜRÜLEBİLİR TASARIMI GÖZETMEK
KOORDİNASYON PROGRAMLARINI UYGULAMAK

Görsel 45. Acil durum barınma alanı iç mekân tasarım kılavuzu (kişisel arşiv, 2022)

2.4 Bölüm Sonucu

Çalışmanın bu bölümünde acil durum barınma alanında kullanılan genel geçer kılavuzlar ortaya konmuştur. Bu kılavuzlar mekân kalitesine yönelik unsurlar bakımından incelenmiştir. Öncelikle ele alınan kılavuzların seçilme nedenleri ve içerikleri detaylandırılmıştır. Ele alınan kılavuzlar incelenerek geçici konut tasarımında iç mekân kalitesine yönelik temel konu başlıkları belirlenmiştir. Kılavuzlar detaylandırılarak metinlerde yer alan mekân tasarımına yönelik ilkeler ortaya konmuştur. Bu ilkeler gruplanarak belirlenen temel konu başlıklarının altında sınıflandırılmıştır. Ortaya konan sınıflandırma taslak kılavuzun temel yapısını oluşturmuştur. Bölüm sonunda acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunu oluşturacak temel ilkeler ortaya konmuştur. Bir sonraki bölümde araştırmanın deseni ve kullanılması planlanan temel veri toplama yöntemleri detaylandırılarak verilecektir. Bu sayede oluşturulan taslak kılavuzun test edilme yöntemleri ve araştırma süreci ortaya konacaktır.

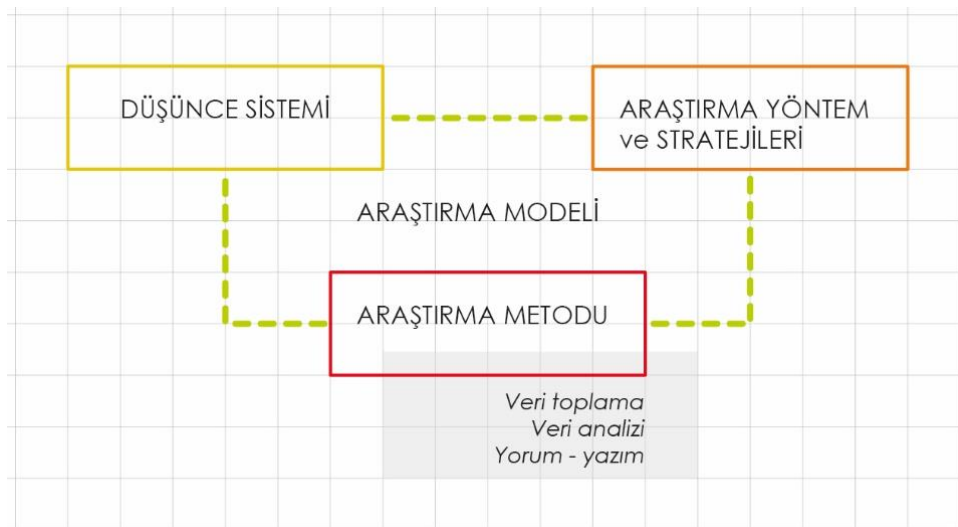
3.BÖLÜM: METODOLOJİ

Bu bölümde araştırmanın modeli ile kullanılan veri toplama yöntemleri ve çalışma açısından gerekliliği detaylandırılacaktır. Kuramsal çerçeve üzerinden elde edilen unsurların ve araştırma verilerinin nasıl bir analize tabi tutulduğu aktarılacaktır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Model, araştırma sorularının cevaplanabilmesi ve çalışmanın amacına ulaşabilmesi için ortaya konan plandır. Araştırmanın gideceği yolu belirleyen model, çalışmanın kilit noktalarını ve bu noktalara nasıl ulaşılacağını, veri toplama ve analiz şekillerini, araştırma sorularına verilen cevapların amaçlarla nasıl uyuşacağını ortaya koymaya çalışmaktadır (Creswell, 2009, s. 3; Punch, 2005, s. 64). Bu bağlamda programlı bir çalışma yürütülebilmesi için ilk etapta düşünülmesi ve planlanmaya başlanması gereken nokta olduğu vurgulanmaktadır.

Araştırma modeli belirlenirken çalışmanın üstleneceği düşünce sistemi, araştırma yöntem-stratejileri ve araştırma metodunun detayları düşünülmeli, desen bu doğrultuda oluşturulmalıdır. Araştırmacı model üzerinde çalışırken araştırmaya getireceği bakış açısını, bu bakış açısı ile ilişki kuracağı yöntemi ve buna yönelik veri toplama ve analiz süreçlerini kapsayan prosedürü ortaya koymalıdır (Creswell, 2009, s. 5) (Görsel 46).

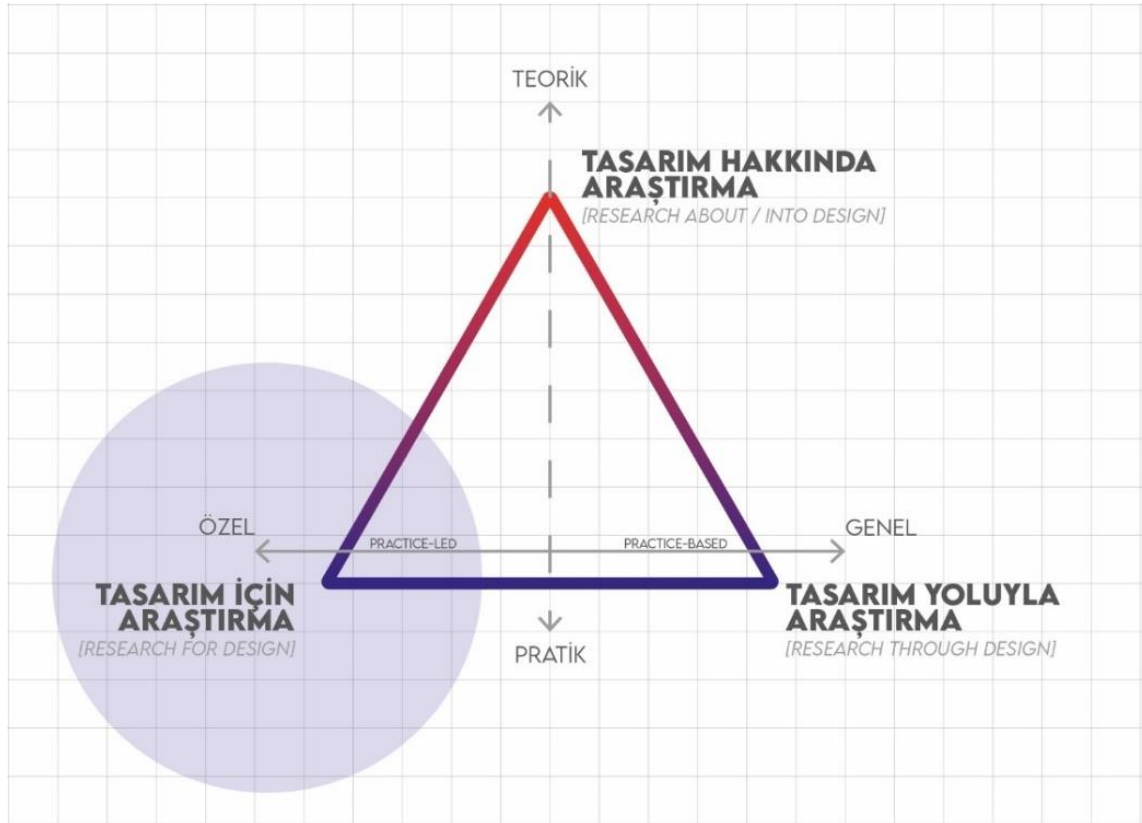

Görsel 46. Araştırma modeli oluşumu (Creswell, 2009, s.5'ten uyarlanmıştır.)

Bu araştırma, acil durumlarda kullanıma sunulan geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde literatür ve saha çalışması arasındaki eksikleri özellikle bu alanda çalışan kurumlar / uzmanlar üzerinden tespit etmek ve bu eksiklere yönelik tasarım sürecine yardımcı bir model önerisi sunmayı kendine konu edinmektedir.

Araştırma modeli oluşturulurken genel düşünce sistemi ilk ayağı, çalışma yöntem ve stratejileri ikinci ayağı, yaklaşım ve düşünce sistemi ile ilişki kuracak olan veri toplama ve analiz süreçleri ise üçüncü ayağı oluşturmaktadır (Görsel 46).

Çalışma, ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinde yer alan geçici konutların tasarım ve kurulum sürecinde, yönetim mekanizması olarak yer alan uzmanların konu üzerindeki yetkinliklerini belirleme amacı taşımaktadır. Temelde hedef konu üzerinden literatür ile uzmanlar arasındaki bağ araştırılmaktadır. Bu araştırma sonucunda, acil durumlarda kullanılan geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde yönelik bir model önerisi geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Modele yani tasarıma yön veren bilgi üretimi esas olduğu için bu çalışma tasarım araştırması kapsamında değerlendirilmektedir (Görsel 47).

Görsel 47. Tasarım araştırması (Frankel ve Racine, 2010, s. 9; Frayling, 1993, s. 5 üzerinden elde edilen bilgilerle uyarlanmıştır.)

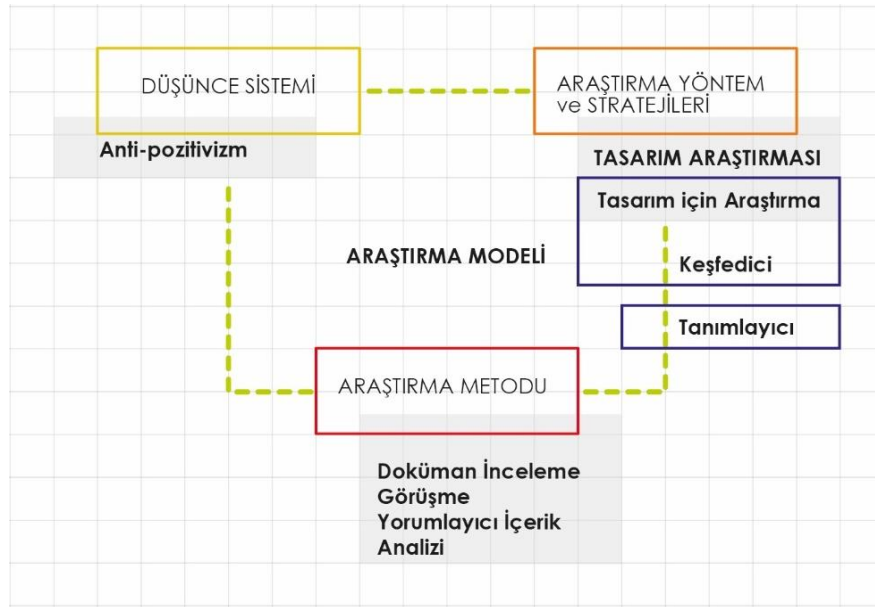
Araştırma acil durumlarda kullanılması amaçlanan geçici konutların tasarım ve uygulama sürecine yönelik bir model önerisi getirmeyi amaçladığı için tasarım için araştırma kapsamında sayılmaktadır (Görsel 47). Çalışma sonucunda üretilmesi amaçlanan modelin, ülkemizde acil durum barınma alanında çalışan uzmanların kullanacağı bir sistem olması planlanmaktadır. Uzmanların tasarım ve yönetim sürecindeki rol ve yetkinlikleri araştırılmaktadır. Yürütülen araştırmanın sonucunda ortaya konması planlanan öneri, sistemde yer alan eksiklerin anlaşılabilir olarak iyileştirilmesini hedeflemektedir. Acil durumlarda geçici konut kullanımı ve iç mekân kalitesi olarak belirtilen konunun detaylıca irdelenmesi, ortaya konacak model için gerekli araştırma sürecini ifade etmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışma, özelleşmiş bir alanda kullanılması amaçlanan bir modeli ortaya koymak amacıyla bilgi toplama yoluna gittiği için tasarım için araştırma olarak değerlendirilmesi uygun görülmektedir.

Araştırma sonucunda üretilen modelin / sistemin temel kullanıcısı acil durum barınma alanında çalışan uzmanlardır. Bu araştırma geçici konut alanında söz sahibi olan uzmanların, karar mekanizmalarında doğru ve güvenilir bilgiye ulaşabilmeleri amacıyla bir model üretmek istemektedir. Bu noktada çalışma, bir tasarım araştırması olarak modelin kullanıcısı ile etkileşime geçmektedir. Çalışılan konu ele alındığı yön itibarıyla nispeten yeni olmakta, bu konuda literatüre veri kazandırmayı amaçlamaktadır.

Acil durum barınma alanında geçici konut uygulama sürecini anlamak araştırmanın hedefleri arasında yer almaktadır. Tanımlayıcı (betimleyici) araştırma, konuya yönelik detaylı bilgi vererek olay ve durumları derinlemesine tarif etmeyi, süreci anlaşılabilir hale getirmeyi hedeflemektedir (Güçlü, 2019, s. 11; Punch, 2005, s. 16). Yürütülen çalışma, acil durum barınma alanında geçici konut tasarımına yönelik model önerisi sunmayı planlamaktadır. Bu doğrultuda (1) acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kriterlerini tanımlamak, (2) geçici konut uygulama sürecini ortaya koymak, (3) insani yardım olgusu ve barınak ilişkisini tartışmaya açmak amaçları ile tanımlayıcı araştırma olarak tarif edilebilmektedir.

Yürütülen çalışma, acil durum barınma bağlamında tasarım ve uygulama sürecini anlama, uzmanların bakış açısından konuyu keşfetme amacı taşıdığı için keşfedici; geçici konut tasarım ve uygulama süreci ile iç mimarlık bağlamında insani yardım

olgusunu tanımlama amacı doğrultusunda da betimleyici olarak sınıflandırılmaktadır.

Görsel 48. Araştırma modeli (kişisel arşiv, 2022)

Yukarıda açıklanan bilgiler doğrultusunda yürütülen araştırmanın üstlendiği araştırma modeli Görsel 48'de sunulmaktadır. Çalışma, doküman inceleme ve görüşme gibi veri toplama yöntemlerini kullanan bir tasarım araştırmasıdır. Araştırma keşfedici ve tanımlayıcı argüman içermektedir. Elde edilen bulgular tasarım verisi olarak kullanılmakta çalışma bir model önererek sonlanmaktadır. Görsel 48'de modelin üçüncü ayağını oluşturan araştırma metodu ve kapsamında yer alan veri toplama ile analiz süreçlerine dair bilgiler, detaylandırılarak aktarılacaktır.

3.2 Veri Toplama Yöntemleri

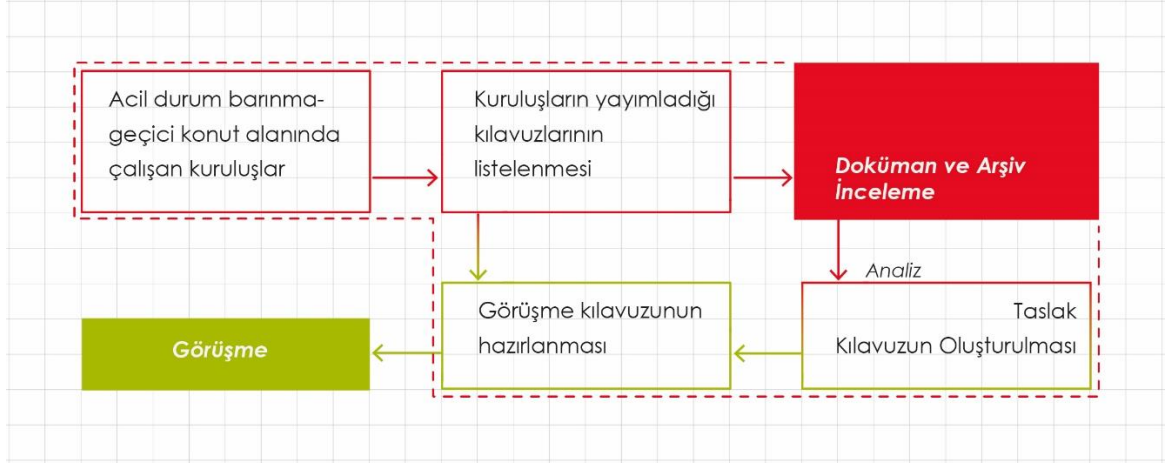
Veri toplama yöntemleri, yaklaşımlara göre çeşitlenmektedir. Sosyal içerikli araştırmalarda veri toplama yöntemleri doküman inceleme, gözlem, görüşme yaklaşımları üzerinden çoğalmaktadır (Ritchie ve Lewis, 2013, s. 4). Tasarım araştırmalarında ise farklı yaklaşımlara, katılımcı ya da araştırmacı odaklı tutumlara göre çeşitlenebilmektedir (IDEO, 2015). Bu araştırmada verilerinin toplanmasında, doküman inceleme ve görüşme kullanılmaktadır. Tasarım için araştırma yaklaşımı doğrultusunda, çalışma kapsamında toplanan veriler ile modelin geliştirilebileceği altyapının oluşturulması amaçlanmaktadır.

3.2.1 Doküman İnceleme

Veri toplama yöntemlerinden biri olan arşiv ve doküman inceleme, çalışmanın hedeflerine göre taranacak kapsamın belirlenmesi, kapsam üzerinden incelemenin yapılarak verilerin sistematik bir şekilde toplanması eylemidir. Doküman yöntemi, birebir gözlemlenemeyen ya da herhangi başka bir metotla algılanamayan konularda bilgi toplanmasında veya konu ne olursa olsun genel bir kanının oluşturulabilmesi amacıyla gerek nitel gerekse nicel araştırmalarda tercih edilmektedir. Bu doğrultuda yazılı, işitsel veya görsel materyaller olan dokümanlar ile kurum veya kişi arşivlerindeki kayıtlar da taranabilmektedir (Güçlü, 2019, s. 138–139).

Araştırma ülkemizde yer alan geçici barınma merkezlerindeki geçici konutların tasarım ve yönetim sürecinde bu alanda çalışan uzmanların yetkinliklerini hedef almaktadır. Aynı zamanda kullanımda olan geçici konutları inceleyerek acil durum barınma alanında geçici konut tasarım kılavuzunu oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırmacının üstlendiği ilk yöntem detaylı doküman ve arşiv tarama olmuştur. Dünya genelinde kurulmuş ve kullanımda olan geçici konutlar, araştırmacı tarafından birebir gözlemlenememektedir. Ancak araştırma alanı, doğası gereği alanda çalışan kurumlar tarafından arşivlenen bir yapıya sahiptir. Bu da seçilen doküman ve arşiv tarama yaklaşımını doğrulamaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde üzerinde durulan acil durum barınma alanında geçici konut tasarım kılavuzunun oluşturulması için dünya genelinde bu kapsamda çalışmalar yürüten kurumlar listelenmiştir. Gelişen teknoloji ile kurumların arşivlerini dijitalleştirmeleri de araştırma açısından kolaylık sağlamıştır. Geniş kapsamlı veriye erişim ve elde edilen kılavuzların incelenmesi yoluyla içerik analizinin yapılabilmesi, doküman ve arşiv tarama sayesinde kolaylaşmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan veri toplama yöntemlerinden doküman incelemenin, araştırma sürecindeki yeri Görsel 49 üzerinden aktarılmaktadır.

Görsel 49. Doküman inceleme yönteminin gelişimi (kişisel arşiv, 2022)

Araştırmanın ikinci bölümünde, acil durum barınma alanında geçici konut tasarım kılavuzunun oluşturulması amacıyla toplanan veriler, yorumlayıcı içerik analizi ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Yapılan sınıflandırma işlemi özellikle taslak kılavuzun geliştirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Doküman inceleme ve çözümleme, araştırmanın sonraki aşamaları ve diğer veri toplama yöntemi olan görüşmeyi desteklemesi bakımından önemli görülmüştür. Doküman inceleme özellikle görüşme altyapısının hazırlanabilmesi ve ikinci bölümde elde edilen taslak kılavuzun geliştirilebilmesi amacıyla kullanılmıştır.

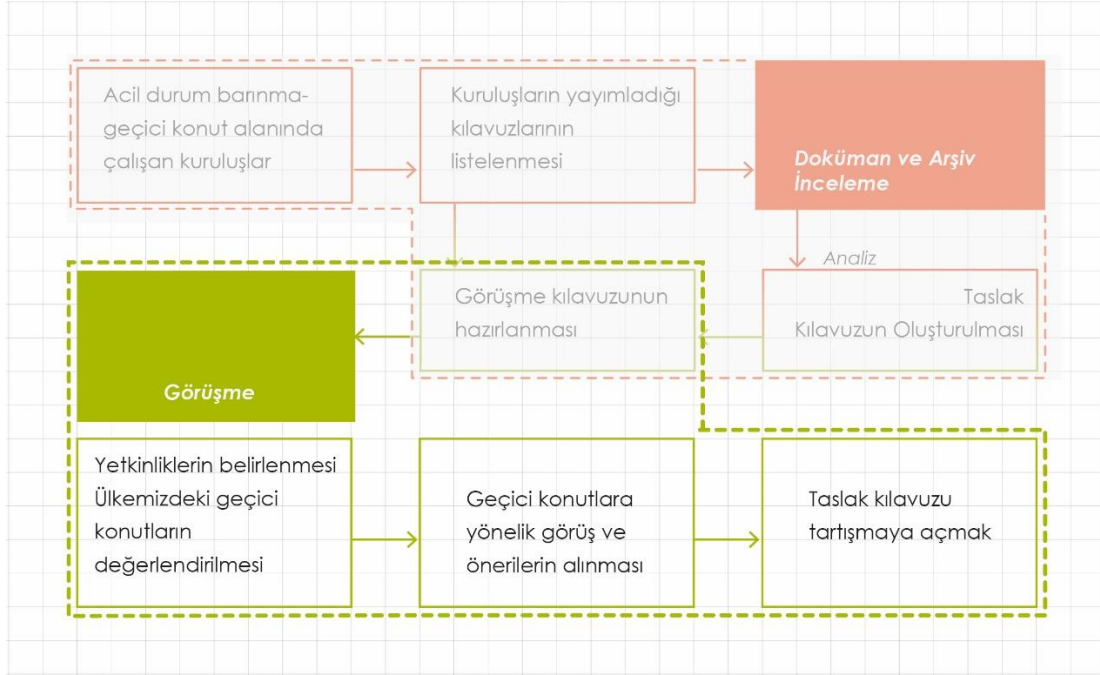
3.2.2 Görüşme

Araştırma ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinde kullanılan geçici konutları hedef almaktadır. Geçici konutların tasarım ve yönetim sürecinde uzmanların yetkinlik seviyelerinin ölçülmesi çalışmanın ana amaçlarından biridir. Bu doğrultuda araştırmanın üstlendiği ikinci veri toplama yöntemi görüşme olmuştur. Görüşmeler yarı-yapılandırılmış sorular aracılığı ile gönüllülük esasına bağlı olarak yürütülmüştür.

Bu araştırma, ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinde kullanılan geçici konutların tasarım ve yönetim sürecinde söz sahibi uzmanları hedeflediğinden, veri toplama yöntemi olarak görüşmenin kullanılması uygun bulunmuştur. Çalışmada, geçici konut tasarım ve yönetim sürecindeki uzmanların yetkinlikleri ve konutlara bakış açıları başta olmak üzere, olguya yönelik tutumları merak konusudur. Ülkemizde acil durum barınma alanında yapılan çalışmalar devlete bağlı uzman sınıfı üzerinden yürütülmektedir. Bu nedenle alan üzerinde var olan literatür ve saha

uygulamalarının bağlantısını tartmak için uzmanlara danışmak çalışmanın bir yöntemi olarak benimsenmiştir. Üretilen taslak kılavuzun da kullanılabilirliğini ölçmek için uzman görüşmeleri bir veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında kullanılan veri toplama yöntemlerinden görüşmenin, araştırma sürecindeki yeri Görsel 50 üzerinden aktarılmaktadır.

Görsel 50. Görüşme yönteminin gelişimi (kişisel arşiv, 2022)

Görüşmeler esnasında araştırmanın ikinci bölümünde üretilen taslak kılavuzun sağlanmasının yapılması amaçlanmıştır. Kılavuz katılımcılara açılarak iyileştirilebilmesine yönelik fikirlerin üretilmesi sağlanmış, görüşler alınmıştır. Bu noktada doküman analizi ile elde edilen ve üretilen taslak kılavuzun sağlanmasının görüşme yöntemi ile yapılması hedeflenmiştir.

Doküman inceleme ve görüşme yöntemleri araştırma içerisinde birbirini destekleyecek ve doğrulayacak şekilde kullanılmıştır. Doküman ve arşiv tarama üzerinden elde edilen veriler, görüşme kılavuzunun hazırlanmasında yardımcı olmuştur. Doküman inceleme ve görüşme ile toplanan veriler tasarım için araştırma yaklaşımında planlanan modelin ortaya konabilmesi amacıyla kullanılmıştır.

3.3 Görüşme Süreci

Araştırma kapsamında konunun irdelenmesi amacıyla uzman görüşmelerinin yapılması kararlaştırılmıştır. Uzman kişi, içinde bulunduğu sistem üzerinden görüş bildirerek organizasyon yapısına dair fikir sunabilmektedir. Gerekli konularda kilit noktaları aydınlatma potansiyelinden dolayı uzman görüşmeleri değerlidir (IDEO, 2015, s.43). Geçici konutlarda iç mekân tasarım kriterleri üzerine bir kılavuz oluşturmak esas olduğundan, ülkemizde kullanılan geçici barınma merkezleri ve konutların kurulumu üzerinde çalışmış uzmanlarla görüşmeler yapılmasının kılavuz içeriğinin geliştirilmesinde faydalı olacağı düşünülmüştür.

Bu bağlamda araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken ülkemizde geçici barınma merkezleri alanında çalışmalar yürüten uzman platformlar taranmaya başlanmıştır. Araştırma detaylandırılıp görüşmelerde üzerinde durulması planlanan başlıklar çıkarılırken iletişim ağı oluşturulmaya çalışılmıştır.

İletişimde bulunulan uzman kurumlarda, ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinde görev yapan kişiler erişilmek istenen hedef kitleyi oluşturmuştur. Bu noktada araştırmanın örnekleme oldukça daralmıştır. Çünkü ülkemizde yer alan mülteci yerleşkelerinde 2012-2016 yılları arasında etkin olarak görev yapan kurumun AFAD, 2016 yılı sonraki ise Göç İdaresi olduğu tespit edilmiştir. Kuramsal çerçeve geliştirilerek görüşme altyapısı hazırlanırken AFAD bünyesinde ilk geçici barınma merkezlerinin kurulumlarında görev yapan uzmanlar ile görüşmelere başlanması kararlaştırılmıştır.

İkinci aşama olarak görüşme altyapısı detaylandırılmış, görüşme kılavuzu hazırlanmıştır (EK-9). Görüşmelerde amaç, uzmanların geçici konutlar üzerindeki fikirlerini almak, kurulum sürecinde yardımcı olacak esasları belirlemek olmuştur. Ayrıca iç mekân tasarım kriterlerinin de dahil edildiği kılavuzun sunulması ile içeriğinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Üçüncü aşamada görüşmelere katılacak katılımcıların netleştirilmesi amacıyla çalışmalara başlanmıştır. Görüşmecilerin belirlenmesi için kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Gönüllü olan katılımcılara gönüllü katılım formu verilerek görüşmenin başında konu hakkında temel bilgilerin ve araştırma kapsamının aktarılması hedeflenmiştir (EK-8).

Görüşmecilerin araştırmaya dahil edilme kriterleri:

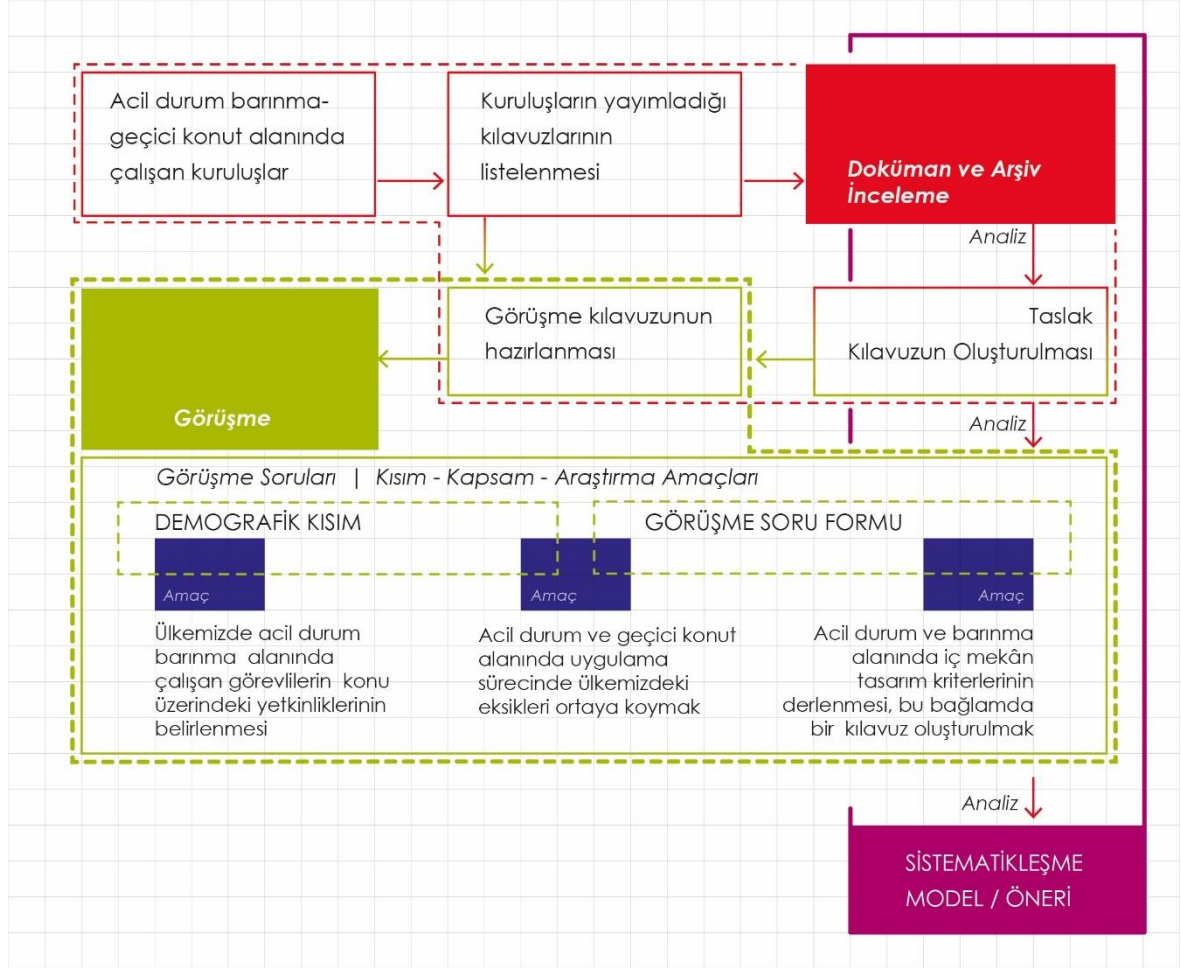
- Gönüllü olmak,
- Geçici barınma merkezlerinin kurulumunda, kurulum sürecinde ya da yönetim sürecinde herhangi bir şekilde uzman olarak görev almak,
- Geçici konutlar kapsamında bilgi sahibi olmak,
- Barınma merkezinde araştırma yürütmek,

Olarak sıralanmıştır. Listelenen kriterlerden gönüllü olmak koşuluna ek olarak en az bir tanesini daha gerçekleştirmiş olan katılımcılar ile görüşme yürütülmesinin araştırma kapsamında faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda ulaşılan toplam dokuz kişi ile yarı-yapılandırılmış görüşme yürütülmüştür.

Görüşmeler, katılımcıların uygunluk durumları ve isteklerine göre yüz yüze ya da çevrimiçi platform üzerinden yürütülebilecek şekilde planlanmıştır. Yüz yüze görüşmeler çalışma mekânının gözlemlenmesi açısından faydalı görülmüştür. Çevrimiçi sistem uzmanların katılımını, yer ve zaman gözetmeksizin kolaylaştırdığından olumlu bulunmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, demografik bilgi kısmına ek olarak görüşme soru formundan oluşmaktadır. Formun ilk kısmında yer verilen demografik alanda, görüşmeye katılan kişinin uzmanlığı, çalıştığı birim ile ilişkisi, bu alanda ne kadar zamandır çalıştığı ve altyapısını ölçmek amaçlanmıştır. Görüşmecilerin uzmanlık alanlarının belirlenmesi, barınma merkezleri kapsamında çalışmalar yürütülürken faydalanılan kaynakların listelenmesi, geçici konutların yönetim-tasarım mekanizması arasındaki bağlantıların ortaya konması da önemli görülmüştür. Bu sayede ülkemizde ilgili alanda çalışan kişilerin uzmanlık dalı ile ilişkilerinin de detaylandırılması hedeflenmiştir. Bu nedenle yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken demografik bilgi kısmı eklenmiştir (EK-9). Görüşme soru formu bölümü ise araştırmanın temel amaçlarından biri olan tasarım kılavuzunun değerlendirilmesine ayrılmıştır. Bu bölümde uzmanlara taslak kılavuz sunularak geliştirilmesi amaçlanmıştır. Görüşmecinin soruyu ve araştırma kapsamını daha net algılayıp inceleyebilmesi adına sorular yatay sayfa düzeninde görselleştirilerek

hazırlanmıştır. Görselleştirilen soru formu bölümü görüşmecilere sunularak süreç ilerletilmiştir. Yapılan görüşmelerde kullanılan formlar ekler kısmından takip edilebilmektedir (EK-8 / EK-9).

Görsel 51. Araştırma süreci (kişisel arşiv, 2023)

Yapılan görüşmeler sonucunda toplanan veriler ile araştırmanın geliştirmek istediği modelin ortaya konabilmesi için bir zemin oluşturulmuştur. Araştırma süresince uygulanan veri toplama yöntemleri ve çalışma amaçlarının ilişkisi Görsel 51’de aktarılmaktadır.

3.4 Veri Analizi

Verinin toplanma yöntemi kadar biriken bilginin analiz edilme şekli de önem taşımaktadır. Çalışmada doküman analizi ve yorumlayıcı içerik analizi, taslak kılavuzun oluşabilmesi amacıyla başlıca çözümleyici olarak kullanılmıştır. Görüşmelerde, elde edilen bilginin ortaya konduğu betimsel analiz ile sorulardan

elde edilen bulguların değerlendirilip yorumlanarak sunulduğu içerik analizi bir arada kullanılmıştır. Kılavuza eklenebilecek dokümanlardan elde edilememiş dış değişkenlerin de görüşme verileri sayesinde elde edilmesi tasarlanmıştır. Araştırma analiz çeşitlemesi yapılarak yürütülmüştür. Çalışma kapsamında yapılan veri analizi Görsel 52’de izlenebilmektedir.

Görsel 52. Veri analizi (kişisel arşiv, 2023)

3.5 Bölüm Sonucu

Çalışma, ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinde yer alan geçici konutları konu edinmektedir. Geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde literatür ve saha uygulaması arasındaki eksiklerin bu alanda çalışan uzmanlar üzerinden tespit edilmesi ve bu eksiklere yönelik bir model önerisi getirilmesi esastır. Bu doğrultuda çalışma için yorumlayıcı bakış açısına açık anti-pozitivist düşünce sistemi ve tasarım için araştırma yaklaşımı uygun görülmüştür. Geçici konutlar bağlamında literatür ve saha uygulaması arasındaki eksikleri uzmanlar üzerinden anlamlandırmak çalışmanın derinlemesine incelemek istediği noktadır. Bu doğrultuda çalışma, konuyu bütüncül olarak farklı yönleriyle ve değişkenleriyle ortaya koyarak geçici konut tasarım ve uygulama sürecine yönelik bir model üretmektedir. Bu kapsamda elde edilen veriler tasarım araştırması çerçevesinde modelin ortaya konabilmesi amacıyla toplanmıştır.

Araştırma, acil durum barınma alanında çalışan uzmanların konu üzerindeki yetkinliklerini belirlemeye çalışma ve ülkemiz için nispeten yeni olan zorunlu göç bağlamında geçici konut kavramlarına bakış açısı geliştirme amaçları ile tasarım araştırmasının doğası gereği keşfedici ve tanımlayıcı nitelik göstermektedir. Veri toplama yöntemleri bakımından doküman inceleme ve yarı yapılandırılmış görüşme

olmak üzere başlıca iki metottan yararlanmaktadır. Doküman inceleme kapsamında toplanan başlıca veriler raporlar, kılavuzlar ve görsel materyaller olarak çeşitlenmektedir. Uzman görüşmeleri, literatür ve saha uygulaması arasındaki eksiklerin tespit edilip yorumlanması ve taslak kılavuzun geliştirilmesi adına uygun görülmüştür. Elde edilen veriler tasarım için araştırma yaklaşımı doğrultusunda ortaya konacak modele yardımcı olmuştur. Araştırma kapsamında yorumlayıcı içerik analizi başlıca çözümleyici olarak kullanılmış, analiz çeşitlemesi yapılmıştır.

Bu bölümde çalışma süresince kullanılan araştırma planı detaylıca verilmektedir. Sonraki bölümde yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analiz süreci aktarılacaktır.

4.BÖLÜM: BULGULAR

Bu bölümde uzman görüşmeleri sonucunda toplanan bulguların analiz süreci aktarılacaktır. Görüşme formunun yapısı gereği iki kısımda toplanan bilgiler, üç başlık üzerinden analiz edilecektir. Görüşmenin demografik bilgi kısmı, katılımcıların uzmanlık alanlarını, çalışma geçmişlerini ve altyapılarını ölçmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda öncelikle uzmanların alan altyapısına dair veriler analiz edilecektir. Görüşme soru formu ise üretilen taslak kılavuzun değerlendirmeye sunulduğu kısımdır. Uzman görüşmeleri sonucunda geçici konut tasarımında öncelikli kriterler başlığı ile bu kısımda toplanan bulgular aktarılacaktır. Görüşmecilerin modele dair genel izlenimleri ve görüşmelerden yapılan genel çıkarımlar ise kılavuza yönelik öneriler başlığı altında sunulacaktır.

4.1 Uzmanların Alan Altyapısı

Çalışma kapsamında yürütülen uzman görüşmelerinin ilk bölümünü demografik bilgi kısmı oluşturmaktadır. Bu kısımda sorulan sorular ile uzmanın alan ile ilişkisi ortaya konmaya çalışılmaktadır. Alan kapsamında sorgulanan başlıklar şunlar olmuştur;

- Uzmanlık alanı – eğitim durumu
- Çalışma süresi / ilgili kurumda çalışma süresi
- Ülkemizdeki geçici barınma merkezlerinde çalışma durumu
- Görev kapsamı
- Önemli kaynaklar / örnekler / ilk adımlar

Görüşme yapılan kişilerin gerçek uzmanlık alanları ile çalıştıkları kurum arasındaki ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Hangi kapsamda ne kadar zamandır çalıştıkları ve ülkemizdeki geçici barınma merkezlerinde aldıkları roller irdelenmiştir. Görev kapsamı sorularak merkezlerde yer alan görev tanımları da tespit edilmeye çalışılmıştır. Son olarak geçici barınma merkezlerinin kurulumunda uzman gözünden önemli görülen kaynaklar, örnekler ve ilk adımların belirlenmesi hedeflenmiştir. Demografik bilgi kısmı kapsamında sorulan sorular ekte sunulan görüşme formu üzerinden takip edilebilmektedir (EK-9).

Demografik bilgi kısmı kapsamında sorulan dokuz soru, betimsel analiz sürecinde tek tek ele alınmıştır. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar tablolar halinde sunulmuştur. Görüşme yapılan dokuz kişi, anonim olarak ele alınmış ve G1, G2, ... G9 şeklinde kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşmeler esnasında, konuyu anlamlandırmaya ve açmaya çalışan, fikir belirterek katkı koyan görüşmecilerin ifadelerine de analiz sürecinde yer verilmiştir.

Görüşme formunun demografik bilgi kısmındaki ilk soru ile görüşmecilerin uzmanlık alanlarını öğrenmek amaçlanmıştır. Yaptıkları iş ve aldıkları eğitimin ilişkisi kurulmak istenmiş, üniversitede okudukları bölüm sorulmuştur. Buna göre görüşmecilerden alınan yanıtlar Tablo 14'te okunmaktadır.

Uzmanlık	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
İnşaat Mühendisliği						+			
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		+							
Psikoloji			+						
Mimarlık				+	+	+			+
Mühendislik	+							+	
İşletme							+		

Tablo 14. Uzmanlık alanına ilişkin dönütler

Görüşmecilerin uzmanlık alanları sorulduğunda iki alan dikkat çekmiştir. Bunlar, mimarlık ve mühendislik dallarıdır. Başta inşaat mühendisliği olmak üzere farklı mühendislik grubundan kişilerin de alanda görev aldıkları görülmüştür. Göç alanında çalışan uzmanların psikoloji, siyaset bilimi ve işletme gibi sosyal bilimlerin farklı alanlarından da çıktığı dikkat çekmektedir. Öte yandan, geçici barınma alanında özelleşen ekibin mimar ve mühendislerden oluştuğu gözlenmiştir. Ancak uzmanlık dalları genel olarak listelendiğinde barınma alanında uzmanlığı olan meslek gruplarının az olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan uzmanların an itibariyle hangi kurumlarda çalıştıkları Tablo 15'te aktarılmıştır.

İlgili kurum	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
UNICEF	+								
AFAD		+		+					+
Göç İdaresi			+		+				
UNHCR						+			
Türk KIZILAY							+	+	

Tablo 15. Uzmanların an itibariyle çalıştığı kurumlar

Görüşmelerde ülkemizde geçici barınma alanında önemli olan AFAD, Türk KIZILAY ve Göç İdaresi'ne erişildiği, uluslararası bağlamda ise BM'ye ulaşıldığı görülmektedir. Buna göre geçici barınma alanında söz sahibi olan ulusal ve uluslararası platformlara erişilerek alanda etkin uzmanlarla görüşülmesi hedefine ulaşılmıştır.

Görüşmecilerin araştırma alanında geçirdikleri sürelerin an itibariyle çalışılan kurum ve araştırma alanı ile ilgisini kurabilmek amacıyla çalışma sürelerine ilişkin sorular sorulmuştur. Bu sorular Tablo 16,17 ve 18'de beşer senelik dilimlerle analiz edilmiş ve aktarılmıştır. Görüşme metninin ikinci sorusunda görüşmecilere ne kadar süredir çalışma hayatı içinde oldukları sorulmuştur. Uzmanların toplam çalışma süreleri Tablo 16'da gösterilmiştir.

Ne zamandır Çalışıyorsunuz?	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
0-5 Yıl									
5-10 Yıl			+						+
10-15 Yıl		+			+				
15-20 Yıl				+				+	
20-25 Yıl						+	+		
25-30 Yıl	+								

Tablo 16. Çalışma süresine ilişkin dönütler

Tablo 16 incelendiğinde görüşmecilerin 5 ile 30 yıl arasında çeşitli seviyelerde çalışma hayatında yer aldıkları görülmektedir. Bu durum farklı sürelerde iş deneyimine sahip olan uzmanların görüşlerinin çalışmaya dahil edildiğini göstermektedir.

Çalışmanın üçüncü sorusunda ilgili kurumda ne kadardır çalışıyor oldukları öğrenilmek istenmiştir. Görüşmecilerin an itibariyle buldukları kurumlarda ne kadar süre çalıştıkları beşer senelik dilimlerle analiz edilerek tablolatırılmıştır (Tablo 17).

İlgili kurumda ne kadardır çalışıyorsunuz?	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
0-5 Yıl			+	+			+	+	
5-10 Yıl					+				+
10-15 Yıl		+							
15-20 Yıl									
20-25 Yıl	+					+			
25-30 Yıl									

Tablo 17. İlgili kurumda ne kadardır çalıştıkları sorusuna ilişkin dönütler

Görüşme yapılan uzmanlar, göç alanında çalışan gerekli durumlarda geçici konut / geçici afet barınakları özeline yoğunlaşan, insani yardım alanında yapılan barınma eylemlerine aşına ya da inşa sürecinde bir şekilde yer almış kişilerdir. Bu kişilerin çalışma hayatında yer aldıkları toplam süre ve ilgili kurumda çalışma süreleri ölçülmeye çalışılmıştır. Tablo 16 ve 17 bir arada incelendiğinde, karşılaştırma yapılabilmektedir. Uzmanların geçici barınma alanında çalışma süreleri genel olarak çalışma hayatında yer aldıkları süreden azdır. Bazı görüşmecilerin önceden başka işlerde tecrübe kazanıp alana kaydıkları da görülmektedir. Bu durum acil durum barınma alanında eğitim alıp uzmanlaşan kadroların varlığını sorgulamamıza neden olmaktadır. Özelleşmiş bu alanda eğitim alıp çalışacak uzmanlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Uzmanlık alanında çalışma süresini tanımlayabilmek amacıyla beşinci soruda, görüşmecilerin geçici barınma merkezleri – geçici konut – geçici barınma alanında çalıştıkları zaman sorulmuştur (Tablo 18). Görüşme sorusunda geçici barınma ön plana çıkarılsa da görüşmeciler soru kapsamını göç alanında çalışma süresi ile eş değer yorumlamıştır. Bu durumun, alanda çalışan uzmanların göç kapsamında geniş ölçekte çeşitli çalışma alanlarına kaydırılabilmelerinden kaynaklandığı gözlenmiştir. Görüşmecilerin çalışma hayatlarının ne kadarlık bir kısmında acil durum barınma alanında yer aldıkları öğrenmek istenmiş, tablolaştırılarak aktarılmıştır (Tablo 18).

	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
Kaç yıldır geçici barınma merkezleri - geçici konut – geçici barınma alanında çalışmaktasınız?									
0-5 Yıl				+			+	+	
5-10 Yıl		+	+		+				+
10-15 Yıl									
15-20 Yıl									
20-25 Yıl	+					+			
25-30 Yıl									

Tablo 18. Kaç yıldır geçici barınma alanında çalışmaktasınız sorusuna ilişkin dönütler

Çalışma süresine ilişkin bulgular Tablo 16, 17 ve 18’de aktarılmıştır. Özellikle Tablo 17 ve 18’de görüşmecilerin ilgili kurumda ve geçici barınma alanında ne kadar süre yer aldıkları ölçülmeye çalışılmıştır. Bu iki tablo bir arada incelendiğinde görüşmecilerin büyük çoğunlukla ilgili kurumda çalışmaya başladıktan sonra geçici barınma alanına yöneldikleri / yönlendirildikleri ortaya çıkmaktadır.

Görüşmecilerin çalışma geçmişlerini irdelemek amacıyla nerelerde çalıştıkları sorulmuştur. Buna göre görüşmecilerin an itibariyle ve daha önce çalıştıkları kurum ile kuruluşlar Tablo 19'da görülmektedir.

Nerelerde çalıştınız?	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
STK	+		+						
Devlet	+			+					
Özel sektör	+			+	+		+	+	+
UNICEF	+								
AFAD		+		+					+
Göç İdaresi			+		+				
UNHCR						+			
Türk KIZILAY							+	+	

Tablo 19. Nerelerde çalıştınız sorusuna ilişkin dönütler

Görüşmecilerin geçici barınma ile ilgili kurumlarda çalıştıkları görülmüştür. Listelenen kurum ve kuruluşlar birbiri ile iş birliği içerisinde hareket eden, acil durum barınma alanında söz sahibi kurumlardır. Tablo 19 incelendiğinde görüşmecilerin daha önce farklı kurumlarda da çalıştıkları dikkat çekmektedir. Ayrıca kurumların çeşitliliği ulaşılmak istenen uzman kitleye ve alanda öncül platformlara erişildiğini de göstermektedir. Görüşmecilerin mevcutta çalıştıkları kurumlara ek olarak özel sektör ve alanla alakalı farklı sivil toplum kuruluşlarında (STK) da rol aldıkları dikkat çekmiştir. Ülkemizde AFAD, Göç İdaresi, Türk KIZILAY uluslararası platformda ise BM'ye bağlı UNHCR ve UNICEF'te çalışan uzmanlarla görüşmeler gerçekleştirilmiş, böylece farklı bakış açılarından görüş ve önerilere ulaşılmıştır.

Görüşmecilere ülkemizde 2012 yılı itibariyle kurulan geçici barınma merkezlerinin hangilerinde görev aldıkları sorulmuş, cevaplar tablolastırılarak aktarılmıştır (Tablo 20).

	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
Ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinin hangilerinde görev aldınız?									
Gaziantep Karkamış		+							
Gaziantep Nizip I		+							
Gaziantep Nizip II		+							
Gaziantep İslahiye		+							
Kahramanmaraş Merkez		+							+
Malatya		+							
Hatay Yayladağ		+							+
Hatay Boynuyoğun (Altınözü)			+						+
Hatay Apaydın			+						+
Şanlıurfa Ceylanpınar					+				
Osmaniye Cevdetiye									+
Kilis Elbeyli									+
2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası kurulan yerleşkeler				+		+	+	+	+

Tablo 20. Ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinin hangilerinde görev aldınız sorusuna ilişkin dönütler

Uzmanların alanda çalışma süreleri ve Türkiye'deki geçici barınma merkezlerinin değişkenliği göz önüne alındığında görüşmecilerin görev aldığı merkezlerin oldukça çeşitlendiği görülmüştür. Dört görüşmeci, ülkemizde yer alan kimi hala açık kimi kullanım dışı kalmış yerleşkelerde görev aldığını belirtmiştir. Bir görüşmeci sınır dışı faaliyetlerde etkin olduğu için cevapları tabloya dahil edilmemiştir. Ülkemizde yaşanan Kahramanmaraş depremleri sonrasında geçici barınma uzmanlarının çoğu deprem akabinde kurulan geçici barınma alanlarında görev almıştır. Görüşme gerçekleştirilen dört uzman, Kahramanmaraş depremleri sonrasında görev aldığını

belirtmiştir. Soru kapsamında mülteci yerleşkeleri öncelikli tutulsa da yaşanan kriz sonrasında görüşmecilerin güncel çalışma alanları da göz ardı edilmemiştir. Tablo 20’de deprem sonrası kurulan yerleşkelerde de görev alan uzmanlar olduğu görülmekte, bu durum mültecilere kurulan yaşam alanları ile afetzedelere sunulan geçici yaşam alanlarında görev alan uzman grupların birbiri ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Tablodan takip edilebileceği gibi bazı görüşmecilerin iki alanda da geçici barınma merkezlerinde görev aldığı görülmüştür.

Yedinci soruda geçici barınma merkezlerinde görev yapan uzmanların, ne kapsamda görev aldıkları sorulmuştur (Tablo 21).

Ne kapsamda görev aldınız?	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
Uygulama	+			+		+	+	+	+
Teknik Yardım	+			+		+			
Danışman	+			+	+	+			+
Koordinasyon		+							
Denetleme		+							+
Psikososyal Destek Programı			+						
Kapatma					+				
AR-GE							+	+	

Tablo 21. Ülkemizde kurulan geçici barınma merkezlerinin hangilerinde ne kapsamda görev aldınız sorusuna ilişkin dönütler

Geçici barınma alanında, yerleşkelerin planlama aşamasından denetleme ve kapatılma sürecine kadar farklı fazlarda görev alan yetkililere ulaşılmıştır. Görüşmecilerin sahada yer aldıkları, teknik yardım sağlayarak yapıların gelişim ve uygulama sürecine katkı koydukları Tablo 21’de görülmektedir. Görüşmecilerin tek bir kapsamda görev almadıkları, farklı aşamalarda da sürece dahil oldukları dikkat

çekmiştir. İkinci bir rol üstlenerek danışmanlık ve denetleme alanında da etkin oldukları görülmüştür.

Demografik bilgi kısmının sekizinci sorusunda, merkezlerde görev alan görüşmecilere hangi görevlerdeki şahıslarla iletişimde kaldıkları ve hangi görevlerde yer alan kişilerle görüşülmesini önerdikleri sorulmuştur. Bu soru ile amaçlanan nokta, acil durum barınma alanında kilit rol oynayan görev tanımını öğrenmek olmuştur. İlgili soruya verilen cevaplar Tablo 22’de görülmektedir.

Hangi görevlerde yer alan kişilerle görüşülmesini önerirsiniz?	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
Yönetim		+		+					
AFOM (Afet Koordinasyon Merkezleri)								+	
Güvenlik		+							
Hedef Kitle	+	+				+			
İlgili Kamu Kurumlarındaki Destek Hizmet Birimleri				+					+
Teknik Personel					+	+			
AR-GE								+	

Tablo 22. Hangi görevlerde yer alan kişilerle görüşülmesini önerirsiniz sorusuna ilişkin dönütler

Geçici barınma alanında hangi görev grubundaki kişilerle görüşülmesi gerektiğine dair soruya farklı yanıtlar verilmiştir (Tablo 22). Bunlardan başlıcaları, geçici barınma merkezlerinin kurulumunda çalışan ve görüşmecileri de kapsayan teknik personeller, ülkemizdeki merkezleri ve erişimi kontrol eden yönetim mekanizması, çalışma alanı ile ilgili yardımcı diğer kamu kuruluşlarındaki destek birimleri olarak sıralanmıştır. Görüşmecilerden ağırlıklı olarak alınan bir diğer yanıt dikkat çekmiştir. Soru kapsamında, konu ile ilgili görev alan kişiler ve pozisyon tanımı istenmesine

rağmen görüşmecilerden hedef kitle yanıtı da alınmıştır. Bu durum, konunun hedef kitle için öneminin uzmanlar tarafından bilindiğini vurgulamaktadır.

Görüşmecilerden G2 sekizinci soruya yönelik düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Açıkçası ben daha çok yönetim boyutuyla çalıştığım için genelde yöneticileri ile görüştüm ama sağ olsunlar beni gezdirdiler. Kamp içinde birebir Suriyeliler ya da Türkmenlerle de orada görüştüm. Güvenlikler her zaman kampın içinde, her zaman en çok aslında orada olan bitene en yakından güvenlikler şahit. Sizininki daha tasarımsal bir şey olduğu için bence kendileriyle yani orada barınan sakinleriyle görüşmeniz daha faydalı olur, görüşebilirsiniz. Çünkü hani, çektikleri sıkıntıları ya da avantajlı yönlerini onlar en yakından bilirler. Ünitelerde yaşayan onlar neticede...

Bölüm kapsamında sorulan son soru, geçici barınma merkezlerinin kurulumunda ilk adımı öğrenmek üzerine olmuştur. Merkezlerin kurulmasına ilk etapta nereden başlanması gerektiği sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar Tablo 23'te aktarılmıştır.

	Görüşmeciler								
	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
Geçici barınma merkezlerinin kurulumunda işe nereden başlanmasını önerirsiniz?									
Hedef Grup	+	+	+			+	+	+	+
Alan Seçimi		+	+	+	+				+
Kaynaklar						+		+	
İhtiyaç Tespiti			+				+		+

Tablo 23. Geçici barınma merkezlerinin kurulumunda işe nereden başlanmasını önerirsiniz sorusuna ilişkin dönütler

Uzmanların büyük çoğunluğu soruya hedef kitle ile görüşülmesi yönünde yanıt vermiştir. Alınan cevaplarda ikinci en önemli etkenin alan seçimi olduğu görülmüştür. Görüşmecilere göre geçici barınma merkezlerinin kurulumda işe başlanacak nokta, hedef grubun tanımlanması ve buna göre arazi seçiminin yapılmasıdır. Özellikle G2, alan yani arazi seçimi ile başlanmasının uygun olduğunu bunun için kamp yerini kullanacak kitlenin tanımlanmasının önemli olduğunu söylemiştir. Mültecilerin kullanacağı geçici barınma merkezlerinin, misafir toplumun sosyo-ekonomik yapısını etkilemeyecek şekilde şehir merkezinden izole ancak güvenliği sağlayacak kadar sınırdan içeride konumlanması gerektiğini belirtmiştir.

Görüşmecilerden G1, merkezlerin kurulumunda ya da bu kapsamda yapılması planlanan eylemlerde, ilk adımın hedef grubun tanımlanması ve iletişim olması gerektiğini vurgulayarak soruya yönelik düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

...Uluslararası standartlar çalışabilir veya çalışmayabilir. Bazı yerlerde çalışabilir, ancak bazı yerlerde çalışmayabilir. Kültür nedeniyle, kapasite nedeniyle, mevcut kaynaklar nedeniyle... nüfusun veya etkilenen insanların ihtiyaçları ile mevcut kaynaklar arasında çok fazla şey var... iyi bir tasarım bu ikisinin iyi uyuşmasından çıkar.

G3 ise hedef kitlenin önemi, ihtiyaç tespiti ve alan seçimini vurgulayarak bu konudaki fikirlerini şu şekilde dile getirmiştir:

Yani bu merkezlerin kim için kullanacağı önemli. ... Biraz daha teknik terim olarak uluslararası koruma kapsamındaki kişiler için mi geçici koruma kapsamındaki kişiler için mi? orada verilecek hak ve hizmetler işte yemektir barınmadır sudur elektriktir onların değerlendirilmesi için de öncelikle bir ihtiyaç tespitinin yapılması gerektiğini düşünüyorum. ... Belki minimal harcama düzeyinde işte uluslararası kurumların belki fonları ile birlikte onların uzmanları ile birlikte onların teknik eksperleriyle birlikte ihtiyaç değerlendirmesi sonrası bir alan belirlenebilir.

Alan seçimi ise öncelikli olarak belirtilen bir diğer unsur olmuştur. Arazi seçiminin görüşmeciler tarafından en az hedef grup kadar öncelikli tutulduğu görülmüştür. Alınan yanıtlar arasında ihtiyaç tespiti ve kaynaklar da yer almıştır. Sorulan soru yerleşke kurulumunda ön planda tutulan noktaların belirlenmesi adına önemli görülmüştür. Özellikle ülkemizde uzmanların hangi noktaları öncelikli tuttuklarının belirlenmesi adına faydalı olmuştur. Dünyadaki uluslararası kaynak ve örneklerin geri planda tutularak öncelikle hedef grup ve alan seçiminin ön plana alındığı görülmüştür. Araştırma sonucunda üretilmesi hedeflenen çalışma ülkemizin kullanımına yönelik olacağından, bu sorudan elde edilen çıkarımların modele eklenmesi öncelikli tutulmuştur.

Görüşme formunun demografik bilgi kısmında sorulan sorular ve analizleri yukarıda aktarılmıştır. Uzmanların alan ile ilişkisi ortaya konmaya çalışılarak uzmanlık alanı- eğitim durumu, çalışma süresi, geçici barınma merkezlerindeki görev durumları ve kapsamları, merkez kurulumunda ilk adımlar gibi birtakım başlıkların sorgulaması yapılmıştır.

Görüşme yapılan uzmanların öncelikle mühendis-mimar kökenli olduğu, alanda çalışan diğer uzmanların ise sosyal bilimler kökeninden geldiği görülmüştür. Eğitim durumu – uzmanlık alanı incelendiğinde barınma alanında uzmanlığı olan grupların az kaldığı dikkat çekmiştir. Alanda çalışan iç mimarlara denk gelinmemiş, dokuz

görüşmeciden dört tanesi mimarlık alanında eğitim görmüştür. Görüşmeciler, erişilmek istenen geçici barınma alanında söz sahibi kurumlarda çalışan uzmanlardır. Çalışma süreleri ve daha önce nerelerde çalıştıkları incelendiğinde farklı yaş grubundan çeşitli seviyede iş tecrübesine sahip bir görüşmeci gruba ulaşıldığı görülmektedir. Uzmanların eğitim alanları göz önüne alındığında göç konusunda tecrübe ile deneyim kazandıkları gözlenmiştir. Daha önce farklı alanlarda iş tecrübelerine sahip olmaları alandaki katkı ve görüşlerini zenginleştiren bir unsur olarak da değerlendirilmektedir. Ancak acil durumda barınma konusu, eğitim seviyesinden çalışma hayatına, mekân tasarım disiplinlerinden beslenmesi gereken bir araştırma ve geliştirme alanıdır. Bu alanda eğitim görmüş kişilerin çalışma hayatı içinde uzmanlaşması daha doğru bir yaklaşımı doğuracaktır.

Saha tecrübeleri sorulduğunda ülkemizdeki çeşitli yerleşkelerde buldukları görülmüştür. Özellikle 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında görüşmecilerin deprem özelinde çalışmaya kaydırıldığı dikkat çekmiştir. Bu durum ülkemizde her çeşit krizde, kurulması planlanan yerleşkelerin aynı platformlar aracılığı ile yapılandırıldığını da göstermektedir.

Görüşmecilerin genelinin uygulama, teknik destek ve danışmanlık kapsamında görev alması erişilmek istenen kitle ile görüşüldüğünün bir diğer göstergesi olmuştur. Görüşmeciler yönetim mekanizması, hedef kitle ve teknik personel ile görüşülmesinin alanda bilgi üretimine katkı koyacağını belirtmiştir. Buna ek olarak işe başlarken en önemli noktaların sırası ile hedef grup, alan seçimi, ihtiyaç tespiti ve kaynaklar olduğunun altı çizilmiştir. Analizlerde görüşmecilerin fikirleri yer yer aktarılmaya çalışılmıştır.

4.2 Uzman Görüşmeleri Sonucunda Geçici Konut Tasarımında Öncelikli Kriterler

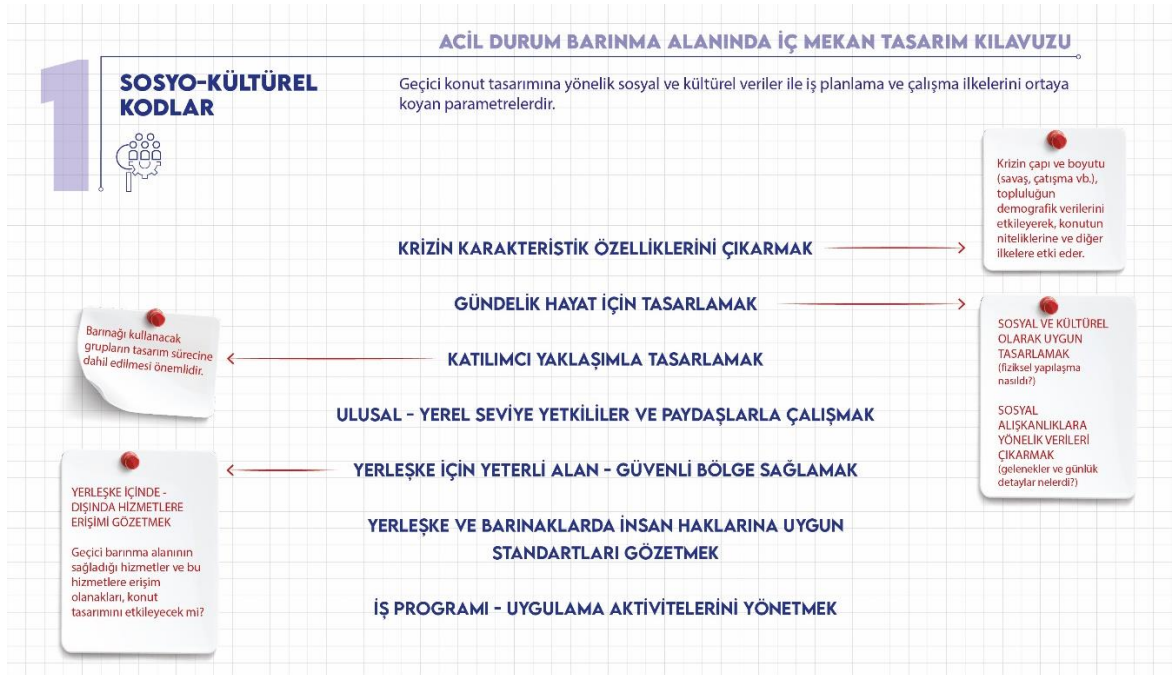
Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerin ikinci kısmı olan görüşme soru formu bölümünden elde edilen bulgular ve analizi bu başlık altında aktarılmaktadır. Görüşme formunun ikinci kısmında amaç, üretilen taslak kılavuzu uzmanlara sunarak geliştirmek olmuştur. Bu doğrultuda görüşmecilere yedi soru yöneltilmiştir (EK-9). İlk olarak acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzu genel olarak sunulmuş, başlık ve içerik ilişkisi irdelenmiştir. Sonraki beş soruda her bir

temel başlık ve içerikleri detaylıca sorulmuştur. Yedinci soruda ise genel görüş ve öneriler alınmak istenmiştir. Bu kısımda temel başlıklara dair sorulan beş sorunun bulguları aktarılmaktadır.

Görüşme soru formu kapsamında sorulan ilgili beş soru, analiz sürecinde tek tek ele alınmıştır. Taslak kılavuzun temel başlıkları olan, sosyo-kültürel kodlar, yaşam alanı, kullanıcı gereksinimleri, malzeme ve inşa faktörü ile çevresel faktörler analiz sürecinde temalar olarak değerlendirilmiştir. Görüşmecilerin hangi prensiplere yönelik fikir belirttiği tablolar halinde aktarılmaktadır (Tablo 24-25-26-27-28). Bu fikirlerin, prensip hakkında ek açıklama talep etme, prensibi önemli bulma ya da anlamlandıramama şeklinde çeşitlendiği görülmüştür. Elde edilen bulgular, konuyu açarak fikir belirtip katkı koyan görüşmecilerin söylemleri ile ilgili başlıklar altında aktarılarak analiz edilmektedir.

4.2.1 Sosyo-Kültürel Kodlar

Görüşme sürecinde uzmanlara ilk olarak acil durum barınma alanında iç mekân tasarım kılavuzunun taslağı sunulmuştur. Kılavuz içeriği ve formatı aktarıldıktan sonra “‘Sosyo-Kültürel Kodlar’ konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?” sorusu çerçevesinde kılavuzun ilk başlığına dair değerlendirmeler istenmiştir (Görsel 53).

Görsel 53. Sosyo-kültürel kodlar başlığı soru şablonu (kişisel arşiv, 2023)

Soru kapsamında sosyo-kültürel kodlar konu başlığı ve içeriği açıklanmıştır. Görüşmecilerin hazırlanan şablonu ve notları okuması sağlanmış, ardından içeriğe yönelik görüşler toplanmıştır. Tablo 24'te görüşmecilerin ilgili başlık altında hangi notlara ya da ilkelere yönelik görüş bildirdiği özetlenmektedir. Bulgular görüşmecilerin söylemleri ile aktarılmaktadır.

		Görüşmeciler								
NOTLAR		G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR	Krizin karakteristik özelliklerini çıkarmak				+	+			+	+
	Gündelik hayat için tasarlamak				+	+		+	+	+
	Katılımcı yaklaşımla tasarlamak		+	+	+	+		+	+	+
	Ulusal yerel seviye yetkililer ve paydaşlarla çalışmak					+		+		+
	Yerleşke için yeterli alan güvenli bölge sağlamak					+			+	+
	Yerleşke ve barınaklarda insan haklarına uygun standartları gözetmek					+			+	+
	İş Programı – uygulama aktivitelerini yönetmek				+	+			+	+

Tablo 24. Sosyo-kültürel kodlar notlarına yönelik bulgular (kişisel arşiv, 2023)

Başlık kapsamında yer alan prensiplerden katılımcı yaklaşımla ilgili olan not hakkında düşüncelerini G3 şu şekilde ifade etmiştir:

...Katılımcı yaklaşımla tasarlamak noktası, hani kullanacak grupların tasarım sürecine dahil edilmesi göç anlamında göçmenlerin kullanacağı bir geçici barınma merkezi kapsamında çok uygun olmuyor. Çünkü halihazırda işte savaştan veya yaşadığı herhangi bir krizden dolayı ülkeye gelmiş yani göç etmiş ve geçici bir barınma merkezinde kalacak kişiler çok fazla dağılır, ortak bir noktada hassas durumda olan kişiler için söylüyorum çok fazla bir karşılığı olacağını düşünmüyorum.

Tasarım sürecinin katılımcı yaklaşım ile uygulanmasının zorunlu göç ve mültecilik kapsamında zor olduğu belirtilmiştir. Yine katılımcı yaklaşımla ilgili nota dair olan bir başka görüş, maddelerin birleştirilmesi yönünde olmuştur. Başlıkta yer alan notlardan birleştirilmesi gerekenler olduğuna yönelik önerisini G4 şu şekilde belirtmiştir:

Gündelik hayat için tasarlamak, katılımcı yaklaşımla tasarlamak... Ben olsam bu ikisini birleştirdim. ... Kullanıcının günlük yaşantısının nasıl olduğunu bilmek gerekiyor ki gündelik hayat için tasarlayabilelim. ... Gündelik hayat dediğimiz şey, katılımcılarının bilgisidir zaten oradan bilgi almadan gündelik hayatının nasıl olduğunu bilemeyiz.

Katılımcı yaklaşım hakkında G8, AR-GE çalışmaları sonucunda geliştirdikleri barınaklarda kullanıcı geri dönüşlerini dikkate aldıklarını belirtmiştir. Geliştirilen tasarımlarda çocuk salıncağı kurulabilmesi için iskelet sistemine aparat eklenmiş, barınak duvarlarında sırt dayanağı olması için fazladan profil eklentileri yapılmıştır. Hane halkı ve ihtiyaçlarının barınaklar tasarlanırken değerlendirildiğinden bahsedilmiştir.

Görüşmecilerin üzerinde en çok yorumda buldukları madde 'katılımcı yaklaşımla tasarlamak' ifadesi olmuş ve bu noktada ek açıklama talep edilmiştir. Katılımcı yaklaşım ifadesi uluslararası bağlamda, alanda çalışan uzmanların en çok karşılaştıkları terimlerden biridir. Barınağı kullanacak kitlelerin tasarım sürecine katılmalarını ifade etmektedir. Ancak bu başlık altında sıkça sorgulanması hem bilinirliğinin az olduğunu hem de açıklanması gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle katılımcı yaklaşım ifadesi ile kapsamının net bir şekilde detaylandırılmasının gerekli olduğu görülmüştür. Ayrıca ilgili başlık altında en çok üzerinde durulan ve başlık ile ilişkisi sorgulanan noktalardan biri sosyo-kültürel kodlar altındaki 'iş programı-uygulama aktivitelerini yönetmek' maddesi olmuştur. Bu noktada ek açıklama gerektiren ve kafa karıştıran maddeler belirlenmiştir. Bahsi geçen maddenin başlık altında anlamlandırılmadığı görülmüştür. Aynı zamanda maddenin uygulanabilirliği de sorgulanmıştır. İlgili maddenin neden bu başlık altında yer aldığı ve hangi maddelerle ilişkilendiği noktasında ek açıklama getirilmesi gerekmiştir. Katılımcı yaklaşım ile tasarlamak maddesi ile iş programı ilkesinin ilişkisi de konu içeriğinde açıklanmıştır. Sosyo kültürel kodlara göre iş planlama yapılması esasına dayanan son madde ile ilgili G8, "...kurulumda oradaki yetkin kişilerin talimatları doğrultusunda işin içine katılabilir ama organizasyonu onlara bırakamayız..." diyerek katılımcı yaklaşımın organizasyon içeriğindeki yerine dikkat çekmiştir. Bu doğrultuda katılımcı yaklaşım ve iş programı-uygulama aktivitelerini yönetmek ilkelerinin yeri ve içeriğinin tekrar ele alınması uygun görülmüştür.

Krizin çapı ve boyutunun çok önemli olduğunu belirten G9 gibi G8 de görüşünü, "... burada ifade ettiğiniz krizin çapı ve boyutu çok önemlidir, yapılacak eylem için

öncelikle bunun analiz edilmesi gereklidir.” şeklinde ifade etmiştir. Krizin genel hatlarını belirlemeye yönelik maddenin ilk adımda yer alması olumlu bulunmuştur.

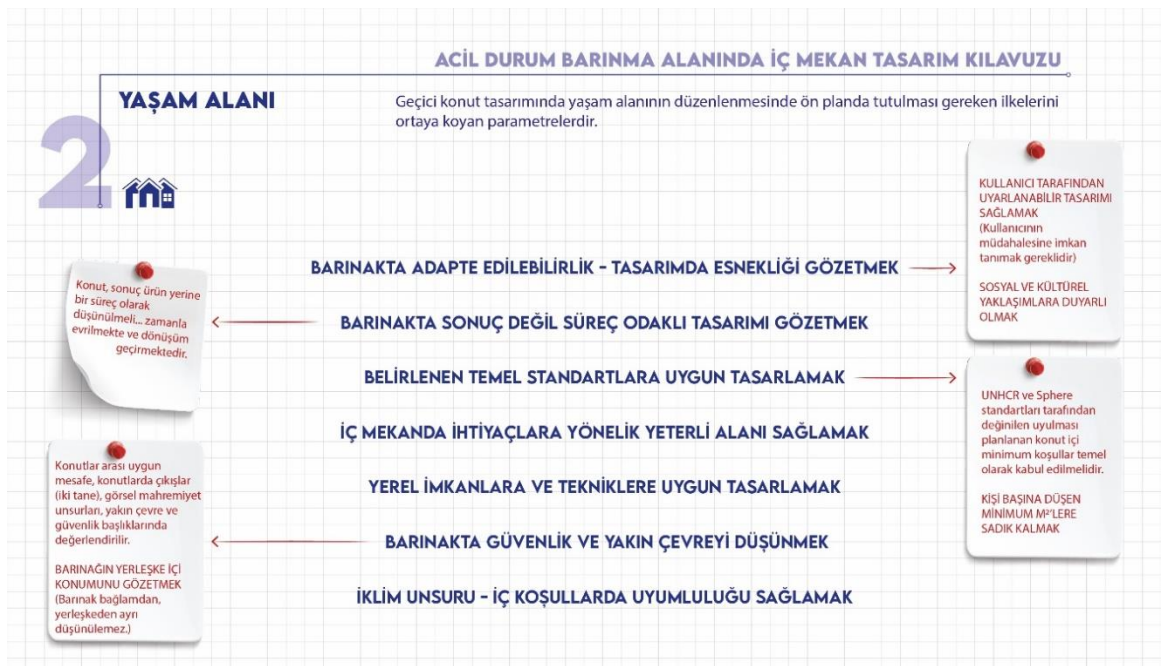
Görüşmecilerin sosyo-kültürel kodlar başlığına yönelik genel değerlendirmesi, başlık ve içeriğindeki maddeler irdelendikten sonra alınmıştır. Sosyo-kültürel kodlara yönelik genel görüş, yeterli ve gerekli olduğu yönünde olmuştur. Görüşmecilerden G1, sosyo-kültürel kodlar ile kullanıcı gereksinimlerinin ilişkilendirilebileceğini şu şekilde ifade etmiştir:

Kullanıcı ihtiyaçları ile sosyo-kültürel kodlar arasında bir fark görmüyorum. Bu birleştirilebilir... Çünkü öncelikle kılavuz tek kişi için bir yapı geliştirmiyor. Yani bireysel bazlı değil. Kullanıcı da topluluğun bir parçası. Bu nedenle iki başlık bir arada ele alınabilir.

Bu noktada başlığın ve içeriğin gerekli olduğu doğrulanmış, açıklama getirilmesi gereken maddeler belirlenmiş, başlığın diğer başlıklarla birleşebileceği ihtimali açık bırakılmıştır.

4.2.2 Yaşam Alanı

Görüşme formunun üçüncü sorusu, taslak kılavuzun ikinci konu başlığının değerlendirilmesi için düzenlenmiştir. “Yaşam Alanı’ konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?” sorusu doğrultusunda kılavuzun ikinci başlığına yönelik değerlendirmeler istenmiştir (Görsel 54).

Görsel 54. Yaşam alanı başlığı soru şablonu (kişisel arşiv, 2023)

Görüşme soru formunun üçüncü adımında yaşam alanı başlığı ve içeriği açıklanmıştır. Görüşmecilerin içeriği okuması istenmiş, ardından maddelere yönelik görüşler toplanmıştır. Tablo 25'te görüşmecilerin ilgili başlık altında hangi notlara ya da ilkelere yönelik görüş bildirdiği özetlenmektedir. Bulgular görüşmecilerin söylemleri ile aktarılmaktadır.

		Görüşmeciler								
NOTLAR		G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
YAŞAM ALANI	Barınakta adapte edilebilirlik – tasarımda esnekliği gözetmek		+		+	+		+	+	+
	Barınakta sonuç değil süreç odaklı tasarımı gözetmek		+	+	+	+		+		
	Belirlenen temel standartlara uygun tasarlamak					+		+		+
	İç mekânda ihtiyaçlara yönelik yeterli alanı sağlamak				+			+	+	+
	Yerel imkanlara ve tekniklere uygun tasarlamak							+		+
	Barınakta güvenlik ve yakın çevreyi düşünmek				+	+		+	+	+
	İklim unsuru- iç koşullarda uyumluluğu sağlamak		+				+			+

Tablo 25. Yaşam alanı notlarına yönelik bulgular (kişisel arşiv, 2023)

Barınakta esneklik ve adapte edilebilirliğin kesinlikle gerekli olduğu konusunu vurgulayan G2, sosyal ve kültürel durumlara duyarlı tasarım konusunda fikirlerini şu şekilde dile getirmiştir:

Suriyeli aileler çok geniş aileler, biz bir gidiyorduk bir çadırdan ya da konteynerden 10 çocuk çıkıyordu. Türkiye'de de Van depreminde yaşamıştık bunu. O zaman da Van'daki aileler Türkiye ortalamasının üzerinde geniş aileler, çok çocuklu aileler. ... Dört kişilik ya da iki kişilik aileye vereceğimiz konteyner ile beş altı çocuklu bir aileye vereceğimiz konteyner ya da çadır aynı şartları sağlamıyor. Yani buna göre ayrı bir tarz üretim olabilir mi? Olmalı bence.

Barınakta adapte edilebilirlik konusunda, G7 fonksiyonellik vurgusu yapmış, süreç odaklı tasarım ilkesinin de fonksiyonellik ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Her iki maddede de değinilen fonksiyonellik kodlaması, uzmanların daha alışkın olduğu bir tanım olarak karışımıza çıkmıştır. İlgili maddelerin açıklamasında ya da içeriğinde

fonksiyonellik ifadesinin yer almasının, kılavuz kullanıcı açısından olumlu olacağı düşünülmüştür. G7, 'iç mekânda ihtiyaçlara yönelik yeterli alanı sağlamak' ifadesinin önemli olduğunu vurgulayarak AR-GE çalışmalarında iç mekânın kullanışlı olmasını sağlamaya özen gösterdiklerini belirtmiştir.

Barınakta süreç odaklı tasarımı gözetmek konusunda kullanıcıyı sınırlamanın önemine değinen G4 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir, "... Şuraya bir sundurma atıyor, buraya bir oda yapıyor kendine... Onun da gelişme alanını sınırlamakta fayda var. Mesela yola doğru taşmasını diye bir şey yapılabilir.". Süreç odaklı tasarım konusunda, bireylerin yaşam mekânını plansız genişletme potansiyeli vurgulanarak özensiz ve düzensiz büyümenin önüne geçmek adına kullanıcının belirli bir imkân dahilinde sınırlanması gerektiği belirtilmiştir.

İç mekânda alan ihtiyacı prensibine yönelik G3, "...özellikle işte iç mekândaki ihtiyaçlar kısmında belki çocuk dostu alanları mutlaka eklemek gerektiğini düşünüyorum..." şeklinde bir öneri aktarmıştır. İlgili maddeye kadın, çocuk gibi alt başlıklar ya da açıklamalar eklenerek ihtiyaç sahiplerinin tanımlanmasının, kılavuz kullanıcısı açısından yönlendirici olacağı görülmüştür.

İç mekândaki kurguya yönelik G9 görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

Mesela yaşam alanına en azından tefrişatla çalışıldığı için işte minimum dahi olsa bir oturma kısmı mutfak nişi, işte ıslak hacmi ve yatak odasında yatak dolapların sığıdığı minimum kapasitede şeye göre bir konteyner ya da işte çadır -geçici barınma merkezinin malzemesi neyse- ona göre tasarlanıp yapılıyor zaten.

Bu doğrultuda iç mekânda ihtiyaçlara yönelik uygun m² ve fonksiyonlar gibi insani standartların sağlandığına dikkat çekilmiştir.

Yapılan görüşmelerde kurumların kendi standartlarını oluşturmaları hakkında farklı bir noktaya da vurgu yapılmıştır. G9 'belirlenen temel standartlara uygun tasarlamak' prensibine farklı bir açıdan yaklaşarak kurumların kendi tecrübe ve deneyimleri ile oluşturdukları standartların ön plana çıktığını, yaşam alanı başlığındaki diğer maddelerin de belirlenen bu standartlar üzerinden oluşturulduğunu vurgulamıştır. Konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

...Tecrübeyle beraber kendimiz bir standart oluşturduk. Bu kendi standardımız. ... En basiti iki konteyner sırt sırta verilince aradaki mesafe... bir buçuk yapıyorduk, ilkinde bir buçuk yaptık mesela orada bir sıkıntı çıkınca alt yapıda kazmak oraya tekrar hani eski haline getirmek vesaire sıkıntı olunca onu iki metreye çektik gibi.

... Kendimiz bir standart oluşturduk ... tamamen kendi tecrübemiz Türkiye içindeki tecrübelerden.

İklim unsurunun mekânın biçimlenişine etkisi vurgulanmıştır. Konu başlığında iklim unsuru notuna yönelik düşüncelerini G2 şu şekilde ifade etmiştir:

Bu konuda çalışırken ben, mevsimler koşullar çok önemli, onu anlamıştım. Türkiye’de bir sürü iklim kuşağı var mesela. Karasal iklimin yaşandığı yerde ayrı, çok nemli yerde daha rahat olur diye düşünüyordum. Daha ılıman, nemli ama öyle olmuyormuş. Orada da ona göre malzeme kullanılmadığı zaman rutubet çekiyor ve çok kısa sürede pert oluyor o barınma ünitesi aslında... Karasal iklimde zaten kışlar çok soğuk. Yani ona göre bir ısıtma sistemi olması gerekiyor. Bunda çok sıkıntılar da oluyor, biliyoruz ki çadır ısıtılırken yangın vs bir sürü sıkıntılı şey oluyor. İşte kaçak elektriği oluyor.

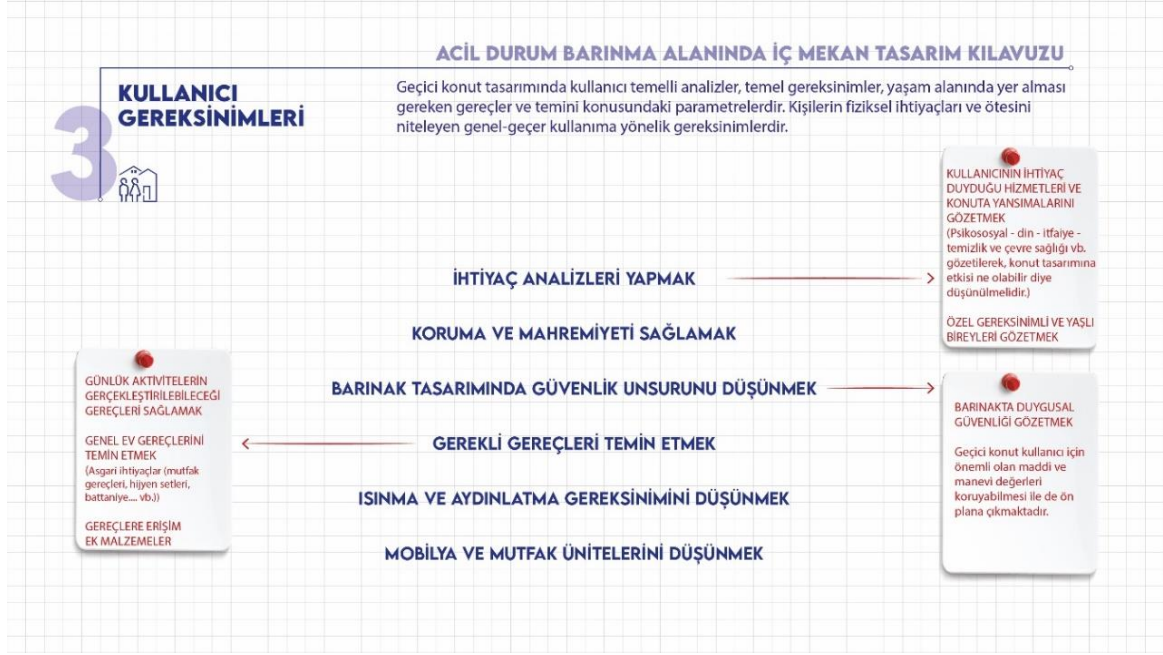
Bu doğrultuda üzerinde en çok yorum yapılan madde barınakta süreç odaklı tasarım olmuş, görüşmeciler kullanıcının kontrolsüz genişlemesinden kaçınmak için sınırları çizilmiş bir esneklik getirmenin önemine vurgu yapmışlardır.

Görüşmecilerin üzerinde en çok durdukları ilkeler, ‘barınakta adapte edilebilirlik’ ve ‘süreç odaklı tasarımı gözetmek’ ifadeleri olmuştur. Çoğu durumda bu iki maddenin aynı noktaya referans verdiği belirtilmiştir. Yaşam alanının süreç içerisinde değişme potansiyeli ve konutun bu değişime ayak uydurabilme kabiliyeti en çok tartışılan noktalardan olmuştur. Uzmanların özellikle vurguladıkları konulardan olduğu düşünüldüğünde geçici konutun adaptasyonunun önemli ve bilinir bir problem olduğu görülmektedir. Bu durum ortaya konan araştırmanın gerekliliğini de göstermektedir.

En çok üzerinde durulan bir diğer ilke iç mekânda yeterli alan oluşturulması konusu olmuştur. Bu noktada iç mekân tasarımının yaşamın her alanında önemli ve öncelikli hale geldiği de görülmektedir. Aynı zamanda barınakta güvenlik konusu oldukça önemli bulunmuştur. Başlık altında yer verilen neredeyse her maddeye yönelik görüş belirtilmiştir. Yaşam alanı başlığına yönelik genel düşünce, yeterli olduğu yönünde olmuştur. Bu noktada birleştirilmesi gereken maddeler olduğu ve ek açıklamalara ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

4.2.3 Kullanıcı Gereksinimleri

“Kullanıcı Gereksinimleri” konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?” sorusu ile kılavuzun üçüncü başlığı ve içeriğine yönelik değerlendirmeler toplanmıştır (Görsel 55).

Görsel 55. Kullanıcı gereksinimleri başlığı soru şablonu (kişisel arşiv, 2023)

Kullanıcı gereksinimleri başlığı ve içeriği açıklanmış, görüşmecilerin maddeleri okuması istenmiş, ardından içeriğe yönelik görüşler toplanmıştır. Tablo 26'da görüşmecilerin ilgili başlık altında hangi notlara ya da ilkelere yönelik görüş bildirdiği özetlenmektedir. Bulgular görüşmecilerin söylemleri ile aktarılmaktadır.

		Görüşmeciler								
NOTLAR		G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
KULLANICI GEREKSİNİMLERİ	İhtiyaç analizleri yapmak			+	+	+		+	+	+
	Koruma ve mahremiyeti sağlamak				+	+		+	+	+
	Barınak tasarımında güvenlik unsurunu düşünmek				+			+	+	+
	Gerekli gereçleri temin etmek					+		+		+
	Isınma ve aydınlatma gereksinimini düşünmek									+
	Mobilya ve mutfak ünitelerini düşünmek									+

Tablo 26. Kullanıcı gereksinimleri notlarına yönelik bulgular (kişisel arşiv, 2023)

Konu başlığında ihtiyaç analizinin önemine ve önceliğine dikkat çeken G3 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir, “Özellikle bu ihtiyaç analizi sonrasında zaten gereksinimler ortaya çıkıyor. Her bir barınma merkezinin her bir kişinin farklı ihtiyaçları da bu şekilde oluyor zaten. O yüzden ihtiyaç analizinden sonra bunun bir şekilde ortaya çıkmasını bekliyoruz.”.

Görüşmecilerin en çok yorumda bulunduğu madde ‘ihtiyaç analizleri yapmak’ ilkesi olmuştur. Bu konuda G7, işe başlarken mutlaka ihtiyaç analizi yapılması gerektiğini AR-GE çalışmalarında öncelikle kullanıcının isteği ve ihtiyacı üzerinden hareket edildiğini belirtmiştir.

İhtiyaç analizi yapmak tasarımın her alanında öncelikli bir adımdır. Araştırma kapsamında ve iç mimari alanda önemli görüldüğü gibi uzmanlar tarafından da öncelikli tutulmuştur. Bu analizlerin ortaya konması tasarım sürecini kolaylaştıracağı gibi sürece dahil olan taraflar arasındaki iletişimi de rahatlatacaktır.

Üzerinde en çok durulan diğer konular, koruma ve mahremiyet ile barınakta güvenlik ilkeleri olmuştur. Barınakta güvenlik unsurunun koruma ve mahremiyet ile ilişkisini belirterek iki maddenin birleştirilmesi yönündeki önerisini G4 şu şekilde ifade etmiştir, “Duygusal güvenlik ... Koruma ve mahremiyet var. Belki o zaman ikisini yine birleştirmek? Çünkü güvenlik duygusal güvenlik, duygusal güvenlik mahremiyet demek... koruma da... bunlar birleşmeli.”. Benzer bir görüşle G7 de maddelerin güvenlik ile ilgili olduğunu ifade ederek birleştirilmesini önermiştir.

Gerekli gereçlerin temini konusunda, G5 kullanıcılara verilen malzemelerin vakıflardan gelen desteklerle de sağlandığını belirtirken; G9 sorumlu kamu kurumlarından gelen gereçler haricinde battaniye, ısıtıcı gibi malzemelerin yardımlar ile de alındığını vurgulamıştır.

Başlık altında ek açıklamaların getirilmesi yönünde geri dönüşler alınmıştır. Özellikle farklı kullanıcı grupları düşünülerek kullanılan ifadelerin genel-geçer ve anlaşılır olması gerektiği vurgulanmıştır. Bazı maddelerde ek açıklamalara ihtiyaç duyulduğunun altını çizen G4 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Özellikle son afette ben gördüm. STK'lardan hatırı sayılır bir şey var, destek var. ... Ben işin içinde olduğum için anlayabiliyordum. Daha ağdalı anlatmak lazım daha böyle... Hiçbir şey bilmeyen beş tane adam bir araya gelmiş, biri tekstilci biri otomotivci ... ne altyapıyı ne inşaat bilir ama bir şey yapmak istiyorlar. Onlara

rehberlik etsin diye daha da açılabilir bu ... anlamazlar çünkü. Güvenlik deyince direkt onunla aklına asker, polis gelir mesela.

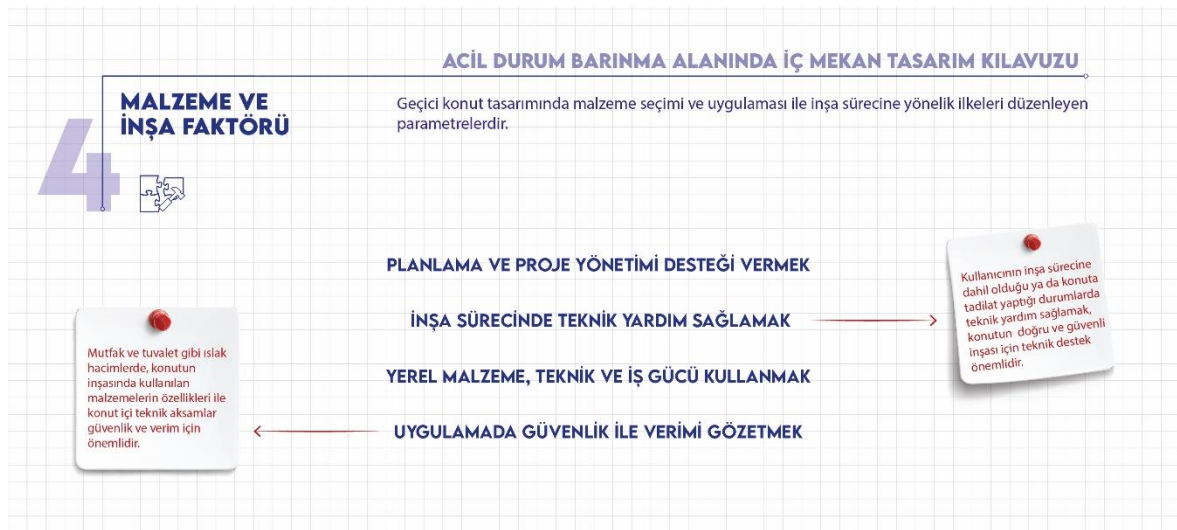
Kullanıcı gereksinimleri başlığına yönelik genel düşünceler, maddeler tek tek değerlendirildikten sonra alınmıştır. Bu konuda G3, "... Bence kullanıcı gereksinimleriyle başlayabilirsiniz. Çünkü orada ihtiyaç analizi var ve aslında bütün sosyal kültürel kodlar da o ihtiyaç analizi ile birlikte sizin karşınıza çıkacak." önerisinde bulunmuştur.

Sosyo-kültürel kodlar ile kullanıcı gereksinimleri arasındaki bağı güçlendirilmesine ilişkin G1 ve G3 benzer noktaları vurgulamışlardır. İhtiyaç analizinin önemi üzerinde durarak kullanıcı gereksinimlerinin sosyo-kültürel kodlarla birlikte şekillendiğini ifade etmişlerdir.

Kullanıcı gereksinimleri başlığına yönelik genel düşünce, yeterli olduğu yönünde olmuştur. Başlığın gerekli ve oldukça önemli olduğu vurgulanarak sıralamada öne çekilebileceği ve bazı maddelerde ek açıklamalara gidilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.2.4 Malzeme ve İnşa Faktörü

Çalışma kapsamında kılavuzun dördüncü konu başlığına yönelik değerlendirmeler, "Malzeme ve İnşa Faktörü" konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?" sorusu ile toplanmıştır (Görsel 56).

Görsel 56. Malzeme ve inşa faktörü başlığı soru şablonu (kişisel arşiv, 2023)

Görüşme soru formunun beşinci adımında malzeme ve inşaa faktörü başlığı ve içeriği açıklanmış, görüşmecilerin maddeleri okuması istenmiş ve içeriğe yönelik görüşler toplanmıştır. Tablo 27’de görüşmecilerin ilgili başlık altında hangi notlara ya da ilkelere yönelik görüş bildirdiği özetlenmektedir. Bulgular görüşmecilerin söylemleri ile aktarılmaktadır.

		Görüşmeciler								
NOTLAR		G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
MALZEME VE İNŞAA FAKTÖRÜ	Planlama ve proje yönetimi desteği vermek			+		+		+		+
	İnşaa sürecinde teknik yardım sağlamak				+	+		+	+	+
	Yerel malzeme, teknik ve iş gücü kullanmak					+		+		+
	Uygulamada güvenlik ile verimi gözetmek					+		+	+	+

Tablo 27. Malzeme ve inşaa faktörü notlarına yönelik bulgular (kişisel arşiv, 2023)

Başlık kapsamında en çok yorumda bulunulan ve sorulan madde ‘inşaa sürecinde teknik yardım sağlamak’ ilkesi olmuştur. Yardımın kontrollü ve yetkin kişiler tarafından verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Görüşmecilerin konuya getirdikleri farklı öneri ve bakış açıları bu maddede ek açıklama verilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

İnşaa sürecinde teknik yardım sağlamanın uygulanabilirliğini sorgulayan G4, personel ve uygulamada kontrolün zorluğunu vurgulamış ve şu öneride bulunmuştur:

Teknik destek bence şöyle bir şey olabilir. Müdahale rehberi gibi bir şey hazırlanabilir. Örneğin adam cahil bilmiyor. “Lentoyu kırma çöker burası” pencereyi genişleteceğim diye üstte lento var... belki bir işaret yapabilirler yani, *danger*, burası tehlikeli bunu elleme dokunma buraya ... Ya da burada elektrik hattı var, buraya çivi çakma buradan su hattı gidiyor patlatırsın gibi.

Kullanıcıya sağlanabilecek teknik yardımın kapsamı hakkında farklı uygulama örnekleri aktarılmıştır. İnşaa sürecinde teknik yardım konusunda G7 şu şekilde bir örnek vermiştir:

Youtube çıkışlı qr kod okuma sistemli kurulum videoları hazırladık. Afet anında her adımda yetişemeyiz, çadır verip çıkmak zorunda kalabiliriz. Kodu okuttuğu anda iki link çıkıyor. Biri video, biri oldukça basit açıklanan kurulum şeması. Deprem sonrasında bu videonun izlenme oranı iki milyon oldu ve biz orada büyük bir hız sağladık.

İnşa sürecinde teknik yardımın ülkemiz kapsamında uygulanıp uygulanamayacağı sorgulanmıştır. Görüşmelerde bu yardımın kapsamı ve formatı hakkında farklı önerilerin alınması, ülkemiz kapsamında uygulamada getirilecek alternatiflerin ortaya konması bakımından değerli görülmüştür. Bahsi geçen alternatiflerin içeriğe eklenmesinin kılavuz kullanıcısı açısından olumlu olacağı düşünülmüştür.

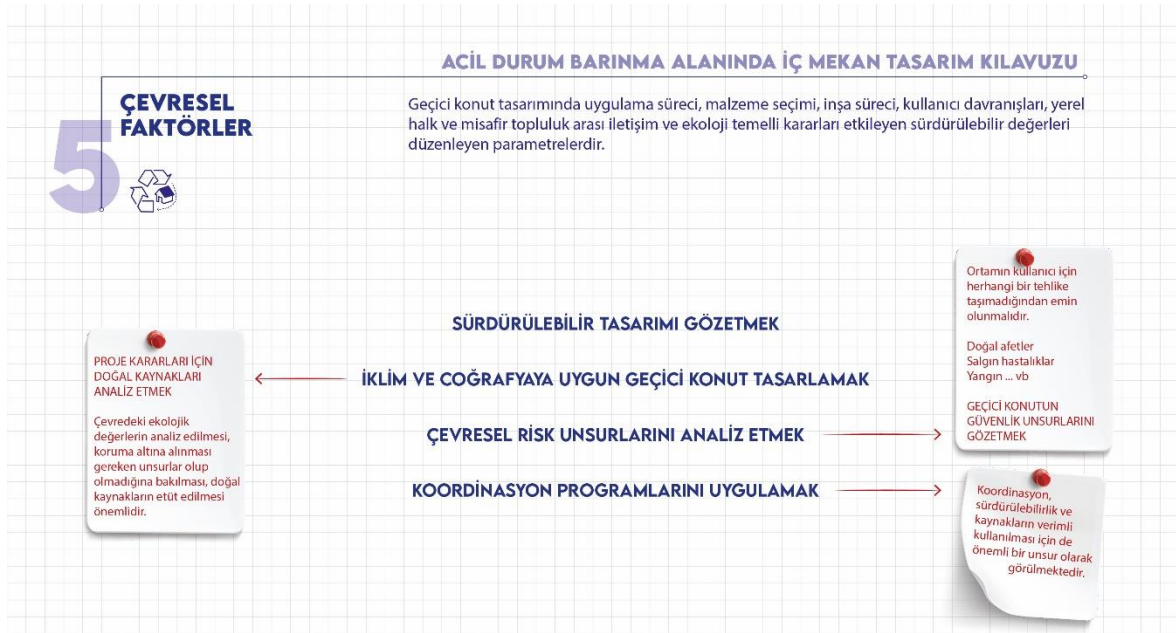
Başlık kapsamında gelen bir diğer görüş planlama ve proje yönetimi ile ilgili olmuş, sürece dahil olabilecek paydaşların belirtilmesi konusunda G3 şu öneride bulunmuştur:

Bu planlama ve proje yönetim desteğinde belki uluslararası sivil toplum kuruluşlarını devreye sokmak gibi ya da onlarla bir planlama yapmak gibi bir proje geliştirme sürecini de ekleyebilirsiniz ... öyle olduğunda hem uluslararası standartlara daha fazla şey olmuş oluyor, aslında bağlı kalınmış olunuyor hem de hani onların sağlayacağı fonlarla daha farklı belki daha fazla şeyler yapılabiliyor.

Başlık altında yer verilen neredeyse her maddeye yönelik görüş belirtilmiştir. Malzeme ve inşaat faktörü altında yer alan içeriğin yeterli olduğu doğrulanmış bazı noktalarda ek açıklamanın özellikle gerekli olduğu görülmüştür. G6 başlık ve içeriğin çevresel faktörler ile birleştirilebileceği fikrini öne sürmüştür. G1 de malzeme ve inşaat faktöründe yer verilen bütün maddelerin, yaşam alanında geçen prensipleri kapsadığı üzerinde durmuştur. Buna göre malzeme ve inşaat faktörünün diğer başlıklar ile ilişkisi ve önemi ortaya çıkmaktadır.

4.2.5 Çevresel Faktörler

“Çevresel Faktörler’ konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?” sorusu ile kılavuzun beşinci başlığı ve içeriğine yönelik değerlendirmeler toplanmıştır (Görsel 57).

Görsel 57. Çevresel faktörler başlığı soru şablonu (kişisel arşiv, 2023)

Çevresel faktörler başlığı ve içeriği açıklanmış, görüşmecilerin maddeleri okuması istenmiş, ardından içeriğe yönelik görüşler toplanmıştır. Tablo 28’de görüşmecilerin ilgili başlık altında hangi notlara ya da ilkelere yönelik görüş bildirdiği özetlenmektedir. Bulgular görüşmecilerin söylemleri ile aktarılmaktadır.

		Görüşmeciler								
NOTLAR		G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9
ÇEVRESEL FAKTÖRLER	Sürdürülebilir tasarımı gözetmek		+	+		+		+	+	+
	İklim ve coğrafyaya uygun geçici konut tasarlamak				+	+			+	+
	Çevresel risk unsurlarını analiz etmek			+				+		+
	Koordinasyon programlarını uygulamak							+		+

Tablo 28. Çevresel faktörler notlarına yönelik bulgular (kişisel arşiv, 2023)

Başlık kapsamında üzerinde en çok durulan madde ‘sürdürülebilir tasarım’ olmuştur. Sürdürülebilirlik çok geniş bir konu olduğu için görüşmecilerden farklı örnekler gelmiş, sürdürülebilirliğin kapsamının açılması istenmiştir. Görüşmecilerden G8 barınak yapımında özellikle AR-GE çalışmalarında kullanılan malzemelerin

sürdürülebilir niteliğini vurgularken G9 konteyner ünitelerin yeniden kullanılabilirliğine dikkat çekmiş, G5 ise çevre dostu enerji kullanımına önem verildiğini ve kapatılan yerleşelerde kullanılabilir ürünlerin tespitini yaptıklarını belirtmiştir. Sürdürülebilir tasarım maddesine alt başlıklar ya da açıklamalar eklenerek sürdürülebilir müdahalenin tanımlanmasının, kılavuz kullanıcıları açısından yönlendirici olacağı görülmüştür.

G7 çevresel risk unsurları üzerinde durmuş, yerleşke için alan seçiminin özellikle önemli olduğunu vurgulamıştır. “Çevresel risk unsurları çok önemli, siz gidip dağın yamacına çadır kuramazsınız su götürür.... Çevresel risk unsurları kale alınmadan kamp kurulamaz.” ifadesi ile konunun altını çizmiştir.

Görüşmecilerin çevresel risk unsurları ifadesini sıklıkla sordukları gözlenmiştir. Aynı şekilde ‘koordinasyon programlarını uygulamak’ ifadesinin diğer başlıklarda yer alan iş programı, uygulama, proje yönetimi gibi ifadelerle karıştığı ve katılımcılarda kafa karışıklığına sebep olduğu görülmüştür. Bu durum diğer başlıklarda da olduğu gibi bazı maddelerde ek açıklamaları gerekli kılmıştır. Çevresel faktörler başlığına yönelik genel düşünce ise yeterli olduğu yönünde olmuştur.

4.3 Geçici Konut Tasarım Sürecinde Kılavuza Yönelik Öneriler

Görüşme kapsamında kılavuza dair sorulan ilk soruda başlık sayısı ve içeriğinin değerlendirilmesi istenmiştir. Görüşmecilere yönlendirilen son soru ise öneri ve görüş almak amacıyla açık uçlu olarak sorulmuştur. İçeri ve elde edilen bulgular bakımından ilk ve son sorunun bu başlık altında değerlendirilmesi uygun görülmüştür. ‘Kılavuzun beş başlıkta toplanmış olması hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir? Başlık sayısı ve içerikleri sizce yeterli midir?’ sorusu ile görüşmecilerin taslak kılavuzu bütün olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Görüşme formunda yer alan “Önerilen taslak kılavuz hakkında belirtmek istediğiniz görüş ve önerileriniz var mıdır?” sorusu ile de görüşmecilerden öneriler toplanmıştır. Katılımcılardan alınan yanıtlar benzer görüşlere göre kategori ve temalara ayrılarak Tablo 29’da aktarılmaktadır.

Görüşme sonucunda taslak kılavuzun değerlendirilmesi ve önerilerden elde edilen bulgulara yönelik tema ve kategoriler

Temalar [Üst başlık]	Kategoriler [Görüşler]
Genel Düşünceler	Yeterlidir Başlıklar birleştirilebilir Sırası değiştirilebilir
Açıklamalar ve içeriğe yönelik değerlendirmeler	Açıklamalar eklenebilir Maddeler birleştirilebilir Kullanıcı kısıtları netleştirilebilir Optimum kıstası konulabilir
Öneriler	Dijital paylaşım Ülkemiz koşullarına uygunluk Afetlerde de kullanılabilirlik

Tablo 29. Taslak kılavuza dair genel değerlendirme ve öneriler (kişisel arşiv, 2023)

Bahsi geçen iki soruya yönelik, görüşmelerden elde edilen yanıtlar değerlendirildiğinde bulguların üç tema altında toplanması uygun bulunmuştur. Görüşmenin ilk sorusundan, kılavuzun başlıkları ve içeriklerine yönelik alınan görüşler ‘genel düşünceler’ ile ‘açıklamalar ve içeriğe yönelik değerlendirmeler’ olmak üzere iki ayrı tema, üst başlık altında toplanmıştır (Tablo 29).

Görüşmecilerin taslak kılavuza dair genel düşünceleri yeterli ve uygun olduğu, bazı başlıkların birleştirilebileceği ya da sıralarının değiştirilebileceği yönünde olmuştur. G2, G3, G5, G7 ve G8 içeriklerin yeterli olduğunu belirtirken G1, G6 ve G4 başlıkların birleştirilebilecek potansiyeli olduğunu vurgulamıştır. Görüşmeciler taslağı genel olarak yeterli bulmakla beraber başlık sırasının değişebilirliği, öncelik durumu ve fazla olması gibi fikirler öne sürmüşlerdir. Bu konuda G1 sosyo-kültürel kodlar ile kullanıcı gereksinimlerinin, malzeme ve inşaa faktörü ile de yaşam alanı başlıklarının birleşebileceğini ifade etmiştir. G6 ise ‘... Malzeme ve inşaa faktörü çevresel faktörler ile bağlanmalı...’ diyerek iki başlığın birleştirilebileceğini söylemiştir.

Başlık sırasının değişebileceği görüşünü öne süren G3 fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir:

...Sosyal kültürel kodları yaşam alanından sonraya alıp bence kullanıcı gereksinimleriyle başlayabilirsiniz. Çünkü orada ihtiyaç analizi var ve aslında bütün sosyal kültürel kodlarda o ihtiyaç analizi ile birlikte sizin karşınıza çıkacak. ... Gördüğüm şey o.

Başlıkların birleştirilmesine yönelik çeşitli önerilerin gelmesi, başlıkların yakından ilişkili olması ve birbirinden ayrı düşünülmemesi ile açıklanmaktadır. Bu durumda gelen öneriler değerlendirilmiş ve kılavuz maddelerinin sadece dikey aksta değil yatay düzlemde de birbiri ile ilişkilendiğini ortaya koymanın açıklayıcı olacağı görülmüştür.

Görüşmecilerin kılavuzun içeriğine yönelik değerlendirmeleri, açıklamaların eklenmesi, başlıklar altında yer alan kimi maddelerin birleştirilebilir olması, kullanıcı kısıtlarının netleştirilmesi, optimum kıstasına dikkat çekilmesi yönünde olmuştur.

- Kılavuzda yer alan bazı maddelerin okuyucuyu yanlış yönlendirebilecek potansiyeli olduğu gözlenmiş, anlaşılabilirliğin sağlanması amacıyla ek açıklamalar gerekli görülmüştür. Görüşmecilerden G4, STK'lardan çok destek geldiğini belirterek kriz anında onların da kullanabilmesi için taslakta yer alan maddelerin daha açıklayıcı bir şekilde yazılması gerektiğini vurgulamıştır. Görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

... Ben işin içinde olduğum için anlayabiliyordum. Daha ağıdalı anlatmak lazım daha böyle... Hiçbir şey bilmeyen beş tane adam bir araya gelmiş, biri tekstilci biri otomotivci ... ne altyapıyı ne inşaat bilir ama bir şey yapmak istiyorlar. Onlara rehberlik etsin diye daha da açılabilir bu ... anlamazlar çünkü. Güvenlik deyince direkt onunla aklına asker, polis gelir mesela.

- Görüşmecilerden G3, kılavuzun çok uzun olmaması gerektiğine dikkat çekmiştir. G9 da aynı şekilde bazı maddelerin aynı başlıklar altında birleşebileceğini vurgulamıştır. Kılavuz maddeleri bu doğrultuda gelen geri dönüşler baz alınarak öze indirilmeye çalışılmıştır.
- Görüşmecilerden G4, barınak kullanıcısının yakın çevresine yayıldığını belirterek geçici konutun gelişme alanını sınırlamakta, kullanıcı kısıtlarını netleştirmekte fayda olduğunu vurgulamıştır. Bu sayede kullanıcının çevre düzenini bozmayacak şekilde belirlenen mesafe koşullarına uyararak yakın çevresini kişiselleştirebileceğini belirtmiştir. Benzer bir şekilde, kullanıcıya inşa sürecinde teknik yardım sağlamak konusunda 'müdahale rehberi' hazırlanabileceğini önermiştir. Bu sayede kullanıcının barınma alanına

yaptığı müdahalenin boyutu ve güvenliği de kontrol edilmiş olmaktadır. Konu ile ilgili G7 barınak kurulumunda yönlendirici olması için kullanıcıya qr kod ile kurulum videosu ve rehberi ilettiklerinden bahsetmiştir. Buna göre geçici konutlarda kullanıcıyı bilgilendiren, gerektiğinde teknik yardım da alabileceği bir 'kurulum ve müdahale rehberi' hazırlanması önemli görülmüş, çalışmaya eklenmesi uygun bulunmuştur.

- Görüşmecilerden G1, kullanıcının kendi evinden daha yüksek standartlara sahip bir geçici konutta yaşamasının, krizin normal duruma döndürülmeye çalışıldığı noktada sıkıntı oluşturabileceğini vurgulamıştır. Bu nedenle geçici barınma alanı tasarımında çok düşük ya da çok yüksek değil optimum değerlerin kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. G3 ise katılımcı yaklaşım ve süreç odaklı tasarım konularında görüş belirtirken geçici barınma alanında amacın uzun süreli değil geçici bir zaman diliminde güvenli bir şekilde yaşamak olduğuna vurgu yapmıştır. Kullanılan ifadelerin barınağı kalıcı konuma getirebileceğinin altını çizmiştir. G3, geçici konutun zaman içinde konuta yerleşen ve ayrılan kullanıcıların ihtiyaçlarını genel olarak karşılayan bir barınma alanı olması gerektiğini ifade etmiştir. Görüşmecilerden G8, yapılmak istenenin yaşam standardını düşürmeden düşük maliyet ile optimum verimi yakalamak olduğunu belirtmiştir. Bu görüşler doğrultusunda kılavuzda 'optimum kıstası' ifadesine yer verilmesinin uygun olduğu görülmüştür.

Görüşme formunun son sorusundan elde edilen bulgular 'öneriler' teması altında analiz edilmiştir (Tablo 29). Görüşmeciler dijital paylaşım, farklı krizlerde de kullanılabilirlik ve ülkemizin koşullarına uygunluk yönünde önerilerde bulunmuşlardır.

- Görüşmecilerden G5, geçici barınma alanlarının ülke yararına kullanılacak rezerv bölgeler olarak tanımlanmasını önermiştir. Bu sayede oluşabilecek herhangi bir kriz anında tanımlı olan bölgede hızlı bir şekilde geçici barınma sağlanabilecektir. Öneriye göre geçici barınma alanlarının sürdürülebilirliği ve topluma geri kazandırılması da sağlanmış olacaktır. Buna göre araştırmanın sonunda ulaşılmak istenen modelin diğer kriz durumlarında da kullanılabilir altyapıda olması hedefi pekiştirilmiştir.

- Görüşmecilerden G1 kültür, kaynak kapasitesi, kullanıcı gereksinimleri, hedef kitle gibi unsurların tasarım ve uygulama standartlarını etkilediğine dikkat çekerek UNHCR, Sphere gibi platformlar tarafından belirlenen uluslararası ilkelerin bu değişkenlerden etkilendiğini vurgulamıştır. G1 konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Bahsi geçen dokümanlar UNHCR'in el kitabı ya da Sphere kılavuzu, bunlar uluslararası standartlar...Uluslararası standartlar çalışabilir veya çalışmayabilir. Bazı yerlerde çalışabilir, ancak bazı yerlerde çalışmayabilir. Kültür nedeniyle, kapasite nedeniyle, mevcut kaynaklar nedeniyle... nüfusun veya etkilenen insanların ihtiyaçları ile mevcut kaynaklar arasında çok fazla şey var... iyi bir tasarım bu ikisinin iyi uyuşmasından çıkar.

G9, geçici barınma alanlarında kullanılan standartlarda uzmanların kendi uygulama tecrübelerinden faydalandığını belirtmiş, ülkemiz koşullarında uygulanabilen geçici konut standartlarının geliştirildiğinden bahsetmiştir. Bu doğrultuda kurgulanan kılavuzda temel standartların ülkemiz koşullarına ve kültür, kaynak, kullanıcı gibi değişkenlere uygun olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Kılavuzda temel standartların ülkemizin koşullarına uygun olması gerektiği özellikle belirtilmelidir. Bu durum ülkemiz uzmanları ile ulusal ölçekte kullanılabilen kriterlere bağlı bir kılavuz üretmenin önemini vurgulamaktadır.

- Görüşmecilerden G6, üretilen çalışmanın bir açık kaynak olan Global Shelter Cluster (GSC) (Küresel barınak kümesi) platformunda yayımlanmasını önermiştir. Platformda geçici barınma alanında yapılan çalışmalar, dünya gündemine göre yaşanan kriz ve coğrafya özelinde ayrıştırılarak sunulmaktadır. Çalışmanın Türkiye özelinde yayımlanabileceği önerilmiştir. G9 ise günümüzde her işimizi telefonlarımızdan hallettiğimizi vurgulayarak oluşturulan bu kılavuzun bir uygulama olarak aktarılmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Buna göre çalışmanın farklı formatlarda özellikle dijital platformlar ve araçlar ile kullanılabilmesi önerilmiştir.

Görüşmecilerin taslak kılavuza dair genel değerlendirme ve önerileri yukarıda aktarılmıştır. Kılavuza eklenmesi gereken hususlar bulguların değerlendirilmesi ile ortaya konmuştur. Bu değerlendirme süreci kılavuzun yapısı ile ilgili birtakım çıkarımlar yapılmasına sebep olmuştur. Bu çıkarımlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Geçici barınma alanında kullanılan terminolojinin netleştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Terminoloji her ne kadar uluslararası platformlar tarafından kararlaştırılmış olsa da dış paydaşlarla çalışma potansiyeli yüksek olan geçici barınma uzmanlarının uluslararası terminolojiyi bilmesi önemlidir. Görüşmecilerden G3 barınak yerine barınma alanı, G9 konut yerine barınak ifadesinin kullanılabileceğini önermiştir. G7 konut kavramının ne olduğu sorgularken G4 barınak kavramını açmanın faydalı olacağını belirtmiştir. Görüşme sürecinde kullanılan terminoloji ve konut-barınak-barınma alanı gibi ifadeler, çeşitli kurum, platform ve uzmanlar için farklı anlamlara geldiğinden sorgulanmıştır. Bu nedenle kılavuzun giriş kısmına, barınak ve geçici konut kavramlarının temsili hakkında çok kısa açıklamalar eklenmesi uygun görülmüştür.
- Maddelerin uygulanabilirliğinin sorgulandığı kısımlarda, söz konusu ilkenin hangi koşullarda uygulanabileceğine dair ek açıklamalar getirilerek kılavuzun zenginleştirilmesi uygun bulunmuştur. Bu durum ilgili maddelerin hangi koşullarda uygulanabileceğini de açıklayacağı için önemli görülmektedir.
- Kılavuzda görüşmeciler tarafından farklı algılanabilen genel terimlerin kullanıldığı görülmüştür. Gereçler, malzemeler, paydaşlar, görüşmeler süresince karşılaşılan bu terimlerden birkaçı olarak örneklenmektedir. Hedef grup içerisinde yer alan kullanıcı skalası ve kullanılan gereçler görüşmecilerin uzmanlık alanlarına göre farklı yorumlanmış ve görüşme süreci zenginleşmiştir. Bu durumda terminolojinin netleştirilmesi, açıklamaların artırılmasına ek olarak kavramların kılavuz içerisinde neleri ifade ettiğinin örneklenmesi uygun görülmektedir.
- Alanda yapılan uluslararası çalışmalar hakkında bilinirliğin az olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle her ne kadar üretilen çalışma ulusal çapta uygulanabilirlik üzerinden kurgulansa da uluslararası literatürün de uzmanlar için erişilebilir kılınması önemli görülmektedir.
- Geçici konut kullanıcısının göçmen/mülteci olması ve bölgeye kültüre yabancı bir toplumdaki gelmesi 'yerel halk' değişkenini konunun içine sokmaktadır. Görüşmecilerden G3, yerel halkı dikkate almak gerek derken;

G2 “...ülkenin yerel halkı ya da o şehrin yerel sakinleri ile dışarıdan gelenler için farklılıklar üzerinde durulabilir...” diyerek yerel topluma değinilmesinin önemini vurgulamıştır. Bu nedenle kılavuzda yerel halk ile kurulacak ilişkiye net bir şekilde yer verilmesi önemli bulunmuştur.

- Görüşmeciler temel başlıklar içerisinde yer alan maddelerin diğer başlıklar altında listelenen ilkeler ile ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Başlıkların birbiri ile birleştirilmesinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu durum taslak kılavuzda öne sürülen maddelerin yatay aksta da birbiri ile ilişkilenmesinden kaynaklanmaktadır. Yapılan değerlendirme sonucunda üretilen model ve kılavuzda bu yatay ilişkiyi de ortaya koymanın önemli olduğu sonucuna varılmıştır.
- Güvenlik, yerellik, sosyo-kültürel uyum, iklim ve coğrafya, planlama ve koordinasyon geçici konut tasarımında ve taslak kılavuzun konu başlıklarında ön planda tutulan unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Tasarımın aşaması ya da barınağın türü fark etmeksizin, geçiş ya da kalıcı aşamada kullanılması planlanan yaşam alanlarında bu temalar sürekli ortaya çıkmaktadır. Bu temaların, başlıklar altında bahsedilen yatay ilişkide öne çıkan ilkeleri oluşturduğu görülmüştür. Yatay ilişki kurgulanırken bahsedilen temaların da vurgulanması önemli bulunmuştur.
- Kılavuzun çevrimiçi platformlarda yayımlanması, uygulama haline getirilmesi gibi dijitalleşmesine yönelik öneriler çoğunlukta olsa da fiziksel bir kitapçık haline getirilmesinin talep edildiği durumlar da gelişmiştir. Bu durum kılavuzu kullanacak uzmanların farklı disiplin ve kurumlardan gelmesi, farklı çalışma biçimlerine alışkın olmaları ile açıklanmaktadır. Ayrıca daha önce üzerinde durulduğu gibi kılavuz ve modelin sadece uzmanlar tarafından değil, işin içine dahil olan STK'lar ve gönüllüler tarafından da kullanılması planlandığından, çeşitli altyapılara uygun hazırlanması olumlu bulunmuştur.
- Yerleşke ve barınak ayrılmaz bir bütündür. Bu nedenle oluşturulan taslak, genel ölçekten en küçük birime incek şekilde tasarlanmıştır. Yerleşke ölçeği göz ardı edilmemiş, iç mekân tasarım parametreleri de kılavuz yapısına eklenerek bir çalışma oluşturulmuştur. Oluşturulan çalışmanın ayırt edici

niteliği iç mimari ölçeğe inebilme yetisidir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde acil durum barınma alanında tasarıma bütüncül yaklaştığı için mekân tasarım çalışması olarak adlandırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan alan araştırması sonucunda elde edilen bulguların analizi ile 'Acil Durum Barınma Alanında Mekân Tasarım Kılavuzu'nun yapısı yeniden ele alınmıştır. Kılavuzun öncelikle tasarım adımlarını barındıran bir model olarak sunulması uygun bulunmuştur. Geçici konut uygulamasında tasarım sürecini yönlendirecek önemli adımların model kapsamında aktarılması planlanmaktadır. İçerikte yer alan maddelerin derinleştirilmesi, açıklamalar ile genişletilmesi, kılavuzun detaylandırılması amaçlanmaktadır.

4.4 Bölüm Sonucu

Çalışmanın bu bölümünde uzman görüşmeleri sonucunda elde edilen bulgular ve analiz süreci ele alınmıştır. Görüşmeler, araştırma kapsamında üretilen taslak kılavuzun uzmanlar üzerinden test edilmesi amacıyla yürütölmüştür. Çalışma ölkemizde yer alan geçici barınma merkezleri kapsamında kullanıma sunulan geçici konutları ele almaktadır. Geçici konutların tasarım sürecine yönelik bir kılavuz çalışması yapılmıştır. İşin saha kısmını yürüten uzman ekipler ile literatür arasındaki bağ merak edilmiştir. Bu doğrultuda acil durum barınma alanında geçici konut tasarım kılavuzu ortaya konarak işin literatürle olan ilişkisi irdelenmiştir. Oluşturulan taslak kılavuzun uzmanlara sunulması ile saha ilişkisinin ortaya konması ve birlikişiler yoluyla kılavuzun değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Görüşme formunu ilk bölümü olan demografik bilgi kısmında, uzmanların konu ile ilişkisi eğitim ve çalışma süresi ölçölmüş, bulgular aktarılmıştır. Formun ikinci bölümü olan görüşme soru kısmında kılavuzun değerlendirilmesi amacıyla oluşturulan yedi soru, iki başlık altında analiz edilmiştir. Uzmanların görüşleri ve taslak kılavuza dair çıkarımlar ortaya konmuştur.

Araştırmanın sonraki bölümünde elde edilen ve değerlendirilen bulgular ışığında çalışmanın ürettiği model önerisi ve kılavuz ortaya konacaktır.

5.BÖLÜM: ACİL DURUMLARDA GEÇİCİ KONUT MODEL ÖNERİSİ

Geçici barınma ihtiyacı dünya genelinde artarak devam etmektedir. Bu araştırma acil durumlarda kullanılması planlanan geçici konutların tasarım sürecine yönelik bir model önerisi geliştirilmesini hedeflemektedir. Araştırmanın önceki bölümünde 'Acil Durum Barınma Alanında Mekân Tasarım Kılavuzu'na yönelik görüşme bulguları analiz edilmiştir. Bu bölümde çalışmanın öne sürdüğü acil durumlarda geçici konut model önerisi detaylandırılacaktır. Öncelikle tasarım sürecini yönlendiren adımların yer aldığı model aktarılacaktır. Ardından ortaya konan tasarım modeli üzerinden derlenen kılavuz ele alınacaktır.

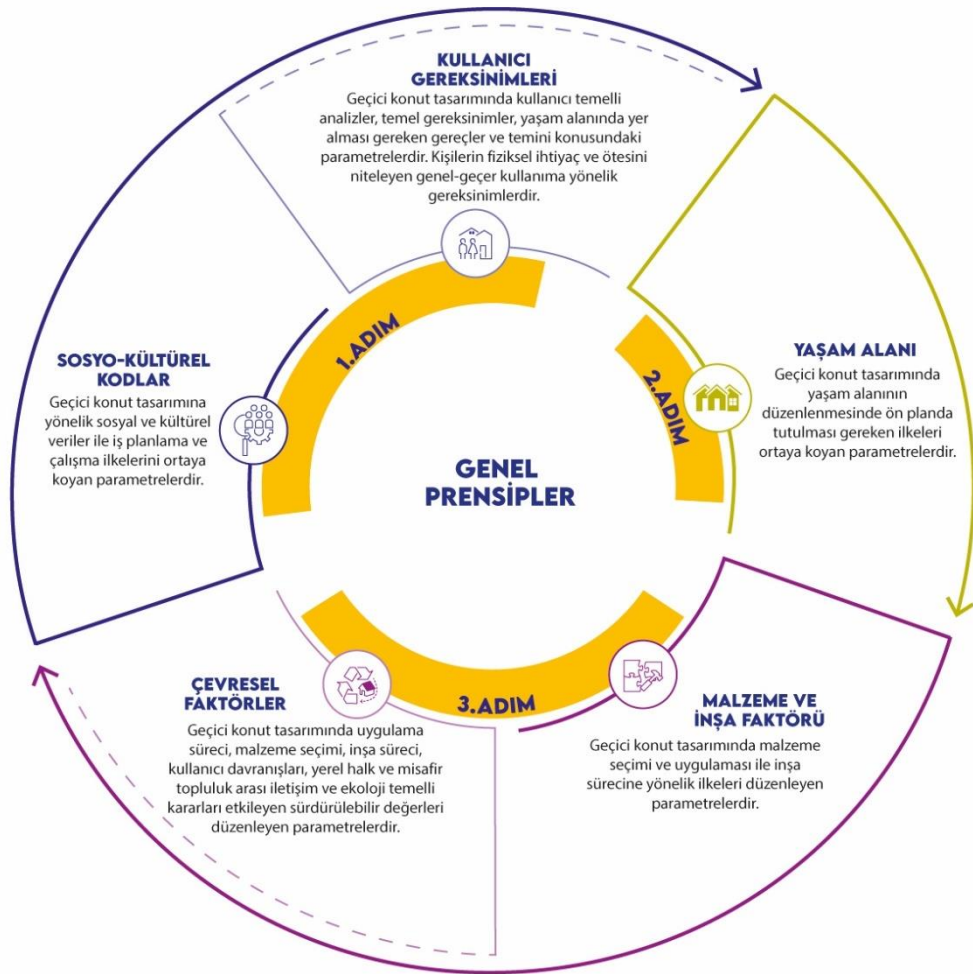
5.1 Genel Prensipler

Araştırmanın öne sürdüğü model, geçici konut tasarımına yönelik prensipleri iç mimari bakış açısını da içine alarak ortaya koyması ile bilgi üretimine katkı sağlamaktadır. Acil durumlarda geçici konut tasarım modelinin adımları kılavuz çalışması ve alan araştırması ile belirlenmiştir. Model, tasarım kılavuzunun geliştirildiği temel prensipleri barındırmakta, tasarım ve uygulama sürecinde yer alması gereken temel adımları tanımlamaktadır. Bu nedenle öncelikle model önerisi ele alınmaktadır.

Ülkemizde uygulanan geçici barınma merkezleri devlet eliyle yönetilmekte, alanda AFAD, Göç İdaresi, Türk KIZILAY gibi kamu kurumları çalışmaktadır. Merkezlerin kurulum aşamaları bu kurumların bünyelerinde istihdam edilen uzmanlar ve de kamu denetiminde uygulamaların ihale edildiği firmalar tarafından gerçekleştirilmektedir. Yapılan alan araştırması sonucunda uzmanların genel olarak kabul ettikleri bir başvuru kılavuzuna ya da kurumlar tarafından geliştirilen ortak bir yönetmeliğe rastlanmamıştır. Geçici barınma merkezlerine duyulan ihtiyaç bu alanda çalışmayı gerekli kılmaktadır. Özellikle tasarım ve iç mimarlık disiplinlerinden alınan sınırlı destek düşünüldüğünde kendi içinde çalışan ve dışarıdan müdahalelere kapalı olan kurumların kullanabileceği bir tasarım modeli geliştirilmesi önemli görülmüştür. Ortaya konan tasarım modeli, olası uygulamalarda takip edilmesi gereken adımları tanımlamaktadır. Tasarım uygulamasının yapısı ve işleyişini tarif etmesi bakımından önemlidir. Araştırma öncelikle mültecilerin kullanacağı merkezleri hedef almasına karşın geliştirilen tasarım modeli geçici

barınma uygulamalarının genelinde kullanılabilir altyapıya sahiptir. Çalışma konusu gereği görülmüştür ki, geçici barınma alanında yerleşke ve konut bir bütün olarak işlemektedir. Kullanıma uygun geçici konut projeleri için yerleşke tasarımı önemlidir. Bu nedenle model önerisi, yerleşke kapsamından geçici barınağa, genelden özele, üst bakış açısından iç mimari ölçeğe incek şekilde kurgulanmıştır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde ortaya konan taslak kılavuz çalışması ile tasarım modelini ortaya koyacak prensipler belirlenmiş, alan araştırması ile içerik ve işleyiş netleştirilmiştir. Taslak kılavuzda yer alan beş temel başlık, beş temel prensip olarak yorumlanmıştır. Buna göre model beş temel başlık olarak adlandırılan prensibi barındırmaktadır. Bunlar; (1) sosyo-kültürel kodlar, (2) kullanıcı gereksinimleri, (3) yaşam alanı, (4) malzeme ve inşaa faktörü, (5) çevresel faktörler olarak listelenmektedir. Bu prensipler gerek işleyiş gerek içerik açısından dört adımda ele alınmaktadır (Görsel 58).

Görsel 58. Genel Prensipler (kişisel arşiv, 2023)

Modelin birinci adımını sosyo-kültürel kodlar ve kullanıcı gereksinimleri oluşturmaktadır. Kullanıcı gereksinimleri sosyo-kültürel kodlar üzerinden şekillenmekte, iki prensip bir arada çalışmaktadır (Görsel 58).

- 1. Adım:** Sosyo-kültürel kodlar, tasarıma yön veren sosyal ve kültürel veriler ile iş planlama ve çalışma ilkelerini ortaya koyan parametrelerdir. Hedef gruba yönelik bu ilkelerin çıkması, kullanıcı temelli analizleri de beraberinde getirmektedir. Kullanıcı gereksinimleri, yerleşke ile yaşam alanında yer alması gereken temel ihtiyaçlar, gereçler ve temini konusundaki parametrelerdir. Kullanıcının fiziksel ihtiyaçları ve ötesini nitelemektedir. Tasarım sürecinin ilk adımında sosyal ve kültürel veriler ile kullanıcı gereksinimleri ihtiyaç analizleri üzerinden belirlenmelidir.

Yaşam alanı modelin başlıca ikinci adımını meydana getirmektedir. Malzeme ve inşaa faktörü üçüncü, sürdürülebilirlik temelli çevresel unsurlar ise modelin dördüncü adımını oluşturmaktadır. Modelin birinci adımını meydana getiren iki prensipte olduğu gibi ikinci üçüncü ve dördüncü adımı oluşturan prensipler de işleyiş bakımından iç içe geçmektedir (Görsel 58).

- 2. Adım:** Geçici konut tasarımında yaşam alanının düzenlenmesinde ön planda tutulması gereken ilkelerin çalışılmasıdır.
- 3. Adım:** Geçici konut tasarımında malzeme seçimi, uygulaması ile inşaa sürecine yönelik ilkelerin çalışılmasıdır.
- 4. Adım:** Geçici konut tasarımında uygulama süreci, kullanıcı davranışları, yerel halk ve misafir topluluk arası iletişim ile ekoloji temelli kararları etkileyen, sürdürülebilir değerleri düzenleyen parametrelerin çalışılmasıdır.

Ele alınan bütün prensipler işleyiş ve içerik bakımından birbirinden beslenmekte, bu nedenle döngüsel bir şema ortaya çıkmaktadır. Prensipler ve içeriğinde yer alan maddeler hem dikey hem yatay ekseninde birbiri ile ilişkilenmekte ve sürekli bir geri besleme halinde çalışmaktadır. Bu nedenle modelin genel prensipleri aktarılırken döngüsel bir şema tercih edilmiştir (Görsel 58).

Modelin dikey ve yatay akslarda ortaya koyduğu ilişki, görüşme analizleri ve değerlendirmeler sonucu netleştirilmiştir. Acil durum barınma alanında mekân

tasarım modelinin temel prensipleri ve içeriğinde yer alan ilkeler Görsel 59'da özetlenmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda öze indirilmesi gereken, ilişkili ilkeler birlikte ele alınmıştır. İlkeler kılavuz içeriğinde açıklanmış ve detaylandırılmıştır.

Tasarıma başlamadan önce geçici barınma projesine bağlı terminolojinin netleştirilmesi önemli görülmüş, model içeriğine eklenmiştir (Görsel 59). Yapılan görüşmelerde geçici konut ifadesinin uzmanları yanılttığı gözlenmiştir. Literatürde yer alan içeriğe uygun bir kullanım olmasına karşın konut ifadesi geçici barınma ile bağdaştırılamamıştır. Bu nedenle model geliştirilirken geçici barınma – geçici konut terminolojisinin netleştirilmesi uygun görülmüştür.

Kullanıcı gereksinimleri yapılan değerlendirme sonucunda ikinci sıraya eklenerek sosyo-kültürel kodlar ile çalışması gerektiği vurgulanmıştır. Sosyo-kültürel kodlar ve kullanıcı gereksinimleri şeklinde adlandırılan iki temel prensip, modelin ilk adımı olarak kurgulanmıştır.

ACIL DURUM BARINMA ALANINDA MEKÂN TASARIM MODELİ

TERMİNOLOJİNİN NETLEŞTİRİLMESİ

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR

İLKELER

- KRİZİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ ÇIKARMAK
- GÜNDELİK HAYAT İÇİN TASARLAMAK
- YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN - GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK
- YERLEŞKE VE BARINAKLARDA İNSAN HAKLARINA UYGUNLUĞU GÖZETMEK
- ULUSAL - YEREL SEVİYE YETKİLİLER VE PAYDAŞLARLA (ULUSLARARASI - STK) ÇALIŞMAK

KULLANICI GEREKİNSİMLERİ

İLKELER

- İHTİYAÇ ANALİZLERİ YAPMAK
- KORUMA VE MAHREMİYETİ SAĞLAMAK
- GEREKLİ GEREÇLERİNİ TEMİN ETMEK
- MOBİLYA VE MUTFAK ÜNİTELERİNİ DÜŞÜNMEK

YAŞAM ALANI

İLKELER

- BARINAKTA FONKSİYONELLİK- TASARIMDA ESNEKLİĞİ GÖZETMEK
- BELİRLENEN TEMEL STANDARTLARA UYGUN TASARLAMAK
- İÇ MEKANDA İHTİYAÇLARA YÖNELİK YETERLİ ALANI SAĞLAMAK
- YEREL İMKANLARA VE TEKNİKLERE UYGUN TASARLAMAK
- BARINAKTA GÜVENLİK VE YAKIN ÇEVREYİ DÜŞÜNMEK
- İKLİM UNSURU - İÇ KOŞULLARDA UYUMLULUĞU GÖZETMEK

MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ

İLKELER

- PLANLAMA VE PROJE YÖNETİMİ DESTEĞİ VERMEK
- İNŞA SÜRECİNDE TEKNİK YARDIM SAĞLAMAK
- YEREL MALZEME, TEKNİK VE İŞ GÜCÜ KULLANMAK
- UYGULAMADA GÜVENLİK İLE VERİMİ GÖZETMEK

ÇEVRESEL FAKTÖRLER

İLKELER

- SÜRDÜRÜLEBİLİR TASARIMI GÖZETMEK
- İKLİM VE COĞRAFYAYA UYGUN GEÇİCİ KONUT TASARLAMAK
- ÇEVRESEL RISK UNSURLARINI ANALİZ ETMEK
- KOORDİNASYON PROGRAMLARINI UYGULAMAK

Görsel 59. Acil durum barınma alanında mekân tasarım modeli (kişisel arşiv, 2023)

Geçici barınma alanında büyük ölçekten en küçük birime kadar bütün unsurlar birbiri ile ilişki içerisinde. Tasarım ve uygulama sürecinde yerleşke ölçeğinden geçici konut tasarımına kadar bütün aşamalar birbirini etkilemektedir. Bu nedenle alan araştırmasında uzmanlara barınma merkezlerinin kurulumunda işe nereden başlanmasını önerdikleri sorulmuştur. İlk adım olarak nitelendirilebilecek bu ön araştırma süreci geçici konut tasarımını da etkilemektedir. Yapılan analiz sonucunda hedef grup, alan seçimi, ihtiyaç analizi ve kaynaklar olmak üzere dört temel ilk adım ortaya konmuştur. Bu ilk adımların geliştirilen modele eklenmesi uygun görülmüştür. Modelde yer alan prensipler ve içeriğinde belirlenen ilkelere bakıldığında bu ilk adımların zaten uygulanması gerektiği görülmektedir. Ancak modelin açıklayıcı özellikte olması gerektiğinden, ilkeler belirlenirken onlara yardımcı olacak olan ilk adımlar da modele eklenmiştir (Görsel 60).

İlk adımlar özellikle ilk iki prensip olan sosyo-kültürel kodlar ve kullanıcı gereksinimleri aşamalarında belirleyici olmaktadır. Bu iki temel prensip üzerinde çalışılırken uygulamanın ilk adımları üzerinde ön araştırmanın yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda özellikle ilk iki prensip üzerinde ilkeleri destekleyen ilk adımlar yoğunlukla verilmiş, diğer üç temel prensipte ise karışıklığa sebep olabilecek noktalarda yardımcı ve hatırlatıcı olması amacıyla eklenmiştir. Örneğin, yaşam alanı prensibinde yer alan 'belirlenen temel standartlara uygun tasarlamak' ilkesinde ilk adım ilgili kaynaklara dönerek yardımcı bilgileri hatırlamaktır. Bu not, tasarım ve uygulama sürecinde araştırmacıyı gitmesi gereken ilk adıma yönlendirmektedir. Modelde şematik olarak aktarılan bu süreç, kılavuz içeriğinde detaylandırılmaktadır.

Model içeriğinde neredeyse bütün temel başlıklarda ön plana çıkan birtakım unsurlar dikkat çekmektedir. Güvenlik, yerellik, planlama ve koordinasyon, iklim ve coğrafya ile sosyo-kültürel uyum olarak belirlenen bu unsurlar temalar olarak adlandırılmıştır. Bahsedilen bu temalar belirli ilkelere ön plana çıkmakta ve farklı temel prensiplerde tekrar etmektedir. Bu tekrar, bahsedilen ilkelerin yatay aksta da ilişkilmesine sebep olmaktadır. İlkelerde yer alan temalar Görsel 60'ta aktarılmaktadır.

ACİL DURUM BARINMA ALANINDA MEKÂN TASARIM MODELİ

TERMINOLOJİNİN NETLEŞTİRİLMESİ

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR

İLKELER

KRİZİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ ÇIKARMAK

GÜNDELİK HAYAT İÇİN TASARLAMAK

YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN - GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK

YERLEŞKE VE BARINAKLARDA İNSAN HAKLARINA UYGUNLUĞU GÖZETMEK

ULUSAL - YEREL SEVİYE YETKİLİLER VE PAYDAŞLARLA (ULUSLARARASI - STK) ÇALIŞMAK

İLK ADIM

HEDEF GRUP

HEDEF GRUP İHTİYAÇ ANALİZİ

ALAN SEÇİMİ

KAYNAKLAR

TEMA

SOSYO-KÜLTÜREL UYUM

GÜVENLİK

PLANLAMA KOORDİNASYON

KULLANICI GEREKİNİMLERİ

İLKELER

İHTİYAÇ ANALİZLERİ YAPMAK

KORUMA VE MAHREMİYETİ SAĞLAMAK

GEREKLİ GEREÇLERİNİ TEMİN ETMEK

MOBİLYA VE MUTFAK ÜNİTELERİNİ DÜŞÜNMEK

İLK ADIM

İHTİYAÇ ANALİZİ

HEDEF GRUP İHTİYAÇ ANALİZİ

HEDEF GRUP İHTİYAÇ ANALİZİ

HEDEF GRUP İHTİYAÇ ANALİZİ

TEMA

SOSYO-KÜLTÜREL UYUM

GÜVENLİK

YAŞAM ALANI

İLKELER

BARINAKTA FONKSİYONELLİK- TASARIMDA ESNEKLİĞİ GÖZETMEK

BELİRLENEN TEMEL STANDARTLARA UYGUN TASARLAMAK

İÇ MEKANDA İHTİYAÇLARA YÖNELİK YETERLİ ALANI SAĞLAMAK

YEREL İMKANLARA VE TEKNİKLERE UYGUN TASARLAMAK

BARINAKTA GÜVENLİK VE YAKIN ÇEVREYİ DÜŞÜNMEK

İKLİM UNSURU - İÇ KOŞULLARDA UYUMLULUĞU GÖZETMEK

İLK ADIM

KAYNAKLAR

İHTİYAÇ ANALİZİ

TEMA

SOSYO-KÜLTÜREL UYUM

YERELLİK

GÜVENLİK

İKLİM VE COĞRAFYA

MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ

İLKELER

PLANLAMA VE PROJE YÖNETİMİ DESTEĞİ VERMEK

İNŞA SÜRECİNDE TEKNİK YARDIM SAĞLAMAK

YEREL MALZEME, TEKNİK VE İS GÜCÜ KULLANMAK

UYGULAMADA GÜVENLİK İLE VERİMİ GÖZETMEK

İLK ADIM

HEDEF GRUP İHTİYAÇ ANALİZİ

TEMA

PLANLAMA KOORDİNASYON

YERELLİK

GÜVENLİK

ÇEVRESEL FAKTÖRLER

İLKELER

SÜRDÜRÜLEBİLİR TASARIMI GÖZETMEK

İKLİM VE COĞRAFYAYA UYGUN GEÇİCİ KONUT TASARLAMAK

ÇEVRESEL RISK UNSURLARINI ANALİZ ETMEK

KOORDİNASYON PROGRAMLARINI UYGULAMAK

İLK ADIM

HEDEF GRUP İHTİYAÇ ANALİZİ

TEMA

İKLİM VE COĞRAFYA

YERELLİK

GÜVENLİK

PLANLAMA KOORDİNASYON

Geçici konut tasarımında işe başlarken atılan ilk adımlar ve ilkeleri besleyen başvuru ilk adımlar

Konu başlıklarında ön planda tutulan unsurlar, temalar

Yatay aksta ilişkilenen unsurlar

Görsel 60. Tasarım modeli ilk adım ve tema ilişkisi (kişisel arşiv, 2023)

Modelde ön plana çıkan temalar, prensiplerin yatay aks üzerinde de ilişkileneşine sebep olmaktadır. İlkelerin içeriğinde ön plana çıkan temalar Görsel 60'ta aktarılmakta, yatay eksen de çıkan ilişki ağı Görsel 61'de gösterilmektedir.

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR	KULLANICI GEREKSİNİMLERİ	YAŞAM ALANI	MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ	ÇEVRESEL FAKTÖRLER	
KRİZİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ ÇIKARMAK	İHTİYAÇ ANALİZLERİ YAPMAK	BARINAKTA FONKSİYONELLİK-TASARIMDA ESNEKLİĞİ GÖZETMEK	PLANLAMA VE PROJE YÖNETİMİ DESTEĞİ VERMEK	SÜRDÜRÜLEBİLİR TASARIMI GÖZETMEK	SOSYO-KÜLTÜREL UYUM
GÜNDELİK HAYAT İÇİN TASARLAMAK	KORUMA VE MAHREMİYETİ SAĞLAMAK	BELİRLENEN TEMEL STANDARTLARA UYGUN TASARLAMAK	İNŞA SÜRECİNDE TEKNİK YARDIM SAĞLAMAK	İKLİM VE COĞRAFYAYA UYGUN GEÇİCİ KONUT TASARLAMAK	YERELLİK
YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN - GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK	KORUMA VE MAHREMİYETİ SAĞLAMAK	İÇ MEKANDA İHTİYAÇLARA YÖNELİK YETERLİ ALANI SAĞLAMAK	YEREL MALZEME, TEKNİK VE İŞ GÜCÜ KULLANMAK	ÇEVRESEL RİSK UNSURLARINI ANALİZ ETMEK	GÜVENLİK
YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN - GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK	KORUMA VE MAHREMİYETİ SAĞLAMAK	YEREL İMKANLARA VE TEKNİKLERE UYGUN TASARLAMAK	UYGULAMADA GÜVENLİK İLE VERİMİ GÖZETMEK	İKLİM VE COĞRAFYAYA UYGUN GEÇİCİ KONUT TASARLAMAK	İKLİM VE COĞRAFYA
YERLEŞKE VE BARINAKLARDA İNSAN HAKLARINA UYGUNLUĞU GÖZETMEK	GEREKLİ GEREÇLERİNİ TEMİN ETMEK	BARINAKTA GÜVENLİK VE YAKIN ÇEVREYİ DÜŞÜNMEK	UYGULAMADA GÜVENLİK İLE VERİMİ GÖZETMEK	İKLİM VE COĞRAFYAYA UYGUN GEÇİCİ KONUT TASARLAMAK	PLANLAMA VE KOORDİNASYON
ULUSAL - YEREL SEVİYE YETKİLİLER VE PAYDAŞLARLA İLİŞİMLERİNİ SIKI ÇALIŞMAK	MOBİLYA VE MUTFAK ÜNİTELERİNİ DÜŞÜNMEK	İKLİM UNSURLARI - İÇ KOŞULLARDA UYUMLULUĞU GÖZETMEK		KOORDİNASYON PROGRAMLARINI UYGULAMAK	

Görsel 61. Tasarım modeli yatay ilişki ve tema aksı (kişisel arşiv, 2023)

Yatay aksta aynı tema altında ilişkilenen maddeler eş güdümlü olarak karar alınması gereken veya birbirini etkileyerek şekillendiren ilkelerdir. Modelin genelinde yer alan temalar olan sosyo-kültürel uyum, yerellik, güvenlik, iklim ve coğrafya ile planlama ve koordinasyon yatay ilişki şemasında ele alınmıştır (Görsel 61). Buna göre;

- Güvenlik teması bütün prensipler altında yer almaktadır. Güvenlik geçici barınma alanında sağlanması gereken en önemli unsurlardan biridir. Sosyo-kültürel kodlar altında güvenli bölge seçimi, kullanıcı gereksinimleri altında korunma ve mahremiyet, yaşam alanı prensibinde geçici konutun güvenliği, malzeme ve inşaa faktöründe yapı ve yapım işlerinde güvenlik, çevresel faktörler başlığında ise çevresel risk unsurları karşısında güvenlik kapsamında ele alınmaktadır. Başlıklar altında güvenliğin kapsamının da değıştiği görülmektedir. Bu durum güvenlik ilkesinin hem vazgeçilmez oluşu hem de her aşamada yer alması ile açıklanmaktadır.
- Sosyo-kültürel uyum geçici konut kullanıcısı için uzun süreli yaşam alanlarında olması gereken bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Sosyo-

kültürel kodlar başlığında gündelik hayat için uyum, kullanıcı gereksinimleri prensibinde mahremiyet ve duygusal güvenliği sağlayabilmek için uyum, yaşam alanı başlığında ise barınakta fonksiyonel ve süreç odaklı bir tasarım için uyum kapsamında ele alınmaktadır. İlkelerin sağlanabilmesi için dikkat edilmesi gereken bir tema olarak kendine yer edinmektedir.

- Planlama ve koordinasyon, sosyo-kültürel kodlar, malzeme ve inşaa faktörü ile çevresel faktörler başlıklarında ön plana çıkmaktadır. Planlama, tasarım ve uygulama sürecinde işlevsel ve verimli bir geçici konutun ortaya konması için hedef kitleye bağlı ihtiyaç analizlerinden, kaynakların verimli kullanıma kadar birçok adımda etkili olarak kurgulanması gereken bir ilkedir. Modelde yer alan prensiplerin eş güdümlü olarak çalışmalarını sağlayan temel aktör olarak da önemlidir.
- Yerellik, yaşam alanı, malzeme ve inşaa faktörü ile çevresel faktörler başlıklarında kendine yer edinmektedir. Yerellik temasının kullanımı proje ekibinin ve uygulamanın yapısına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Öncelikle temanın projeye uygun olup olmadığı kararlaştırılmalıdır. Yerellik teması, yaşam alanı prensibinde uygulamada yerel tekniklerin kullanımı, malzeme ve inşaa faktöründe yerel iş gücü ile malzeme, çevresel faktörlerde ise iklim ve coğrafyaya bağlı yerel malzeme ve teknik seçimi kapsamında kendine yer edinmektedir.
- İklim ve coğrafya teması, tasarım ve uygulama sürecini temelden etkileyen bir unsurdur. Çevresel faktörler başlığında iklim ve coğrafyaya uygun konut tasarlamak, yaşam alanı prensibinde ise geçici konut mekânında iklim koşullarına uyum kapsamında ele alınmaktadır. Çevresel ölçekten iç mekân ölçeğine kadar tasarım ve uygulama sürecinde yer edinmektedir.

Acil durumlarda geçici konut tasarım modelinin işleyişine dair adımlar yukarıda özetlenmektedir. Kurgulanan modelin genel prensiplerinde, modelin adımları ve içeriğinde yer alan başlıklar aktarılmaktadır. Prensipler olarak yorumlanan temel başlıkların ve ilkelerin son hali sunulmaktadır. Alan araştırması sonucunda geliştirilen öneride yer alan ilk adımlar ve temalar aktarılmaktadır. Modelin işleyişine dair genel bir çerçeve çizilmektedir.

Acil durum barınma alanında geçici konut tasarım modeli, kılavuza kaynak oluşturan prensip ve tasarım ilkelerinin işleyişi ve ele alınma biçimlerini açıklamaktadır. Ülkemizde kurulması planlanan bir geçici konut yerleşkesinde, işin başından sonuna kadar tasarım sürecinde nelere dikkat edilmesi gerektiği ve ilkelerin sırası ile kapsamı hakkında bilgi vermektedir. Bu model ile geçici konut uygulamasında rol alan uzmanlar ve katkı sağlamak isteyen dış paydaşların süreç hakkında bilgi sahibi edilmeleri amaçlanmaktadır.

5.2 Acil Durum Barınma Alanında Mekân Tasarım Kılavuzu

Geçici konut tasarımında dikkat edilmesi gereken ilkeler, acil durum barınma alanında mekân tasarım kılavuzu altında detaylandırılmaktadır. Bu noktada taslak çalışmada geliştirilen ve alan araştırmasında değerlendirilen ilkelere değinilecektir. Kılavuz formatına eklenen değişiklikler şu şekildedir:

- Kılavuz dili genel geçer ve anlaşılır seviyeye çekilmeye çalışılmıştır.
- Geçici barınma alanında kullanılan tipoloji ve terminolojinin netleştirilmesi için bilgi verilmiştir.
- Uluslararası kaynaklara erişimi artırmak için öncü kılavuzların bağlantıları paylaşılmıştır.
- İkelere açıklayıcı örnekler eklenmiştir.
- Kullanıcı çeşitliliği düşünülerek farklı formatlar tasarlanmış, kılavuzun hem web formatı hem de pdf kitapçığı oluşturulmuştur.

Tasarım kılavuzunda ilk başlık olarak sosyo-kültürel kodlar ele alınmaktadır. Başlık ve içeriğinde yer alan ilkeler aşağıda tek tek detaylandırılmaktadır. Geçici konut tasarım sürecinin sosyal ve kültürel birtakım kodlar dikkate alınarak yürütülmesi gerekmektedir. Bu kodların ortaya konması, krizin karakteristik özellikleri, gündelik hayat için tasarım yapılması fikri, güvenli ve yeterli alanın temin edilmesi, insan haklarının gözetilmesi, yetkililer ve paydaşlarla çalışılması ile olmaktadır. Sosyo-kültürel kodlar prensibinde ele alınan ilk ilke krizin karakteristik özelliklerinin ortaya konmasıdır. Krizin nitelikleri yerleşke ve barınağa yapılacak müdahalelerin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Hedef grubun belirlenmesi bu madde

kapsamında yapılacak ilk adımlardan biri olmalıdır. İlkenin içeriği Görsel 62’de aktarılmaktadır.

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR

KRİZİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ ÇIKARMAK

a. Krizin karakteristik özellikleri ve etkileri geniş çapta araştırılıp ortaya konmalıdır. Yaşanan kriz topluluğun demografik verilerini etkileyerek konutun niteliklerine ve diğer ilkelere etki etmektedir. Krizin topluluk üzerindeki etkileri belirlenmelidir. Geçici barınma gerektiren acil durumun karakteristik özelliklerinin analiz edilmesi de konutun tasarım ve uygulama süreci açısından önemli görülmektedir. Krizin detaylıca incelenmesi ve özelliklerinin ortaya konması konutun niteliklerinin belirlenmesinde rol oynamaktadır.

Örn: Kriz topluluğundaki kadınları çoğunlukta bıraktıysa barınakların mahremiyet koşullarına daha çok dikkat edilebilir. Kadınların yaşayacağı barınaklar yerleşkenin merkez bölgesinde bir arada konumlandırılabilir.

b. Krizin karakteristik özellikleri ile bu krizden etkilenen topluluğun belirlenmesi hedef grubun ortaya konması demektir. Kriz ve neden olduğu sonuçla hedef grubun ihtiyaçları da belirlenmektedir. İhtiyaç analizinin ilk aşaması krizin ve hedef grubun araştırılması ile ortaya çıkmaktadır.

İLK ADIM

HEDEF GRUP

Görsel 62. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, ilk madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Geçici konut kullanıcının günlük rutinine dönmesini teşvik etmektedir. Geçici barınma alanı hedef grubun günlük hayatından, sosyal alışkanlıkları ve kültürel yapısından beslenerek gündelik hayat için tasarlanmalıdır. Sosyo-kültürel kodlar prensibinin ikinci maddesi bu temel ilkeye gönderme yapmaktadır. Katılımcı yaklaşımla tasarlamak ilkesinde hedeflenen, günlük detayların hedef gruptan alınıp tasarıma adapte edilebilmesidir. Bu nedenle bir alt madde olarak gündelik hayat için tasarlamak ilkesinin içinde yer alması uygun bulunmuştur. Alan araştırması sonucunda görülmüştür ki, katılımcı yaklaşım detaylıca düşünülmeli, yönetim mekanizması ve krizin yapısına uygunsa uzmanlar tarafından planlanıp uygulanmalıdır. İş programı ve uygulama aktivitelerini yönetmek maddesine de gündelik hayat için tasarlamak ilkesinin altında yer verilmektedir. Katılımcı yaklaşım yönteminin kullanıldığı süreçte iş programının bu kapsamda yapılması önemlidir. Görüldüğü üzere hedef grup ve ihtiyaç analizi, ilk adım olarak bu ilke içinde kendine yer bulmaktadır. Gündelik hayat için tasarlamak ilkesi Görsel 63’te detaylandırılmaktadır.

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR

GÜNDELİK HAYAT İÇİN TASARLAMAK

- a. Hedef grubun günlük hayatlarına dair detayların belirlenmesi ve topluluğa ait gelenekler ile sosyal alışkanlıkların ortaya konması önemlidir. Tasarlanacak geçici konut, araştırılan bu verilere cevap verecek nitelikte olmalıdır. Bu veriler araştırma ya da katılımcı yaklaşım yoluyla elde edilebilmektedir.
- b. Geçici konut hedef grubun sosyal ve kültürel yapısına uygun ya da uyarlanabilecek altyapıda olmalıdır. Grubun yaşam şekli ve bu şeklin barınma alışkanlıklarına yansımaları geçici konutun tasarımında yol gösterici olmaktadır.

Örn: Grubun mahalle kültürüne alışkın olması, geçici konutların yerleşkede konumlandırılma şeklini etkilemektedir. Konutlar küçük gruplar oluşturacak şekilde konumlandırılabilir.

Örn: İnsanların yaşadığı konutlar, yaşam şekillerini etkilemekte, yaşam şekilleri de konutların biçimlenmesine etki etmektedir. Avlulu yapılarda yaşayan kapalı toplumlar için avlulu ya da mahremiyet sağlayan yarı-açık mekanlar geçici konut tasarımında yol gösterici olabilir.

C. KATILIMCI YAKLAŞIMLA TASARLAMAK

Barınağı kullanacak grupların tasarım sürecine dahil edilmesi önemlidir. Katılımcı yaklaşım yoluyla barınağı kullanacak grupların tasarım sürecine dahil edilmesi bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Bu yöntem kullanıcılarla iletişim kurup geliştirme, tasarım ve uygulama sürecinde onlardan bilgi ve yardım almayı hedeflemektedir.

Bu ihtiyaç analizi için de önemli bir yaklaşım olmaktadır. Özellikle AR-GE çalışmalarında tasarımların geliştirilmesi amacıyla katılımcı yaklaşım bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu tasarım yaklaşımının kullanılması acil barınak ihtiyacının olmadığı sonraki süreçlerde ya da uzun vadede kurulması planlanan yerleşkelerde daha uygun görülmektedir. Barınak / konut geliştirme çalışması yapılması amacıyla da kullanıldığı görülmektedir.

Katılımcı yaklaşım yöntemi, yaşanan acil duruma ve yönetim mekanizmasına göre değerlendirilmeli, duruma fayda sağlayacak şekilde kullanılmalıdır.

İŞ PROGRAMI – UYGULAMA AKTİVİTELERİNİ YÖNETMEK

Katılımcı yaklaşımın benimsendiği barınma stratejilerinde iş programı ihtiyaç sahiplerinin de katılımı düşünülerek yapılmalıdır. İhtiyaç sahiplerinin süreçte nasıl rol alacağı ve iletişimin kapsamı koordinasyon merkezi tarafından belirlenmelidir.

İLK ADIM

HEDEF GRUP
İHTİYAÇ ANALİZİ

Görsel 63. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Geçici barınma alanının tasarlanmasında ilk adımlardan biri alan seçimi olmaktadır. Bu nedenle yerleşke için yeterli alan güvenli bölge sağlamak ilkesi, sıralamada öne çekilmiştir. Güvenlik temasının ilk adımı olan güvenli arazi ölçeği de bu ilke kapsamında detaylandırılmaktadır. Alan seçimi kapsamında düşünülmesi gereken bir diğer nokta rezerv alan tanımlamak olmuştur. İlkenin içeriği ve önemi Görsel 64'te aktarılmaktadır.

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR

YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK

a. Barınak tasarımı yerleşke tasarımının en küçük birimidir. Yerleşke ile en küçük birim olan barınma üniteleri birbirini etkiler ve ayrı düşünülemez. Bu nedenle barınak tasarımı için en önemli unsurların başında arazi – alan seçimi gelmektedir. Yeterli ve güvenli alan seçiminin olmadığı durumlarda, geçici konut tasarımı olumsuz etkilenmektedir.

Örn: Hedef grubun kapasitesi ve potansiyel büyümesi düşünülerek uygun kriterlere sahip arazi seçimi yapılmalıdır. Bu arazi kapasiteyi karşılayacak güvenli bir yerde olmalıdır.

b. Güvenli bölge, hem konutları kullanacak kullanıcılar için hem de yerel halk için önemli bir konudur. Yerleşkeler, sıcak çatışma bölgelerinden etkilenmeyecek mesafelere konumlandırılmalıdır. Savaş ve çatışmalardan uzak güvenli bölgelerde kurulmalıdır. Aynı zamanda hem insanlardan hem doğadan gelecek tehditlere karşı güvenli olmalıdır. Yerleşkelerin yerel yerleşimlere yakın olmak durumunda kaldığı durumlar olmaktadır. Bu durumlarda yerel halkın da tansiyonunu ölçmek gereklidir. Yerleşkenin konumlandırılacağı alanın seçimi yerel halkın faydasına olacak şekilde düşünülmelidir, yerel halkın da güvenliği göz önüne alınmalıdır.

Alan seçiminde en önemli noktalardan biri yerel halkın iş birliği ve iletişimidir. Yerleşkenin kurulacağı bölgenin yerel halkı ile iletişim içerisinde olunmalıdır. Hem bölgeye getirilen misafir topluluğun hem de bölgenin yerel halkının güvenliği ve huzuru için alan seçiminde ortak zeminde buluşulması gereklidir.

Örn: Yerleşkeler yerel halk ile çıkar çatışması çıkacak bölgelere konumlandırılmamalıdır. Verimli tarım arazileri buna örnek verilebilir.

Örn: Yerleşke askeri alanlara yakın konumlandırılmamalıdır. Herhangi bir saldırı anında yerleşkenin güvenli kalması önemlidir.

C. REZERV ALAN TANIMLAMAK

Yerleşke için alan seçerken arazinin başka krizler için de kullanılabilir olması adına rezerv bölge tanımlamak ve sonraki krizlerde de aynı alanı kullanmak faydalı olabilir. Bu çalışma farklı senaryolar ve bölgeler için yapılabilir. Rezerv alanların tanımlı olduğu bölgelerde kriz anında yerleşkenin kurulumunda hız kazanılmış olur.

Görsel 64. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Sosyo-kültürel kodlar başlığı altında ele alınan dördüncü ilke yerleşke ve barınaklarda insan haklarına uygun standartların gözetilmesidir. Kaynaklar, ilkenin uygulanabilirliği noktasında başvurulması gereken ilk adım olarak kendine yer edinmektedir. İlkenin kılavuzda yer alan içeriği Görsel 65'te aktarılmaktadır.

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR

YERLEŞKE VE BARINAKLARDA İNSAN HAKLARINA UYGUN STANDARTLARI GÖZETMEK

a. Yerleşke tasarımında sağlıkta eşitlik ve sosyal adalet başta olmak üzere insani koşulları koruyan bir kurgu geliştirilmesi önemlidir. Yerleşke içi insan haklarının korunması, geçici barınma ünitelerinin yerleşke içi konumlandırılmasında çıkan eşitsizlik sorunlarını azaltır.

b. Yerleşke içi insani koşulların korunması, geçici konut tasarımı ve uygulamasında insan haklarına uygun koşulların sağlanmasına öncülük etmektedir. Hedef grubun kapasitesine (kişi sayısına) göre konut sayısının belirlenmesi, hızlı şekilde müdahale edilebilmesi, mahremiyetin ve güvenliğin korunabilmesi insan haklarının başında gelmektedir.

Örn: Sağlık koşullarının korunabileceği niteliklere sahip (*iyi havalandırma, hijyenik, düzenli, vb.*), güvenlik ile mahremiyetin sağlanabileceği, kişi başı m² standartlarına uygun konutların tasarlanması önemlidir.

c. İnsan haklarının korunabilmesi adına minimum standartların sağlanması önemlidir. Bunun için yardımcı kaynaklara gidilmesi, geçici barınma alanını yeni öğrenenler ve gönüllüler için önceliklidir. Temel kaynaklar proje yönetimi ve paydaşlar tarafından kullanılabilir nitelikte olmalıdır.

Görsel 65. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Sosyo-kültürel kodlar prensibinin sağlanabilmesi için uygulanması gereken bir diğer madde de yönetim mekanizmasının çeşitli seviyeleri ve farklı platformlardan paydaşlarla bir arada çalışılmasıdır. Dış paydaşlar uluslararası yardım platformları olabileceği gibi sivil toplum kuruluşları (STK) da olabilmektedir. Alan araştırmasında ortaya konduğu üzere bu paydaşların tek tek belirtilmesi gerekmektedir. İş programı ve uygulama aktivitelerinin yönetilmesi, yetkililer ve paydaşların koordineli çalışmasında önceliklidir. Bu nedenle iş programı ve uygulama aktivitelerini yönetmek maddesine, ulusal-yerel seviye yetkililer ve paydaşlarla çalışmak ilkesinin altında yer verilmiştir. İlkenin içeriği Görsel 66'da detaylandırılmıştır.

SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR

ULUSAL – YEREL SEVİYE YETKİLİLER VE PAYDAŞLARLA (ULUSLARARASI – STK) ÇALIŞMAK

a. Sosyo-kültürel kodları ve gereksinimleri belirleyen mekanizmanın bir ayağı yönetim ve paydaşlardır. Yönetim ve paydaşlar, hedef grubu ve yerel halkı tanıyarak, iş programı ve aktivitelerin planlanması ve uygulanmasında öncü rol üstlenir. Paydaşlar, ulusal ve yerel ölçekte geçici barınma alanında faydalı olabilecek söz hakkına ve güce sahip platformlardan oluşmalıdır. Bunlar; ulusal yetkililer, yerel yetkililer, ulusal sivil toplum kuruluşları, uluslararası sivil toplum kuruluşları olarak listelenebilir. Paydaş listesi krize ve projeye göre genişletilebilir.

b. Geçici barınma merkezlerinde ulusal ve yerel seviye yönetim mekanizması ile koordineli çalışılması önemlidir. Yerleşkenin bulunacağı yerel bölgenin yönetim mekanizması bölgeyi tanıdığı için öncelikli olarak danışılması gereken bir platformdur. Ek olarak uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları da paydaşlar olarak katkı sağlamaktadır. Söz edilen bütün yetkili ve paydaşların iletişim içinde çalışması, geçici konutlarda yaşanabilirliğin sağlanabilmesi adına önemlidir. Yerel seviye yetkililer, yerleşkenin kurulacağı bölgenin yerel halkı ile kurulacak ilişki için önemlidir, bu nedenle proje sürecine dahil edilmelidir.

Örn: Yerel seviye yetkililer bölgede yaşanabilecek çıkar çatışmaları hakkında daha çok bilgi sahibi olma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle yerleşke tasarımının arazi seçiminde söz sahibi olmaları önemlidir.

Örn: Uluslararası sivil toplum kuruluşlarının hedef grupların olası ihtiyaçlarına karşı destek ürün/barınak gönderme potansiyelleri bulunmaktadır. Ulusal ve yerel seviye yetkililerin bu ihtimallere karşı koordineli davranmaları, yaşam kalitesini artıracak ürün / barınakların tedarik edilmesi adına önemlidir.

C. İŞ PROGRAMI – UYGULAMA AKTİVİTELERİNİ YÖNETMEK

İnsani yardım sürecinde yer alan bütün paydaşlar, ulusal – yerel yönetim mekanizması ile uluslararası ve ulusal paydaşlar (STK) barınma çözümü hakkında fikir birliğine varmalı, iş birliği içerisinde hareket etmeli ve bir koordinasyon merkezi belirlenmeli ya da oluşturulmalıdır. İşlerin nasıl yürütüleceği ve paydaşlar arasındaki iletişim koordinasyon birimi tarafından yönetilebilir olmalıdır.

Ülkemizde acil durumlarda yapılan insani yardımlarda koordinasyonu sağlayan birim AFAD olarak belirlenmiştir.

Görsel 66. Sosyo-kültürel kodlar başlığı, beşinci madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Sosyo-kültürel kodlar ile kullanıcı gereksinimleri başlığı bir arada değerlendirilmektedir. Kullanıcı, hedef grubun bir bireyi olduğundan iki prensip birlikte çalışmaktadır. Bu başlık, ihtiyaç analizinin birey ve geçici konut bazında detaylandırıldığı ilkeleri kapsamaktadır. Kullanıcı gereksinimleri, başta ihtiyaç analizlerinin yapılması, koruma ve mahremiyetin gözetilmesi, kullanıcı için gerekli gereçlerin temin edilmesi, mobilya ve mutfak ünitelerinin düşünülmesi ile sağlanmaktadır. Başlık ve içeriğinde yer alan ilkeler aşağıda detaylandırılmaktadır. Kullanıcı gereksinimleri prensibinde ele alınan ilk ilke, ihtiyaç analizlerini gerçekleştirmektir. Yerleşke içerisinde barınacak grupların kapasiteleri ve bu

gruplara yönelik ihtiyaçların belirlenmesi geçici konut tasarımı için ön araştırma niteliğindedir. İlkenin içeriği Görsel 67’de aktarılmaktadır.

KULLANICI GEREKSİNİMLERİ

İHTİYAÇ ANALİZLERİ YAPMAK

a. Geçici konutu kullanması planlanan gruplar üzerinde ihtiyaç analizleri yapılmalıdır. Özel gereksinimli bireyler, yaşlı, kadın ve çocuk grupların kapasiteleri ile topluluk içerisindeki konumları belirlenmelidir. Bu grupların özel ihtiyaçları geçici konut tasarımında yol gösterici olmalıdır. Geçici barınma ünitesi ve yakın çevre düzenlemeleri bu analizler doğrultusunda yapılmalıdır.

Hedef grup ve kullanıcı gereksinimleri, mekânın fiziksel özellikleri ve fonksiyonları belirlenmeli; güvenlik değerlendirmesi ve bütçe analizleri gerçekleştirilmelidir. İhtiyaç değerlendirmesinde yer alan bu kalemler koordinasyon merkezinin uygun bulunduğu doğrultuda çoğaltılabilir. İhtiyaç analizleri belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır. Değişen ihtiyaçlar dikkate alınmalıdır.

Örn: Geçici konutlar fiziksel engelli bireylerin kullanımına göre tasarlanmalı ya da uyarlanabilecek altyapıda olmalıdır.

Örn: Çocuklar düşünülerek tehlike oluşturmayacak yakın çevre düzenlemeleri yapılmalıdır. Kışın ısınma amaçlı soba kullanılacaksa, konut dışına çıkan soba borularının tehlike oluşturmayacağından emin olunmalıdır.

b. İhtiyaç analizleri yapılmalı ve yerleşke içi hizmetlerin konumlandırılması da bu analizlere göre gerçekleştirilmelidir. Yerleşke içi düzenlemeler yakın çevre yapılandırılmasını etkilemekte, bu durum konutların biçimlenişine de etki etmektedir.

Örn: Tek başına kalan kadınların yaşadığı konutlar bir araya toplanarak yakın çevre düzenlemesi sosyalleşmeyi sağlayacak şekilde gerçekleştirilmelidir.

Örn: Yaşlı bireylerin çoğunlukta olduğu konutlar, yerleşke içerisinde sağlık hizmeti veren yapılara yakın konumlandırılmalıdır.

İLK ADIM İHTİYAÇ ANALİZİ

Görsel 67. Kullanıcı gereksinimleri başlığı, ilk madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Koruma ve mahremiyet geçici barınma alanında sağlanması gereken insani gereksinimlerden biridir. Bu ilke geçici konutun insan kaynaklı tehlikelere ve yaşanabilecek acil durumlara karşı güvenliği ile konut kullanıcısının duygusal güvenliğini koruma altına almanın önemini vurgulamaktadır. Mahremiyet ve bu unsurun mekândaki fiziksel karşılığı, geçici konut tasarımında öncelikli olan ilkeler arasında sayılmaktadır. Kılavuz kullanıcıyı doğru yönlendirmek amacıyla başvurulması gereken ilk adımlar olarak hedef grup ve ihtiyaç analizi içeriğe eklenmiştir. İlkenin içeriği Görsel 68’de detaylandırılmaktadır.

KULLANICI GEREKSİNİMLERİ

KORUMA VE MAHREMİYETİ SAĞLAMAK

a. Geçici konutun, kullanıcının yemek yeme uyuma gibi temel insani ihtiyaçlarına ek olarak güvenli bir alanda barınma korunma gereksinimlerine de cevap verecek nitelikte olması gerekmektedir. Bu doğrultuda güvenli barınma mülteci için hem kişisel ihtiyaç hem de temel insani gereksinimlerden sayılmaktadır. Güvenlik hem hırsızlık, saldırı gibi insan kaynaklı tehlikelere hem de yangın, sel, fırtına gibi gelişebilecek acil durumlara karşı sağlanmalıdır. Farklı durum ve senaryolar düşünülerek AR-GE çalışmaları buna yönelik gerçekleştirilmelidir.

Örn: Geçici konutlar, yangın gibi acil durumlar ve hırsızlık gibi tehlikelere karşı güvenli olmalıdır. Bu nedenle, konutlarda acil çıkış kapılarının bulunması ve yangın, sel, fırtına gibi acil durumlara karşı dayanıklı malzemeler kullanılması önemlidir. Hırsızlık olayları düşünülerek, kolayca kesilebilen plastik örtüler ve kumaş duvarların kullanımı sınırlandırılmalı ve konutların güvenliği sağlanmalıdır.

b. Mahremiyet geçici yaşam alanlarındaki temel gereksinimlerden biridir. Kullanıcının mahremiyetini koruması, günlük rutinine dönebilmesi ve iyileşme sürecine girebilmesi için gereklidir. Mahremiyet, ihtiyaç analizleri ve hedef grubun sosyal – kültürel değerleri doğrultusunda geçici konut tasarımında yol gösterici olmalıdır.

Örn: Kapalı toplumlar için yapılan bir geçici konutta, özel alanların dışarıdan erişimini ve görünümünü zorlaştırmak mahremiyetin korunması adına önemlidir.

c. Geçici konut fiziksel korumanın ötesinde, kullanıcının duygusal güvenliği yani onun için önemli olan maddi ve manevi değerleri koruyabilmesi ile de ön plana çıkmaktadır. Geçici barınma ünitesi sadece bireyin fiziksel varlığını değil, özellikle iyileşme sürecinde, kişi için önemli olan manevi değerler için de bir sığınak olmaktadır. Kullanıcının günlük rutinine dönebilmesi için maddi ve manevi değerleri ile güvenli bir alanda yaşaması önemlidir.

Örn: Kullanıcı için önemli olan fotoğraflar gibi kendi evinden getirebildiği manevi değeri olan nesne ve gereçleri geçici konut içinde kullanabilmesi ve güvenliğini sağlayabilmesi gerekmektedir.

İLK ADIM

HEDEF GRUP
İHTİYAÇ ANALİZİ

Görsel 68. Kullanıcı gereksinimleri başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Kullanıcı gereksinimlerinin üçüncü maddesi gerekli gereçlerin temin edilmesidir. Geçici konutta temel insani gereksinimlerin karşılanabilmesi ve günlük rutine dönülebilmesi amacıyla günlük araç-gereçlerin kullanıcıya verilmesi gerekmektedir. Gereçlerin süreç içinde temini, kullanım şekli, yerel ekonomi, iklim ve coğrafya bu kapsamda düşünülmesi gereken unsurlardandır. İlke kapsamında başvurulması gereken ilk adımlar olarak hedef grup ve ihtiyaç analizi içeriğe eklenmiştir. Isınma ve aydınlatma gereçleri hem insani gereksinim hem de güvenlik açısından benzer kapsamda ele alınması gereken ihtiyaçlardandır. Bu nedenle ısınma ve aydınlatma

gereksinimini düşünmek maddesine, gerekli gereçleri temin etmek ilkesinin altında yer verilmiştir. İlkenin içeriği Görsel 69'da aktarılmaktadır.

KULLANICI GEREKSİNİMLERİ

GEREKLİ GEREÇLERİ TEMİN ETMEK

a. Uzun süreli kullanımın ön görüldüğü geçici konutlarda, mültecilerin günlük rutinlerine dönerek iyileşme sürecine girmeleri amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda günlük aktiviteleri destekleyecek gereçlerin sağlanması da kullanıcı gereksinimlerinin başında gelmektedir. Bu gereçler yine ihtiyaç analizler doğrultusunda saptanabilir. Ayrıca süreç içinde kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına göre de şekillenebilir. Bu gereçlerin temini önemlidir.

Örn: Geçici konutta yaşayan bir ailenin çocuğu yerleşke içindeki bir okulda eğitim almaya başladığında ödevlerini yapacağı bir masa vb. yüzeye ihtiyaç duyabilir. Ayrıca eğitim malzemeleri gerekebilir.

Asgari gereçler olarak da geçen genel ev gereçleri, kullanıcıya eğitim vermeye gerek duymaksızın dağıtılabilen, temel gereksinimleri karşılayacak destekleyici gereçler olarak listelenmektedir. Bu ürünlerin kullanıcılara hızlı bir şekilde temin edilmesi önemli ve gereklidir.

Örn: Asgari ihtiyaçlar, battaniye, ısıtıcı, tencere gibi genel kullanıma yönelik gereçlerdir. Bu ürünler kullanıcılara hızlı bir şekilde ulaştırılmalıdır.

Gerekli gereçler, kamuya bağlı insani yardım kurumları tarafından temin edilebileceği gibi sivil toplum kuruluşları tarafından bağış yoluyla da gelebilmektedir. İhtiyaç analizlerinin yapılması ve eksiklerin belirlenmesi dış paydaşlardan gelecek yardımların ihtiyacı karşılayacak şekilde olması adına önemli görülmektedir.

b. Konutta barınan kişi sayısına, ailelerin ya da bireylerin eylemlerine göre ihtiyacı karşılayacak araç-gereçlerin ve konut içi fonksiyonların sağlanması önemli görülmektedir. Aynı zamanda temin edilmesi planlanan bu araç-gereçlerin bulunabilirliği de hem yerel ekonomi hem de planlama aşaması ve kullanıcı açısından önemli bir unsurdur.

Örn: Gereçlerin yakın çevreden erişilebilir şekilde temin edilmesi önemlidir. Geçici konut için toplu araç-gereç alımları yapılacaksa, bölgede kullanılabilir yerel malzemeye ve iklime uygun ya da uluslararası kullanılabilirliği olan malzemeler tercih edilmelidir.

c. Süreç içinde geçici konuta yapılacak eklemeler, tadilat vb. işlemler için ek malzemelerin temini önemlidir. Geçici konut için uygunsuz malzemelerin kullanılmaması ya da tehlikeli değişikliklerin önüne geçmek için zamanla konutun ihtiyaç duyabileceği malzeme ve gereçler belirlenmelidir. Gerektiğinde temin edilebilmesi için planlama yapılmalıdır.

Örn: Konut içinde özel alan bölüntüleri artırılsaydı güvenli (devrilmeyecek vb.) ve tehlikelere (ateş / su dayanımı) karşı dayanıklı malzemelerin kullanıcılar için temin edilebilir olması gerekmektedir.

D. ISINMA VE AYDINLATMA GEREKSİNİMİNİ DÜŞÜNMEK

Isınma gereksinimi için dağıtılan ürünler asgari gereçler arasında sayılarak kimi durumlarda kullanıcılara verilmektedir. Özellikle kış koşullarında bu ürünler hızlı bir şekilde hedef gruba dağıtılmalıdır. Isınma için tehlike oluşturmayacak ürünler tercih edilmeli, konuta nasıl ekleneceği planlanmalıdır. Soba vb. ürünlerin konuta eklenmesi boru bacası çıkışı gibi unsurları doğurmaktadır. Elektrikli ürünler, elektrik erişimi olan bölgeler için kullanılmaktadır. Isınma için AR-GE ve dış paydaşlarla hem güvenli hem de kullanılabilir, erişilebilir sistemlerin çalışılması önemlidir.

Aydınlatma hem günlük rutin hem de konut içi – dışı güvenlik için önemli bir unsurdur. Isınma gibi hem güvenli hem kullanılabilir hem de erişilebilir sistemlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Görsel 69. Kullanıcı gereksinimleri başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Mobilya ve mutfak üniteleri günlük rutin için taşıdığı önem ile iç mekân ölçeği açısından başlıca ele alınması gereken bir ilkedir. Kullanıcı gereksinimlerinin dördüncü maddesi olarak ayrıca detaylandırılmaktadır. Zaman içinde değişen ihtiyaçların mobilya tasarımı kapsamında düşünülmesi önemli görülmektedir. Günlük yaşamın devamı açısından mobilyaların temini, tasarımı, kullanım şekli çalışılmalıdır. Aynı şekilde mutfak da konutta öncelikli ıslak alanların başında gelmektedir. Mutfak ünitelerinin kullanılabilirliği, tasarımı, güvenliği geçici konut uygulamasında ön planda yer almalıdır. İlkenin içeriği Görsel 70'te açıklanmaktadır.

KULLANICI GEREKSİNİMLERİ

MOBİLYA VE MUTFAK ÜNİTELERİNİ DÜŞÜNMEK

a. Acil ihtiyaç duyulan mobilyalar kamu ve dış paydaşlar tarafından asgari ihtiyaçlar kapsamında dağıtılmaktadır. Örneğin yatak bunlar arasında sayılan bir mobilyadır.

Zamanla ihtiyaç duyulan mobilyaların geçici konut tasarımlarında kamu ya da dış paydaşlar tarafından dağıtıldığı ya da kullanıcı tarafından satın alındığı örnekler mevcuttur.

Geçici konutlarda kullanıcıların kullanımı için bölgenin iklimine uygun kullanılabilen mobilyaların temin edilmesi önemlidir. Hızlıca monte edilebilen, güvenli, sağlam ürünler tercih edilmelidir. Malzemeler iklime ve coğrafyaya uygun sürdürülebilir yaklaşımla bölgeden hızlıca temin edilmelidir. Ya da evrensel niteliklere sahip her bölge ve iklimde kullanılabilen altyapıda üretilmelidir.

Örn: Geçici konutta kullanıcı sayısının artabileceği göz önünde bulundurularak masa, sandalye, oturma elemanı gibi artırılabilir mobilya ve ürünler belirlenmelidir. Bu ürünler, büyüyecek potansiyele sahip eklentilerle tasarlanabilir ve üretilir.

b. Ülkemizde kullanılan geçici konutlar tefrişatla çalışılıp kullanıcıya teslim edilmektedir. Optimum standartlar gözetilerek oturma kısmı, mutfak nişi, ıslak hacim ve yatak odasında yatak ve dolap sığabilecek minimum kapasite ile tasarım yapılmaktadır. Konutlar tiplendirilerek ve tefrişatla düşünülerek üretilmektedir. Bu tiplendirme özel gereksinimli bireylerin kullanımı da düşünülerek yapılmalıdır.

Mutfak üniteleri için de yangın sınıfı gibi tehlikelere karşı güvenlik testleri yapılmış, uygun malzemeler tercih edilmektedir.

Örn: Tekerlekli sandalye kullanıcıları düşünülerek mutfak nişi optimum ölçülerde tasarlanmalıdır. Özel gereksinimli bireylerin kullanım standartlarına uyulanabilecek altyapıda olmalı ya da farklı gruplara uygun çeşitli tasarım alternatifleri de düşünülmalıdır.

Görsel 70. Kullanıcı gereksinimleri başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Geçici konut tasarım modelinin birinci adımı olan sosyo-kültürel kodlar ve kullanıcı gereksinimleri, kılavuz kitapçığında ilk sırada yer almaktadır (Görsel 71).

Görsel 71. Tasarım kılavuzu, sosyo-kültürel kodlar ve kullanıcı gereksinimleri (kişisel arşiv, 2023)

Geçici konut tasarım modelinde ikinci adım, yaşam alanı prensibidir. Geçici konut mekânlarının düzenlenmesinde ön planda tutulması gereken ilkeler bu başlık altında detaylandırılmaktadır. Yaşam alanının düzenlenmesi için barınakta fonksiyonellik, temel standartlar, iç mekânda yeterli alan, yerel imkanlar, barınakta güvenlik ve yakın çevre ile iklim unsurunun iç mekâna etkisi ön planda tutulmalıdır. Başlık ve içeriğinde yer alan ilkeler aşağıda detaylandırılmaktadır. Barınakta fonksiyonellik ve tasarımda esnekliği gözetmek, yaşam alanının düzenlenmesinde birinci ilke olarak yer almaktadır. Hedef grubun sosyal ve kültürel alışkanlıkları ile zaman içinde gelişecek ihtiyaçlara uyumlu bir geçici konut tasarlamak önemlidir. Bu süreçte konutta gelişmesi muhtemel değişiklikleri müdahale rehberi ile sınırlandırmak hem kullanıcı hem de yönetim mekanizması için olumlu görülmektedir. İlkenin içeriği Görsel 72’de açıklanmaktadır.

BARINAKTA FONKSİYONELLİK – TASARIMDA ESNEKLİĞİ GÖZETMEK

a. Barınak tasarımı kullanıcının sosyal ve kültürel alışkanlıklarına uyum sağlayabilecek biçimde oluşturulmalıdır. Geçici konut tasarlanırken hedef grup için önemli, yaşam şekline ve mekanın biçimine yansıyan kültürel yaklaşımlara duyarlı olunmalıdır.

Örn: Kapalı toplumlar için mahremiyetin çok önemli olduğu durumlar vardır. Geçici konut tasarımında özel alan ile yaşam alanının ayrıştırılması ve pencere ile kapıdan uzak tutulması sosyo-kültürel anlamda çok önemli olabilir.

b. Barınağın kullanıcının ihtiyaçlarına adapte edilebilirliği, uyumluluğu düşünülmalıdır.

Kullanıcının geçici konutu kendi ihtiyaçları doğrultusunda dönüştürmesi uygundur. Ancak bunun sınırlandırılması gerekmektedir. Barınakta kullanıcının yapabileceği müdahaleyi sınırlarken barınağın tanımlanması gerekmektedir. Öncelikle tasarım ve uygulama sürecinde barınağın tipi ve özellikleri (malzeme- plan- vb.) analiz edilmeli, kullanıcının nasıl bir formda sınırlandırılacağı da uzmanlar tarafından belirlenmelidir.

Örn: Konteyner birimler için yakın çevre ve iç mekan düzenleme biçimleri analiz edilmelidir. Zaman içinde gelişebilecek düzenleme senaryoları oluşturulabilir.

C. BARINAKTA SONUÇ DEĞİL SÜREÇ ODAKLI TASARIMI GÖZETMEK

Geçici konut bir sonuç ürün değil bir süreç olarak düşünülmalıdır. Kullanıcının zamanla çıkan ihtiyaçları düşünülerek barınak kişinin müdahalesine imkan tanıyacak şekilde tasarlanmalıdır. Kullanıcının yaşam alanının içinde ve yakın çevrede ihtiyacına göre yapabileceği değişiklik ve ilaveleri tanımlayan ve onu sınırlayan bir **müdahale rehberi** hazırlanabilir. Müdahale rehberi, konut tasarımı ve uygulamasında yer alan paydaşlar tarafından, mevcut barınma ünitesine özel hazırlanmalıdır. Gerekli durumlarda resim ve videolarla desteklenmeli, okunabilir olmalı, genel anlaşılabilirlik düzeyinde oluşturulmalıdır. Ayrıca konut içinde dokunulmaması gereken, kırılmaması gereken özel noktalar, yakın çevrede kazılmaması gereken bölgeler de rehberde aktarılmalıdır.

Örn: Konut içinde özel alan bölüntülerini artırmak isteyen kişiler için bölücü duvar konulabilecek potansiyel noktalar belirlenerek müdahale rehberinde sunulabilir.

Örn: Yakın çevrede ekili alan oluşturmak ya da sundurma yapmak isteyen kullanıcı için genişleme alanı sınırları ve bulunulan iklime göre kullanılması gereken malzemeler müdahale rehberinde sunulabilir. Konuta ek yapan kişinin yola ya da ortak alana kayması engellenmiş olur.

d. Süreç içerisinde rehberle uyarak düzenleme yapmak isteyen kullanıcıların söz konusu değişiklikleri bildirerek yönetimden onay ve destek alması gerekmektedir.

e. Sınırlı imkan tanımak, konutun geçiciliğini vurgulamak isteyen yönetimler için uygun bir metot olarak önerilmektedir. Bu sayede hem kullanıcı için gerekli insani koşullar oluşturulmuş olmakta hem de müdahale şekli kısıtlanmış olmaktadır.

Görsel 72. Yaşam alanı başlığı, ilk madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Standartlara uygun tasarım yapmak, yaşam alanı prensibindeki diğer birçok ilkeyi etkilediği için ikinci sırada yer almaktadır. Yaşam alanının düzenlenmesinde öncelikle uluslararası standartların takip edilmesi ve gerçekleştirilmesi, minimum m² koşullarının kullanıcılar için sağlanması gerekmektedir. Bu noktada kullanıcıyı yönlendirmesi için ilk adım olarak kaynaklar kılavuz içeriğine eklenmiştir (Görsel 73). Kişi başına düşen minimum m²'lere sadık kalmak maddesi de bir temel ölçüt olduğundan, belirlenen temel standartlara uygun tasarlamak ilkesinin altında yer edinmektedir.

Alan araştırması sırasında, geçici barınma projelerinde tecrübe ile standartlar üretildiği belirtilmiştir. Gerek bu standartların toplanabilmesi gerekse uygulama ve projelerin depolanabilmesi amacıyla belge ve öneri yükleme noktası oluşturulmuştur. Bu bölüm dijital formatta üretilen kılavuz kapsamında erişilebilir kılınmaktadır. Ancak ilke kapsamında belge toplama noktasının yazılması, kılavuz yapısını gösterebilmek için olumlu görülmektedir. Bu yükleme noktası, öneri toplanması uygun noktada koordinasyon merkezini bu doğrultuda yönlendirmek amacıyla kurgulanmıştır. Aktifleştirilmesi, dijital format üzerinde kılavuzu kullanan platforma bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu noktada bir hatırlatıcı olarak konulması uygun görülmüştür.

İnsani yardım alanında çalışan kurumlar ve uzmanlar geliştirdikleri uygulamalar ve projeler ile değişik standartlar oluşturmaktadır. Bu nedenle ilke için daha kapsayıcı olan 'belirlenen temel standartlar' ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir. Projeye başlarken paydaşlar tarafından, temel standartların üzerinden geçilmesi, belirlenmesi ve ortak karara bağlanması önemli görülmektedir. İlkenin içeriği Görsel 73'te detaylandırılmaktadır.

BELİRLENEN TEMEL STANDARTLARA UYGUN TASARLAMAK

a. İnsani yardım ve barınma alanında çalışan uluslararası platformlar dünya genelinde yıllardır sürdürdükleri çalışmalar doğrultusunda uluslararası birtakım standartlar geliştirmişlerdir. Minimum koşullar olarak önerilen bu standartların sağlanması gerekmektedir. Öncelikle bulunulan iklim ve coğrafya gözetilmeli, ardından aşağıda bahsedilen minimum koşullar kabul edilmelidir.

Örn: Tasarımda önemli görülen unsurlar, uygulamada öncelikli tutulması gereken kriterler, geçici konutlarda sağlanması gereken m² koşulları, üniteler arasındaki yolların mesafeleri vb. bilgiler temel alınmalıdır.

KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MİNİMUM M²LERE SADIK KALMAK

Geçici barınma alanlarında insani koşulların sağlanabilmesi için kabul edilen m² standartlarına uyulmalıdır.

Sıcak iklimlerde mutfak alanı konutun dışında düşünülüğünde kişi başı 3,5 m², soğuk iklimlerde ise ıslak hacimler mekanın içinde olacak şekilde kişi başı 4,5 – 5,5 m² alan sağlanması uygun görülmektedir. Mekanın yükseklik ölçüleri de hem iklim hem de güvenlik sebebiyle belirli standartlara bağlanmış, normal koşullarda en az 2 metre sıcak iklimlerde ise 2,6 metre olması gerektiği vurgulanmaktadır.

b. Ulusal ölçekte insani yardım ve barınma alanında iş yapan platformlar, zaman içerisinde tecrübe doğrultusunda standartlar üretmektedir. Uluslararası standartlar üzerinden türemesi önerilen bu koşulların yazıya dökülmesi önemlidir. Ülkemizde AFAD tarafından geçici barınma alanında üretilen bir yönerge bulunmaktadır. Platformların kendi standartlarını üretirken öncelikle uluslararası kaynakları bilmesi gerekmektedir. Uluslararası literatürde geçmeyen üretim sistemleri için malzeme, detay, uygulama koşulları hakkında bilgilerin standartlar haline getirilerek yazılması önemlidir.

BELGE | ÖNERİ YÜKLEME NOKTASI

 İLK ADIM
KAYNAKLAR

Görsel 73. Yaşam alanı başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Yaşam alanında sağlanması gereken bir diğer madde, iç mekânda farklı kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarına yönelik yeterli alanı sağlamaktır. Geçici konut tasarımında özellikle optimum kıstası göz önünde bulundurulmalı, projelerin geçici yaşama hizmet ettiği dikkate alınmalıdır. Islak hacimlerin konut içinde konumlandırılması yaşam alanının kişiselleştirilmesi adına önemli bir adımdır. Bütün bu unsurların değerlendirilmesinde, kılavuz kullanıcılarını yönlendiren ilk adım olarak ihtiyaç analizi içeriğe eklenmiştir. İlkenin içeriği Görsel 74'te aktarılmaktadır.

İÇ MEKANDA İHTİYAÇLARA YÖNELİK YETERLİ ALANI SAĞLAMAK

a. İç mekan kullanıcı için çok önemlidir. Geçici konutun yıllarca kullanıldığı örnekler düşünüldüğünde yaşam alanı çeşitli işlevleri barındırabilecek esneklikte ve büyüklükte tasarlanmalıdır. Minimum m² koşullarına uyulmalı, bunun ötesinde kullanıcının ihtiyaç duyabileceği fonksiyonlar düşünülerek mekana eklenmelidir. Kadın, çocuk, yaşlı bireyler gibi farklı kullanıcı grupları düşünülmeli ve yaşam alanı hesaplanırken kullanıcı gruplarının potansiyel ihtiyaçları da göz önüne alınmalıdır.

OPTİMUM KISTASI

Optimum: En uygun, en elverişli (TDK Sözlük)

Projelere yönelik 'OPTİMUM KISTASI' ölçütleri belirlenmelidir. Yapılan uygulamalar bu kistalara uygun yapılmalıdır. Geçici konut çok konforlu ya da temel insani gereksinimlerden yoksun olmamalı; malzemeler düşük kalitede tehlikeli ya da kullanıcının bakamayacağı/bilemeyeceği üst sınıftan seçilmemelidir. Konutun optimum değerinde tutulması, geçici barınma projeleri açısından uygun bir tavidir.

Örn: Geçici barınma alanları için minimum koşullar sağlandıktan sonra ihtiyaç analizleri doğrultusunda süreç ile gelişebilecek **temel** gereksinimler belirlenmelidir. Bu gereksinimlere yönelik alan sağlamak önemlidir. Geçici konut içerisinde giriş alanı, çocuklar için güvenli oyun ya da ders çalışma alanı bunlara örnek gösterilebilir.

b. Geçici konut tipolojisinde ıslak hacimlerin yaşam alanı içinde konumlandırılması konutun kişiselleştirilmesi ve temiz tutulması, sonuç olarak da sağlık koşullarının sağlanması için önemlidir. Kişinin iyileşme sürecine geçmesi ve günlük rutinine dönebilmesi için gerekli görülmektedir. Geçici konutun sosyo-kültürel açıdan kullanıcıya uygun olması önerildiğinden, ıslak hacim tasarımlarında bireyin yaşam alanını kullanma şekli ve davranış biçimlerinin analiz edilmesi öncelikli olmalıdır. ıslak hacimlerde dikkat edilmesi gereken bir diğer unsur havalandırma olmaktadır. Tek hacimli yaşam alanlarında zehirlenme ve yangın tehlikelerine karşı mutfak ünitelerinin havalandırılması çok önemlidir. Yaşam alanının nem tutmaması ve malzemelerde çürümenin önüne geçilebilmesi için banyo-wc alanlarında da havalandırma kanalları önemli görülmektedir.

Ülkemizde yer alan yerleşelerde, özellikle 2015 yılında yönerge yayımlandıktan sonra kullanıma sunulan geçici konutlarda, ıslak hacimlerin yaşam alanı içinde konumlandırılması ve haneye özel olması, altyapı bağlantılarının konut ile kurgulanması ilke olarak benimsenmiştir.

İLK ADIM

İHTİYAÇ ANALİZİ

Görsel 74. Yaşam alanı başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Yaşam alanı prensibinde yer alan dördüncü madde, yerel imkanlara ve tekniklere uygun tasarlama ilkesidir. Geçici konut tasarımında coğrafya ve iklim, yerel ekonomi, temin edilebilirlik gibi unsurlar düşünülerek yerel malzeme ve tekniklere gidilmesi uygun görülmektedir. Ancak yerellik vurgusu, proje yönetimi tarafından karar verildiği ölçüde uygulanmalı, geçici barınma ünitesinin amacı ve kapsamına uygun olup olmadığı düşünülmelidir. Geliştirilen projelerin depolanabilmesi ve getirilen önerilerin toplanabilmesi adına belge-öneri yükleme noktası oluşturulmuştur. Bu yükleme noktası kılavuzun dijital formatında erişilebilir

kılınmaktadır. Kılavuzu kullanan uzmanlara hatırlatıcı ve yönlendirici olması amacıyla eklenmiştir. Aktifleştirilmesi, dijital format üzerinde kılavuzu kullanan platforma bağlı olarak gerçekleşmektedir. İlkenin içeriği Görsel 75'te açıklanmaktadır.

YAŞAM ALANI

YEREL İMKANLARA VE TEKNİKLERE UYGUN TASARLAMAK

a. Geçici konut tasarımında yerel malzeme ve inşa olanaklarının kullanılması yaşam alanlarını daha sürdürülebilir kılmaktadır. Hem misafir toplulukların daha sağlıklı ortamlarda barınmalarına hem de yerel toplumun ekonomisine katkı sağlamakta, olumlu bir etken olarak ön plana çıkmaktadır. Bu imkan ve teknikler ulusal standartlara eklenmelidir.

BELGE | ÖNERİ YÜKLEME NOKTASI

Örn: Ülkenin güneyinde yapılan bir geçici konut için bölgede sık bulunan bir malzemenin temin edilmesi yerel ekonomiye de katkı sağlayacaktır.
Örn: Uzun süre kullanılacak geçici konutlar için bölgede var olan sürdürülebilir inşa tekniklerinden faydalanılabilir.

b. AR-GE çalışmalarında her koşulda kullanımı öngörülerek geliştirilen geçici barınma üniteleri için yerellik vurgusu yapılmamaktadır. Küresel ve sürdürülebilir yaklaşımla planlanan geçici barınma üniteleri çeşitli testlerden geçirilmeli, farklı koşullarda kullanılabilirliği kanıtlanmalıdır. Kullanılan malzemeler farklı coğrafya ve iklim koşullarına uyacak biçimde olmalıdır. Bu barınma ünitelerinin farklı sosyo-kültürel koşullara uygun iç mekan düzenleme biçimleri için de bir rehber hazırlanması önerilmektedir.

Örn: Acil durumların ilk aşamalarında kullanılmak üzere tasarlanan barınma üniteleri bu formatta farklı koşullara uyum sağlayacak şekilde tasarlanıp üretilmektedir.

Görsel 75. Yaşam alanı başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Barınakta güvenlik ve yakın çevreyi düşünmek, yaşam alanı prensibinde yer alan beşinci maddedir. Geçici konut yerleşkeden bağımsız düşünülemez, bu nedenle konutun alan içerisindeki konumu fiziksel özelliklerinin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Yaşam alanında güvenlik teması, geçici konut ve yakın çevresinin tehlikelere ve afetlere karşı güvenliği ölçeğinde ele alınmaktadır. Geçici konutun fiziksel özellikleri ve yakın çevre düzenlemesi, güvenliğin sağlanmasında önemlidir. Bu ilişki düşünülerek barınağın yerleşke içi konumunu gözetmek ilkesine, barınakta güvenlik ve yakın çevre maddesinin altında yer verilmektedir. İlkenin içeriği Görsel 76'da aktarılmaktadır.

YAŞAM ALANI

BARINAKTA GÜVENLİK VE YAKIN ÇEVREYİ DÜŞÜNMEK

A. BARINAĞIN YERLEŞKE İÇİ KONUMUNU GÖZETMEK

Barınak bağlamdan, yerleşkeden ayrı düşünülemez. Yerleşke içi standartların konutu etkileyeceği unutulmamalıdır.

Örn: Yerleşke düzenlemesinde ana ve ara yollar geçici konutların giriş ve yakın çevre düzenlemesinde etkili olmaktadır.

b. Barınakta güvenlik ifadesi, yaşam alanının çeşitli tehlikelere karşı dirençli olmasını işaret etmektedir. Bu tehlikelerin başında sel, deprem gibi doğal afetlere karşı direnç, sağlık koşullarını bozacak hastalık yayan haşeratlardan korunma ve yangına karşı dayanım gelmektedir. Ayrıca konut güvenliğini sağlayacak fiziksel kriterler (kapı-pencere güvenliği) de yer almaktadır.

Geçici konutlarda yaşam alanı tasarımı kendi içinde bir bütün olsa da bulunduğu bağlam ile ilişkili tutulmalı ve tek başına düşünülmemelidir. Özellikle yaşam alanında güvenliğin sağlanabilmesi adına, konutun kendi biçimsel özellikleri kadar konutlar arası yakın çevre biçimlenişi de önemli görülmektedir. Geçici konutlar arası tehlikelerden korunma amaçlı güvenli mesafelerin bırakılması, barınaklarda kaçış rotalarının düşünülmesi ve çıkışların iki tane tutulması, tasarımlarda konut içi görsel mahremiyeti sağlayacak unsurların da ortaya konması gerekmektedir.

Örn: Su baskınlarını önlemek ya da fare vb. haşeratin yaşam alanına girmemesi için konutun zeminini yükseltmek ve yükseltilmiş profillerde engeller kullanmak (haşerat için) önerilmektedir.

Örn: Barınma alanında yangın tehlikesi çok sık yaşandığından konutlar arası mesafelere ve yangına dayanıklı malzeme kullanmaya dikkat edilmeli, konutlarda kaçış rotaları oluşturulmalıdır.

Görsel 76. Yaşam alanı başlığı, beşinci madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Yaşam alanı prensibinin altıncı ve son maddesi, iklim unsurunun iç koşullarda uyumluluğunu gözetmektir. İklim ve iç mekândaki konfor koşullarına etkisi, unsurun bir ilke olarak ayrıştırılmasını gerekli kılmaktadır. Geçici konutta yaşam alanının optimum verimde kullanılabilmesi ve tasarlanması için iklim unsuru düşünülmesi gereken başlıca aktörlerdendir. İlkenin içeriği Görsel 77’de detaylandırılmaktadır.

YAŞAM ALANI

İKLİM UNSURU- İÇ KOŞULLARDA UYUMLULUĞU GÖZETMEK

a. Yaşam alanında üzerinde en çok durulan unsurlardan bir diğeri, iklim ve iklime bağlı sıcaklık, nem, havalandırma gibi iç koşullar olmaktadır. Geçici konutta kullanılan malzemeler ve iç mekan biçimlenişinde iklim koşulları ve termal konfor göz önünde bulundurulmalıdır.

Örn: İklim koşulları düşünülerek sıcak iklimlerde pencere ve kapı açıklıkları konutun nefes almasına yardımcı olacak şekilde konumlandırılmalıdır.

Örn: Soğuk iklimlerde konut içi sıcaklığı tutmak adına, yalıtım özelliği bulunan yapı malzemeleri kullanılmalıdır. Konut açıklıkları sıcak havayı içeride tutma amacı düşünülerek yerleştirilmelidir.

Örn: Mutfak ve banyo alanlarında havalandırma iklim ve güvenlik unsurları düşünülerek tasarlanmalıdır. Nemli bir iklim varsa banyoda rutubet çekmeyecek malzeme ve plan şeması kullanılmalıdır. Hakim rüzgar yönü, havalandırma ve yapı açıklıkları düşünülmalıdır.

Görsel 77. Yaşam alanı başlığı, altıncı madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Geçici konut tasarım modelinin ikinci adımı olan yaşam alanı prensibi, kılavuz kitapçığında ikinci sırada yer almaktadır (Görsel 78).

Görsel 78. Tasarım kılavuzu, yaşam alanı başlığı (kişisel arşiv, 2023)

Geçici konut tasarım modelinin üçüncü adımı, dördüncü prensip olan malzeme ve inşaat faktörüdür. Bu prensip yaşam alanı ve çevresel faktörler ile ilişkili düşünülmesi gereken, geçici konut tasarımında malzeme seçimi, uygulaması ile inşaat sürecine yönelik ilkeleri açıklamaktadır. Malzeme ve inşaat faktörü kapsamında bir uygulama projesinde, planlama ve proje yönetimi, inşaat sürecinde teknik yardım, yerel malzeme teknik ve iş gücü kullanımı ile uygulamada güvenlik konularının takip edilmesi gerekmektedir. Başlık ve içeriğindeki maddeler aşağıda detaylandırılmaktadır. Planlama ve proje yönetimi desteği vermek, malzeme ve inşaat faktörü prensibinin birinci ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçici konut tasarımında malzeme seçimi, uygulaması ve iş teslimine kadar doğru ve verimli işleyen bir süreç için proje yönetimi öncelikli olmalıdır. Proje yönetim sürecinde

koordinasyon merkezinin paydaşlarla iletişim halinde ve birlikte çalışması önemlidir. İlkenin içeriği Görsel 79'da aktarılmaktadır.

MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ

PLANLAMA VE PROJE YÖNETİMİ DESTEĞİ VERMEK

a. Geçici konut tasarım ve uygulama sürecinde, zamanında, uygun ve doğru işleyen yaşam alanlarının ortaya konabilmesi için planlama ve proje yönetimi önemli görülmektedir. Malzeme seçimi ve erişimi, işçilik, yapı pratiği gibi unsurların planlamaya tabi tutulması uygulama sürecinin önemli aşamalarındandır. Projeye yönelik AR-GE süreci de göz ardı edilmemeli, yeterli zaman ayrılmalı, planlama ve test süreçleri unutulmamalıdır.

Koordinasyonu sağlayan merkez, kamu yararına çalışan kurumlar ile uluslararası ve ulusal paydaşları (STK) da bilgilendirerek sürece dahil etmelidir. Paydaşlardan gelecek olan desteklerin ne amaçla / nerelerde kullanılacağı da görüldüğünden karşılıklı güven duygusu oluşmaktadır. Bu durum proje sürecinde fon desteklerinin artmasına da yardımcı olabilir. Hangi paydaşlardan hangi desteklerin geleceği ile karşılanması gereken gereksinimlerin analiz edilmesi, gelen yardım ve fonların ihtiyaca yönlendirilmesi adına önemlidir.

Örn: Proje kapsamında önemli dönüm noktaları hesaplanmalıdır. Mevsimsel durumların uygulama sürecine etkileri gibi potansiyel riskler de işlenmeli ve takvim ona göre oluşturulmalıdır. Malzeme, işçilik ve danışmanlık işlemleri için yönetim mekanizması tarafından bir izleme sistemi oluşturulması önerilmektedir.

b. Projenin tasarımı, malzemeler ve uygulama süreci ile ilgili detaylar bu aşamada belirlenmelidir. Kaliteli ve yaşanabilir bir geçici konutun ortaya konabilmesi için proje yönetimi sağlanmalıdır.

Görsel 79. Malzeme ve inşaat faktörü başlığı, ilk madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Malzeme ve inşaat faktöründe ikinci ilke inşaat sürecinde teknik yardım sağlamaktır. İlkenin kapsamı ve uygulanabilirliği proje yönetimi ile uzmanlar tarafından belirlenmeli, kontrol edilmelidir. Geçici konutun kurulum ve gelişim sürecinde hedef grubun sürece dahil edilmesinin uygun olup olmadığı ya da hangi aşamada ne konumda dahil olabileceği proje bazında kararlaştırılması gereken bir unsurdur. Geçici konut tasarımlarında her senaryo için kurulum ve müdahale rehberi hazırlanması önerilmektedir. Bu sayede hedef grubun sürece dahil olduğu durumlarda sınırlandırılması ve doğru bir şekilde yönlendirilmesi sağlanmaktadır. İlkenin değerlendirilmesinde kılavuz kullanıcılarını yönlendirmek adına hedef grup ve ihtiyaç analizi ilk adımları içeriğe eklenmiştir. İlkenin içeriği Görsel 80'de detaylandırılmaktadır.

İNŞA SÜRECİNDE TEKNİK YARDIM SAĞLAMAK

a. Barınağın kullanıcı tarafından yapılması ya da geçici konuta evrilme sürecinde kullanıcı tarafından geliştirilmesi, aidiyeti artıracacağı gibi yaşam alanının ihtiyaçlara yönelik evrilmesini de sağlamaktadır. Birçok platform, mülteciyi sürece dahil etme ve inşa etabının bir kısmında ya da tamamında etkin rol oynamaya teşvik etmektedir. Bu durum devlet eliyle kurulan planlı kamplarda çok sık rastlanmamakla birlikte genellikle uzun süre aktif olan mülteci bölgelerinde insani yardım platformlarının yönlendirmeleriyle yürütülmektedir.

b. Hedef grubun inşa sürecine dahil edilmesi için yönetim mekanizması ve insani yardım uzmanları tarafından değerlendirilmesi, proje için uygun görülmesi gerekmektedir. Sistemin ulusal ölçekte uygulanabilmesi adına birtakım kıstaslar getirilmesi önerilmektedir. İnşa sürecinde katılımcı iş gücünden faydalanılması için hedef grup analizi yapılmalıdır. Öncelikle kullanıcının inşa sürecinde ne kapsamda bilgi sahibi olduğu ve bu yetkinlikte olup olmadığı değerlendirilmelidir. Hedef grup arasında teknik anlamda yetkin olan kişiler inşa sürecinde özellikle hedef grubun isteklerinin aktarılması konusunda yardımcı olabilir. Bu kişiler gerekli bilgilerin aktarılmasında yardımcı olabilir ancak tasarımın uygulanması ve onaylanması mutlaka uzman merciler tarafından yürütülmelidir.

Hedef grup arasından yetkin kişilerin seçilmesi, sonraki zaman diliminde yaşam alanlarında tadilat gerektiren / müdahale edilmesi gereken bir durum olduğunda hızlı hareket edilmesine yardımcı olacaktır.

C. KURULUM VE MÜDAHALE REHBERİ

Kurulum sürecine kullanıcının dahil olabileceği bir diğer yöntem kurulum ve işletim videoları yoluyla olmaktadır. Kullanıcıya yapılabilecek müdahaleleri ya da kurulum süreçlerini anlatan videolu anlatımlar / resimli kılavuzlar hazırlanabilir. Bu video ve kılavuzların açık, basit ve anlaşılır olması önemlidir. Dil ve kültür farkından dolayı yazılı anlatım yerine görsel malzemenin hazırlanması önerilmektedir.

Örn: Kurulum rehberi, yeterli uzmanın sahaya inemediği durumlarda kullanıcıyı işin içine dahil ederek basit strüktürlerin (tek odalı basit yaşam üniteleri) daha hızlı kurulmasında yardımcı olabilir.

Örn: Yaşam alanının bir duvarında yanlış monte ya da tadilat gerektiren bir durum olduğunda kişinin kurulum videosuna hızla ulaşması, durumu düzeltbilmesi adına yol gösterici olabilir. Süreç içinde yaşanan bu durumlarda teknik uzmanların ya da hedef grup içerisinde seçilen yetkin kişilerin müdahale sırasında danışmanlık yapması iş güvenliği adına önemlidir.

d. Süreç içinde geçici konuta müdahalede bulunmak isteyen kullanıcı için **müdahale rehberi** hazırlanması önerilmektedir. Kullanıcının yaşam alanının içinde ve yakın çevrede ihtiyacına göre yapabileceği değişiklik ve ilaveleri tanımlayan ve onu sınırlayan bir müdahale rehberi hazırlanabilir. Müdahale rehberi, konut tasarımı ve uygulamasında yer alan paydaşlar tarafından, mevcut barınma ünitesine özel hazırlanmalıdır. Gerekli durumlarda resim ve videolarla desteklenmeli, okunabilir ve genel anlaşılabilir düzeyinde oluşturulmalıdır. Ayrıca konut içinde dokunulmaması gereken kırılmaması gereken özel noktalar, yakın çevrede kazılmaması gereken bölgeler de rehberde aktarılmalıdır.

İLK ADIM

HEDEF GRUP
İHTİYAÇ ANALİZİ

Görsel 80. Malzeme ve inşa faktörü başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Yerel malzeme, teknik ve iş gücü kullanmak, malzeme ve inşaa faktörü prensibinin üçüncü ilkesi olarak yer almaktadır. Prensibin ikinci ilkesinde olduğu gibi yerel malzeme ve unsurların kullanımı ile kapsamı, uzmanlar ve proje yönetimi tarafından kararlaştırılmalıdır. Geçici konutun kapsamı ve kullanım amacı uzun vadede düşünülerek yerel unsurların uygun olup olmadığı ortaya konmalıdır. Geçici konutun başka bir coğrafyada yeniden kullanımı ve bu doğrultuda sürdürülebilirliği isteniyorsa yerel unsurların seçiminde dikkatli olunması gerekmektedir. Bulunulan iklim ve coğrafyaya uygun geçici konut tasarımında ise yerellik vurgusu, malzeme seçimi, inşaa teknikleri ve iş gücü kullanımı açısından önemlidir. Yerel unsurlar, malzemenin hızlı temin edilmesi, kolay iş gücü bulma ve düşük maliyet noktasında faydalı olmaktadır. İlkenin içeriği Görsel 81’de açıklanmaktadır.

MALZEME VE İNŞAA FAKTÖRÜ

YEREL MALZEME, TEKNİK VE İŞ GÜCÜ KULLANMAK

a. Öncelikle barınağın küresel kullanıma yönelik olup olmadığı ve AR-GE’nin bu kapsamda geliştirilip geliştirilmediği düşünölmelidir. Geçici barınma ünitesi küresel kullanıma yönelik ise yerel malzeme kullanımı yerine sürdürülebilir malzeme kullanımı ön plana alınmalıdır. Ürünün temin edilmesi ile yenilenmesi- onarılması gerektiğinde uygun malzeme temini de göz önünde bulundurulmalıdır.

Tasarımın yerel-küresel unsurları arasındaki denge, projenin ilk aşamasında AR-GE kısmında belirlenmelidir. Geçici konutun başka bir coğrafyada yeniden kullanımı ve bu doğrultuda sürdürülebilirliği isteniyorsa yerel unsurların seçiminde dikkatli olunması gerekmektedir.

b. Yerellik vurgusu özellikle üç unsur üzerinde etkilidir. Bunlar; yerel ekonomi, yerel iş gücü ve yerel inşaa teknikleridir. Yerel malzeme kullanımı bölgede mevcut yerel ekonomiye destek olduğundan uygun görölmektedir. Malzeme alımı ile potansiyel onarım-yenileme işlemlerinde malzemelerin yakın çevreden temin edilebilmesi hem hız hem mali açıdan olumludur.

c. Proje uygulama sürecinde iş gücünün nasıl temin edileceği kararlaştırılmalıdır. Uygulama sürecinde yerel iş gücünden faydalanılması bölgede ekonomiye katkı sağlayacak bir diğer unsurdur. İstihdam artırmakta ve iş gücü bölgeden sağlanacağı için maliyet düşmektedir. Yerel iş gücü kullanmak bölgesel inşaa tekniklerinin kullanılacağı uygulamalarda bir artı değer sağlamaktadır. Yerel teknikleri bilen kişiler ile çalışılması yerel tekniklerin uygulanmasını kolaylaştıracaktır.

d. Yerel inşaa tekniklerinin kullanılması sürdürülebilir geçici konutlarda önerilmektedir. Bölgenin ikliminden ve malzemeleri kullanma şeklinden doğan yerel teknikler, o coğrafyada kullanılacak bir geçici konut tasarımı için yol gösterici olabilir. Bu nedenle uygulamaya başlarken yerleşke ve konutların yapılacağı bölgenin yerel inşaa teknikleri de analiz edilmelidir.

Örn: Geçici konutta havalandırma sistemi için bölgede yer alan pasif iklimlendirme sistemlerinden biri tercih edilecekse malzemenin temini, sistemin uygulanması ve bölgesel istihdama katkı için iş gücünü bölgeden karşılamak önerilmektedir.

Uygulamada güvenlik ile verimi gözetmek, prensibin son ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İlke, malzeme seçimi ve uygulamasında güvenlik faktörünün önemini vurgulamaktadır. Yapı ve yapım işlerinde güvenlik ile potansiyel tehlikelerin önüne geçilebileceği gibi uzun süre verimli kullanımın sağlanması da amaçlanmaktadır. Coğrafya ve iklime uygun malzeme kullanımı güvenli uygulamanın anahtarı olmakta, bölgesel koşullara dayanıklı olacağı için uzun süre kullanımı da verimliliği sağlamaktadır. İlkenin içeriği Görsel 82’de aktarılmaktadır.

MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ

UYGULAMADA GÜVENLİK İLE VERİMİ GÖZETMEK

a. Güvenlik unsuru, malzeme kriterinin bir diğer göz ardı edilemez ilkesi sayılmaktadır. Uygun malzeme ve tekniklerin kullanımı geçici konutun uzun süre verimli ve de güvenli bir şekilde kullanılabilmesi adına önemli görülmektedir.

Konutun uzun süre verimli bir şekilde kullanılabilmesi için bölgeye ve kullanıcıya uygun malzeme seçimi önemlidir.

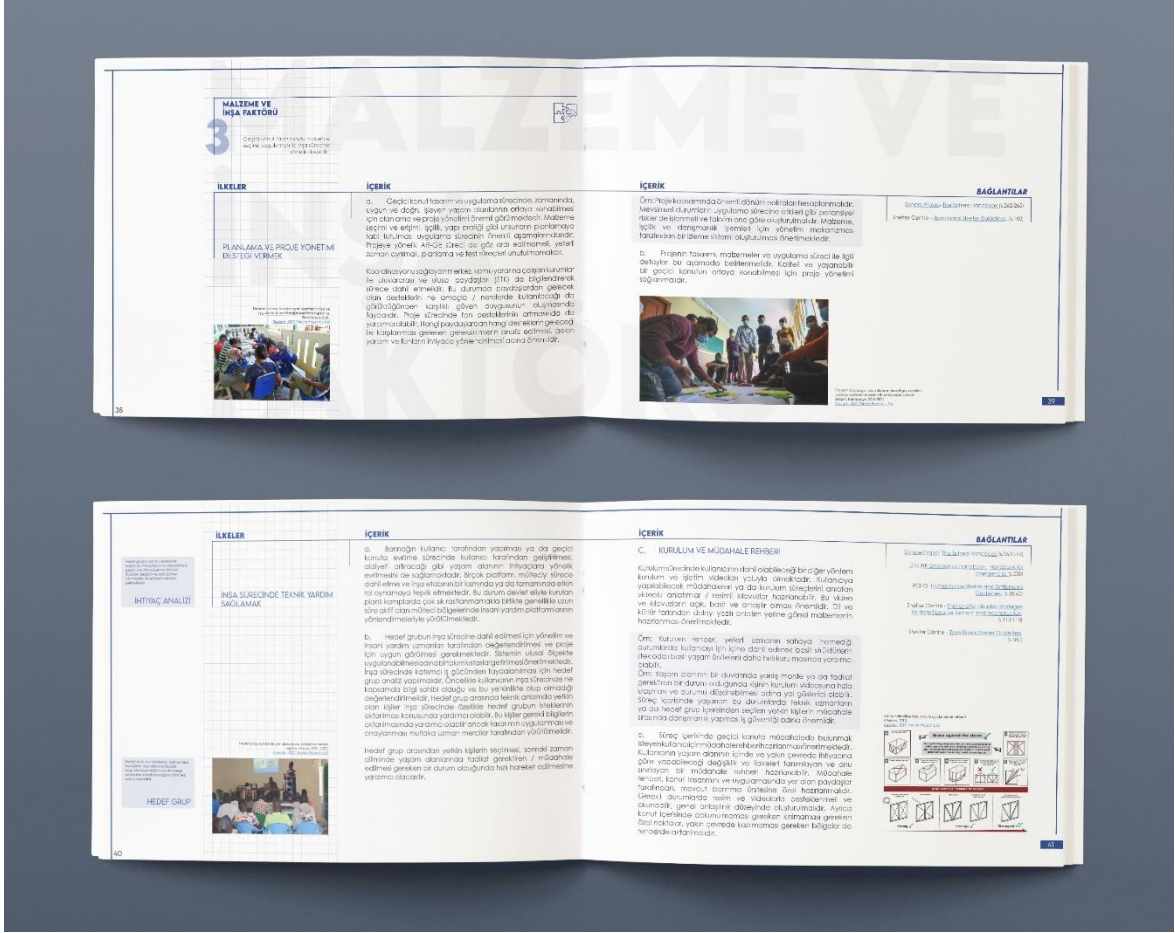
Konutun güvenli bir şekilde kullanılabilmesi için de malzemelerin dayanımları ve uygulanma şekilleri ön planda tutulmalıdır.

Örn: İnşa için seçilen malzeme bölgenin coğrafi ve iklimsel koşulları ile uyumlu, kullanıcının güven ve huzur içinde yaşayabileceği bir geçici konut sunabilmelidir. Örneğin sıcak ve nemli bölgede gün ışığına fazlaca maruz kalan bir yerde yanıcı malzeme kullanılmamalıdır. Malzeme ve uygulama biçimi konutun güvenliği ve dayanımı için önemlidir.

Örn: Geçici konutun zemin, tavan ve duvarlarında çevresel koşullara karşı dayanımı olan termal konfor sağlayan malzemeler kullanılmalıdır.

Görsel 82. Malzeme ve inşa faktörü başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Geçici konut tasarım modelinin üçüncü adımı olan malzeme ve inşa faktörü prensibi, kılavuz kitapçığında üçüncü sırada yer almaktadır (Görsel 83).

Görsel 83. Tasarım kılavuzu, malzeme ve inşa faktörü başlığı (kişisel arşiv, 2023)

Geçici konut tasarım modelinin dördüncü ve son adımı, çevresel faktörler prensibidir. Çevresel faktörler, yaşam alanı ve malzeme ve inşa faktörü başlıklarıyla ilişkilendirilerek çalışmaktadır. Geçici konut tasarımında uygulama süreci, koordinasyon, iletişim ile ekolojiji etkileyerek sürdürülebilir değerleri düzenleyen ilkeleri barındırmaktadır. Başlık ve içeriğindeki ilkeler aşağıda açıklanmaktadır. Sürdürülebilir tasarımı gözetmek, çevresel faktörler prensibinin birinci ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramının hangi kapsamda geçici konut tasarımına etki edeceği detaylandırılmaktadır. Rezerv alan tanımlayarak sürdürülebilir arazi kazanımından, atık yönetimini yerleşkeye bir değer olarak kazandırarak sürdürülebilir döngü oluşturmaya kadar farklı ölçekler açıklanmaktadır. Çevre dostu barınak tasarlamak bir ilke olarak öne çıkmakta, bu amaca ulaşılabilmesi için sürdürülebilir inşa teknikleri, malzeme, enerji ve atık yönetimi benimsenmektedir. İlkenin içeriği Görsel 84’te aktarılmaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR TASARIMI GÖZETMEK

a. Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden kendi ihtiyaçlarımızı karşılamak olarak tanımlanmaktadır. Kaynakların sınırlı olduğunu bilmek ve onları gelecekte de kullanılabilir şekilde daimi kılmaktır.

Sürdürülebilirlik geçici konut tasarımında bir ilke olarak benimsenmelidir. Planlama, kaynakların kullanımı, tasarım ilkeleri, uygulama stratejileri olmak üzere hemen her aşamada ülkemiz ve dünyamız düşünülerek öncelikli tutulmalıdır. Sürdürülebilirlik oldukça geniş bir kavramdır, geçici konut tasarımında birçok şekilde yorumlanabilir. Yerleşkeler için her an kullanılabilir rezerv alan tanımlayarak kamp için kullanılması planlanan arazinin de sürdürülebilirliği sağlanabilir. Sürdürülebilir arazi yönetimi de önemlidir. Hızlı kurulabilen ve toplanabilen, başka bir krizde yeniden kullanılabilir geçici barınma üniteleri ile de sürdürülebilir tasarım gözetilmektedir.

ÇEVRE DOSTU BARINAK TASARLAMAK

Geçici konutların çevre dostu bir yaklaşımla tasarlanması, bölgesel kaynaklar kullanıldığı için yerel ekonomiye katkı sağlama, yerel malzeme, inşaa teknikleri ve iş gücü kullanımı açısından önemlidir. Aynı zamanda çevreye daha az zarar verdiği için önerilmektedir.

b. Sürdürülebilir inşaa tekniklerini kullanmak

Bağlama özgü sürdürülebilir inşaa teknikleri ile ortaya konan geçici konutun çevreye duyarlı bir yaşam alanı sunması amaçlanmaktadır.

Örn: Geçici konutta bölgeye özgü yerel inşaa teknikleri kullanılarak çevreye verilen zarar azaltılıp iklim ve coğrafyaya uygun bir yaşam alanı ortaya konabilir. Karadeniz yöresinde ahşap ve türevi malzeme ile denenmiş ve kullanımı uygun birleştirme tekniklerini yorumlayarak bir proje üretmek, malzemeyi temin etmek, bölgeye uygun malzeme ve inşaa teknikleri kullanmak açısından olumludur. Bu sayede daha önce yerel topluluk tarafından denenmiş ve bilinen sürdürülebilir teknikler ile çevreye duyarlı bir proje ortaya çıkmış olacaktır.

c. Sürdürülebilir malzeme ve enerji yönetimini gözetmek

Sürdürülebilirlik bir değer olarak ele alınmasının yanında malzeme seçimi ve enerji kullanımında da vurgulanmaktadır. Çevre dostu enerji kullanılması önemli bir adımdır. Malzeme ve inşaa faktöründe üzerinde durulan yerellik vurgusu ile sağlanması amaçlanan sürdürülebilir inşaa teknikleri, geçici konut uygulamasını etkileyen çevresel faktörler arasında sayılmaktadır.

Örn: Geçici konutta kullanılan malzemelerin farklı krizlerde de kullanılabilir olmasını sağlayarak malzemenin çevreye verdiği zarar azaltılabilir. Konutta kullanılan bölücü panellerin farklı konutlarda da kullanılabilir, uyarlanabilir olmasını sağlamak bu yaklaşıma örnek olabilir.

d. Sürdürülebilir atık yönetimini sağlamak

Planlı kamplarda hem yerleşke hem de geçici konut ölçeğinde düşünülmesi gereken önemli noktalardan bir diğeri atık yönetimidir. Çevre ve sağlık üzerine olan etkisinden dolayı atık yönetiminin, zamanında, güvenli yöntemlerle ve kültürel farklılıklara duyarlı olarak sürdürülebilir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Sürdürülebilir atık yönetimi, yerleşkenin kendi kendine yetebilmesi için bir yöntem olarak da kullanılabilir.

Örn: Atık ayrıştırma sistemi, yerleşkedeki insanların bir iş kolunda yer alması ve bu sayede iyileşme sürecine girmesinde faydalı olabilir. Aynı şekilde bu sistem yerleşkedeki çöplerin geri kazanılması, sürdürülebilir tarım vb. sistemler için kullanılmasında etkili olabilir. Sistem maliyetini karşıladıktan sonra yerleşkenin kendi kendine yetebilmesini sağlayabilir ve kampın gider maliyetini düşürebilir.

Sürdürülebilirlik değerleriyle tasarlanan geçici konutlar, kullanıcıların yaşam alanlarını sahiplenmesine ve temiz tutmasına fayda sağlar. Temiz tutulan bölgede sağlık koşulları daha etkili bir şekilde korunabilir. Sürdürülebilirlik ilkeleri yerleşkede sağlık koşullarının korunmasına kadar birçok ölçekte tasarım ve uygulama projelerine etki etmektedir.

Görsel 84. Çevresel faktörler başlığı, ilk madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

İklim ve coğrafya geçici konut tasarımında öncelikli tutulması gereken unsurlar olarak çevresel faktörler başlığının ikinci ilkesinde yer almaktadır. Geçici konut tasarım ve uygulama sürecinde birçok ilkeyi etkilemektedir. Bulunulan coğrafya ve sunduğu kaynakların analizi, iklim ve konutun fiziksel koşullarına etkisi tasarımı yönlendirmektedir. Bu nedenle proje kararları için doğal kaynakları analiz etmek maddesine, iklim ve coğrafyaya uygun geçici konut tasarlamak ilkesinin altında yer verilmektedir. Doğal kaynakların analiz edilmesi, kullanılabilir fırsatların belirlenmesi ve çevrenin korunması adına da önemlidir. Çevrenin ve değerlerin korunması, yerel halka ve yaşadıkları bölgeye duyulan saygı ile sağlıklı iletişim açısından öncelikli olmalıdır. İlkenin içeriği Görsel 85'te detaylandırılmaktadır.

ÇEVRESEL FAKTÖRLER

İKLİM VE COĞRAFYAYA UYGUN GEÇİCİ KONUT TASARLAMAK

a. Geçici konut tasarım ve uygulamasını etkileyen en önemli unsur, yapının bulunduğu bağlam olmaktadır. Çevresel bir etken olarak iklim ve coğrafya, geçici konutun biçimsel niteliklerinden malzeme özelliklerine kadar birçok faktörü etkilemektedir. Tasarım sürecine başlarken bölge detaylıca analiz edilmelidir.

B. PROJE KARARLARI İÇİN DOĞAL KAYNAKLARI ANALİZ ETMEK

Doğal kaynakların analizi, projede kullanılacak malzemelerin ve fırsatların belirlenmesi adına önemlidir.

Geçici konutun uygulamasına başlamadan önce çevredeki ekolojik değerlerin analiz edilmesi, koruma altına alınması gereken unsurlar olup olmadığına bakılması, her ne olursa olsun çevreye kötü etki edecek bir uygulamaya başlanmaması vurgulanmaktadır.

Doğal kaynakların analiz edilmesi, yerel halk ile kurulacak iletişim için de önemlidir. Çevreye duyarlı olunması ve kaynakların kötü kullanılmaması, o bölgede yaşamaya devam edecek olan topluluk için önceliklidir. Kaynakların ve çevrenin kötü etkilenmesi, misafir topluluk ile yerel halk arasında anlaşmazlıklara neden olacaktır.

Örn: Yerleşkenin kurulması planlanan bölgede endemik bir bitki türü varsa yerleşke için başka bir alan düşünülmelidir. Bölgeden geçen akarsular, maden yatakları düşünülerek bir planlama yapılması gerekmektedir. Doğal kaynakların ve çevrenin analizi, değerlerimizin korunması adına önemlidir.

Örn: Bölgede yer alan ve kullanıma işlemeye elverişli bir malzeme varsa konut projesinde kullanmak bir seçenek olabilir. Bu malzeme bölgeden temini kolay, işlemesi bilinen bir malzeme ise maliyet düşebilir.

Görsel 85. Çevresel faktörler başlığı, ikinci madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Çevresel risk unsurlarının analiz edilmesi, çevresel faktörler prensibinin üçüncü ilkesidir. Doğal kaynakların analiz edilmesi gibi çevresel risk unsurlarının da etüt edilmesi önemlidir. Çevreden gelebilecek insan ya da doğa kaynaklı potansiyel

tehlikeler, yerleşke ve konut tasarımını etkilemektedir. Bu nedenle geçici konutun güvenlik unsurlarını düşünmek maddesi, çevresel risk unsurlarını analiz etmek ilkesinin altında yer almaktadır. Güvenlik vurgusu, çevresel risk unsurları karşısında güvenlik kapsamında ele alınarak aynı temanın beşinci prensipteki son ayağını oluşturmaktadır. İlkenin içeriği Görsel 86'da aktarılmaktadır.

ÇEVRESEL FAKTÖRLER

ÇEVRESEL RİSK UNSURLARINI ANALİZ ETMEK

a. Çevre incelemesinin ikinci adımı çevresel risk unsurlarının analiz edilmesidir. Çevredeki risk faktörleri analiz edilmeli ve konutun bulunduğu ortamın kullanıcı için herhangi bir tehlike taşımadığından emin olunmalıdır. Bu risk faktörleri, coğrafyanın sebep olabileceği doğal afetler olduğu gibi yerel inşa tekniklerinin neden olabileceği tehlikeler, yerleşkede çıkabilecek salgın hastalıklar gibi insan unsuru üzerinden de gerçekleşebilmektedir. Bölgenin salgın hastalık geçmişi, arazinin sel yatkınlığı gibi potansiyel riskler incelenmelidir. Çevrenin yerleşke ve geçici konut bakımından risk taşıyıp taşımadığından emin olunmalıdır.

B. GEÇİCİ KONUTUN GÜVENLİK UNSURLARINI GÖZETMEK

Bu değerler yaşam alanı başlığında bahsedilen güvenlik unsuru ile yakından ilişkilendirilmektedir. Güvenlik ilkesinin en üst katmanı olarak sayılabilir. Yakın çevre ve bölgesel güvenlik kapsamında çevresel risk unsurları ile düşünülmelidir.

Örn: Çevresel bir risk faktörü olarak yıllık yağış seviyesi fazlalığı nedeniyle sel ihtimali olan bölgelerde geçici konutların yükseltilerek yapılması önerilmektedir. Bu sayede sel ihtimaline karşı konut su baskınlarından korunmuş olur.

Çevresel risk unsurları, yerleşke içi hizmetlerin konumlandırılmasında etkili olmaktadır. Güvenlik, geçici konutun diğer hizmetlere erişimi konusunda da ön plana çıkmaktadır. Yangın tehdidi konusunda itfaiye, salgın ve çevre koşulları bakımından sağlık gibi hizmetlere erişim yakın çevre düzenlemesinde etkin rol oynamaktadır.

Görsel 86. Çevresel faktörler başlığı, üçüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Koordinasyon programlarını uygulamak, çevresel faktörler prensibinin dördüncü ilkesini oluşturmaktadır. Proje yönetimi sürdürülebilir değerlerin, doğal kaynakların ve çevresel risklerin değerlendirilmesinde rol oynamalıdır. Bir değer olarak gözetilmesi gereken sürdürülebilirliğin kapsamı uzmanlar tarafından belirlenmeli, proje yönetimi tarafından kontrol edilmelidir. Paydaşlar arasındaki iletişimin sağlanması, tasarım ve uygulama aşamalarında bu unsurlara dikkat çekilmesi açısından önemlidir. İlkenin içeriği Görsel 87'de açıklanmaktadır.

ÇEVRESEL FAKTÖRLER

KOORDİNASYON PROGRAMLARINI UYGULAMAK

a. Koordinasyon, planlama ve proje yönetiminde uygulama aşamalarının ve paydaşlar arasındaki iletişimin kontrol edilip işlerin yürütülmesini ifade etmektedir. Ülkemizde acil durumlarda koordinasyon AFAD tarafından sağlanmaktadır.

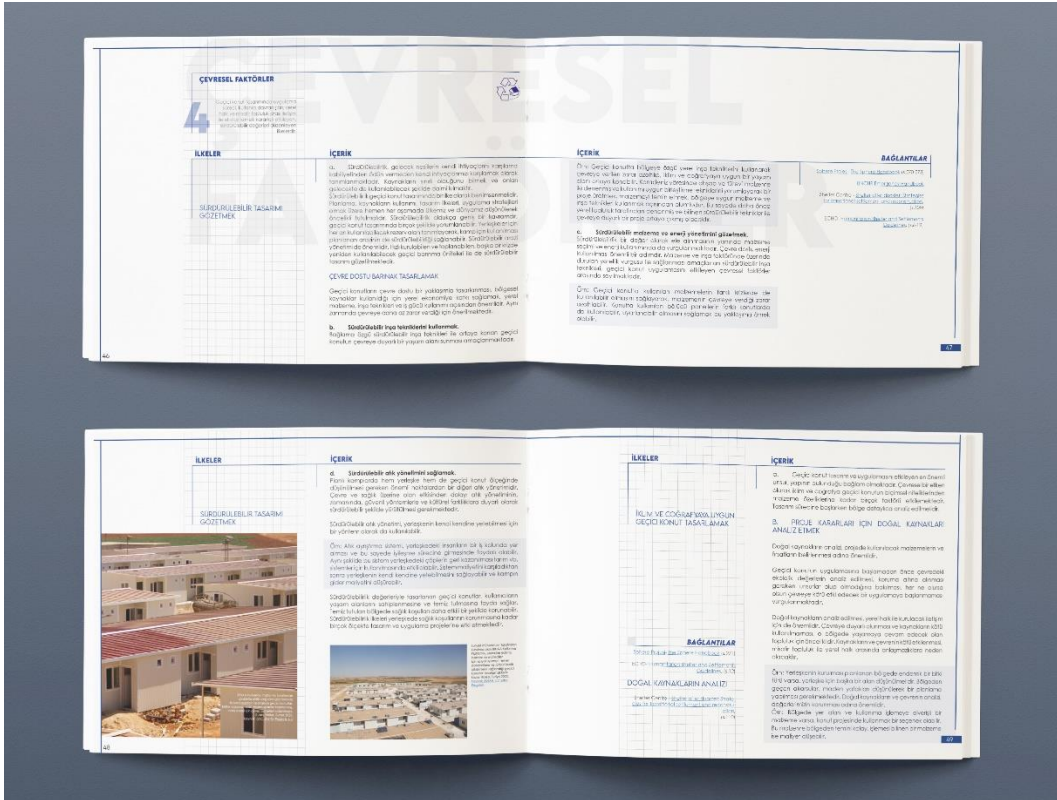
Destek mekanizmaları arasındaki koordinasyon, geçici konutun verimli bir şekilde ortaya konmasına yardımcı olmaktadır. Koordinasyon, malzeme seçimi ve projenin yürütülmesi kadar sürdürülebilirlik ve kaynakların verimli kullanılması için de önemli bir unsur olarak görülmektedir.

Örn: Yerleşke planlama aşamasında farklı dış paydaşlar arasında aynı sürdürülebilirlik ilkelerinin devamını sağlamak koordinasyon merkezinin kontrolünde olmalıdır. Belirlenen değerlere aykırı uygulamaların yapılması önlenmelidir. Sürdürülebilir atık yönetimi konusunda yakın çevre düzenlemesi her geçici konut için erişilebilir olmalıdır.

Örn: İhtiyaç analizleri sonucunda belirlenen eksiklerin, paydaşlardan gelen yardımlar tarafından karşılanması için koordinasyon merkezi aracılık yapmalıdır. Bu aracılık sırasında sürdürülebilirlik temelli yaklaşımlar öncelikli tutulabilir. Dış paydaşlar tarafından konutun aydınlatma gereksinimini gidermek amacıyla yardım yapılıyor olabilir. Koordinasyon merkezi bu yardımların, çevre dostu sürdürülebilir enerji kullanan gereçler tarafından sağlanıp sağlanamayacağını paydaşlar ile konuşabilir.

Görsel 87. Çevresel faktörler başlığı, dördüncü madde kılavuz içeriği (kişisel arşiv, 2023)

Geçici konut tasarım modelinin dördüncü adımı olan çevresel faktörler prensibi, kılavuz kitapçığında dördüncü sırada yer almaktadır (Görsel 88).

Görsel 88. Tasarım kılavuzu, çevresel faktörler başlığı (kişisel arşiv, 2023)

5.3 Dijital Platformda Tasarım Kılavuzu

Yapılan alan araştırması sonucunda elde edilen model ile kılavuzun dijital platforma aktarılması kararlaştırılmıştır. Genel kullanıma yönelik, açıklayıcı ve doğru kaynaklara yönlendiren linkler ile dijital bir format kullanılmasının her tür kullanıcı için uygun olacağı düşünülmüştür. Dijital platformun bir aracı olarak kullanılmasının sebepleri şu şekilde sıralanabilir;

- Farklı formatların talep edilmesi
- Kılavuz kullanıcısının erişilebilirliğini artırmak
- Kaynakların erişilebilirliğini bağlantılar ile kolaylaştırmak
- Erişilmesi önemli olan belge ve önerilerin toplanabileceği bir alternatif oluşturmak
- Kılavuz kullanıcısının yorum ve öneri ekleyerek geliştirebileceği interaktif bir platform sunmak

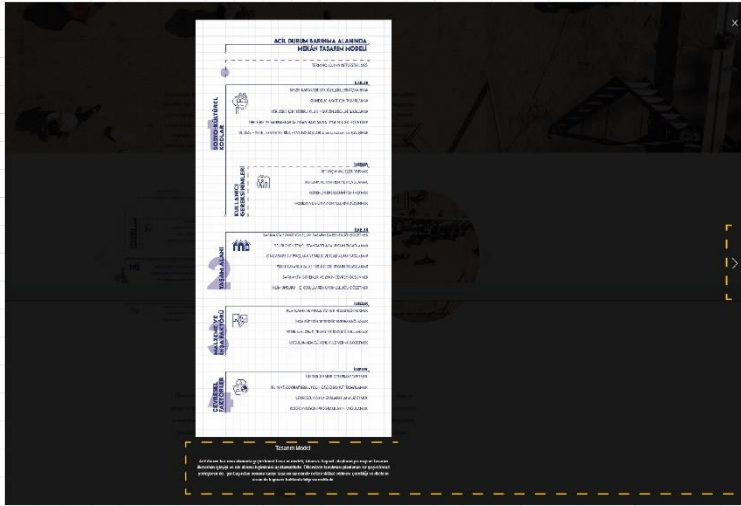
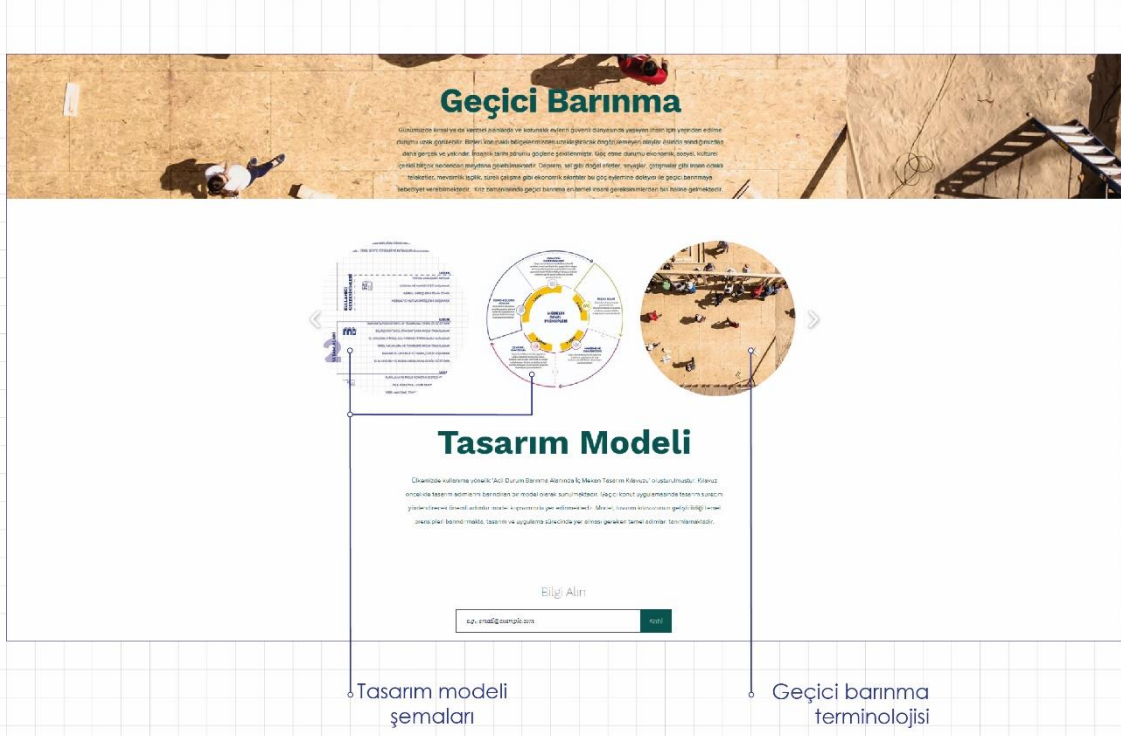
Buna göre model ve kılavuz için hazırlanan dijital platform kurgusu görseller üzerinden aktarılmaktadır. Detaylandırılan model ve kılavuz için bir [web sitesi](#)⁸ oluşturulmuştur. Platformda öncelikle geçici barınma ve önemine değinilmektedir (Görsel 89).

Görsel 89. Acil Durumlarda Geçici Konut Tasarım Modeli web sitesi (kişisel arşiv, 2023)

⁸ Oluşturulan siteye [buradan](https://bit.ly/49bgKeX) (<https://bit.ly/49bgKeX>) erişebilirsiniz.

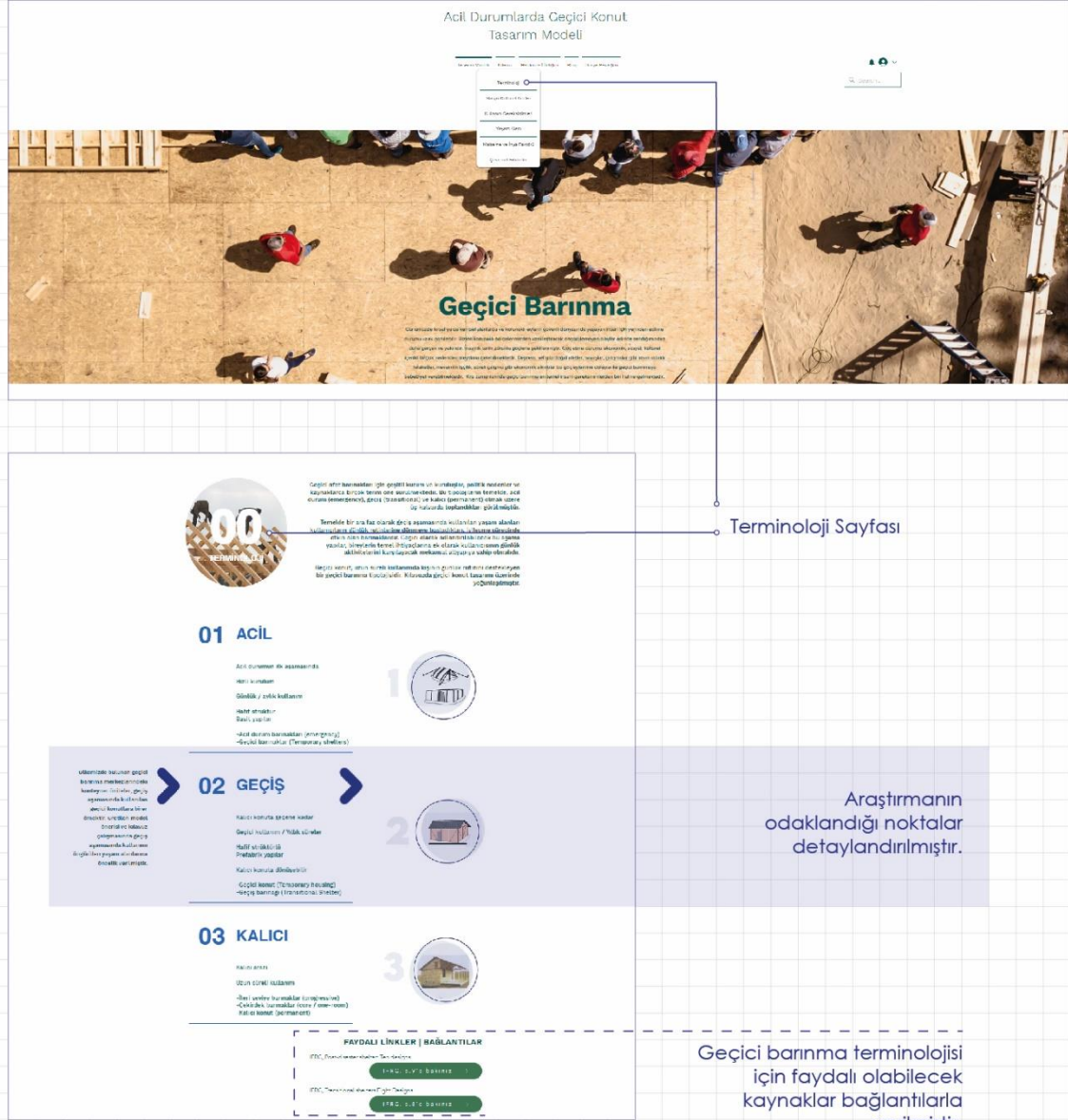
Hazırlanan sitenin ana menüsünde tasarım modeli, kılavuz, hakkında-iletişim, blog ve dosya paylaşımı sayfalarına yer verilmiştir. Platformun ana sayfası olan tasarım modeli, sayfanın amacı ve modelin işleyişi ile detaylarının verildiği noktadır (Görsel 90).

Görsel 90. Tasarım modeli sayfası (kişisel arşiv, 2023)

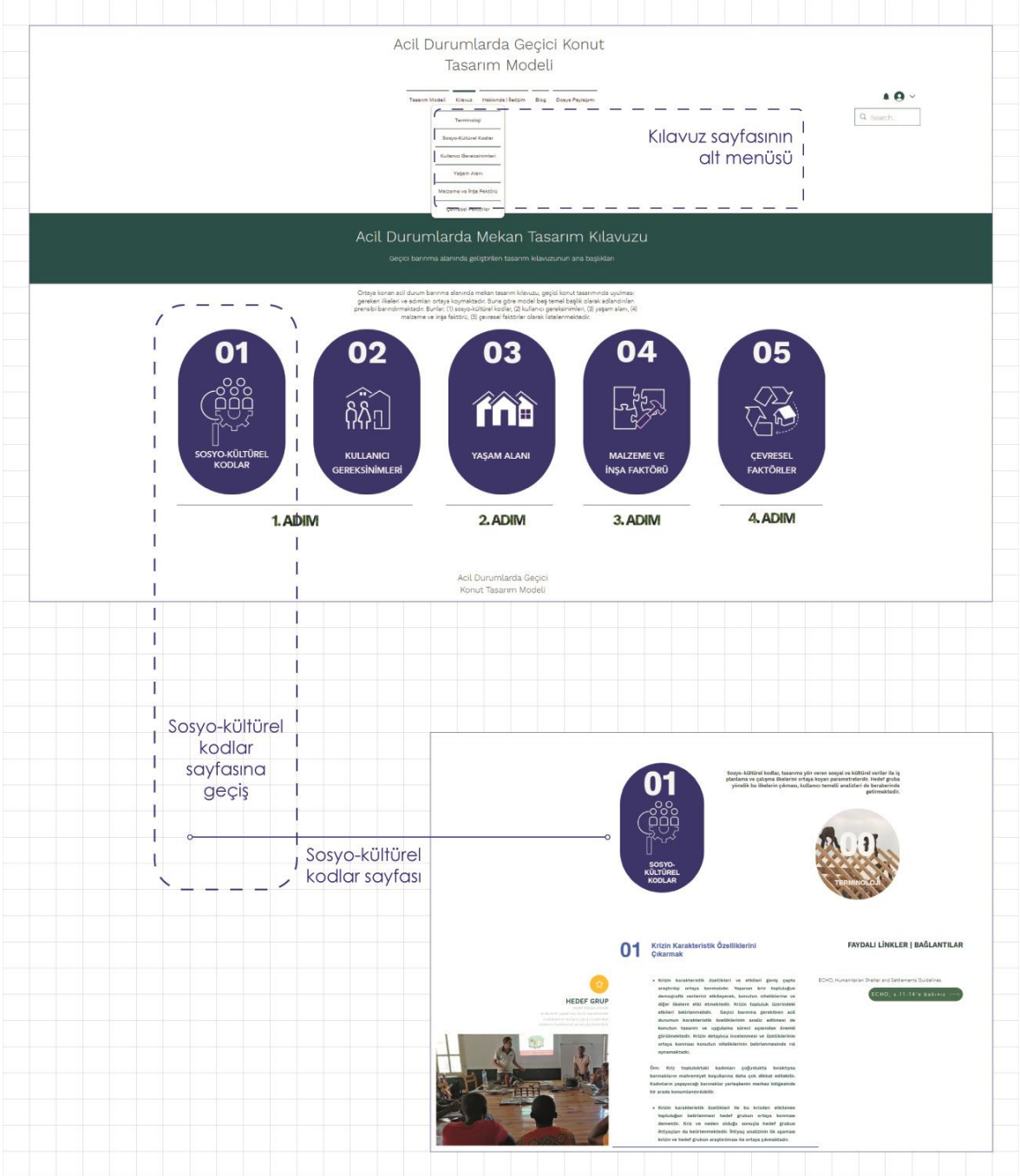
Geçici barınma alanında uluslararası literatür hakkındaki eksiklik araştırmanın ortaya koyduğu önemli bir nokta olmuştur. Kullanıcıyı geçici barınma terminolojisi hakkında bilgilendirmek amacıyla bir bölüm eklenmiştir. Geçici barınma terminolojisi görseli, kısa süreli, geçici ve kalıcı sürelerde uygulanan barınak ve konutlar

hakkında bilgi alınabilecek terminoloji sayfasına yönlendirmektedir. Bu noktada araştırmanın odaklandığı ara faz olan geçiş dönemi ve çalışmada kullanılan geçici konut ifadesi de açıklanmaktadır (Görsel 91).

Görsel 91. Terminoloji sayfası (kişisel arşiv, 2023)

Dijital platformun en önemli noktası, kılavuz başlıklarının detaylandırıldığı kılavuz sayfasıdır. Sayfanın alt menüsünde terminoloji, sosyo-kültürel kodlar, kullanıcı gereksinimleri, yaşam alanı, malzeme ve inşaa faktörü ile çevresel faktörler başlıkları yer almaktadır (Görsel 92).

Görsel 92. Kılavuz ana sayfasının yapısı (kişisel arşiv, 2023)

Hazırlanan dijital platformda kılavuzun her prensibi detaylıca aktarılmaktadır. Sayfada ilgili başlığın içeriğinde yer alan ilkeler detaylandırılarak örneklerle sunulmaktadır. Araştırmada ortaya konduğu üzere kullanıcının uluslararası kaynaklara erişimini artırmak adına bağlantılar verilmektedir. Bu bağlantılar kullanıcıyı ilgili noktada uluslararası kaynaklara yönlendirmektedir. Bağlantılar ilkelerin yanında, gerekli durumlarda alt başlıklar verilerek ilgili bilginin bulunacağı sayfa numarasını gösterecek şekilde konulmuştur. Ayrıca çalışma kapsamında

Görsellerin üzerine gelince detaylı bilgiler görünmektedir.

03 YAŞAM ALANI

Değişik konut tasarımlarında yaşam alanları düzenlenmesinde ön planda bulunması gerekir. İhtiyaçlar.

01 Barınakta Fonksiyonellik – Tasarımda Esnekliği Gözetmek

- Barınak kullanım alanlarının en geniş ve kaliteli şekilde tasarımı uygun yapılabileceği bilgisi verilmelidir. Çarpık konut tasarımlarında farklı grupların ihtiyaçları karşılanamaz ve kullanıcılar barınak kullanım alanlarına ulaşamazlar.
- Barınak kullanım alanlarının en geniş ve kaliteli şekilde tasarımı uygun yapılabileceği bilgisi verilmelidir. Çarpık konut tasarımlarında farklı grupların ihtiyaçları karşılanamaz ve kullanıcılar barınak kullanım alanlarına ulaşamazlar.

FAYDALI LİNKLER | BAĞLANTILAR

KÜLTÜREL VE SOSYAL OLARAK UYGUN

Sahne Platformu, s.224'ü bakınız

Sahne Kurulumu

UNICEF, Halkın İhtiyaçları, s.102-103'ü bakınız

UNICEF, Fonksiyonel Barınaklar

SONUÇ DEĞERİ: SİRCİ OKULU TASARIMI

Eİ-101, Mimarlık, Bölge ve Bölgeye Göre

ICRÖ, s.12-14'ü bakınız

Sahne Kurulumu, Bölge ve Bölgeye Göre

ICRÖ, s.102'ü bakınız

Açıklamalar yer almaktadır.

Bağlantılar verilmiştir.

Sayfa sonlarında galeri eklenmiştir.

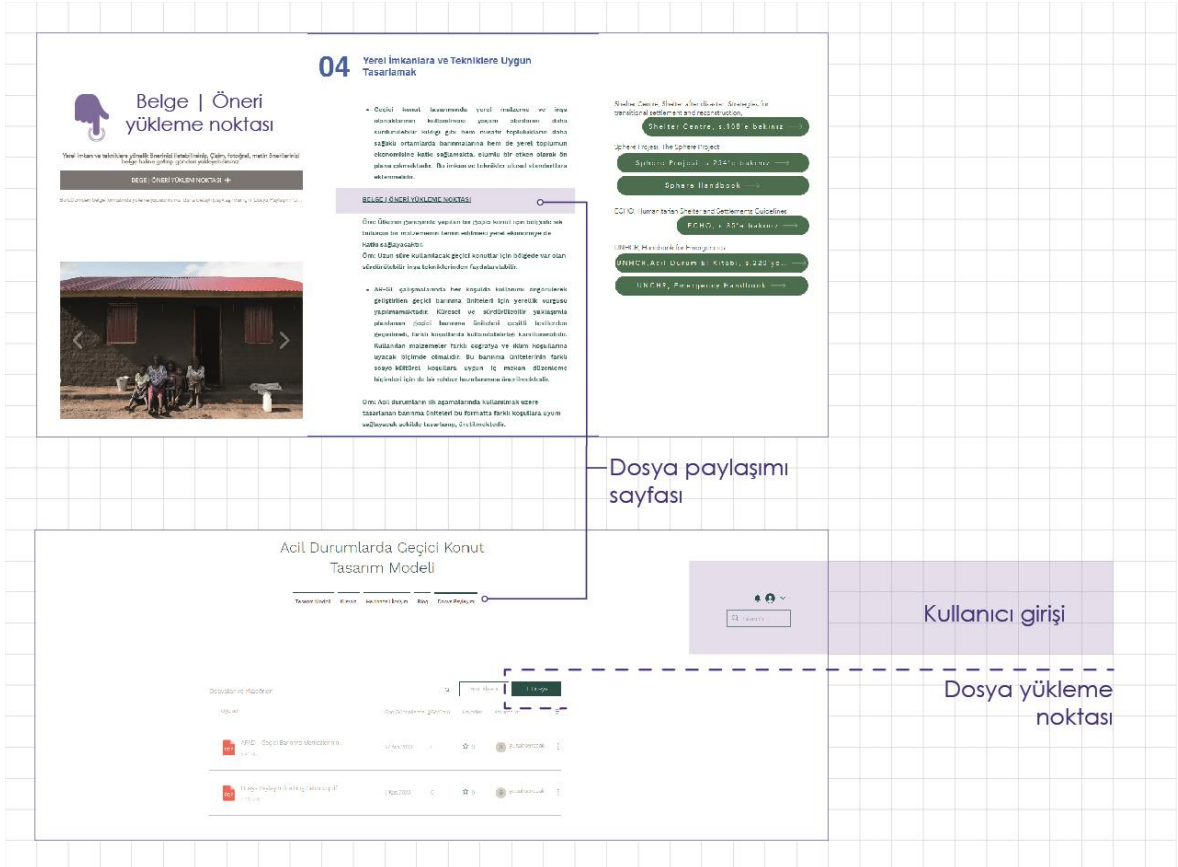
Sayfa sonuna, sıradaki başlık için yönlendirme konmuştur.

Görsel 94. Kılavuz sayfalarında görsel veriler (kişisel arşiv, 2023)

Dijital platform kullanıcının müdahale edip öneride bulunabileceği bir altyapıya sahip olması ile ön plana çıkmaktadır. Öneri yükleme noktaları istenildiğinde aktifleştirilebilen altyapıya sahiptir. Öneri toplanması uygun noktalarda

koordinasyon merkezini yönlendirmek amacıyla kılavuza eklenmiştir. Dijital platformda ise aktifleştiginde nasıl işleyeceğini göstermek amacıyla konulmuştur. Kılavuzu kullanan platformlar kendi uzmanlarından belirlenen noktalarda öneri toplayabilirler. Kılavuzda yer alan belge | öneri yükleme noktaları dijital platform üzerinde aktif hale getirilmiştir. Platforma üye olan kullanıcılar, öneri dosyalarını sisteme yükleyebilirler. Üyelik durumu, sistemi kullanan platformların koordinasyon merkezleri tarafından yönetilebilir. Belge ve öneri yükleme noktaları, kılavuz içeriğinde öneri alımının gerekli olduğu düşünülen ilkelerin yanına eklenmiştir. Ayrıca amaç, açık kaynak bilgi paylaşımı olduğundan, platformda dosya paylaşımı sayfası yer almaktadır. Bu sayfada kullanıcılar gerekli gördükleri dosya, çizim, görsel vb. belgeleri paylaşabilmektedir (Görsel 95). Bu noktada da erişim üyelik ile sağlanmakta, sisteme kontrolsüz giriş ve yüklemeler önlenmektedir.

Görsel 95. Yükleme noktaları ve dosya paylaşımı sayfası (kişisel arşiv, 2023)

Görseller üzerinden kullanım sistemi açıklanan dijital platform, ülkemizde geçici barınma alanında çalışmayı hedefleyen araştırmacı ve gönüllüler için açık kaynak niteliği taşımaktadır. Bu doğrultuda hazırlanan dijital platformda amaçlar;

- Uzman / gönüllü / araştırmacıyı ÷lkemizde kullanıma uygun bir kılavuza yönlendirmek,
- Kullanıcının uluslararası kaynaklara erişimini kolaylaştırmak,
- Örnekler vererek ilkeleri daha açıklayıcı hale getirmek,
- Farklı kullanıcı kitlelerine hitap edebilecek ilgi çekici ve açıklayıcı bir format kullanmak,
- Kullanıcılar için önemli belge / platform / bilgilerin paylaşımını artırmak,
- ÷lkemizde kullanılması planlanan bir geçici barınma kılavuzu için önerileri toplamak,

Olarak sıralanabilir.

Çalışma kapsamında geliştirilen model ve kılavuzun pdf kitapçığı, web sitesinde erişilebilir bir formatta yer almaktadır (Görsel 96). Kitapçığın içeriği öneride yer alan dizgeye göre gitmektedir. Öncelikle model önerisi açıklanmaktadır. Geçici barınma terminolojisi aktarıldıktan sonra kılavuz başlıkları detaylandırılmaktadır.

Görsel 96. Dijital formatta sunulan kitapçık (kişisel arşiv, 2023)

Çalışmanın farklı formatlarda erişilebilir olması istendiğinden, kılavuz web üzerinden ulaşılabilecek bir dijital platform halinde de sunulmaktadır. Ancak bu çalışmanın, kılavuzun web platformunda nasıl işleyebileceğine dair bir çerçeve çizmek amacıyla oluşturulduğu göz ardı edilmemelidir. Dijital formatta kullanımın bir ön izlemesini oluşturmak, bağlantılar ve görseller yardımıyla kaynaklara erişilebilirliğin kolaylığını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca bu format, kullanıcının müdahalesini mümkün kıldığından interaktif bir kullanımı da öngörmektedir. Üretilen çalışma bir taslak olduğundan, kullanıcı dostu bir arayüz edinmesi amacıyla araştırmalar yürütülmesi mümkündür.

5.4 Bölüm Sonucu

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın sunmak istediği öneri detaylıca açıklanmıştır. Önerinin ilk adımı olarak tasarım modeli aktarılmıştır. Model, kılavuz içeriğinde yer alan beş temel başlığın işleyişine odaklanmakta, tasarım sürecinde yer alması gereken temel adımları tanımlamaktadır. Buna göre, beş temel başlık diğer bir deyişle kılavuzda yer alan beş temel prensip, dört adımda ele alınmıştır. Sosyo-kültürel kodlar ve kullanıcı gereksinimleri modelin birinci adımını, yaşam alanı başlığı ikinci adımı, malzeme ve inşaa faktörü üçüncü adımı, çevresel faktörler ise dördüncü adımı oluşturmaktadır. Modelin genel prensipleri açıklanmış, tasarım sürecinde adımların kapsamı ve ilişki ağı ele alınmıştır.

Model üzerinden geliştirilen tasarım kılavuzu açıklanmıştır. Acil durum barınma alanında mekân tasarım kılavuzu son haline evrilmiş, başlıklar ve ilkeler detaylandırılarak aktarılmıştır. Alan araştırması sonucunda elde edilen bilgiler ışığında kılavuzun farklı formatlarının ortaya konması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda dijital platform üzerinden kullanıcı ile etkileşim içerisinde olabilecek bir format önerisi de sunulmuştur.

Çalışmanın sonraki bölümünde araştırmanın sonuç ve değerlendirme kısmı aktarılacaktır. Çalışmanın kısıtları ele alınacak gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Geçici barınma çok katmanlı ve farklı disiplinlerden beslenen bir araştırma alanıdır. Bu çalışma, acil durumlarda kullanılan geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde literatür ve saha çalışması arasındaki eksikleri alanda çalışan kurumlar üzerinden belirlemeyi ve bu eksiklere yönelik tasarım sürecine yardımcı bir model önerisi sunmayı amaçlamıştır. Araştırma, geçiş aşamasında kullanılan ve iyileşme sürecine odaklanan geçici konutlar üzerinedir. Önerilen modelin iyileşme döngüsündeki geçici barınma açığını destekleyecek nitelikte olması hedeflenmiştir. Araştırma, kullanıcı adına karar veren yönetim mekanizmasındaki kurumlara odaklanmıştır. Bu doğrultuda potansiyel bir acil durum sonrasında saha görevinde bulunan uzmanların konu üzerindeki yetkinliklerini de ortaya koymayı amaçlamıştır. Ülkemizde geçici barınma alanında yapılan uygulamalar, bu alanda devlet eliyle yönetilen kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Alanda görev yapan uzmanların yetkinlikleri, sahaya aktardıkları bilgi ve edindikleri deneyimler, barınma eyleminin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bu durum araştırmanın neden yönetim mekanizmasındaki uzmanlara odaklandığını açıklamaktadır. Geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde literatür ve saha uygulaması arasındaki eksikleri tespit etmeyi amaçlayan bir çalışma olarak bu eksiklik ve etkileşimi uzmanların bakış açısı ve bilgisi üzerinden elde etmek önemli olmuştur. Ülkemizde uzmanların kullanıma uygun geçici konut tasarım sürecine yardımcı bir öneri geliştirilmiştir. Acil durum barınma alanında mekân tasarım kılavuzu, geçici konut tasarımında uyulması gereken ilkeleri ve adımları açıklamaktadır. Yapılan alan araştırması sonucunda netleştirilen mekân tasarım kılavuzu detaylandırılmıştır. Kılavuz yapısına eklenen değişiklikler şu şekildedir:

- Kılavuz kullanıcısının geçici barınma uzmanları ile sınırlı kalmayacağı ve ülkemizde yapılan uygulamalarda kullanılan kaynak eksikliği düşünülerek kılavuz dilinin genel geçer bir ifade ile oluşturulması uygun görülmüştür. Kılavuzun geçici barınma alanında çalışan uzmanlar, STK'lar ve gönüllüler tarafından kullanılma durumu göz önüne alınarak açıklamalar artırılmıştır.
- Yapılan alan araştırması sonucunda geçici barınma alanında var olan terminolojinin, ülkemizde uluslararası literatür ile eşleşecek şekilde kullanılmadığı gözlenmiştir. Geçici barınma alanında kullanılan tipoloji ve

terminolojinin netleştirilmesi için kılavuz kapsamında bilgi verilmesi uygun görülmüştür.

- Uluslararası platformlar tarafından kullanılan kılavuzların net bilinmediği ortaya çıkmıştır. Kullanıcının doğru bilgiye ve kaynağa erişimini kolaylaştırmak adına geçici barınma alanında öncü kılavuzların bağlantıları ilgili noktalarda paylaşılmıştır. Kaynaklar, ilgili bilginin olduğu sayfaları referans verecek şekilde eklenmiştir. Bu şekilde kullanıcının bilgiye erişimi kolaylaştırılmak istenmiştir.
- İkelere getirilen açıklamalara ek olarak gerekli görülen yerlerde maddelerin neyi ifade ettiğini netleştirmek adına örnekler eklenmiştir.
- Kullanıcı çeşitliliği ve istekleri düşünülerek üretilen model ve kılavuzun farklı platformlarda kullanılabilir şekilde kurgulanması hedeflenmiştir. Buna göre kılavuzun web formatı ve [pdf kitapçığı](#)⁹ tasarlanmıştır (Görsel 97).

Görsel 97. Tasarım kılavuzu pdf kitapçık (kişisel arşiv, 2024)

⁹ Oluşturulan kılavuza [buradan](https://bit.ly/3TCeC9y) (<https://bit.ly/3TCeC9y>) (şifre: 1234a) erişebilirsiniz.

Araştırma gerçekleştirmek istediği dört temel amacı yerine getirmiştir (Görsel 98). Bu amaçların araştırma kapsamı içerisindeki yerleri tek tek detaylandırılmıştır.

Görsel 98. Araştırmanın amaçları ve çalışma içerisindeki yerleri (kişisel arşiv, 2024)

Araştırma kapsamında, acil durum barınma alanında bir iç mekân tasarım kılavuzu oluşturulması hedeflenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde detaylandırıldığı üzere alanda belirlenen öncü kılavuzların yardımı ile bir taslak kılavuz elde edilmiştir. Mekân kalitesine yönelik ilkeler belirlenmiş, gruplanarak ilgili konu başlıklarının altında sınıflandırılmıştır. Buna göre acil durum barınma alanında kullanımı öngörülen bir mekân tasarım kılavuzu taslağı derlenmiştir. Bu konu, çalışmanın anlamak istediği literatür ve saha arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi adına da önemli görülmüştür. Literatür üzerinden oluşturulan mekân tasarım kılavuzunun taslağı uzmanlara sunulmuş, alınan geribildirimler ile hem çalışmanın iyileştirilmesi hem de sahadan edinilen deneyimlerin araştırmaya entegre edilmesi hedeflenmiştir.

Acil durum barınma alanında çalışan uzmanların konu üzerindeki yetkinliklerinin belirlenmesi araştırmanın bir diğer önemli hedefi olmuştur. Bu durum yukarıda da açıklandığı gibi hem literatür ve saha arasındaki bağın kapsamının belirlenmesi hem de ortaya konan geçici konutların mekân kalitesi, yaşanabilirliği ve sürdürülebilirliği açısından değerli görülmüştür. Literatür ve saha arasındaki bağ ile ilişki biçimi, araştırma konusunun geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu bağ sadece literatürden alınan bilginin sahaya aktarımı değil, sahadan elde edilen deneyimlerin de literatüre kazandırılması şeklinde çift yönlü olarak işlemelidir. Araştırmanın dördüncü bölümünde uzmanlar üzerinde yapılan alan araştırması aktarılmıştır. İlgili bölümde detaylıca verildiği üzere uzmanların literatür ile ilişkisi zayıf çıkmıştır. Saha uygulamalarının tecrübe üzerinden yürütüldüğü, uzmanların uygulamalar üzerinden deneyim kazandığı belirtilmiştir. Bu durum araştırılan bağın iki yönlü de zayıf işlediğini göstermiştir. Uzmanların literatür bilgisi zayıf olduğu gibi elde edilen

deneyimlerin de aktarıldığı bir ortak pota bulunmamaktadır. Bu durum araştırma önerisini şekillendirmiş, üretilen tasarım kılavuzunda bağlantılar yardımı ile gerekli bilgilerin erişilebileceği linkler verilmiştir. Üretilen dijital platformda belge | öneri yükleme noktaları oluşturularak deneyim ve bilginin toplanabileceği bir zemin kurgulanmıştır. Öneri yükleme noktaları istenildiğinde aktifleştirilebilen altyapıda kurgulanmış, öneri toplanması uygun olan noktalarda koordinasyon merkezine hatırlatıcı olması amacıyla eklenmiştir. Bu doğrultuda kılavuz farklı formatlarda üretilen çeşitleriyle hem uzmanların literatüre erişimini kolaylaştıracak hem de sahadan gelen deneyim ve bilginin toplanmasını sağlayacak bir öneri haline getirilmiştir.

İç mimarlık alanında insani yardım olgusu ve geçici afet barınağı konusunu tartışmaya açmak çalışmanın üçüncü amacı olarak listelenmiştir. İnsani yardım alanında barınma gereksinimi oldukça önemli bir kalemdir. Bu alanda iç mimarlık, oluşturulan geçici barınmanın işlevine göre konum almaktadır. Acil durumunun geçiş aşamasında, iyileşme sürecine odaklanan geçici konutlar için iç mimarlık yaşam kalitesinin sağlanabilmesi adına gereklidir. Bu gereklilik, çalışmanın ilk bölümünde ortaya konmuş, araştırma altyapısı bu temel üzerine oluşturulmuştur. Ortaya konan tasarım modeli ve acil durum barınma alanında mekân tasarım kılavuzu, iç mimari bakış açısı üzerinden kurgulanmıştır. Tasarım modelinde amaç, iç mimarlık bakış açısı ve çalışma disiplini de sürece dahil edecek bir sistem geliştirmektir. Önerilen kılavuzda özellikle kullanıcı gereksinimleri ve yaşam alanı başlıklarında disiplinimizin katkısı ve çalışma ölçeği açıkça görülmektedir. Model kullanılarak tasarlanan bir geçici konut uygulamasında, iç mimari ölçek ve kullanıcı deneyimi hesaba katılmış olacaktır. Çalışma, iç mimarlığın insani yardım barınma alanında önemine dikkat çekerek ilerlemiştir. Araştırma önerisi bu kapsamda geliştirilerek sunulmuş, disiplinimiz geçici konut tasarım modelinde değişmez bir faktör olarak kurgulanmıştır.

Acil durum ve geçici konut alanında, uygulama sürecinde ülkemizdeki eksiklere yönelik bir öneri geliştirmek araştırmanın dördüncü ve son amacını oluşturmuştur. Dördüncü bölümde analiz edilen alan araştırması, eksiklerin belirlenmesinde temel araç olarak kullanılmıştır. Geçici barınma alanında kullanılan terminolojinin net olmadığı, literatüre yönelik farkındalığın az olduğu, kullanıcı çeşitliliği sonucunda

farklı formatlara duyulan ilgi ortaya çıkmıştır. Farklı yorumlara alan bırakmayacak şekilde, örneklerin ve açıklamaların artırılması gerektiği tespit edilmiştir. Araştırmanın insani yardım alanında sağlamak istediği destek de düşünülerek çalışmanın mümkün seviyede açıklayıcı ve her kullanıcı için erişilebilir olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre geliştirilen öneri, belirtilen eksikleri karşılayacak şekilde kurgulanmıştır. Kılavuz ilkeleri örneklerle detaylandırılarak görsellerle desteklenerek konuya yardımcı literatür bağlantıları verilerek anlaşılır ve açık bir dil ile sunulmuştur. Kullanılan terminolojinin netleştirilmesi adına kılavuza alt başlık eklenerek geçici konut ifadesi açıklanmıştır. Farklı kullanım senaryoları ve kullanıcı çeşitliliği düşünülerek geliştirilen öneri hem kitapçık hem de bir dijital platform olarak sunulmuştur. Çalışmanın geliştirdiği öneri beşinci bölümde detaylandırılmıştır.

Araştırmanın amaçları, yukarıda da özetlendiği üzere çalışmanın kapsamını şekillendirmiştir. Çalışma hedeflerine ulaşmış, belirtilen amaçlar önerinin geliştirilmesinde yol gösterici olmuştur.

Araştırma belirlenen konu ve amaçlara ulaşmak için sorduğu üç temel soruyu cevaplamıştır (Görsel 99). Araştırma soru ve cevapları sırayla detaylandırılmıştır.

	1.B	2.B	3.B	4.B	5.B
	LİTERATÜR	ÇARAMASI	METODOLOJİ	BULGULAR	ÖNERİLER
1.SORU	İnsani yardım olgusu ve iç mimarlık ilişkisi geçici afet barınakları bağlamında mümkün müdür?		İnsani yardım ile iç mimarlık disiplini geçici barınma alanında ortak bir zeminde buluşmaktadır. Çalışma bu ilişkinin uzmanlık alanı gereği mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma önerisi, bu ilişkinin pratik üzerinde de gelişebileceği şekilde kurgulanmıştır.		
2.SORU	Ülkemizdeki geçici konut kurulumunda literatür ve saha uygulamaları ne kapsamda örtüşmektedir? Açıkta kalan yönler nasıl iyileştirilebilir?		Çift yönlü işlemesi gereken literatür ve saha arasındaki bilgi aktarımının zayıf olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma önerisinde sunulan model ile kılavuz, literatür ve saha arasındaki ilişkiyi ve bilgi aktarımını destekleyecek şekilde kurgulanmıştır.		
3.SORU	Tasarım ve yönetim mekanizmalarını destekleyerek iç mimarlık disiplininin sürece dahil eden bir model/sistem mümkün müdür?		Araştırma önerisi, iç mimarlık disiplininin bakış açısı dahil edilerek kurgulanan bir tasarım geliştirme modelidir. Tasarım modeli üzerinden geliştirilen her uygulama, iç mimari ölçüğe inme potansiyeline sahiptir.		

Görsel 99. Araştırma soru ve cevapları (kişisel arşiv, 2024)

Araştırmanın ilk sorusu, insani yardım olgusu ve iç mimarlık ilişkisinin geçici afet barınakları bağlamında mümkün olup olmadığı çalışmanın ilk iki bölümü boyunca ele alınmıştır (Görsel 99). İnsani yardım barınma alanında iç mimarlık disiplininin yeri çalışmanın amaçlarından biri olarak araştırma boyunca sorgulanmıştır. İnsani

yardım alanının en önemli kalemlerinden biri barınma gereksinimidir. İç mimarlık diğer tasarım ve mimarlık disiplinlerine göre insan ölçeğine en yakın çalışan ve her tür yaşam alanını düzenleyen araştırma dalıdır. Buna göre, prensipte insani yardım ile iç mimarlık disiplini geçici barınma alanında ortak bir zeminde buluşmaktadır. Ancak uygulanan projelere ve uygulayıcılara bakıldığında bu durumun pratiğe döküldüğü durumlar nispeten azdır. Özellikle insanın ve krizin iyileşme sürecine odaklanan geçiş döneminde kullanılması hedeflenen geçici konutlar için bu ilişkinin pratiğe dökülmesi önemlidir. Kişinin iyileşme döngüsüne girmesi ve günlük rutinine, yaşantısına devam etmesi isteniyorsa mekân tasarımında iç mimarlık kilit rol oynamalıdır. Çalışma bu ilişkinin uzmanlık alanı gereği mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma önerisi, bu ilişkinin pratik üzerinde de gelişebileceği şekilde kurgulanmıştır. Üretilen model ve kılavuz üzerinden geliştirilmesi beklenen geçici konut tasarımları, kılavuzu kullanan uzmanları iç mimari ölçeğe çekecektir. Kılavuz kullanıcılarını iç mekân ölçeğinde düşünmeye itmektedir. Bu doğrultuda geliştirilecek geçici konut tasarımlarında, disiplinimizin gerekliliğinin görülmesi hedeflenmektedir.

Araştırmanın ikinci sorusu olan, ülkemizde geçici konut kurulumunda literatür ve saha uygulamalarının ne kapsamda örtüştüğü, çalışmanın dördüncü ve beşinci bölümlerinde cevaplandırılmıştır (Görsel 99). Acil durum barınma alanında literatür ve saha uygulaması arasındaki bağın kapsamı araştırmanın amaçlarından biri olarak listelenmiş ve incelenmiştir. Buna göre alan araştırması sonucunda, çift yönlü işlemesi gereken literatür ve saha arasındaki bilgi aktarımının zayıf olduğu ortaya çıkmıştır. Ülkemizde geçici konut kurulumunda uzmanların saha tecrübelerine öncelik verdikleri ve zamanla kendi standartlarını oluşturdukları görülmüştür. Araştırma önerisinde sunulan model ile kılavuz, literatür ve saha arasındaki ilişkiyi ve bilgi aktarımını destekleyecek şekilde kurgulanmıştır. Literatür ve saha uygulamalarının kapsamı ve açıkta kalan yönlerin nasıl iyileştirilebileceği konusunda, bilgi paylaşımı kilit rol oynamıştır. Tasarım kılavuzu dijital platforma çekilerek kullanıcının yorum ve öneri ekleyerek geliştirebileceği interaktif bir zemin oluşturulmuştur.

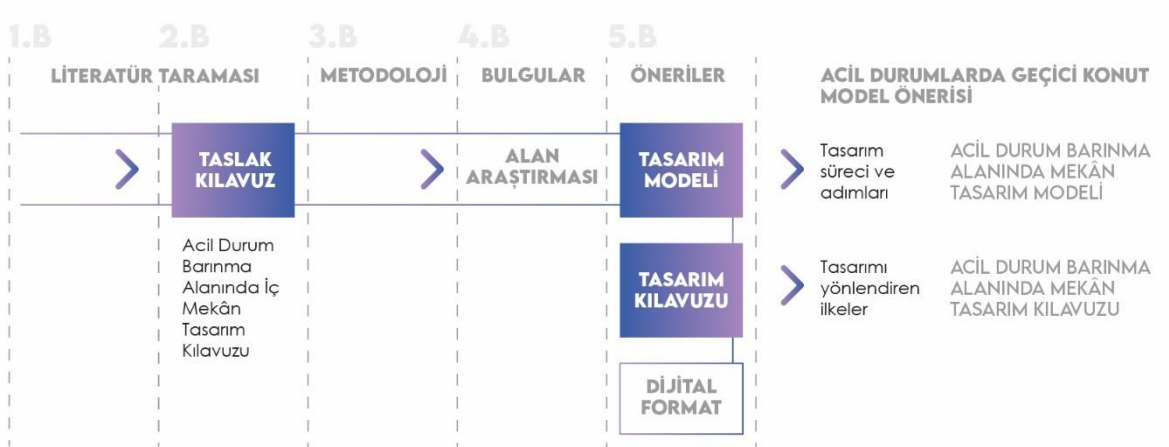
Bu noktada üretilen dijital platform, araştırma bulguları sonucunda geliştirilmesi önerilen interaktif ortamın bir örneğidir. Dijital formatın avantajlarını sunmak

amacıyla kurgulanmıştır. Kullanıcı dostu bir arayüze sahip olması amacıyla geliştirilmesi mümkündür. Araştırma kapsamında formatın içeriği öncelikli tutulmuştur.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan, tasarım ve yönetim mekanizmalarını destekleyerek iç mimarlık disiplinini sürece dahil eden bir modelin mümkün olup olmadığı, çalışmanın beşinci bölümünde getirilen öneri ile cevaplanmıştır (Görsel 99). Araştırma önerisi, iç mimarlık disiplininin bakış açısı dahil edilerek kurgulanan bir tasarım geliştirme modelidir. Tasarım modeli ile kılavuzu, tasarım ve yönetim mekanizmasında söz sahibi kurumlarda yer alan uzman görüşleri ile desteklenerek geliştirilmiştir. Bu nedenle ülkemizde acil durum barınma alanında yer alan uzmanların kullanım ihtiyaçları ve görüşleri ile şekillenmiştir. Araştırmanın kilit noktası iç mimari bakış açısının kılavuzun içeriğine yerleştirilmesidir. Buna göre tasarım modeli üzerinden geliştirilen her uygulama, iç mimari ölçeğe inme potansiyeline sahiptir. Araştırmanın getirdiği model önerisi, disiplinimizi sürece dahil eden bir sistemin geliştirilebileceğini örneklemektedir.

Araştırmanın önerisi, tasarım sürecini yönlendiren model ile onun üzerinden şekillenen ve ilkelerin detaylandırılması ile meydana gelen tasarım kılavuzudur (Görsel 100). Sürecin ilk adımı, birinci bölümdeki literatür taraması ve ikinci bölümde öncü kılavuzlar üzerinden yapılan içerik analizi ile şekillenmiştir. Araştırmanın önermek istediği, kılavuzun içeriğinde yer alması hedeflenen temel başlıklar ve ilkeler belirlenmiş, kılavuzun taslağı oluşturulmuştur. Bu taslak çalışma, alan araştırmasında uzmanlara sunulmuştur. Yapılan analizlerden sonra taslağın içeriğine yönelik değerlendirmeler tamamlanmıştır. Araştırmanın beşinci bölümünde taslak çalışmanın yapılan değerlendirme sonucunda geliştirilen son hali aktarılmıştır. Başlıkların ve ilkelerin detaylandırılmamış hali, tasarım modeli olarak adlandırılmıştır. Model, yani kılavuz ilkelerinin işleyiş biçimi ve tasarım sürecinin adımları alan araştırması sonucunda netleştirilmiştir. Uzmanların başlıklara ve ilkelere bakış açıları, sahadan getirdikleri tecrübeler ve uygulamaya yönelik öneriler bu biçimlenişte etkili olmuştur. Bu nedenle ilk olarak tasarım modelinin prensipleri aktarılmıştır. İkinci adımda, başlıklar ve içeriğinde yer alan ilkeler bulgular ışığında detaylandırılarak kılavuz tamamlanmıştır. Tasarım kılavuzunun dijital platform

üzerinden işleyiş örneği de verilerek acil durumlarda geçici konut model önerisi aktarılmıştır.

Görsel 100. Tasarım modelinin şekillenmesi (kişisel arşiv, 2024)

Araştırma, ülkemizde acil durumlarda kullanılması amaçlanan geçici konutların tasarımlarına yönelik bir yol haritası oluşturmayı hedeflemiştir. Çalışmada her ne kadar iç mekân tasarımı öncelikli tutulsa da geçici barınma alanında yerleşke ile konut bir bütün olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle araştırma sürecinde, genelden özele yani bütünden iç mimari ölçeğe incek bir model tasarımı oluşturmak uygun bulunmuştur. Modelin adımları ve kılavuzun içeriği incelendiğinde genel ölçekten özele incek şekilde kurgulandığı görülmektedir.

Araştırma sürecinin başında, oluşturulması planlanan öneride yaşam alanında farklı temalara yönelik plan şemaları, malzemelerin nitelikleri ve inşaat teknikleri gibi detayların verilmesi düşünülmüştür. Ancak yapılan literatür taraması ve alan araştırması sonucunda, özellikle geçici konut bazında, bu detayların projeye özel üretildiği görülmüştür. Standartlaşma, geçici barınmanın ilk aşamasında mümkünken geçiş sürecinde nispeten uzun süreli kullanılan geçici konutlar için aynı katılımda sürdürülememektedir. Bu aşamada gerek incelenen uygulamalarda gerekse ortaya konmuş olan kılavuzlarda, tasarıma yaklaşım biçimi vurgulanmaktadır. İnşaat teknikleri ve katılımcı yaklaşım yöntemleri gibi detayların yer aldığı genel kapsamlı kılavuzlar bulunmasına rağmen bu ilkelerin genel geçer nitelikte olduğu görülmüştür. Bu ilkeler genel kapsamlı olduğundan, araştırma önerisi için erişilebilir kılınması öncelikli tutulmuştur. Geliştirilen öneri için ülkemizde kullanılabilir bir tasarım yaklaşımı olmasına önem verilmiştir.

Özellikle mültecilik bağlamında kullanılan geçici konutlarda kullanım süresinin belirsizliği, tasarımın yenilikçi ve sürdürülebilir teknikleri kullanmasına, yerel inşa ve teknikleri geliştirmesine, farklı yaklaşımları denemesine imkân tanımaktadır. Bu durum standartlaşmanın önüne geçmekte ve farklı düşünme biçimlerini teşvik etmektedir. Bu noktada önemli olan tasarıma yaklaşım biçimini, temel ilkeleri, yol haritasını ve uzmanın uzun vadeli düşünmesine yardımcı olacak unsurları aktarabilmek olmuştur. Geliştirilen öneri bu doğrultuda şekillendirilmiştir.

Ülkemizdeki en önemli eksiklerden birinin bilgiye ulaşma ve edinilen tecrübeyi bilgiye çevirip paylaşma olduğu ortaya konduğundan, özellikle bu eksiğin karşılanmasına önem verilmiştir. Acil durumlarda geçici konut model önerisinde, ülkemizde kullanılabilecek bir geçici konut için tasarım ve uygulama sürecine yönelik yol haritasının çizilebileceği bir altlık oluşturulmuştur.

Tez kapsamında sunulan model, geçici barınma alanında farklı formatlara da uyarlanabilir niteliktedir. Araştırma zorunluluktan doğan geçici barınmayı mültecilik odağında ele almaktadır. Bu anlamda en önemli ikinci geçici barınma durumu, doğal afetler sonucunda doğan barınma gereksinimidir. Önerilen tasarım modeli ve kılavuzu, doğal afetler sonucunda kullanılabilecek geçici konut tasarımları için de uygun altyapıya sahiptir. Ancak öneride, mültecilik bağlamından doğan önemli unsurlar yer almaktadır. Mülteci ve afetzede arasında, konunun arka planı değişmekte ve birtakım farklar çıkmaktadır (Görsel 101). Bu farkların ortaya konması, bir araştırma sonucu olarak değerli görülmektedir.

- DOĞAL AFETLERDEN KAYNAKLANAN
GEÇİCİ KONUT GEREKSİNİMİNDE
NELER DEĞİŞEBİLİR ? ;
- > **YEREL HALK İLE ÇIKABİLECEK ÇIKAR ÇATIŞMASI AZALABİLİR**
 - > **DİL ENGELİ AZALIR**
 - > **KATILIMCI YAKLAŞIM METODU DAHA RAHAT UYGULANABİLİR**
 - > **OPTİMUM KISTASI ÖLÇÜTLERİNİN KAPSAMI ESNETİLEBİLİR**

Görsel 101. Doğal afetlerden kaynaklanan geçici konut gereksiniminde farklar (kişisel arşiv, 2024)

Doğal afet sonucu yapılan geçici konut uygulamalarında, yerel halk ile çıkabilecek çıkar çatışmalarının daha az olabileceği öngörülmektedir. Sosyal, etnik, kültürel

farkın az olması, doğabilecek sorunları etkileyerek çözümü kolaylaştırabilir. Doğal afetler sonucu gelişen geçici barınma gereksinimi kişiyi ülke dışına göç etmeye zorlamıyorsa dil engeli azalmaktadır. Kendi ülkesi dışına göç etmek zorunda kalan bir mülteci için dil sorunu, sağlık faktöründen yerleşke yaşamına kadar bütün koşulları etkilemektedir.

Kullanıcının sürece dahil edildiği katılımcı yaklaşım metodu, uluslararası kaynaklarda oldukça önemli görülmektedir. Ancak alan araştırması sonucunda görüldüğü üzere konuya ülkemizde çekimser bir bakış açısı ile yaklaşılmaktadır. Ülkemiz açısından bakıldığında gerek dil engeli gerek zaman konusu mültecinin sürece dahil olması engellemektedir. Mültecilik bağlamının sosyo-politik arka planı konuyu doğal afetler sonucunda doğan geçici barınma gereksiniminden ayırmaktadır. Geçicilik ilkesinin korunmak istenmesi, katılımcı yaklaşım konusunda mültecinin pasif konumda kalmasını öngörmektedir. Bu metod geçici konut tasarımı için etkili olmakla birlikte proje ekibi tarafından planlandığı sınırlar çerçevesince kullanılmaktadır. Kılavuzda yer alan optimum kıstası, geçici konutun belirli çerçevede dönüşüm geçirmesini desteklemektedir. Yapılan müdahale ve değişimler, kullanıcının normal hayat düzenine dönmesini istemeyecek konforda olmamalıdır. Katılımcı yaklaşım metoduna çekimser tutum ve optimum kıstası ölçütleri, ülkemizde doğal afetler sonucunda oluşacak geçici konut gereksinimi için geçerli olmayabilir. Ancak mültecilik bağlamında geliştirilen tasarım modeli önerisinde yer alan unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

Önerilen model, belirtilen kıstaslar üzerinde uygulanacak tutum değişikliği ile farklı senaryolar ve krizler için kullanılabilir. Ülkemizde yaşanması potansiyel bir doğal afet sonrasında kurulacak geçici konutlar için de yol gösterici nitelik taşımaktadır.

6.1 Çalışmanın Kısıtları ve Gelecek Çalışmalar için Öneriler

Araştırma, ülkemizde acil durumlarda kullanılan geçici konutların tasarım ve uygulama sürecinde literatür ve saha çalışması arasındaki eksikleri uzmanlar üzerinden tespit etmeyi ve bu eksiklere yönelik bir öneri geliştirmeyi hedeflemiştir. Zorunluluktan doğan geçici konut tasarım ve yönetim süreci, ülkemizde devlet eliyle tanımlanan uzman sınıf tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle çalışmada üretilen acil durum barınma alanında mekân tasarım kılavuzu, bu kapsamda tanımlanan

uzmanlara sunularak görüş alınmıştır. Uzman sınıfın doğru veriye ulaşması, kullanıcıyı doğrudan etkileyen bir unsur olarak görülmüş, çalışma uzman görüşmeleri ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda üretilen kılavuzun ve sistemin kullanıcı görüşüne sunulması gelecek araştırmalar için bir öneri olarak değerlendirilmektedir. Elbette kullanıcı deneyimi çok önemli bir veri olarak görülmekte, araştırmacının bu doğrultuda geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu tez çalışması, amacı gereği uzman görüşmeleri ile kısıtlandırılmıştır. Araştırma tasarım ve yönetim sürecinde söz sahibi uzmanlar üzerinden ilerlemiştir, çalışma konut kullanıcılarının sürece dahil edileceği bir şekilde geliştirilmeye açıktır.

Çalışma 2023 Kahramanmaraş depremlerinin yaşandığı döneme denk geldiği için görüşmelerde yer alan katılımcı örnekleme daralmıştır. Araştırma acil durum barınma alanında yer alan uzmanların görüşlerini temel almıştır. Bu doğrultuda alanda çalışan uzmanların çoğu yaşanan kriz masasında rol aldığı için katılımcı grubunun daraldığı göz ardı edilmemelidir.

Araştırma kapsamında oluşturulan tasarım modeli ve kılavuz, öncelikle uzmanların kullanması düşünülerek kurgulanmıştır. Çalışma, iç mimarlık disiplini de sürece dahil ederek uzmanlara yardımcı bir model önerisi vermektedir. Araştırma geldiği sonuç itibarıyla amacını tamamladığı için devam ettirilmemiş, önerilen modele yönelik kullanıcı deneyimi araştırması gerçekleştirilmemiştir. Üretilen model, kullanıcısı olarak düşünülen uzmanlar tarafından değerlendirmeye açıktır. Çalışmada üretilen modelin kullanıcı görüşleri alınarak geliştirilmesi, gelecek araştırmalar için bir öneri olarak değerlendirilmektedir.

Tasarım modeli kapsamında üretilen dijital platform, çalışmanın getirdiği önerinin farklı formatta üretilen bir örneğidir. Amaç, dijital formatın sağlayabileceği avantajları göz önüne sermektir. Format oluşturulurken kullanıcı arayüz tasarımı ikinci planda tutulmuş, sadece örnek geliştirmeye odaklanılmıştır. Bu durum araştırmacının kısıtını ve gelecek çalışmalar için bir öneri doğurmaktadır. Üretilen format için kullanıcı dostu arayüz çalışmaları yapılarak araştırma geliştirilebilir.

Çalışma her ne kadar zorunluluktan doğan göç ve mülteci bağlamında ilerlese de geldiği nokta ve mekân tasarım kılavuzu itibarıyla doğal afetlerden kaynaklanan geçici barınma gereksinimlerinde de kullanılabilecek potansiyele sahiptir.

Araştırmanın bu kapsamda geliştirilmesi gelecek çalışmalar için bir öneri doğrultusunda düşünülmektedir.

Araştırma bahsi geçen kısıtlar çerçevesinde gerçekleştirilmiş, her bir kısıt bir sonraki çalışma için potansiyel gelişme noktası olarak değerlendirilerek not edilmiştir. Bu noktada araştırma kısıtları ve önerilerinin aktarılması hem insani yardım odaklı bu çalışma için bir prensip hem de araştırma etiği açısından önemli görülmüştür.

Bu tez çalışması iç mimarlık disiplininin farklı araştırma alanlarına yönelebileceğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda alan içinde farkındalık oluşturarak araştırmacıları insani yardım alanına yönlendirmeyi de hedeflemektedir.

KAYNAKLAR

- Abu Ramadan, Raniya Fayez. (2017). *Developing User-Informed Specifications for Refugee Shelters in Hot-Dry Climates: A study of the Al Za'atari Camp in Jordan* (UMI No. 28801524). [Doktora Tezi, Salford Üniversitesi]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- AFAD. (2013). *Suriyelilerin Konakladığı Geçici Barınma Merkezlerindeki Harcama ve Maliyet Analizi*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://bit.ly/3SmrDVm>
- AFAD. (2015). *Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://bit.ly/48CBPin>
- AFAD. (2018). *Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://bit.ly/4aYVlaa>
- AFAD. (2022a, 12 Ocak). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- AFAD. (2022b, 20 Nisan). *AFAD ve Tarihçesi*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>
- Akkoyunlu Ertan, K., Ertan, B. (2017). Türkiye’nin Göç Politikası. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(2), s.7-39. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/435051>
- Alshawawreh, Lara. (2019). *Architecture of Emergencies in the Middle East Proposed Shelter Design Criteria* (UMI No. 27746190). [Doktora Tezi, Edinburgh Napier Üniversitesi]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Altay Kaya, Deniz. (2021). Zorunlu Göç ve Dayanıklılık Planlaması: Türkiye’nin Suriye Zorunlu Göçü Deneyimi. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 38(2), s.115–144. doi: 10.4305/METU.JFA.2021.2.2
- Altun, U., Görel, Ö. (2016). *Sığınmacılar Ve Mülteciler Raporu*. Türkiye Barolar Birliği. <http://www.madde14.org/images/8/8b/TBBMulteciRapor2016.pdf>
- Asfour, Omar. S. (2019). Learning from the past: Temporary housing criteria in conflict areas with reference to thermal comfort. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 38, s.1-11. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2019.101206>

- Aslan, S., Bozkurt, Ö. (2020). 24 Ocak 2020 Elazığ/Sivrice Depremi. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 194, s.48–57. http://www.tid.web.tr/kurumlar/tid.web.tr/tid/İdarecinin Sesi/194/selcukaslan_onderbozkurt.pdf
- Bakbak, Derya. (2018). Sığınmacıların Konteyner Kamplarına İlişkin Bir Araştırma. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 11(23), s.249–287. <https://doi.org/10.19060/gav.504398>
- Ban, Shigeru. (2014). *Shigeru Ban : Humanitarian architecture*. Aspen Art Press.
- Bashawri, A., Garrity, S. ve Moodley, K. (2014). An Overview of the Design of Disaster Relief Shelters. *Procedia Economics and Finance*, 18, s.924–931. doi:10.1016/s2212-5671(14)01019-3
- Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği. (1997, 9 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 22872).Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22872.pdf>
- Boehm, S., Kopec, D. (2016). Interior design as a post-disaster team partner. *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*, 7(3), s.276–289. <http://dx.doi.org/10.1108/IJDRBE-10-2014-0075>
- Cenevre’de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin onaylanması hakkında Kanun. (1961, 5 Eylül). *Resmi Gazete* (Sayı: 10898).Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10898.pdf>
- Chun, A. M. S., Brisson, I. E. (Ed.). (2015). *Ground Rules for Humanitarian Design*. John Wiley & Sons.
- Creswell, John W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Davis, Ian. (2011). What have we learned from 40 years’ experience of Disaster Shelter?. *Environmental Hazards*, 10(3–4), s.193–212. doi:10.1080/17477891.2011.597499
- De La Rosa, Catherine. (2018). *Feels Like Home A Housing Prototype Solution for Disaster Relief*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Savannah College of Art and Design.M.A.Interior Design. Savannah.
- ECHO. (2017). *Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines*. Avrupa Topluluğu İnsani Yardım Bürosu. <https://bit.ly/3S5i4ZA>
- Erdoğan, M. Murat. (2018). *Türkiye’deki Suriyeliler:Toplumsal Kabul ve Uyum* (2.bs.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Ersoy Yılmaz, A. (t.y.). *Afet Yönetimi I*. Acil Durum ve Afet Yönetimi programı, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul. Erişim: 14.01.2024. <https://bit.ly/48D3cbX>
- European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. (t.y.). *Humanitarian aid*. 22 Kasım 2022 tarihinde https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/humanitarian-aid_en adresinden erişildi.
- Eyiñç, Senem Sidal. (2015). *Tasarım Yoluyla Mülteci Barınma Sorununun Yönetimi: İzmir'deki Suriyeli Mülteciler Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Ana Bilim Dalı. İstanbul.
- Fidan, Halil. (2016, 26 Aralık). *Suriyeli misafirlere 'dört dörtlük' yaşam alanı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyeli-misafirlere-dort-dortluk-yasam-alani/713789>
- Frankel, L., Racine, M. (2010). The Complex Field of Research: for Design, through Design, and about Design. *Design and Complexity - DRS International Conference*, Montreal, Canada. <https://dl.designresearchsociety.org/drs-conference-papers/drs2010/researchpapers/43/>
- Frayling, Christopher. (1993). Research in Art and Design. *Royal College of Art Reserach Papers*, 1(1), s.1–5. https://researchonline.rca.ac.uk/384/9/frayling_research_in_art_and_design_1993_OCR.pdf
- GİGM. (2018). *İdare Faaliyet Raporu | 2017*. T.C. İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/Stratejik-Yonetim/Faaliyet-Raporlari/2017-Yili-Faaliyet-Raporu.pdf>
- Global ETD Search. Erişim: 12.01.2024. <http://search.ndltd.org/index.php>
- Global Shelter Cluster. (2017). *Shelter projects 2015-2016*. https://www.shelterprojects.org/shelterprojects2015-2016/ShelterProjects_2015-2016_highres_web.pdf
- Global Shelter Cluster. (2019). *Shelter Projects 2017-2018*. https://www.shelterprojects.org/shelterprojects2017-2018/ShelterProjects_2017-2018_highres_web.pdf
- Global Shelter Cluster. (2021). *Shelter Projects 8th edition*. <http://shelterprojects.org/shelterprojects8/ShelterProjects8-2021-web.pdf>

- Google Haritalar. Erişim: 26.04.2022. <https://www.google.com/maps>
- Güçlü, İdris. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Teknik - Yaklaşım - Uygulama* (1.bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hallick, Jennifer. (2012). *Designing for Disaster: Transitioning from House to Home* (UMI No. MR92357). [Yüksek Lisans Tezi, Manitoba Üniversitesi]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Hasgül, Esin. (2016). Incremental housing: A participation process solution for informal housing. *A/Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, 13(1), s.15–27. doi:10.5505/itujfa.2016.08370
- ICRC., IFRC. (2008). *Guidelines for assessment in emergencies*. Uluslararası Kızılhaç Komitesi ve Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonları Derneği. <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-118009.pdf>
- IDEO. (2015). *The Field Guide to Human-Centered Design* (1.bs.). Kanada: Design Kit. <https://www.designkit.org/resources/1.html>
- IFI. (2011, 18 Şubat). *IFI Interiors Declaration*. International Federation of Interior Architects/Designers. 30 Temmuz 2021 tarihinde <https://ifiworld.org/programs-events/interiors-declaration-adoptions/> adresinden erişildi.
- IFRC. (2011). *Transitional Shelters Eight Designs*. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonları Derneği. https://www.humanitarianlibrary.org/sites/default/files/2014/02/900300-transitional_shelters-eight_designs-en-lr.pdf
- IFRC. (2013). *Post-disaster shelter: Ten Designs*. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonları Derneği. <https://bit.ly/3HHbJPv>
- IFRC. (t.y.). *What is a disaster?*. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonları Derneği. 11 Mart 2022 tarihinde <https://www.ifrc.org/what-disaster> adresinden erişildi.
- IFRC., OCHA. (2015). *Shelter After Disaster* (2.bs.). Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonları Derneği ve Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi. https://preparecenter.org/wp-content/sites/default/files/shelter_after_disaster_2nd_edition.pdf
- Johnson, Cassidy. (2007). Impacts of prefabricated temporary housing after disasters: 1999 earthquakes in Turkey. *Habitat International*, 31(1), s.36–52. doi:10.1016/j.habitatint.2006.03.002

- Johnson, Cassidy. (2010). Planning for temporary housing. Gonzalo Lizarralde, Cassidy Johnson ve Colin Davidson (Ed.). *Rebuilding after Disasters: From emergency to sustainability*, s. 70–88. Spon Press.
- Kara, Dilara. (2017). *Sığınmacı Krizi ve Barınma Sorununun Mekân Üretim Örnekleri Üzerinden Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Ana Bilim Dalı. İstanbul.
- Kavakdan, M., Yorgancıoğlu, M., Sağlam, Z. ve Özkan, Ü. (2014). *İHH Suriye Faaliyet Raporu Mart 2011 - Haziran 2014*. İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı. https://ihh.org.tr/public/publish/0/14/2014_suriye_raporu.pdf
- Khamphoune, Mixay Adam. (2011). *Adaptation: architecture for adapting communities* (UMI No. MR81598). [Yüksek Lisans Tezi, Carleton Üniversitesi]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Köseoğlu, A. Murat. (2015). *Afet Yönetimi ve İnsani Yardım: Lojistik Süreçler ve Uygulamalar* (1.bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lepere, Sabine. (2020). *The Contributions of Architects to Post-Conflict (Re)Construction: Social Processes Towards Building Peace* (UMI No. 28132302). [Yüksek Lisans Tezi, Uppsala Üniversitesi]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Macit, Feyza. (2017). *Mültecinin “Ev”i İnşası: Kilis Elbeyli Kampı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İç Mekan Tasarımı Anabilim Dalı. İstanbul.
- Martins, A. N., Fayazi, M., Kikano, F. ve Hobeica, L. (Ed.). (2020). *Enhancing Disaster Preparedness: From Humanitarian Architecture to Community Resilience*. Elsevier. doi:10.1016/c2018-0-02311-7
- MFA İNŞAAT. (t.y.). Adana İli Sarıçam Geçici Barınma Merkezi Yapım İşİ. 26 Nisan 2022 tarihinde <https://mfainsaat.net/index.php?S=ProjeDetay&id=5> adresinden erişildi.
- Nisar Ali Mirza, Muhammad. (2020). *Analysis of post-disaster emergency housing projects in terms of interior space quality parameters*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İç Mimarlık Ana Bilim Dalı. İzmir.
- Oliver, Paul. (2006). *Built to Meet Needs: Cultural Issues in Vernacular Architecture*. Oxford: Elsevier.

- ProQuest. Erişim: 12.01.2024. <https://www.proquest.com/index?accountid=17147>
- Punch, Keith F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar*. (1.bs.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Quarantelli, Enrico L. (1982). General and particular observations on sheltering and housing in American disasters. *Disasters*, 6(4), s.277–281. doi:10.1111/J.1467-7717.1982.TB00550.X
- Quarantelli, Enrico L. (1995). Patterns of sheltering and housing in US disasters. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 4(3), s.43–53. doi:10.1108/09653569510088069
- Rethinking The Future. (t.y.). *Onagawa Container by Shigeru Ban: Temporary Structures with Impactful Design*. 15 Ocak 2024 tarihinde <https://www.re-thinkingthefuture.com/case-studies/a4743-onagawa-container-by-shigeru-ban-temporary-structures-with-impactful-design/> adresinden erişildi.
- Ritchie, J., Lewis, J. (Ed.). (2013). *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. Sage Publications.
- Saleh, Sanaa Y. H. (2011). *Evaluation and enhancement of environmental performance of refugee shelters in Palestine* (UMI No. U581946). [Doktora Tezi, Nottingham Üniversitesi]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Shelter Centre. (2010). *Shelter After Disaster strategies for transitional settlement and reconstruction*. <https://bit.ly/4aWgHVH>
- Shelter Centre. (2011). *Transitional Shelter Guideline*. <https://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/What-We-Do/docs/Transitional-Shelter-Guidelines.pdf>
- Shelter Centre. (t.y.). *Shelter Centre About Us* .1 Kasım 2022 tarihinde <http://sheltercentre.org/about-us/> adresinden erişildi.
- Shigeru Ban Architects. (t.y.). *Onagawa Container House*. Shigeru Ban Architects. 18 Nisan 2022 tarihinde <https://shigerubanarchitects.com/works/hh/container-house/> adresinden erişildi.
- Sinclair, C., Stohr, K. (2006). *Design Like You Give a Damn: Architectural Responses To Humanitarian Crises*. Metropolis Books.
- Sphere Handbook. (2020). *Interactive Handbook*. Sphere Projesi. 1 Kasım 2022 tarihinde <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch001> adresinden erişildi.

- Sphere Projesi. (2011). *İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar* (3.bs.). https://spherestandards.org/wp-content/uploads/2018/06/The_Sphere_Handbook_2011_Turkish.pdf
- Sphere Projesi. (2018). *İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar* (4.bs.). <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-Turkish.pdf>
- Sphere Standards. (t.y.). *The Sphere Handbook 2018*. Sphere Projesi. 1 Kasım 2022 tarihinde <https://spherestandards.org/handbook-2018/> adresinden erişildi.
- Şen, İsmail. (2020, 29 Şubat). *Konteyner kentte yaşam başladı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/konteyner-kentte-yasam-basladi-/1748092>
- Şener, S. M., Altun, M. C. (2009). Design of a post disaster temporary shelter unit .*A|Z ITU Journal Of The Faculty Of Architecture*, 6(02), s.58 - 72. <https://www.az.itu.edu.tr/index.php/jfa/article/view/605>
- Şenocak, Gülşah. (2019). *Türkiye'deki Mülteci Kamplarında Geçici Konut Tasarım Örneği Olarak Sarıçam Kampı'nın Mekansal Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı. Ankara.
- T.C. Altınözü Kaymakamlığı. (2018, 17 Eylül). *Dünyaya Örnek Bir Barınma Merkezi, Altınözü Boynuyoğun Geçici Barınma Merkezi*. Altınözü Kaymakamlığı. 25 Nisan 2022 tarihinde <http://altinozu.gov.tr/dunyaya-ornek-bir-barinma-merkezi-altinozu-boynuyogun-gecici-barinma-merkezi> adresinden erişildi.
- TBMM İHİK. (2012). *Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu-2*. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. <https://bit.ly/3tNjnV7>
- Temelli, Uğur Emre. (t.y.). *Acil Durum Yönetimi*. Acil Durum ve Afet Yönetimi programı, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul. Erişim:14.01.2024. <https://bit.ly/47FHYZQ>
- TİHEK. (2019a). *Osmaniye Cevdetiye Geçici Barınma Merkezi Ziyareti* (Rapor No:2019/10). Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu. https://www.tihkek.gov.tr/upload/file_editor/2019/09/1569502591.pdf
- TİHEK. (2019b). *Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezi Ziyareti* (Rapor No:2019/2). Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu. <https://www.tihkek.gov.tr/public/images/kararlar/8A4165.pdf>

- TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası. (2008, 28 Mayıs). *Afet, Acil Durum ve Sivil Savunma Hizmetleri Kanunu Tasarı Taslağı Üzerine Odamız Görüş Ve Önerileri*. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Jeoloji Mühendisleri Odası. 10 Mayıs 2022 tarihinde https://www.jmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=4335&tipi=5 adresinden erişildi.
- Türkoğlu, Erdal. (2021, 13 Nisan). *Bayırbucak Türkmenleri bir ramazanı daha buruk karşılıyor*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/bayirbucak-turkmenleri-bir-ramazani-daha-buruk-karsiliyor-/2205843>
- Ulusal Tez Merkezi. Erişim: 11.01.2024. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- UNDHA. (1992). *Internationally Agreed Glossary of Basic Terms Related to Disaster Management*. United Nations Department of Humanitarian Affairs. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/004DFD3E15B69A67C1256C4C006225C2-dha-glossary-1992.pdf>
- UNDRO. (1982). *Shelter after disaster: Guidelines for assistance* (2.bs.). United Nations Disaster Relief Coordinator. https://training.itcilo.org/delta/SHELTER/presentation_content/external_files/Shelter%20after%20disasters-1982.pdf
- UNDRO. (2011). *Shelter after disaster: Guidelines for assistance*. United Nations Disaster Relief Coordinator. https://training.itcilo.org/delta/SHELTER/presentation_content/external_files/Shelter%20after%20disasters-1982.pdf
- UNDRR. (2022, 11 Mart). *Disaster Risk Reduction Terminology*. United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 11 Mart 2022 tarihinde <https://www.undrr.org/drr-glossary/terminology#D> adresinden erişildi.
- UNHCR. (2007). *Handbook for Emergencies* (3.bs.). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. <https://www.refworld.org/pdfid/46a9e29a2.pdf>
- UNHCR. (2015, 12 Haziran). *UNHCR Emergency Handbook*. ReliefWeb. 29 Ocak 2024 tarihinde <https://bit.ly/3HynGa2> adresinden erişildi.
- UNHCR. (2016). *Shelter Design Catalogue*. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği <https://reliefweb.int/report/world/shelter-design-catalogue>
- UNHCR. (2018). *Mülteci ve Göçmen? Sözcük seçimleri önemlidir* [Broşür]. https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf

- UNHCR. (2023). *UNHCR Türkiye Factsheet -September 2023 [EN/TR]* [Bilgi Notu].
<https://reliefweb.int/report/turkiye/unhcr-turkiye-factsheet-september-2023-entr>
- UNHCR Emergency Handbook. (2019, 30 Ekim). *Emergency shelter standard*. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komserliği. 28 Şubat 2022 tarihinde <https://emergency.unhcr.org/emergency-assistance/shelter-camp-and-settlement/shelter/emergency-shelter-standard> adresinden erişildi.
- UNHCR Emergency Handbook. (t.y.). Emergency Handbook. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komserliği. 8 Kasım 2022 tarihinde <https://emergency.unhcr.org/> adresinden erişildi.
- UNHCR Turkey. (2019, 22 Eylül). *UNHCR Turkey: Syrian Refugee Camps and Provincial Breakdown of Syrian Refugees Registered in South East Turkey as of 05 September 2019*. Operational Data Portal UNHCR. 25 Nisan 2022 tarihinde <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/71510> adresinden erişildi.
- UNHCR Türkiye. (2023, 23 Kasım). *UNHCR Türkiye: Syrian Refugee Camps and Provincial Breakdown of Syrian Refugees Registered in South East Türkiye - November 2023*. Operational Data Portal UNHCR. 14 Ocak 2024 tarihinde <https://data.unhcr.org/en/documents/details/105033> adresinden erişildi.
- UNHCR., Government of Turkey. (2024, 11 Ocak). *Situation Syria Regional Refugee Response*. Operational Data Portal UNHCR. 14 Ocak 2024 tarihinde <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> adresinden erişildi.
- Van Der Does, M. M. (2017). *Standard Pre-Disaster Design Requirements for the Design of Innovative Emergency Shelters* (UMI No. 10268707). [Yüksek Lisans Tezi, Fordham Üniversitesi]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Vekon. (t.y.). *Osmaniye Mülteci Kampı Projesi*. Vekon Ön Üretimli Yapılar. 26 Nisan 2022 tarihinde <https://www.vekon.com.tr/afad-osmaniye-multeci-kamp> adresinden erişildi.
- Yakın, Özgür. (2018). *Afet konutlarında esneklik ve değişebilirlik kavramları*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. İç Mimarlık Ana Bilim Dalı. Ankara.

EKLER

EK-1: UNHCR Acil Durum El Kitabı

UNHCR – Acil Durum El Kitabı Barınak çözümleri ve standartları	
Kamplar – Barınak çözümleri	
Genel Bakış	- Barınak tek düşünülemez, bir yerleşke ve bağlamda planlanmalıdır. Barınak çözümleri bağlamın sunduğu olanaklar dahilinde tasarlanmalıdır. Barınaklar, ilk etapta acil durum çözümlerine cevap verirken zamanla uzun vadeli çözümler sunabilmelidir. Acil durum uzadığında çeşitli barınak çözümleri düşünülmelidir. Barınak tasarımı çevresel risk ve güvenlik, zamansızlık, yapım hızı, kullanım ömrü, boyut ve biçim, mahremiyet, koruma, kültürel uyumluluk, havalandırma, termal konfor koşullarına dikkat etmeli; çevre dostu, ekonomik, standartlara uygun olmalıdır. Yerel inşa olanaklarından yararlanılmalıdır. Özellikle çevresel riski (deprem şiddetli rüzgâr vb.) bulunan bölgelerde en iyi çözüm için teknik destek alınmalıdır. Acil durumlardan etkilenen topluluklar inşa ve tasarım sürecine dahil edilmelidir. Yerel ekonomiye faydası dokunabilecek inşa teknikleri tercih edilmelidir. Barınaklar birer ürün olarak değil, ihtiyaçlara yönelik çıkan bir tasarım ve bir süreç olarak görülmelidir.
Koruma Amaçları	- Mahremiyet ve onuru koruyacak güvenli ve sağlıklı yaşam alanları sağlanmak; özel gereksinimli bireylerin yaşam koşullarını korumak; özgüveni desteklemek; insan hakları uyarınca özgürlükleri tanımak; kişisel ihtiyaçları, kültürel ve ekonomik hakları verip, misafir olunan ülkeye katkı sağlanmasına yardımcı olmak; bütün insanların haklarını eşit bir şekilde kullanabildiklerinden emin olmak; yerleşke ile ilgili alınan kararların mültecilerin yararına olduğundan emin olmak olarak belirtilmektedir.
İlke ve standartlar	- Barınak yardımı özel gereksinimli bireylere öncelikli olmalıdır. Yerinden edilen toplulukların gerekli destek verilerek kendi barınaklarını yapmalarına yardım edilmelidir. Barınak çözümleri ekonomik olmalı, mümkünse yerel malzemeler kullanılmalı, kültürel tercihlere önem gösterilmelidir. Doğaya minimumda etki edilmelidir. Tasarımlar; iklim, topoğrafya, çevresel riskler, ulusal ve uluslararası minimum standartlar, ekonomik geçim imkanları, yerel kaynakların varlığı gözetilerek yapılmalıdır. Tablo 4'te yer verilen m ² standartları tekrar edilmektedir.
Koruma riskleri	- İnsan hakları evrensel beyannamesi uyarınca, bütün bireylerin korunma, yaşam alanına sahip olma haklarını tanımaktadır.
Diğer riskler	- Yerleşke çözümlerinde çevresel riskler göz önünde bulundurulmalıdır. - Hizmetlere erişim konusunda ev sahibi toplum ile çatışma riski bulunmaktadır.
Anahtar karar noktaları	- Barınaklar kullanıcılarının kişisel ihtiyaçlarına uyum sağlamalıdır. Aile çadırları, plastik örtüler, barınak kitleri, konteyner ve prefabrik yapılar, kira yardımı çeşitli barınak çözümleri olarak belirtilmiştir.
Anahtar adımlar	- İlk yardımlar acil durumu takiben üç gün içerisinde yapılmalıdır. Hayat kurtaran faaliyetler ve yardımlara öncelik verilmeli, orta ve uzun vadeli gereksinimler sonradan değerlendirilmelidir. Tercih edilen ve uygun olan barınak çözümleri belirlenmelidir. Yerleşke ve barınak stratejisi geliştirilmelidir. Destek ve lojistik koşulları belirlenmeli, bunlara yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Programın etkisini ve verimliliğini gözlenmelidir.
Anahtar yönetim unsurları	- Yerleşke stratejilerini planlama sürecine dahil etmek, barınakları için yatırım alabilmek, acil durum barınma uzmanlarına danışmak, yeterli bilgi için yerel yönetim STK ve yetkililere başvurmak, barınak planlaması ve bakımına kullanıcıların dahil olmasını sağlamak amacıyla strateji geliştirmek, barınak planı geliştirirken ulusal-yerel yönetimlere ve kullanıcılara danışmak, arazi kullanımıyla ilgili yetkililerle işbirliği içerisinde olmak, kalite güvence önlemleri oluşturmak, deprem sel gibi doğal riskleri tanımlamak, su hijyen gibi hizmet çözümleri alabilmek için yetkililerle iş birliğinde olmak olarak belirlenmiştir.
Kaynak ve partnerler	- Acil durumda kalan topluluk, yerel ve ulusal hükümet yetkilileri, kitle önderleri ve dini liderler, yerel topluluklar, ulusal ve uluslararası STK'lar, IFRC ve ICRC (Uluslararası Kızılhaç Komitesi), diğer BM organizasyonları, yerel-ulusal-uluslararası medya kuruluşları
Linkler	- UNHCR koruma ilke ve kılavuzları, - Shelter Centre

Tablo 5. Genişletilmiş-UNHCR Barınak çözümlerine yönelik ilkeler (UNHCR Emergency

Handbook, 2019)

EK-2: Sphere Projesi – Barınak ve Yerleşke Tasarımında Asgari Standartlar

Sphere Standartları Barınak ve Yerleşke Tasarımı		
Standart	İçerik	İlkeler
Planlama	İhtiyaç tanımlama ve çözüm önerileri geliştirme süreci	[1] İhtiyaç sahibi topluluklarla ve yerel yetkililerle etkileşimli çalışmak, [2] İhtiyaç belirlemek ve en uygun lojistik destek için insani yardım paydaşları ile çalışmak, [3] Barınak ve yerleşke planını yetkililer ve ihtiyaç sahibi toplulukla geliştirmek
Arazi ve yerleşke planlama	Güvenli bir bölge, yeterli alan ve gerekli ihtiyaçlara erişilebilir mesafenin belirlenmesi	[1] Yerel topluluklar ve yetkililerle iletişimde olup, güvenli, geliştirilebilir, genişletilebilir planlamaları çalışmak, [2] Planlama esnasında, ihtiyaç sahibi topluluğun içinden ve dışından farklı gruplardan fikir almak, [3] İhtiyaç sahibi topluluğun gerekli hizmetlere ve geçimini sağlayacak iş imkanlarına yakın konumlanmasını sağlamak, [4] Yerleşke içi bütün ihtiyaçlar için yeterli alanın düşünülmesi, [5] Arazi seçiminde yağmur ve sel suyu drenaj sistemlerinin düşünülmesi
Yaşam alanı	Ailelerin yaşayabileceği, güvende hissedeceği ve çeşitli aktivitelerini gerçekleştirebileceği temel insani gereksinim olan yaşam alanlarının temini	[1] İhtiyaç sahibi topluluktaki her hanenin ihtiyaçlarını karşılayabileceği yeterli yaşam alanına sahip olmasını sağlamak, [2] Yaşam alanının, diğer temel ihtiyaçlara (mutfak, tuvalet, çamaşır alanı vb.) güvenli erişilebilir mesafede olması, [3] Çevresel sürdürülebilir, sosyal ve kültürel açıdan uyumlu malzeme ve inşaa tekniklerinin kullanılması
Ev gereçleri	Sağlık, onur ve güvenlik unsurlarının sağlanması ile günlük aktivitelerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla gerekli alet ve gereçlerin temini	[1] Kültür, aile büyüklüğü, cinsiyet, özel gereksinim vb. unsurların düşünülüp, gerekli aktivitelerin karşılanabilmesi amacıyla gereçlere erişim ve temin, [2] Söz konusu gereçlerin etkili ve uygun bir şekilde ulaştırılması (satın alınması / verilmesi / lojistik vb), [3] Gereçlerin uygunluğu, kalitesi, uyumluluğunun gözlenmesi
Teknik yardım	İhtiyaç sahibi topluluklara barınaklarının yapımı için teknik yardımın sağlanması	[1] Acil durum öncesi dönemde malzeme, ustalık, yetkinlik ve yapı pratiği ile planlama süreçlerini anlamak, [2] Yapım sürecinde yerel yönetimleri, yerel uzmanları ve ihtiyaç sahibi toplulukları sürece dahil etmek, [3] Hasarlı yapıları görmek, yeni barınaklar için güncel ihtiyaçları tespit edip, gelecek riskleri azaltacak yapım önerilerini teşvik etmek, [4] Yeterli teknik yardıma erişimi temin edebilmek, [5] Malzeme, işçilik, maliyet konularında uygun proje yönetimi desteği sağlamak
Kullanım güvenliği	Yerleşke ve barınaklarda, iç veya dış hiçbir tehdit olmadan insan haklarına uygun şekilde yaşanabilmesi	[1] Tasarım ve uygulama sürecinde yetkililerde çalışıp yasal ve özenli davranmak, [2] Bölgenin kullanım hakkı ile ilgili yasal düzenlemeleri anlamak, [3] Kullanım hakkına dair sistemi anlamak ve bu durumun risk altındaki gruplara olan etkisini belirlemek, [4] Barınak programlarının arazi kullanım hakkına uygunluğundan emin olmak, [5] Zorla tahliye karşısında destek olmak
Çevresel sürdürülebilirlik	Gelecek nesillerin kaynakları kullanım hakkını engellemeden güncel sorunlara çözüm üretebilmek, negatif etkiyi minimuma indirgeyerek yardımcı olmak	[1] Yerleşke ve barınak tasarım ile uygulamasında krizin çevresel etkilerini de göz önüne almak, [2] En sürdürülebilir malzeme ve yapım yöntemlerini tercih etmek, [3] Yerleşkede kültürel olarak hassas ve çevresel olarak sürdürülebilir atık yönetimi oluşturmak, [4] Güvenli, uygun, karşılanabilir ve sürdürülebilir enerji sistemlerini kurmak, [5] Yerleşkenin bulunduğu alanı etüt etmek, kullanım sırası ve sonrasında ekolojik değerinin kalıcılığını sağlamak

Tablo 6. Genişletilmiş-Sphere barınak ve yerleşke tasarımı standartları (Sphere Handbook, 2020;

Sphere Projesi, 2018, s. 238–273)

EK-3: Shelter Centre – Shelter After Disaster

Shelter After Disaster Uygulama	
Katılım	<ul style="list-style-type: none">- Acil durumdan etkilenen topluluklar ile hükümet yetkililerinin uygulamalara katılması önemlidir.- Durum içeriğindeki farklı aktörler belirlenmelidir. Sürece dahil olan bütün yetkililerin rollerinin ve yaptırımlarının ortaya konması gerekmektedir.- Durumdan etkilenen toplulukların belirlenmesi gerekmektedir.- Desteklenmesi gereken kararlar belirlenmeli, süreç ortaya konmalıdır.- İş gücü, malzemeler, destek, kalite güvence sistemleri ve nasıl bir iş birliği içerisinde uygulanacağı belirlenmelidir.- Planlama aşamasında iş programı, izleme, değerlendirme ve koordinasyon nasıl uygulanacak ortaya konmalıdır.
Seçenekler	<ul style="list-style-type: none">- Kim ne nerede sorularına yanıt alabilmek, uygulama seçeneklerini ortaya koymak amacıyla hızlı bir değerlendirme yapılmalıdır.- Yerinden edilmiş topluluklar için altı barınma seçeneği, yerinden edilmemiş gruplar için altı adet barınma seçeneği sunulmaktadır. Geçiş barınakları yaklaşımı detaylandırılmıştır.- <i>[Yerinden edilen topluluklara sağlanan planlı kamplar ve geçiş barınağı yaklaşımı tablo 8’de verilmektedir.]</i>
Müdahale	<ul style="list-style-type: none">- Hangi yerleşke ve barınak düzeni güvenli ve uygulamaya elverişli ortaya konduktan sonra bu süreç için uygun işlemlere yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.- Çevresel risklere karşı güvenlik, geçim kaynakları, çevre ve doğal kaynaklar, varsa çevresel hasar ve bina hasarları tespit edilmelidir.- Yeniden inşa sürecinde dört ana seçenek mevcuttur. Bunlar, hasar durumu azsa yeniden güçlendirme, orta hasarlı ise onarım, yüksek hasar oranına sahipse yeniden inşa ve yeniden konumlandırma.
Metotlar	<ul style="list-style-type: none">- İş gücü, destek, malzeme ve kalite güvence aşamalarına, seçeneklere ve hangilerinin uygun olduğuna karar verilmelidir.- Dört adet iş gücü metodu önerilmektedir. Bunlar;(1) bulunan işçiler ya da insani yardım gönüllüleri vasıtasıyla doğrudan iş gücü, (2) topluluk halinde yapmak, (3) sözleşmeli iş gücü bulmak ve (4) ailelerin bireylerin kendilerinin iş gücü olmasıdır.- Üç adet malzeme iletimine değinilmektedir. Bunlar; (1) barınaklar için dağıtılan genel malzemeler (battaniye, kova pişirme araçları vb.), (2) barınak inşa malzemeleri, (3) su, hijyen ve temizlik (su bağlantısı, sivrisinek ağı vb.) ürünleridir.- Dokuz adet destek şekli belirtilmiştir. Bunlar;(1) nakit yardım, (2) çek yardımı, (3) yerel bilgi ve yardım merkezleri, (4) hukuki yardım merkezleri, (5) sigorta borç ve garantiler, (6) marketler, (7) çevresel kaynakların yönetimi, (8) geri dönenlere verilen yardım paketleri, (9) altyapı ve yerleşke planlama desteğidir.- Yeniden yapılaşma sürecinde güvenliğin sağlanabilmesi için uygulama sürecinin izlenmesi amacıyla önerilen iki adet kalite güvence metodu bulunmaktadır. Bunlar; danışmanlık ve teknik uzmanlar ile kapasite geliştirme programlarıdır.
Koordinasyon	<ul style="list-style-type: none">- Uygulama aktivitelerinin yönetimi önemlidir.- Katılımcıların dahil olmasıyla, acil duruma uygun seçeneklerin belirlenmesi ve uygun metotlarda sürecin devam ettirilmesine yönelik ilkelerin uygulanması gerekmektedir.- Programların yürütülebilmesi ve izlenebilmesi için alınan kararlar zamanında, uygun, yasal ve güvenli şekilde uygulanmalıdır.

Tablo 7. Genişletilmiş-Shelter After Disaster uygulama ilkeleri (Shelter Centre, 2010, s. 97–130)

EK-4: Shelter Centre – Transitional Shelter Guidelines

Transitional Shelter Guidelines Barınak Tasarımı		
Toplulukla tasarlamak (sosyo-kültürel farkındalık)	Günlük hayat için tasarlamak	Gelenek ve görenekler Statüler (sosyal yapı) Aile yapısı Cinsiyet meselesi Mahremiyet ve güvenlik Malzeme seçimi
	Erişilebilirlik	Özel gereksinimli ve yaşlı bireyler
Riskleri azaltmak	Doğal Afetler	Sel (taşkınlar) Toprak kayması Deprem Fırtına Tsunami Volkan patlamalarına karşı dayanıklılık
	Sağlık	Vektör (hastalık taşıyabilen organizma – canlılar) kontrolü Pişirme ve ısınma aktivitelerinde hava kalitesi Toksik maddelerden kaçınmak
	Yangın Önlemleri	Yerleşke tasarımında yangın önlemlerini düşünmek Barınaklar arası mesafeyi gözetmek Malzeme seçimi Alarmlar, kaçış rotaları, itfaiye
	Güvenlik	Kilitler Çıkışlar Görsel mahremiyet Arazi / bina kullanımı kaynaklı çatışma / tartışmalar Yerel topluluklarla iletişimde olmak, riskleri ve tehlikeleri öğrenmek
İklim	İç koşullar	Sıcaklık Nem Havalandırma Hava koşuluna bağlı diğer etkenler
	Sıcak – nemli	
	Sıcak – kuru	
	Soğuk	
Malzeme	Yerel teknik ve malzeme	Yerel tekniklerin önemi Malzemenin adaptasyon özelliği İnşa tekniklerinde uzmanlık Yerel davranışları/ uygulamaları anlamak
	Genel malzeme	Plastik örtü Galvanizli ondüle demir Kereste ve bambu Beton Toprak (kerpiç vb) Harç (kum, kireç, çimento, su karışımları) Saz
İnşa Teknikleri	Temeller	Ankraj / tekil / şerit (sürekli) / döşeme veya radye temel
	Zeminler	Toprak zemin / yükseltilmiş zemin / beton zemin
	Duvarlar	Duvar yapısı / taşıyıcı olmayan duvarlar / taşıyıcı duvarlar / kereste – bambu – çelik çerçeveler / toprak duvarlar / Yük dağılımı / Yapısal güçlendirmeler (yatay – çapraz kayıtlar) / Pencere ve kapı açıklıkları
	Çatılar	Eğimli çatılar (beşik çatı / kırma çatı) / Düz çatı / Çatı malzemeleri / Çatı sundurması (çıkıntısı) / Çatı drenajı
	Bakım onarım	Uzun süre kullanım için bakımlı / barınağın tasarımı gözetilmeli / özel veya mevsimsel bakımlar yapılmalı / barınağın malzemeleri ve yapım teknikleri gözetilmeli

Tablo 9. Genişletilmiş-Transitional Shelter Guidelines barınak tasarım ilkeleri (Shelter Centre, 2011, s. 137–194)

EK-5: ECHO – Humanitarian Shelter And Settlements Guidelines

ECHO Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines		
Müdahale için Temel Belirleyiciler	Acil durumdan etkilenen kitlenin ihtiyaçları, zayıf yönleri ve kapasitesi	Acil durumun etkisini ve ihtiyaçlarını, barınak tasarımı ve uygulamasına yönelik ilkeleri ortaya koymak amacıyla içerik analizi yapmak gerekmektedir.
	Krizin karakteristik özellikleri	Acil durumdan etkilenen insanların kültürel ve sosyo-ekonomik durumları, fiziksel bağlam, kriz öncesi durum ve standartlar barınakların yeterliliğini etkilemektedir. Kültür, yerel yapılaşma, yönetimler, planlamaya yönelik gelenekler, altyapı, pazarlama, sosyal yapı ve çevre sistemi ile kriz tipi arasındaki dinamikleri analiz etmek önemlidir.
	Yaklaşımlar ve Yöntemler	Yedi yaklaşım; <ul style="list-style-type: none"> - İnsan merkezci yaklaşımı benimsemek - Temin etme ve destek sağlama mekanizmaları arasında denge sağlamak - Artımlı yardımı benimsemek - Çevresel risklerin bilincinde olmak - Yerel yapılaşmanın karakteristiğine uygun yapılaşmak - Sağlık, eğitim gibi yardım kalemleri ile çok boyutlu iş birliği içerisinde olmak - Yerinden edilmiş insanlar için duyarlı alan ve barınak tasarımı yapmak, koruma ve uzun kullanımı gözetmek Dört yöntem; <ul style="list-style-type: none"> - Teknik destek - Maddi destek - Malzeme desteği - Sözleşmeli işler veya ürünler
Uygulama	Ölçme, İzleme ve Değerlendirme	Acil durumdan etkilenen toplulukların ihtiyaçlarını ölçme, müdahale esnasında yardımları izleme ve durumu değerlendirme
	Hedef, Kapsam ve Öncelik Durumu	Yardımları verimli kullanabilmek adına önemlidir.
	Müdahale Eylemleri	Barınak ve yerleşke müdahale sistemleri, teknik destek, maddi destek, malzeme desteği, sözleşmeli işler ve ürünler bazında düşünülmektedir. Afet risk azalma eylemleri kriz öncesi – kriz süreci – kriz sonrası planlaması yapılmalıdır.
	Kalite, Standartlar ve Hesap verebilirlik	GSC ve Sphere standartları gibi uluslararası ilkelere entegre edilebilir uyumlu projeler olmalıdır. Yerel standartlara, teknik ilkelere uygun ve saygılı olunmalıdır. Uygulama için partnerler, yeterli teknik bilgiye sahip elemanlar, yerel destek alınacak inşaa uzmanları, planlama, tasarım ve danışma için gereklidir. Sorumlulukların bilincinde yapılan işler – yardımlar açık olmalıdır. Kültürel olarak uyumlu, iletişimin ön planda olduğu, zamanında ve uygun bilgiye dayalı projeler üretilmelidir.
Destekleme ve iyileştirme	Koordinasyon	Boşa giden yardımları engellemek, devamlılığı sağlamak, kalite, sürdürülebilirlik ve kaynakların verimli kullanımı için koordinasyon ve kapasite geliştirme programları önerilmektedir.
	Savunma	Acil durumlardan etkilenen toplulukların temel hak ve hizmetlerine yönelik ihtiyaçları ortaya koyarak savunuculuğunu yapma ve destekleme mekanizması bulunmaktadır.
	Yenilik, Araştırma ve Geliştirme	Yapılan projelerin kalitesini, yardımlara erişimi ve kaynakların etkinliğini geliştirmeye çalışan yöntem, yaklaşım ve araçlara fon sağlamaktadır.

Tablo 10. Genişletilmiş- Humanitarian Shelter and Settlements Guidelines (ECHO, 2017)

EK-6: ECHO – Dört Yöntem

ECHO Dört Yöntem				
	Temel Belirleyiciler	Uygulama - Sağlanan Müdahale Eylemleri (çalışmalar)	Teknik Ekler	
			Yöntemler	Uygulama
Teknik Destek	<ul style="list-style-type: none"> • Uygunluk • Zamansızlık • Hız • Tutarlılık • Kalite • Ölçek • Tekrarlanabilirlik • Ortaklık • Sürdürülebilirlik 	<ul style="list-style-type: none"> • Koordinasyon – program desteği • Risk değerlendirmesi • Uygulama aşaması • Malzemelerin kurtarılması (<i>hurda</i>) ve yeniden kullanımı • Güvenlik (<i>hasarlı yapılar</i>) • İnşa eylemleri • Geçici hizmetler (<i>hijyen – ısınma vb</i>) • Güvenli erişim (<i>hasarlı yapılarda</i>) <p>Hukuki yardım ve arazi kullanım desteği</p>	<ul style="list-style-type: none"> • İnşaat / iyileştirme ve planlama uzmanlığı • Genel kılavuz ve standartlara uyma <p>Kapasite geliştirme (<i>güvenli hızlı ve etkin teknik destek için</i>) ve Eğitim (<i>faidalanicıların ve uzmanların</i>)</p>	
Maddi Destek	<ul style="list-style-type: none"> • Bireysel – Hane halkına yardım • Topluluk yardımı 	<ul style="list-style-type: none"> • Acil durumlardan etkilenen insanların kişisel gereksinimlerini, ev ya da barınak eşyalarını sağlamak • İnşa süreçlerine yardım etmek • Kira/barınma yardımı yapmak 	<ul style="list-style-type: none"> • İhtiyaç analizi • Uygun maddi destek türünün seçimi • Nakdi ve çek yardımların kullanılabilceği marketler • Marketlere ve hizmetlere erişim • Tedarik zinciri analiz edilmeli 	
Malzeme Desteği	<ul style="list-style-type: none"> • Barınak malzemeleri • Gıda dışı kalemler (kişisel ya da ev için) 	<p>Barınak malzemeleri: plastik örtü, branda, araç-gereç / güvenlik ve hava koşullarına karşı koruma (kış gibi) / malzeme kalitesini sağlamak / krizden etkilenen mevcut yapıları güçlendirmek</p> <p>Gıda dışı kalemler: kıyafet, battaniye, yatak gibi kişisel ya da ev gereçleri / mutfak eşyaları / sağlık mahremiyet onur gibi gereksinimlere yönelik diğer gereçler</p>	<p>Genel malzemeler:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pişirme gereçleri, bidonlar, kovalar, ocak, güneş enerjili fener, radyo, kıyafet, battaniye, yer matı (paspas), sivrisinek ağı, gölgelik - Temizlik gereçleri (eldiven vb.) - Alet takımı (çekiç, ip, çivi vb.) - Mobilya ve mutfak üniteleri <p>Barınaklar ve yapım gereçleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Çadır Plastik örtü Konteyner / prefabrik ünite ... <p>İnşa malzemeleri ve alakalı gereçler:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Galvanizli ondüle demir levha İnşa malzemeleri (çimento kalas kontrplak vb) Çivi, çekiç vb malzeme Kapı ve pencere Elektrikli aletler Kereste işleme ve boya Moloz için makineler 	
Sözleşmeli işler ve ürünler	<ul style="list-style-type: none"> • Toplumsal iş gücü (<i>imece usulü</i>) • Sözleşmeli iş gücü (<i>firma aracılığı ile</i>) • Doğrudan iş gücü (<i>doğrudan iş gücü ile iletişim kurarak</i>) • Bireysel iş gücü (<i>kendi başına iş gücü sağlamak</i>) • Onarım işleri • Yeni yapım işleri 	<ul style="list-style-type: none"> • İnşa süreçlerini ve hizmetleri hızlandırma ve destekleme • Çok haneyi barındırmak amacıyla barınma merkezlerini destekleme • Çadırlar ve prefabrik yapıları destekleme • Geçici barınakların inşasını destekleme 	<p>İyi bir program tasarımı için uygun iş gücü seçilmelidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toplumsal (<i>imece</i>) - Sözleşmeli (<i>firma aracılığı ile anlaşmalı</i>) - Sözleşmeli (<i>doğrudan iletişim ile</i>) - Bireysel 	

Tablo 11. Genişletilmiş-ECHO barınak yaklaşımında yöntemler (ECHO, 2017, s. 22–27, 30–32, 47–66)

EK-7: AFAD – Geçici Barınma Merkezlerine Yönelik Standartlar

AFAD Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge	
BİRİNCİ BÖLÜM	Amaç ve Kapsam Dayanak Tanımlar
İKİNCİ BÖLÜM	Geçici barınma merkezlerinin kurulması Yer seçimi Geçici barınma merkezlerine ilişkin genel esaslar Geçici barınma merkezlerinde bulunan konteynerlerin standartları Geçici barınma merkezlerinde bulunan çadırların standartları Mahallelerin oluşturulması Geçici barınma merkezlerinin yönetimi Yöneticinin görevleri Geçici barınma merkezi yönetimi temsilcilikleri İl müdürlüğü temsilciliği İl Göç İdaresi müdürlüğü temsilciliği İl Jandarma Komutanlığı temsilciliği İl Emniyet Müdürlüğü temsilciliği Yönetici yardımcısı Geçici barınma merkezlerinde görevlendirilecek personel Geçici barınma merkezlerinin güvenliği
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	Genel İlkeler Geçici barınma merkezi hizmet büroları Sağlık hizmetleri Eğitim hizmetleri ve spor faaliyetleri Tercümanlık hizmetleri Temizlik ve çevre sağlığı hizmetleri Lojistik, depo ve dağıtım hizmetleri Din hizmetleri Teknik hizmetler Bilgi sistemleri ve iletişim hizmetleri Muhasebe ve satın alma hizmetleri İtfaiye hizmetleri Özel güvenlik hizmetleri Yazı işleri Psikososyal hizmetler Geçici barınma merkezlerinde barınmada öncelik Geçici barınma merkezlerinde barındırılanların temel ihtiyaçlarının giderilmesi Geçici barınma merkezlerinde barındırılanların yükümlülükleri Tebir ve yaptırımlar Geçici barınma merkezlerine sevk Geçici barınma merkezlerine ziyaret
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	Tasfiye ve devir Raporlama İzleme ve denetim Yürürlük Yürütme
EK	EK-1 BİR KONTEYNERDE BULUNMASI GEREKEN ASGARİ İHTİYAÇLAR EK-2 BİR ÇADIRDA BULUNMASI GEREKEN ASGARİ İHTİYAÇLAR

Tablo 12. Genişletilmiş-AFAD tarafından belirlenen kriterler (AFAD, 2015)

EK-8: Gönüllü Katılım Formu

...../...../20...

ACİL DURUMLARDA GEÇİCİ KONUT TASARIM MODEL ÖNERİSİ:

TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Tez Çalışması

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı'nda ülkemizde 2012 yılı itibariyle kurulan geçici barınma merkezlerinde yer alan geçici konutların standartlarını belirleme ve iç mekan tasarım kriterlerine yönelik kılavuz oluşturmak amacıyla bir çalışma yürütmekteyiz. Acil Durumlarda Geçici Konut Tasarım Model Önerisi: Türkiye Örneği başlıklı çalışma Prof. Dr. Bilge Sayıl Onaran danışmanlığında yürütülen bir doktora tezidir. Araştırmanın yürütülebilmesi amacıyla Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından inceleme yapılmış ve gerekli izinler alınmıştır. Elinizdeki çalışmaya katılmaya karar vermeden önce, araştırmanın neden yapıldığını ve amacının açıklanması gerekmektedir. Bu nedenle formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Konu kapsamında anlaşılmayan bir nokta olduğunda aşağıda yer alan iletişim bilgileri üzerinden bizlerle iletişim kurabilirsiniz.

Bu araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına bağlıdır. Çalışmaya katılıp katılmamak ya da katıldıktan sonra çalışma devam ederken araştırmadan çıkma hakkınız bulunmaktadır. Elinizdeki formu onaylamanız, çalışmaya katılım için onam verdiğinizi gösterecektir. Görüşme formunda yer alan bilgiler ve cevaplarınız yalnızca araştırmamız için kullanılacak, gizlilik ilkesi uyarınca kişisel verileriniz üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Görüşmeler esnasında, katılımcılardan izin alınarak, ses ve görüntü kaydı alınması planlanmaktadır. Görüntü ve ses kaydına izin vermek gönüllülük esasına bağlıdır. Çalışma sırasında elde edilen bilgiler her tür bilimsel araştırmada kullanılacak ancak isimler anonim kalacaktır. Ancak rahatsızlık hissetmeniz durumunda sorulara cevap vermekten kaçınabilir, görüşmeyi yarıda kesebilirsiniz. Görüşme esnasında rahatsız edici tutum ve davranış gösteren katılımcıların, araştırmanın seyri ve güvenilirliği gereği araştırmacı tarafından çalışmadan çıkarılma durumu bulunmaktadır. Çalışmaya katılan gönüllülerin, araştırma bittikten sonra telefon ya da e-mail aracılığı ile araştırmacıya ulaşıp bilgi isteme hakkı bulunmaktadır.

Araştırmacı:

- Gülşah Şenocak
- Hacettepe Üniversitesi GSE İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı
- Doktora Programı
- Tel: (554) 369 1225 / e-mail: gsenocak@etu.edu.tr
- İmza:

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcı:

- Ad-Soyad:.....
- Adres:
- Tel:
- İmza:

EK-9: Görüşme Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ KISMI

Adı-Soyadı:

Uzmanlık Alanı (Üniversitede okuduğunuz alan):

Ne zamandır çalışıyorsunuz?

Bu kurumda ne kadardır çalışıyorsunuz?

Nerelerde çalıştınız?.....

Kaç yıldır / kaç yıl geçici barınma merkezleri - geçici konut – geçici barınma alanında çalışmaktasınız / çalıştınız ?

Ülkemizde kurulan geçici barınma merkezleri – konutlarından hangilerinde görev aldınız?

Ülkemizde kurulan geçici barınma merkezleri – konutlarından hangilerinde ne kapsamda görev aldınız? [*araştırma- iletişim- yürütme- saha görevi vb*]

Geçici barınma merkezlerinde hangi görevdeki kişilerle iletişimde kaldınız? Hangi görevlerde yer alan kişilerle görüşmemi önerirsiniz?

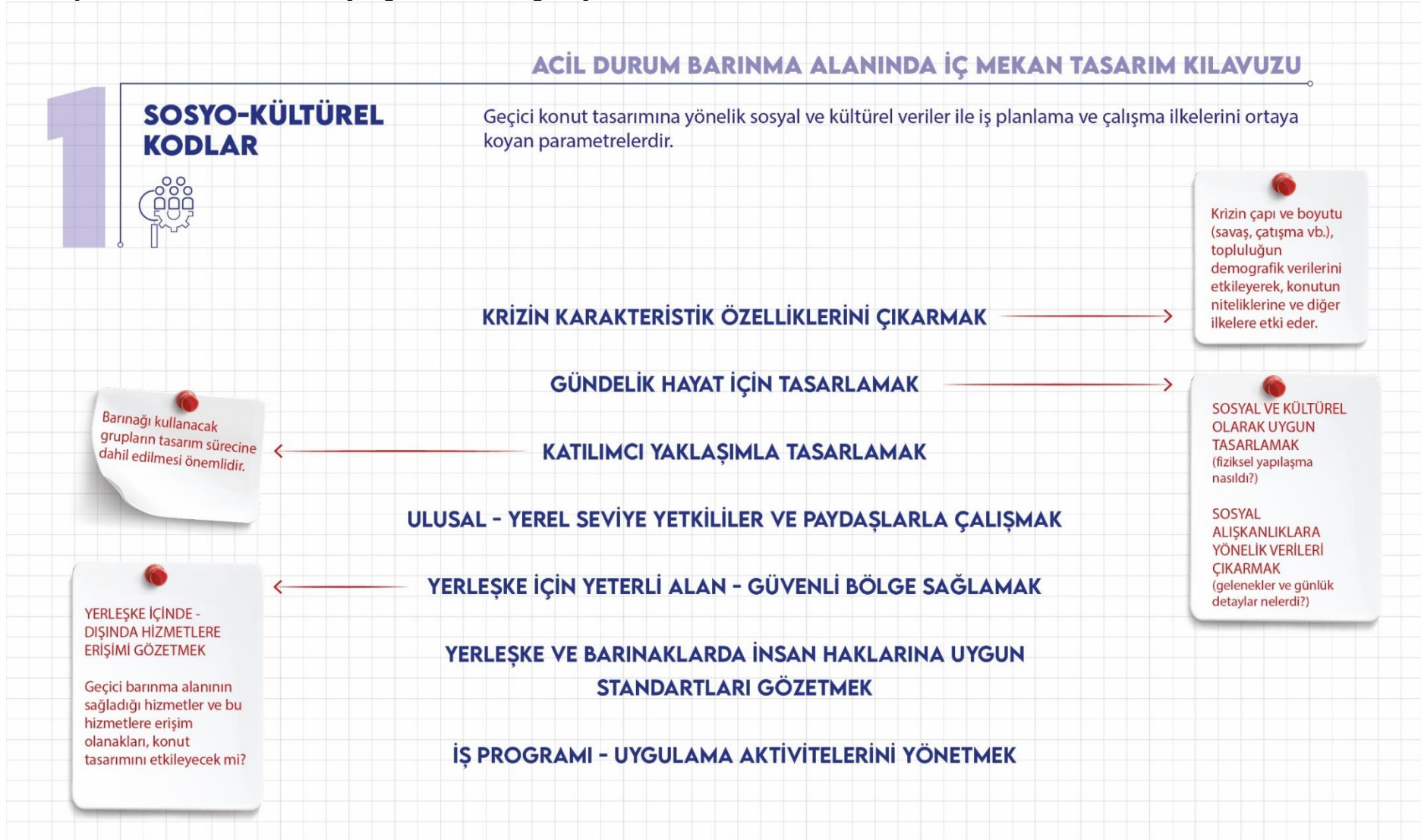
Geçici barınma merkezlerinin kurulumunda işe nereden başlanmasını önerirsiniz? Merkezler kurulurken nelerden yararlanıyorsunuz? Hangi kaynaklara ya da örneklerle bakmamı önerirsiniz? [*UNHCR / AFAD / Sphere Projesi / Shelter Centre / ya da örnekler vb*]

GÖRÜŞME SORU FORMU

1.Kılavuzun beş başlıkta toplanmış olması hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?
Başlık sayısı ve içerikleri sizce yeterli midir?

ACİL DURUM BARINMA ALANINDA İÇ MEKAN TASARIM KILAVUZU	
SOSYO-KÜLTÜREL KODLAR	NOTLAR
	 <p>KRİZİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ ÇIKARMAK GÜNDELİK HAYAT İÇİN TASARLAMAK KATILIMCI YAKLAŞIMLA TASARLAMAK ULUSAL - YEREL SEVİYE YETKİLİLER VE PAYDAŞLARLA ÇALIŞMAK YERLEŞKE İÇİN YETERLİ ALAN - GÜVENLİ BÖLGE SAĞLAMAK YERLEŞKE VE BARINAKLARDA İNSAN HAKLARINA UYGUN STANDARTLARI GÖZETMEK İŞ PROGRAMI - UYGULAMA AKTİVİTELERİNİ YÖNETMEK</p>
	NOTLAR
	 <p>BARINAKTA ADAPTE EDİLEBİLİRLİK-TASARIMDA ESNEKLİĞİ GÖZETMEK BARINAKTA SONUÇ DEĞİL SÜREÇ ODAKLI TASARIMI GÖZETMEK BELİRLENEN TEMEL STANDARTLARA UYGUN TASARLAMAK İÇ MEKANDA İHTİYAÇLARA YÖNELİK YETERLİ ALANI SAĞLAMAK YEREL İMKANLARA VE TEKNİKLERE UYGUN TASARLAMAK BARINAKTA GÜVENLİK VE YAKIN ÇEVREYİ DÜŞÜNMEK İKLİM UNSURU - İÇ KOŞULLARDA UYUMLULUĞU SAĞLAMAK</p>
	NOTLAR
KULLANICI GEREKİNİMLERİ	 <p>İHTİYAÇ ANALİZLERİ YAPMAK KORUMA VE MAHREMİYETİ SAĞLAMAK BARINAK TASARIMINDA GÜVENLİK UNSURUNU DÜŞÜNMEK GEREKLİ GEREÇLERİ TEMİN ETMEK ISINMA VE AYDINLATMA GEREKSİNİMİNİ DÜŞÜNMEK MOBİLYA VE MUTFAK ÜNİTELERİNİ DÜŞÜNMEK</p>
MALZEME VE İNŞA FAKTÖRÜ	 <p>NOTLAR</p> <p>PLANLAMA VE PROJE YÖNETİMİ DESTEĞİ VERMEK İNŞA SÜRECİNDE TEKNİK YARDIM SAĞLAMAK YEREL MALZEME, TEKNİK VE İŞ GÜCÜ KULLANMAK UYGULAMADA GÜVENLİK İLE VERİMİ GÖZETMEK</p>
ÇEVRESEL FAKTÖRLER	 <p>NOTLAR</p> <p>SÜRDÜRÜLEBİLİR TASARIMI GÖZETMEK İKLİM VE COĞRAFYAYA UYGUN GEÇİCİ KONUT TASARLAMAK ÇEVRESEL RİSK UNSURLARINI ANALİZ ETMEK KOORDİNASYON PROGRAMLARINI UYGULAMAK</p>

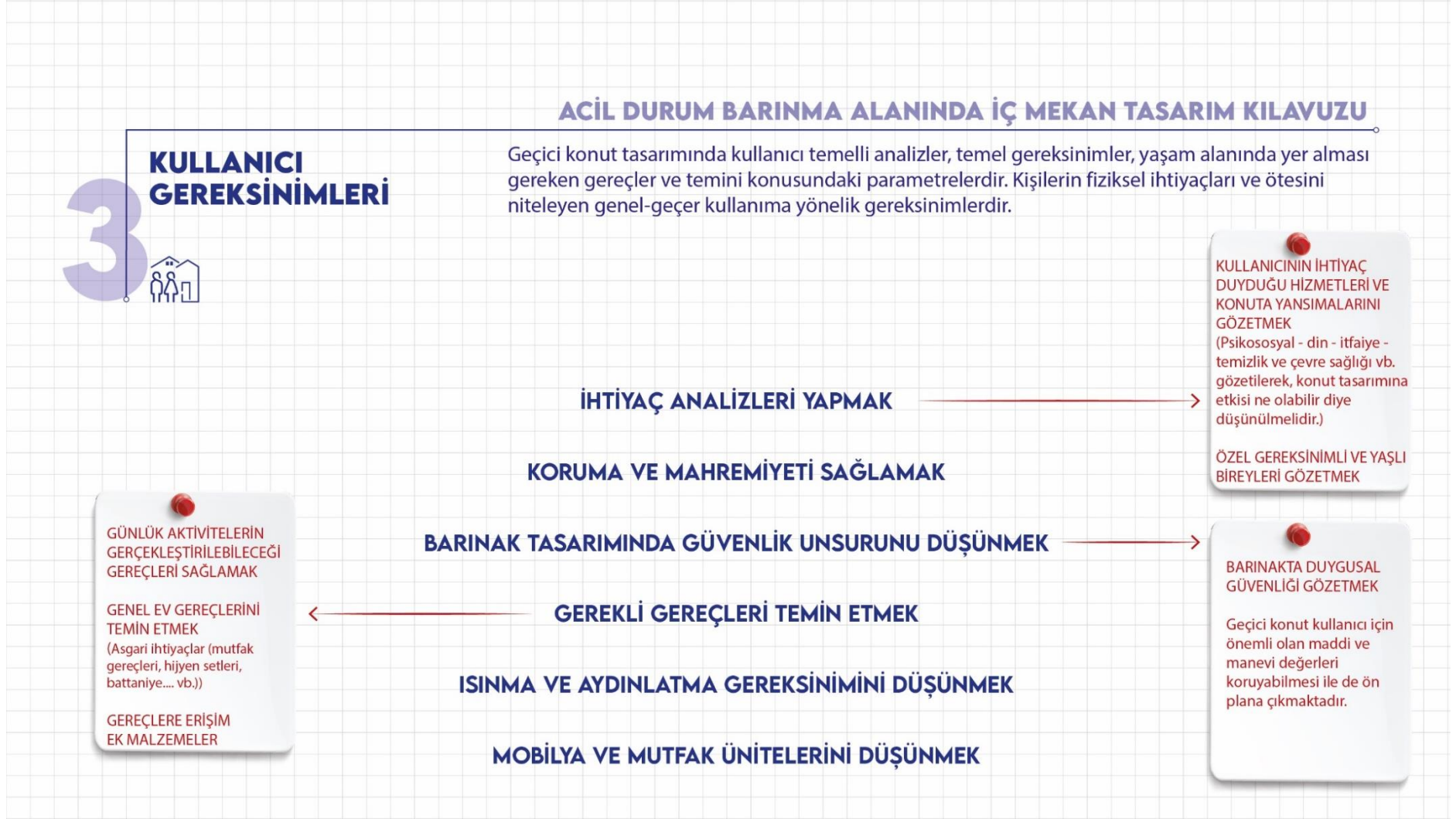
2.'Sosyo-Kültürel Kodlar' konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?

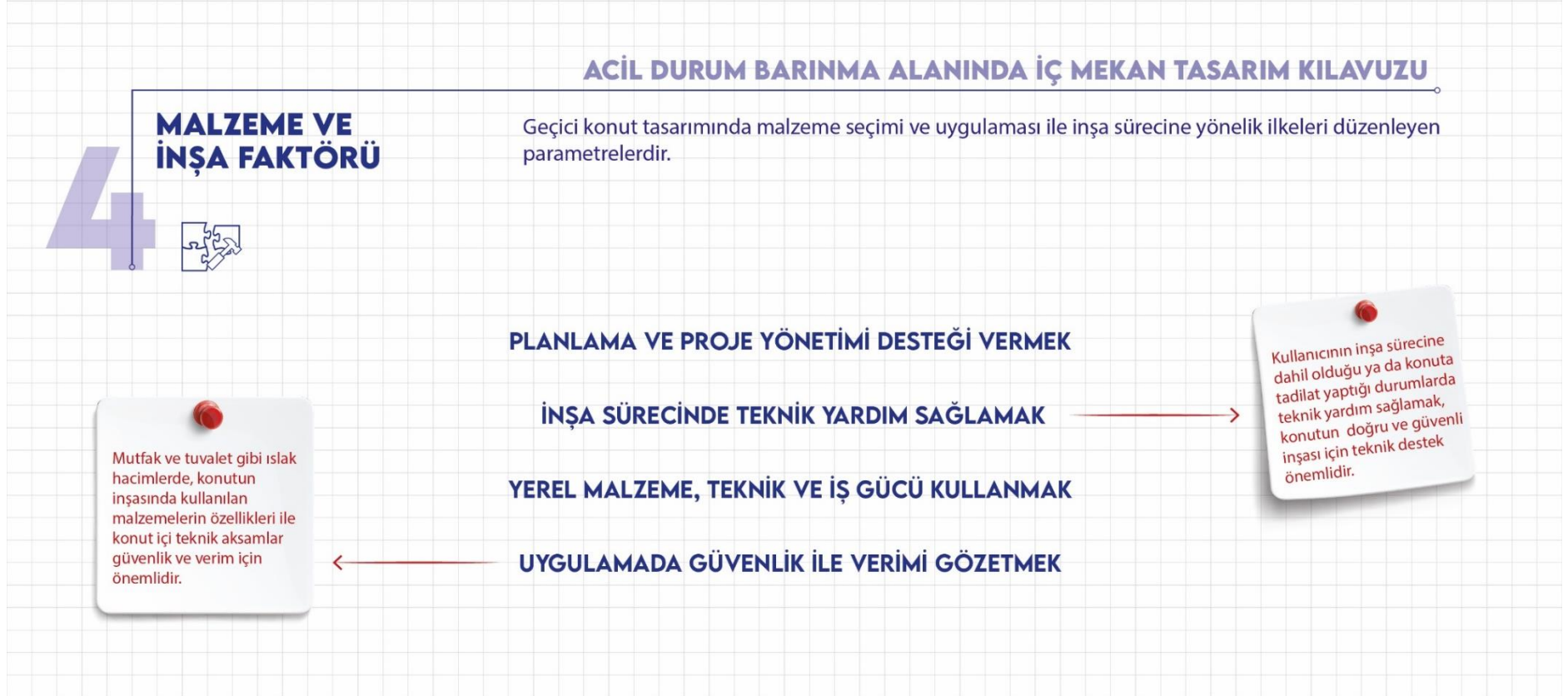
3.'Yaşam Alanı' konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?

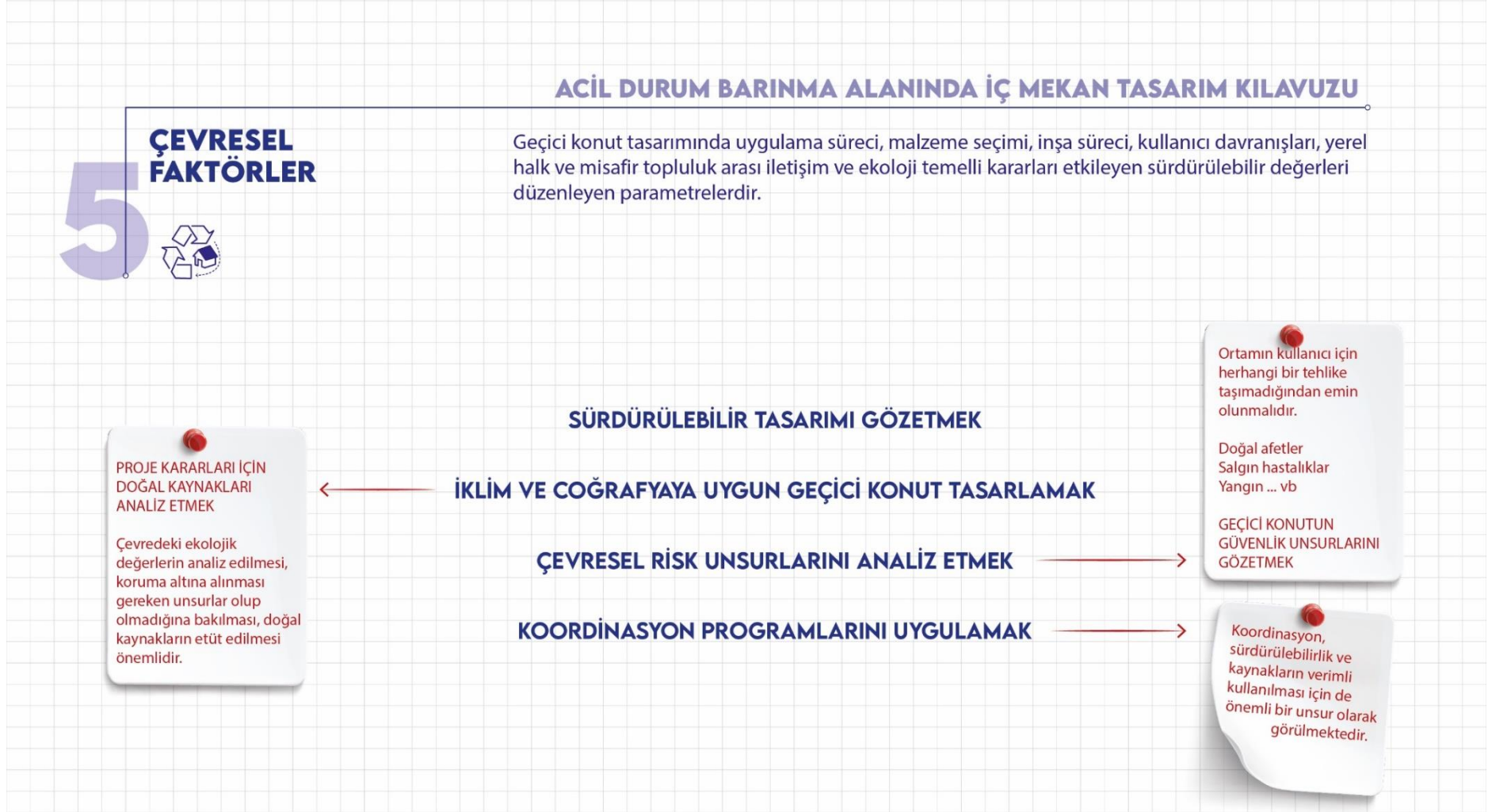
4.'Kullanıcı Gereksinimleri' konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?

5.'Malzeme ve İnşa Faktörü' konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?

6.'Çevresel Faktörler' konu içeriği hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?

7. Önerilen taslak kılavuz hakkında belirtmek istediğiniz görüş ve önerileriniz var mıdır?

A large grid of graph paper, consisting of 20 columns and 30 rows of small squares, intended for writing answers to the question above.

EK-10: Araştırma Makalesi

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Yıl: 2023 Cilt: 32 No: 3 Sayfa: 246-264

<https://dergipark.org.tr/pub/cusosbil>

İNSANİ YARDIM BARINMA ALANINDA İÇ MİMARLIK: “SHELTER PROJECTS” ÖRNEKLERİ

Gülşah ŞENOCAK¹, Bilge SAYIL ONARAN²

Makale Bilgisi

DOI: 10.35379/cusosbil.1397236

Makale Geçmişi:
Geliş 28.11.2023
Kabul 19.12.2023

Anahtar Kelimeler:
İnsani Yardım,

Acil Durum ve Barınma,

Geçici Afet Barınakları,

Shelter Projects.

ÖZ

Yaşanan herhangi bir acil durum insanları yaşadıkları yerlerden uzaklaşmak durumunda bırakıyorsa, kriz yönetiminde ortaya çıkan en temel gereksinimlerden biri barınma olmaktadır. Her yıl gerek doğal afetlerden gerek insani felaketlerden kaynaklı bu tip krizler doğmaktadır. Yerinden edilmiş insanların temel gereksinimlerini karşılamak amacıyla çeşitli barınma projeleri ortaya konmaktadır. Acil durum ve barınma kendi başına uzmanlaşması gereken bir çalışma alanıdır. İç mimarlık sadece lüks tüketime yönelik bir disiplin değil, yaşam kalitesini artırmaya çalışan, barınma gereksinimine çözüm üretmeyi amaçlayan temel çalışma alanını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, dünyadaki aktif sahalardan gelen acil durum barınma projeleri incelenerek, raporlarda ifade edilen tasarım ölçütleri ile acil durum barınma alanında iç mekan tasarım kriterleri arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırma acil durum barınma alanı ile iç mimarlık disiplininin çalışma sahasının kesiştiğini ortaya koymaya yöneliktir. Global Shelter Cluster (GSC) platformu tarafından yayımlanan “Shelter Projects” raporlarının sekizinci kitapçığı çalışmanın örneği olarak ele alınmıştır. Raporda yer alan 15 projenin analiz verileri, acil durum barınma alanında mekan tasarımına yönelik kriterler üzerinden okunmuştur. Yürütülen nitel araştırma betimleyici içerik analizi kullanarak, iç mimarlık disiplininin literatür ile acil durum barınma pratiği arasındaki bağımlı irdelemektedir. Yapılan değerlendirme ile iç mimarlık tasarım pratiğinin alandaki yeni ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

INTERIOR ARCHITECTURE IN THE SCOPE OF HUMANITARIAN AID: “SHELTER PROJECTS” EXAMPLES

Article Info

DOI: 10.35379/cusosbil.1397236

Article History:
Received 28.11.2023
Accepted 19.12.2023

Keywords:

Humanitarian Aid,

Disaster Sheltering,

Disaster Relief Shelters,

Shelter Projects.

ABSTRACT

In emergency situations where people have to move away from their secure environment, one of the most basic needs that arise in crisis management is shelter. Every year, these types of crises arise due to both natural and human-made disasters. In order to meet the basic needs of displaced people, various sheltering projects are put forward. Disaster sheltering is a field of study that needs to be mastered on its own. Interior architecture is not only a discipline for luxury consumption but also reveals the main field of work that aims to increase the quality of life and to find solutions to the need for accommodation. This study aims to reveal the relationship between the design criteria expressed in the projects and the interior design criteria in disaster sheltering by evaluating the shelter projects implemented in different locations worldwide. The eighth booklet of the “Shelter Projects” reports published by the Global Shelter Cluster (GSC) platform is taken as an example of the study. Interior design criteria for disaster sheltering were read from the analysis data of 15 projects in the report. Using descriptive content analysis, the conducted qualitative research examines the relationship between the literature of the interior architecture discipline and disaster sheltering practice. The study has resulted in an effort to determine the position and significance of interior architectural design practice within the discipline.

¹Oğr.Gör., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, gsenocak@etu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3026-9521.

²Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, bilgeso@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9395-3596.

Alıntılanmak için/Cite as: Şenocak, G. ve Onaran, B. S. (2023). İnsani yardım barınma alanında iç mimarlık: “shelter projects” örnekleri. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32 (3), 246-264.

Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Tarih: 03/05/2023 11:49
Sayı: E-35853172-100-00002825016

00002825016

Sayı : E-35853172-100-00002825016
Konu : Gülşah ŞENOCAK Hk. (Etik Komisyon İzni)

3.05.2023

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 10.04.2023 tarihli ve E-44513094-100-00002791340 sayılı yazınız.

Enstitünüz İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı doktora programı öğrencilerinden **Gülşah ŞENOCAK**'ın, **Prof. Dr. Bilge SAYIL ONARAN** danışmanlığında yürüttüğü "**Acil Durumlarda Geçici Konut Tasarım Model Önerisi: Türkiye Örneği**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **25 Nisan 2023** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Sibel AKSU YILDIRIM
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 399C6703-6DDD-41CC-BA41-BB45B9BC06AD

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/lu-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Duygu Didem İLERİ

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Telefon: .

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Doktora Tezinde,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez olarak sunmadığımı

beyan ederim.

15 / 04 / 2024

(İmza) Gülşah ŞENOCAK

Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır. Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim. Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir. (1)
- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

15 / 04 / 2024
(İmza)
Gülşah ŞENOCAK

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ş ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü teze ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
- Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

